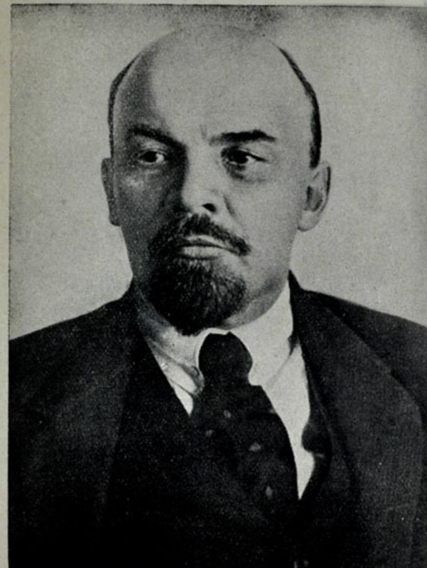
BIBLIOTECA
MARXIST-LENINISTĂ

LENIN

UN PAS INAINTE DOI PAȘI INAPOI

EDITURA PENTRU LITERATURĂ POLITICĂ
1953

V. I. LENIN

V. I. LENIN

UN PAS INAINTE, DOI PAŞI INAPOI

(Criza din partidul nostru) [1]

EDITURA PENTRU LITERATURĂ POLITICĂ
1953

Prezenta traducere a fost întocmită în colectivul de redacţie al Editurii pentru literatură politică după originalul în limba rusă apărut în Editura de stat pentru literatură politică, 1950

PREFAŢA

Când se desfăşoară o luptă aprigă, dârză şi de lungă durată, după un timp oarecare încep de obicei să se contureze divergenţele principale, fundamentale, de a căror rezolvare depinde rezultatul definitiv al campaniei şi în comparaţie cu care diferitele episoade mici şi neînsemnate ale luptei încep să treacă tot mai mult pe planul al doilea.

Aşa stau lucrurile şi cu lupta noastră internă de partid, care de o jumătate de an concentrează asupra ei atenţia tuturor membrilor partidului. Şi tocmai pentrucă în expunerea acestei lupte, înfăţişată cititorului în lucrarea de faţă, a trebuit să mă ocup de multe amănunte care prezintă foarte puţin interes, de multe ciorovăeli care nu prezintă în fond niciun interes, tocmai deaceea aş vrea să atrag atenţia cititorului, chiar dela început, asupra a două puncte într'adevăr centrale, fundamentale, de un foarte mare interes, care au fără îndoială o însemnătate istorică şi care în momentul de faţă constitue problemele politice cele mai vitale ale partidului nostru.

Prima problemă de acest fel este problema însemnătăţii politice a împărţirii partidului nostru în „majoritate" şi „minoritate", împărţire care s'a produs la Congresul al doilea al partidului şi a împins pe ultimul plan toate împărţirile anterioare din sânul social-democraţilor ruşi.

A doua problemă este problema însemnătăţii principiale

a poziției noii „Iscre" în problemele organizatorice, în măsura în care această poziție este într'adevăr principială.

Prima problemă este problema punctului de plecare al luptei noastre de partid, problema originii acestei lupte, a cauzelor ei, a caracterului ei politic fundamental. A doua problemă este aceea a rezultatelor finale ale acestei lupte, a sfârșitului ei, a bilanțului principial care rezultă din strângerea laolaltă a tot ce ține de domeniul principiilor și eliminarea a tot ce ține de domeniul ciorovăelilor. Prima problemă se rezolvă prin analiza luptei date la congresul partidului; a doua, prin analiza noului conținut principial al noii „Iscre". Ambele analize, care formează nouă zecimi din conținutul broșurii mele, duc la concluzia că „majoritatea" este aripa revoluționară a partidului nostru, iar „minoritatea" — aripa lui oportunistă; divergențele care despart cele două aripi în momentul de față au ca obiect, mai ales, nu probleme de program sau de tactică, ci numai probleme organizatorice; noul sistem de concepții, care se conturează în noua „Iscră" cu atât mai limpede cu cât mai mult caută ea să-și adâncească poziția și cu cât mai mult această poziție se degajează de ciorovăelile asupra chestiunii cooptării, este oportunism în problemele organizatorice.

Defectul principal al literaturii referitoare la criza din partidul nostru este că, în ceeace privește studierea și interpretarea faptelor, nu analizează aproape deloc procesele-verbale ale congresului partidului, iar în ceeace privește clarificarea principiilor fundamentale ale problemei organizatorice, nu analizează legătura care, fără îndoială, există între greșala fundamentală comisă de tovarășii Martov și Axelrod în formularea paragrafului 1 din statut și în apărarea acestei formulări, pe de o parte, și întregul „sistem" (în măsura în care poate fi vorba aci de un sistem) al actualelor concepții principiale ale „Iscrei" în problema organizării, pe de altă parte. Pe cât se vede, actuala redacție a „Iscrei" nici nu observă această legătură, deși însemnătatea

discuțiilor asupra paragrafului 1 a fost semnalată de multe, foarte multe ori în publicațiile „majorității". In fond, tov. Axelrod și tov. Martov nu fac acum decât să adâncească, să dezvolte și să lărgească greșala lor inițială în legătură cu paragraful 1. De fapt, încă în cursul discuției asupra paragrafului 1 a început să se contureze întreaga poziție a oportuniștilor în problema organizării: atitudinea lor în favoarea unei organizații de partid deslânate și neînchegate cum trebue, ostilitatea lor față de ideea (idee „birocratică") de a construi partidul de sus în jos, pornind dela congresul partidului și dela instituțiile create de el, tendința de a porni de jos în sus, permițând fiecărui profesor, fiecărui licean și „fiecărui grevist" să-și atribue calitatea de membru al partidului, ostilitatea lor față de „formalism", care cere fiecărui membru de partid să aparțină uneia dintre organizațiile recunoscute de partid, înclinarea lor spre psihologia intelectualului burghez, care e gata „să admită relațiile organizatorice" numai „în mod platonic", înclinarea lor către filosofia oportunistă și către frazeologia anarhistă, tendința lor spre autonomism, împotriva centralismului, — într'un cuvânt, tot ceeace înflorește astăzi din belșug în noua „Iscră"; contribuind din ce în ce mai mult la clarificarea deplină și concretă a greșelii inițiale.

Cât despre procesele-verbale ale congresului partidului, neglijarea lor, cu adevărat nemeritată, nu poate fi explicată decât prin faptul că discuțiile noastre au fost înveninate de certuri și că aceste procese-verbale conțin, poate, prea multe adevăruri amare. Procesele-verbale ale congresului partidului ne dau un tablou unic în felul lui, incomparabil prin exactitatea, deplinătatea, multilateralitatea, bogăția și autenticitatea lui, un tablou al adevăratei stări de lucruri din partidul nostru, un tablou al concepțiilor, stărilor de spirit și planurilor, zugrăvit chiar de participanții mișcării, un tablou al nuanțelor politice dinăuntrul partidului, un tablou care înfățișează forța lor relativă, raportul

şi lupta dintre ele. Tocmai procesele-verbale ale congresului partidului şi numai aceste procese-verbale ne arată în ce măsură am reuşit în realitate să măturăm toate rămăşiţele legăturilor vechi, pur de cerc, şi să le înlocuim printr'o mare şi unică legătură de partid. Fiecare membru de partid, dacă vrea să participe în mod conştient la treburile partidului său, e dator să studieze cu atenţie congresul partidului nostru, — subliniez: să studieze, pentrucă simpla citire a vrafului de material brut din care sunt alcătuite procesele-verbale nu e suficientă pentru a ne reda tabloul congresului. Numai printr'o studiere minuţioasă şi de sine stătătoare se poate obţine (şi trebue să se obţină) ca scurtele rezumate ale cuvântărilor, extrasele seci din dezbateri, micile ciocniri pe chestiuni mărunte (mărunte în aparenţă) să se contopească într'un tot, ca în mintea membrilor partidului să apară aievea chipul fiecărui orator mai de seamă, să se limpezească întreaga fizionomie politică a fiecărui grup de delegaţi la congresul partidului. Cel care scrie aceste rânduri va socoti că munca lui nu a fost zadarnică dacă va izbuti să dea măcar un imbold pentru studierea pe larg şi în mod de sine stătător a proceselor-verbale ale congresului partidului.

Incă un cuvânt despre adversarii social-democraţiei. Ei jubilează şi se strâmbă privind certurile noastre; ei vor căuta, desigur, să folosească pentru scopurile lor pasaje răzleţe din broşura mea care se ocupă de lipsurile şi slăbiciunile partidului nostru. Social-democraţii ruşi sunt destul de căliţi în focul luptelor ca să nu se lase intimidaţi de aceste pişcături, ca să continue, în ciuda lor, munca de autocritică şi de demascare necruţătoare a lipsurilor proprii, care neapărat şi inevitabil vor fi depăşite prin creşterea mişcării muncitoreşti. Iar domnii adversari să încerce să ne prezinte un tablou al stării *reale* din „partidele" lor care să semene măcar pe departe cu acela pe care ni-l înfăţişează procesele-verbale ale Congresului al doilea al partidului nostru!

Mai 1904 *N. Lenin*

a) PREGATIREA CONGRESULUI

Există o maximă: oricine are dreptul să-şi blesteme judecătorii timp de 24 de ore. Congresul partidului nostru, ca orice congres al oricărui partid, a fost şi el judecătorul unor persoane care aveau pretenţia să fie conducători şi care au suferit un eşec. Acum, aceşti reprezentanţi ai „minorităţii" „îşi blestemă judecătorii" cu o naivitate înduioşătoare şi caută în fel şi chip să discrediteze congresul, să-i micşoreze însemnătatea şi autoritatea. Tendinţa aceasta s'a exprimat, poate, în modul cel mai izbitor în articolul semnat Un practician [2], din nr. 57 al „Iscrei", care se ridică cu indignare împotriva ideii de „divinitate" suverană a congresului. Aceasta e o trăsătură atât de caracteristică noii „Iscre", încât nu poate fi trecută sub tăcere. Redacţia, formată în majoritatea ei din persoane *respinse* de congres, continuă pe de o parte să se numească redacţia „partidului", iar pe de altă parte primeşte cu braţele deschise persoane care afirmă că congresul nu este o divinitate. Asta-i drăguţ, nu-i aşa? Da, domnilor, congresul nu-i o divinitate, desigur, dar ce să crezi despre oameni care încep să „ocărască" congresul *după ce* au suferit o înfrângere la acest congres?

Intr'adevăr, amintiţi-vă faptele mai însemnate din istoria pregătirii congresului.

Chiar dela început „Iscra“ a declarat, în anunţul din 1900 care a precedat apariţia ziarului, că, înainte de a ne uni, trebue să ne delimităm. „Iscra“ s'a străduit să transforme conferinţa din 1902[3] într'o consfătuire privată, şi nu într'un congres de partid *. In vara şi toamna anului 1902 „Iscra“ a procedat extrem de prudent, alegând un nou Comitet de organizare în locul celui ales la această conferinţă. In sfârşit, delimitarea s'a terminat, s'a terminat după cum am recunoscut-o cu toţii. Comitetul de organizare s'a constituit chiar la sfârşitul anului 1902. „Iscra“ salută consolidarea lui şi declară — în articolul *redacţional* din nr. 32 — că convocarea congresului de partid este o necesitate *absolut imperioasă* şi urgentă **. Deci nouă ni se poate face cel mai puţin reproşul că ne-am pripit cu convocarea Congresului al doilea. Am procedat tocmai după regula: măsoară de şapte ori şi taie odată; aveam tot dreptul moral să sperăm că tovarăşii, după ce s'a tăiat, nu vor începe să se plângă şi să măsoare din nou.

Comitetul de organizare a elaborat statutul Congresului al doilea în mod foarte meticulos (formalist şi birocratic, ar spune oamenii care îşi acoperă acum prin aceste cuvinte lipsa de caracter de care dau dovadă în politică), l-a trecut prin toate comitetele şi, în sfârşit, l-a confirmat, prevăzând, între altele, în § 18: „Toate hotăririle congresului şi toate alegerile făcute de el sunt hotărîri ale partidului, obligatorii pentru toate organizaţiile partidului. Ele nu pot fi contestate de nimeni şi sub niciun motiv şi nu pot fi revocate sau modificate decât de congresul următor al partidului“ ***. Cât de inocente, nu-i aşa, sunt în sine aceste cuvinte, care au fost acceptate la timpul lor fără nicio împotrivire, ca un lucru dela sine înţeles, şi cât de ciudat sună acum, când apar ca un verdict pronunţat împotriva „minorităţii“! Cu ce scop s'a întocmit un astfel de paragraf? Numai pentru a respecta formalităţile? Fireşte că nu! Această hotărîre părea necesară şi era într'adevăr necesară, deoarece partidul era alcătuit dintr'un şir de grupuri fărâmiţate şi de sine stătătoare, dela care te puteai aştepta că nu vor recunoaşte congresul. Această hotărîre exprima tocmai *libera voinţă* a tuturor revoluţionarilor (despre care se vorbeşte atât de des şi atât de deplasat acum, caracterizându-se eufemistic prin termenul de liber ceeace merită mai degrabă epitetul de capricios). Această hotărîre avea semnificaţia unui *cuvânt de onoare* pe care şi l-au dat reciproc toţi social-democraţii ruşi. Ea trebuia să garanteze că eforturile, primejdiile şi cheltuelile foarte mari în legătură cu congresul nu se vor pierde în zadar, că congresul nu se va transforma într'o comedie. Ea califica de mai înainte orice nerecunoaştere a hotărîrilor luate şi a *alegerilor* făcute de congres drept *o încălcare a încrederii*.

Aşa dar, de cine râde noua „Iscră“ atunci când face această nouă descoperire că congresul nu este o divinitate şi că hotărîrile lui nu sunt sacrosancte? Conţine oare descoperirea ei „concepţii organizatorice noi“ sau numai încercări noi de a şterge urme vechi?

b) INSEMNATATEA GRUPARILOR DELA CONGRES

Aşa dar, congresul a fost convocat în urma unei pregătiri foarte minuţioase, pe baza reprezentării celei mai complecte. Recunoaşterea unanimă a compoziţiei juste a congresului şi a obligativităţii *necondiţionate* a hotărîrilor lui a fost exprimată şi în declaraţia făcută de preşedinte (pag. 54 din procesele-verbale) după constituirea congresului.

---

* Vezi procesele-verbale ale Congresului al doilea, pag. 20.

** Vezi *V. I. Lenin,* Opere, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 277. — *Nota Red.*

*** Vezi procesele-verbale ale Congresului al doilea, pag. 22—23 şi 380

Care era sarcina principală a congresului? Aceea de a crea un partid *adevărat,* pe bazele principiale şi organizatorice formulate şi elaborate de „Iscra". Că congresul trebuia să lucreze tocmai în această direcţie, acest lucru a fost dinainte hotărît prin activitatea desfăşurată de „Iscra" timp de trei ani şi prin faptul că ea a fost recunoscută de majoritatea comitetelor. Programul şi orientarea „Iscrei" trebuiau să devină programul şi orientarea partidului; planurile organizatorice ale „Iscrei" trebuiau consfinţite prin statutul organizatoric al partidului. Dar se înţelege dela sine că un asemenea rezultat nu putea fi dobândit fără luptă: complecta reprezentare la congres a asigurat participarea la congres şi a organizaţiilor care duceau o luptă hotărîtă împotriva „Iscrei" (Bundul [4] şi „Rabocee Delo" [5]), şi a acelora care, recunoscând în vorbe „Iscra" drept organ conducător, urmăreau în fapt propriile lor planuri şi se distingeau prin nestatornicia de care dădeau dovadă în problemele principiale (grupul „Muncitorul din Sud" şi delegaţii câtorva comitete care s'au alăturat acestuia). In asemenea condiţii congresul nu putea să nu devină *o arenă de luptă pentru victoria curentului iscrist.* Că de fapt congresul a şi fost o asemenea arenă de luptă, — de acest lucru se va convinge imediat oricine va citi cu oarecare atenţie procesele-verbale ale congresului. Iar sarcina noastră este acum să urmărim de aproape grupările principale care s'au conturat în legătură cu diferite probleme la congres, şi să reconstituim, după datele precise ale proceselor-verbale, fizionomia politică a fiecăruia dintre grupurile principale dela congres. Ce anume reprezentau grupurile, curentele şi nuanţele care urmau să se contopească la congres, sub conducerea „Iscrei", într'un partid unic? — iată ce trebue să arătăm prin analiza dezbaterilor şi votărilor. Lămurirea acestei chestiuni este de o importanţă capitală atât pentru a stabili ce sunt în realitate social-democraţii noştri, cât şi pentru a înţelege cauzele divergenţelor. Iată dece, în cuvântarea mea dela congresul Ligii [6] şi în scrisoarea mea către redacţia noii „Iscre", am pus pe primul plan tocmai analiza diferitelor grupări. Oponenţii mei din rândurile reprezentanţilor „minorităţii" (în frunte cu Martov) n'au înţeles deloc esenţa chestiunii. La congresul Ligii, ei s'au limitat la amendamente parţiale, „dezvinovăţindu-se" de acuzaţia de cotitură spre oportunism care le-a fost adusă, şi nici n'au încercat să schiţeze, pentru a mi-l opune, *măcar vreun alt* tablou al grupărilor dela congres. Acum, în „Iscra" (nr. 56), Martov se străduește să prezinte toate încercările de a delimita în mod precis diferitele grupări politice dela congres drept un simplu „politicianism de cerc". E un cuvânt tare, tovarăşe Martov! Dar cuvintele tari ale noii „Iscre" au o însuşire originală: e destul să amintim exact toate fazele divergenţelor, începând cu congresul, pentru ca toate aceste cuvinte tari să se îndrepte *în întregime şi în primul rând* împotriva actualei redacţii. Uitaţi-vă puţin la voi înşivă, domnilor aşa zişi redactori de partid, care ridicaţi chestiunea politicianismului de cerc!

Atât de neplăcute îi sunt lui Martov faptele din lupta noastră dela congres, încât caută să le escamoteze cu totul. „Iscrist — spune el — este acela care la congresul partidului şi înainte de congres şi-a exprimat deplina solidaritate cu «Iscra», a apărat programul ei şi concepţiile ei organizatorice şi a susţinut politica ei organizatorică. La congres au fost peste patruzeci de asemenea iscrişti — atâtea voturi au fost date pentru programul «Iscrei» şi pentru rezoluţia în favoarea recunoaşterii «Iscrei» ca Organ Central al partidului". Deschideţi procesele-verbale ale congresului, şi veţi vedea că programul a fost acceptat de *toţi* (pag. 233), afară de Achimov, care s'a abţinut. Tov. Martov vrea deci să ne convingă că şi bundiştii, şi Brucher, şi Martânov *şi-au dovedit* „deplina solidaritate" cu „Iscra" şi *au apărat* concepţiile ei organizatorice! Asta e ridicol. Faptul că *după* con-

gres *toţi* participanţii lui au devenit membri de partid egali în drepturi (şi încă nu toţi, pentrucă bundiştii s'au retras) este confundat cu gruparea delegaţilor care a provocat lupta *dela* congres. In loc să se studieze *din ce elemente* s'au format după congres „majoritatea" şi „minoritatea", se proclamă fraza oficială: au recunoscut programul!

Examinaţi votarea în legătură cu recunoaşterea „Iscrei" ca Organ Central. Veţi constata că tocmai Martânov, căruia tov. Martov, cu un curaj demn de o cauză mai bună, îi atribue acum apărarea concepţiilor organizatorice şi a politicii organizatorice a „Iscrei", insistă să se dividă rezoluţia în două părţi: simpla recunoaştere a „Iscrei" ca Organ Central, şi recunoaşterea meritelor ei. La votarea primei părţi a rezoluţiei (recunoaşterea meritelor „Iscrei", exprimarea *solidarităţii* cu ea) au fost *numai 35 de voturi* pentru, 2 voturi contra (Achimov şi Brucher) şi 11 abţineri (Martânov, 5 bundişti şi 5 voturi ale redacţiei: două ale mele, două ale lui Martov şi unul al lui Plehanov). Prin urmare, grupul anti-iscriştilor (5 bundişti şi 3 rabocedelţi) apare perfect de clar chiar şi aici, în acest exemplu, cel mai favorabil pentru părerile actuale ale lui Martov şi ales de el însuşi. Examinaţi votarea părţii a doua a rezoluţiei: recunoaşterea „Iscrei" ca Organ Central fără nicio motivare şi fără exprimarea solidarităţii (pag. 147 din procesele-verbale): *pentru* au fost 44 de voturi, care astăzi sunt atribuite de Martov iscriştilor. In total au fost 51 de voturi; scăzând cele 5 voturi ale redactorilor care s'au abţinut, rămân 46; 2 au votat *contra* (Achimov şi Brucher); printre ceilalţi 44 se numără deci *toţi cei 5 bundişti*. Aşa dar, la congres bundiştii „şi-au exprimat deplina solidaritate cu «Iscra»" — aşa se scrie istoria oficială de către „Iscra" oficială! Anticipând, vom explica cititorului motivele adevărate ale acestui adevăr oficial: redacţia actuală a „Iscrei" ar fi putut fi şi ar fi fost realmente o redacţie de partid (şi nu quasi de partid, ca acum) *dacă bundiştii şi rabocedelţii n'ar fi plecat*

dela congres; iată dece aceşti străjeri credincioşi ai redacţiei actuale, aşa zise de partid, trebuiau să fie ridicaţi la rangul de „iscrişti". Dar despre aceasta voi vorbi mai amănunţit mai departe.

Se pune acum întrebarea: dacă congresul a reprezentat o luptă între elementele iscriste şi cele anti-iscriste, n'au existat oare şi elemente intermediare, nestatornice, care să şovăe între cele dintâi şi cele din urmă? Oricine cunoaşte cât de puţin partidul nostru şi aspectul obişnuit al oricărui congres, va inclina a priori să răspundă afirmativ la această întrebare. Tovarăşului Martov nu-i place deloc acum să-şi amintească de aceste elemente nestatornice, şi deaceea el prezintă drept iscrişti tipici grupul „Muncitorul din Sud" şi delegaţii care gravitau în jurul lui, iar divergenţele dintre noi şi ei ca fiind infime şi neînsemnate. Din fericire, avem acum în faţa noastră textul complect al proceselor-verbale şi putem rezolva această problemă — problemă de fapt, fireşte — pe bază de date documentale. Desigur, cele spuse de noi mai sus despre gruparea generală a delegaţilor la congres nu au pretenţia de a rezolva această problemă, ci numai de a o pune în mod just.

Fără o analiză a grupărilor politice, fără un tablou al congresului ca o luptă între diferite nuanţe, nu putem să înţelegem nimic din divergenţele noastre. Incercarea lui Martov de a cocoloşi deosebirea dintre nuanţe, numărând chiar şi pe bundişti printre iscrişti, înseamnă pur şi simplu o ocolire a chestiunii. A priori, pe baza istoriei social-democraţiei ruse până la congres, desluşim (urmând ca acest lucru să fie verificat şi studiat amănunţit ulterior) 3 grupuri principale: iscriştii, antiiscriştii şi elementele nestatornice, şovăelnice, nestabile.

c) INCEPUTUL CONGRESULUI. — INCIDENTUL CU COMITETUL DE ORGANIZARE

Modul cel mai potrivit de a analiza dezbaterile şi votările dela congres este acela de a urma ordinea şedinţelor congresului, pentru a nota succesiv nuanţele politice care se conturează din ce în ce mai precis. Nu ne vom abate dela ordinea cronologică decât atunci când va fi absolut necesar, pentru a examina împreună probleme strâns legate între ele sau grupări similare. Ca să fim obiectivi, vom căuta să notăm *toate* votările mai importante, lăsând la o parte, desigur, o mulţime de votări pe chestiuni de detaliu, care au răpit congresului nostru extrem de mult timp (în parte din cauza lipsei noastre de experienţă şi a nepriceperii noastre de a repartiza materialul între şedinţele plenare şi şedinţele comisiilor, în parte din cauza tărăgănelilor, care luau aproape formă de obstrucţie).

Prima chestiune care a provocat dezbateri din care a început să reiasă deosebirea de nuanţe a fost dacă punctul: „situaţia Bundului în partid" (pag. 29—33 din procesele-verbale) trebue să ocupe primul loc (pe „ordinea de zi" a congresului). Din punctul de vedere iscrist susţinut de Plehanov, de Martov, de Troţchi şi de mine, nu putea exista nicio îndoială în această privinţă. Plecarea Bundului din partid a dovedit în mod concret justeţea considerentelor noastre: dacă Bundul nu voia să meargă împreună cu noi şi să recunoască principiile organizatorice, împărtăşite împreună cu „Iscra" de către majoritatea partidului, — ar fi fost inutil şi absurd să „ne facem" că mergem împreună şi să tărăgănăm doar lucrările congresului (aşa cum le tărăgănau bundiştii). Problema fusese complect lămurită în literatură şi era evident pentru fiecare membru de partid cât de cât rezonabil că nu mai rămânea decât de a pune chestiunea deschis şi de a alege pe faţă şi cinstit: autonomie (mergem împreună) sau federaţie (ne despărţim).

Bundiştii, care caută să se eschiveze în toată politica lor, au vrut să se eschiveze şi de data aceasta, tărăgănind rezolvarea problemei. Tov. Achimov li s'a alăturat, punând imediat pe tapet, după cum se vede în numele tuturor partizanilor lui „Rabocee Delo", divergenţele cu „Iscra" în problemele organizatorice (pag. 31 din procesele-verbale). Tov. Mahov (având două voturi din partea comitetului din Nicolaev, care nu demult îşi exprimase solidaritatea cu „Iscra"!) trece de partea Bundului şi a lui „Rabocee Delo". Pentru tov. Mahov problema nu e deloc clară, şi el consideră că „punctul nevralgic" e „problema organizării democratice sau, invers (luaţi aminte!), problema centralismului", — exact ca şi majoritatea actualei noastre redacţii „de partid", care la congres nu observase încă acest „punct nevralgic"!

Aşa dar, împotriva iscriştilor iau atitudine Bundul, „Rabocee Delo" şi tov. Mahov, care întrunesc laolaltă tocmai cele 10 voturi care au fost contra noastră (pag. 33). *Pentru* au fost *30 de voturi* — cifră în jurul căreia, după cum vom vedea mai jos, oscilează adesea voturile iscriştilor. Unsprezece s'au abţinut, fără să treacă, după cum se vede, de partea nici a unuia, nici a celuilalt dintre „partidele" în luptă. Este interesant să notăm că, atunci când s'a pus la vot § 2 din statutul Bundului (respingerea acestui paragraf a provocat ieşirea Bundului din partid), numărul celor care au votat pentru acest paragraf ori s'au abţinut a fost tot de 10 (pag. 289 din procesele-verbale), şi cei care s'au abţinut au fost tocmai cei trei rabocedelţi (Brucher, Martânov şi Achimov) şi tov. Mahov. Este evident că votarea în legătură cu *locul* pe care trebue să-l ocupe problema Bundului a dus la o grupare a delegaţilor *care nu era întâmplătoare*. Este evident că toţi aceşti tovarăşi erau în divergenţă cu „Iscra" nu numai în ceeace priveşte chestiunea tehnică a ordinei discuţiei, ci *şi în fond*. In ceeace priveşte „Rabocee Delo", această divergenţă de fond e lim-

pede pentru oricine, iar tov. Mahov, în cuvântarea rostită în legătură cu plecarea Bundului, şi-a caracterizat admirabil atitudinea (pag. 289—290 din procesele-verbale). Merită să ne oprim asupra acestei cuvântări. Tov. Mahov spune că, după ce s'a votat rezoluţia prin care federaţia era respinsă „problema situaţiei Bundului în P.M.S.D.R. a devenit pentru el, dintr'o problemă principială, o problemă de politică reală faţă de o organizaţie naţională formată istoriceşte; în acest caz — continuă oratorul — nu puteam să nu iau în consideraţie toate consecinţele pe care le-ar putea avea votul nostru, şi deaceea aş fi votat pentru punctul al doilea în întregime". Tov. Mahov şi-a însuşit perfect spiritul „politicii reale" : principial el a respins *deja* federaţia, şi *deaceea* în practică el *ar fi votat* pentru un punct al statutului care proclamă această federaţie! Şi acest tovarăş „practic" îşi explică prin următoarele cuvinte poziţia sa profund principială : „Dar (faimosul „dar" al lui Şcedrin!), deoarece votul meu într'un sens sau altul avea numai un caracter principial (!!) şi nu putea să aibă un caracter practic din cauza votului aproape unanim al tuturor celorlalţi participanţi ai congresului, am preferat să mă abţin dela vot, ca să subliniez în mod principial"... (să ne ferească dumnezeu de asemenea principialitate!)... „diferenţa dintre poziţia mea în cazul de faţă şi poziţia adoptată de delegaţii Bundului, care au votat pentru acest punct. Şi invers, aş fi votat pentru acest punct, dacă delegaţii Bundului s'ar fi abţinut dela vot — aşa cum îşi propuseseră iniţial". Inţeleagă cine poate! Un om principial se abţine să spună cu voce tare da, pentrucă acest lucru este inutil din punct de vedere practic atunci când toată lumea spune nu.

După votarea în legătură cu locul pe care urma să-l ocupe problema Bundului, a fost pusă la congres problema grupului „Borba" [7], care a dus şi ea la o extrem de interesantă grupare a delegaţilor ; această problemă era strâns legată de cea mai „spinoasă" problemă a congresului : com-

poziţia centrelor. Comisia pentru stabilirea compoziţiei congresului se pronunţă împotriva invitării grupului „Borba", conform hotărîrii pe care o luase *în două rânduri* Comitetul de organizare (vezi pag. 383 şi 375 din procesele-verbale) şi conform raportului prezentat *de reprezentanţii săi în comisie* (pag. 35).

Tov. Egorov, *membru în Comitetul de organizare,* declară că „chestiunea grupului «Borba» (luaţi aminte : e vorba de „Borba", şi nu de cutare sau cutare membru al ei) este nouă pentru el", şi cere suspendarea şedinţei. Rămâne un mister cum se poate ca o chestiune care a fost rezolvată de două ori de Comitetul de organizare să fie totuşi nouă pentru un membru al Comitetului de organizare. In timpul suspendării, Comitetul de organizare, în compoziţia pe care o avea întâmplător la congres (câţiva membri din Comitetul de organizare dintre vechii membri ai organizaţiei „Iscra" au lipsit dela congres), ţine o şedinţă (pag. 40 din procesele-verbale) *. Incep dezbaterile în legătură cu chestiunea grupului „Borba". Rabocedelţii sunt pentru (Martânov, Achimov şi Brucher, pag. 36—38). Iscriştii (Pavlovici, Sorochin, Lange [9], Troţchi, Martov şi alţii) sunt contra. Congresul se împarte din nou în grupurile pe care le cunoaştem. Lupta în legătură cu „Borba" devine foarte înverşunată, şi tov. Martov rosteşte o cuvântare foarte documentată (pag. 38) şi „combativă" în care arată în mod just „lipsa de proporţie în reprezentarea" grupurilor din Rusia şi a grupurilor din străinătate şi că n'ar fi tocmai „nimerit" să se acorde „privilegii" unui grup din străinătate (cuvinte preţioase, deosebit de instructive acum, în urma evenimentelor de după congres!), că nu trebue să se încurajeze „haosul organizatoric în partid, haos caracterizat printr'o fărâmi-

---

* Cu privire la această şedinţă vezi „Scrisoarea" lui Pavlovici [8], membru al Comitetului de organizare, ales *în unanimitate* înainte de congres ca persoană de încredere a redacţiei, ca al şaptelea membru al ei (procesele-verbale ale Ligii, pag. 44).

ţare care nu era provocată de niciun considerent principial" (aceasta a fost o lovitură în plin dată... „minorităţii" din congresul nostru de partid!). *Nimeni* în afară de partizanii lui „Rabocee Delo" nu se pronunţă deschis şi motivat pentru „Borba" până la închiderea listei oratorilor (pag. 40): trebue să fim drepţi cu tov. Achimov şi cu prietenii lui şi să recunoaştem că ei, cel puţin, n'au jonglat şi nu s'au ascuns, ci au urmat făţiş linia lor, spunând deschis ce vor.

După ce lista oratorilor a fost închisă, atunci când nimeni nu se mai putea pronunţa *asupra fondului problemei*, tov. Egorov „cere insistent să se asculte hotărîrea adoptată chiar atunci de Comitetul de organizare". Nu e de mirare că membrii congresului sunt indignaţi de acest procedeu, şi tov. Plehanov, care prezidează, îşi exprimă „nedumerirea că tov. Egorov poate să insiste asupra cererii lui". S'ar părea că nu exista decât această alternativă: ori să-ţi spui deschis şi precis, în faţa întregului congres, părerea asupra fondului chestiunii, ori să nu ţi-o spui deloc. Dar să laşi să se închidă lista oratorilor, pentru ca apoi, sub pretextul unui „cuvânt de încheiere", să prezinţi congresului o *nouă* hotărîre a Comitetului de organizare, cu privire la o chestiune care fusese discutată, e ca şi când ai da cuiva o lovitură pe la spate!

Şedinţa continuă după amiază, şi biroul, care a rămas la fel de nedumerit, hotărăşte să renunţe la „formalităţi" şi să recurgă la ultimul mijloc, acela al „explicaţiei tovărăşeşti", mijloc folosit la congrese numai în cazuri extreme. Popov, reprezentantul Comitetului de organizare, comunică hotărîrea Comitetului de organizare de a propune congresului să invite pe Riazanov, propunere care fusese adoptată de toţi membrii comitetului afară de unul singur — Pavlovici (pag. 43).

Pavlovici declară că el a contestat şi continuă să conteste legalitatea şedinţei Comitetului de organizare şi că noua hotărîre a comitetului *„e în contradicţie cu hotărîrea*

lui anterioară". Această declaraţie dezlănţue o adevărată furtună. Tov. Egorov, care este şi el membru în Comitetul de organizare şi membru al grupului „Muncitorul din Sud", nu răspunde în legătură cu fondul chestiunii şi încearcă să mute centrul de greutate al discuţiei asupra chestiunii disciplinei. El pretinde că tov. Pavlovici ar fi călcat disciplina de partid (!), deoarece Comitetul de organizare, după ce a discutat protestul lui Pavlovici, a hotărît „să nu aducă la cunoştinţa congresului opinia separată a lui Pavlovici". Discuţiile trec la chestiunea disciplinei de partid, şi Plehanov, în aplauzele puternice ale congresului, face o lecţie tovarăşului Egorov, explicându-i că *„la noi nu există mandate imperative"* (pag. 42, comp. pag. 379, statutul congresului, § 7: „Imputernicirea deputaţilor nu trebue să fie limitată prin mandate imperative. Ei sunt complect liberi şi independenţi în exercitarea împuternicirii lor"). „Congresul este instanţa supremă a partidului", şi, prin urmare, calcă disciplina de partid şi statutul congresului tocmai acela care împiedică, indiferent prin ce mijloace, pe vreun delegat să se adreseze *direct* congresului în legătură cu *orice* chestiune din viaţa de partid, fără nicio excepţie. Controversa se reduce deci la dilema: spirit de cerc ori spirit de partid? Ori limitarea drepturilor delegaţilor la congres în numele unor drepturi sau statute imaginare ale diverselor colegii şi cercuri, ori dizolvarea *complectă* în faţa congresului, nu numai în vorbe, ci şi în fapt, a *tuturor* instanţelor inferioare şi vechilor grupuri, până ce se vor crea adevărate instanţe de partid. Cititorul poate să-şi dea seama chiar şi din aceasta ce uriaşă importanţă principială avea această controversă ivită la începutul unui congres (la şedinţa a treia) care-şi pusese ca scop restabilirea în fapt a partidului. In această controversă s'a concentrat, ca să zicem aşa, conflictul dintre vechile cercuri şi grupuleţe (în genul „Muncitorului din Sud") şi partidul care renăştea. Grupurile antiiscriste s'au dezvăluit imediat: şi bundistul Abramson, şi

tov. Martânov, aliat înfocat al actualei redacții a „Iscrei", și cunoscutul nostru tovarăș Mahov — toți se pronunță pentru Egorov și grupul „Muncitorul din Sud", împotriva lui Pavlovici. Tov. Martânov, care se ia la întrecere acum cu Martov și cu Axelrod în a face paradă de „democratism" organizatoric, amintește chiar și... de armată, unde se poate apela la instanța superioară numai prin intermediul instanței inferioare !! Sensul adevărat al acestei „compacte" opoziții anti-iscriste a fost cu totul limpede pentru fiecare dintre cei care participau la congres sau care urmăriseră cu atenție istoria internă a partidului nostru până la congres. Obiectivul opoziției (de care, poate, nu toți reprezentanții ei erau conștienți întotdeauna și care uneori era susținut în virtutea inerției) era să apere independența, particularismul și interesele înguste ale micilor grupuri împotriva absorbirii lor de către un partid larg, care se crea pe baze iscriste.

Tocmai sub acest aspect a pus chestiunea și tov. Martov, care pe atunci încă nu se unise cu Martânov. Tov. Martov se ridică hotărît, și pe bună dreptate, împotriva acelora care „în concepția lor asupra disciplinei de partid nu merg mai departe de obligațiile unui revoluționar față de grupul de grad *inferior* din care face parte". „Nicio grupare *forțată* (subliniat de Martov) nu este admisibilă în sânul unui partid unic", explică Martov partizanilor sistemului de cercuri, fără să prevadă că biciuește prin aceste cuvinte atitudinea politică pe care o va adopta el însuși la sfârșitul congresului și după congres... Gruparea forțată nu e admisibilă pentru Comitetul de organizare, dar e în totul admisibilă pentru redacție. Gruparea forțată este condamnată de Martov atunci când el privește dela centru, și este apărată de Martov de îndată ce este nemulțumit de compoziția centrului...

Este interesant să menționăm faptul că, în cuvântarea sa, tov. Martov a subliniat îndeosebi, pe lângă „marea greșală" a tovarășului Egorov, instabilitatea politică de care

dă dovadă Comitetul de organizare. „In numele Comitetului de organizare — se revoltă pe bună dreptate Martov — s'a făcut o propunere care *este în contradicție* cu raportul comisiei (bazat — adăugăm noi — pe raportul membrilor Comitetului de organizare: pag. 43, cuvintele lui Colțov) și *cu propunerile anterioare ale Comitetului de organizare*" (subliniat de mine). După cum vedeți, Martov înțelegea limpede *atunci*, înainte de „cotitura" pe care a făcut-o, că înlocuirea grupului „Borba" prin Riazanov nu va înlătura deloc caracterul complect contradictoriu și nestatornicia acțiunilor Comitetului de organizare (din procesele-verbale ale congresului Ligii, pag. 57, membrii de partid pot să afle felul cum privea Martov lucrurile după cotitura sa). Martov nu s'a mărginit atunci să analizeze chestiunea disciplinei; el a pus Comitetului de organizare această întrebare directă: „ce element nou a intervenit, pentru ca să fie necesară *o schimbare?*" (subliniat de mine). Și într'adevăr, când a prezentat propunerea sa, Comitetul de organizare nici n'a avut curajul să-și apere părerea deschis, așa cum și-au apărat-o Achimov și alții. Martov contestă aceasta (procesul-verbal al Ligii, pag. 56), dar cei care vor citi procesele-verbale ale congresului vor vedea că Martov se înșeală. Popov, care a făcut propunerea în numele Comitetului de organizare, nu a pomenit *niciun cuvânt* despre motivele ei (pag. 41 din procesele-verbale ale congresului). Egorov deplasează chestiunea, vorbește de disciplină, iar despre fond spune numai atât: „Comitetul de organizare putea să aibă considerente noi"... (dar dacă au survenit considerente noi și care anume — nu se știe) ....„el putea să uite să introducă pe cineva etc." (Acest „etc." este singurul refugiu al oratorului, deoarece Comitetul de organizare nu putea *să uite* chestiunea grupului „Borba", pe care o discutase de două ori înainte de congres și odată în fața comisiei). „Comitetul de organizare a luat această hotărîre nu pentrucă și-a schimbat atitudinea față de grupul «Borba», ci pentrucă vrea să

înlăture piedicile din calea viitoarei organizații centrale a partidului chiar dela primii pași ai activității ei". Aceasta nu este o motivare, ci, dimpotrivă, o eschivare dela motivare. Orice social-democrat sincer (și noi nu putem să ne îndoim niciun moment de sinceritatea oricărui participant la congres) se preocupă de înlăturarea a tot ceeace *socotește* drept o piedică, și anume prin *mijloacele* pe care le *consideră* potrivite. A motiva înseamnă a explica și a-ți exprima precis punctul de vedere asupra lucrurilor, și nu a te eschiva prin truisme. Și *era imposibil* să motivezi fără „să-ți schimbi atitudinea față de «Borba»", pentrucă hotărîrile precedente, contrare, ale Comitetului de organizare se preocupau și ele de înlăturarea piedicilor, dar vedeau aceste „piedici" tocmai în ceva contrar. Tov. Martov a atacat acest argument într'un mod foarte vehement și foarte întemeiat, calificându-l drept *„superficial"*, arătând că este întrebuințat din dorința *„de a se eschiva"* și sfătuind Comitetul de organizare *„să nu-i fie frică de ce va spune lumea"*. Prin aceste cuvinte tov. Martov a caracterizat foarte bine esența și semnificația acelei nuanțe politice care a jucat un rol considerabil la congres și care se caracterizează tocmai prin lipsa de independență și de linie proprie, prin superficialitate, prin frica de ce va spune lumea, prin veșnice oscilări între cele două tabere distincte, prin frica de a-și formula în mod fățiș *credo*-ul* său, — într'un cuvânt, prin „spiritul de mlaștină" **.

* — crez, program, expunere a concepției despre lume. — *Nota Trad.*

** Există acum în partidul nostru oameni care, atunci când aud această expresie, se îngrozesc și țipă că se polemizează într'un mod netovărășesc. Ce ciudată deformare a bunului simț sub influența unor considerente de ordin oficial... aplicate ne la locul lor! Nu cred ca vreun partid politic care cunoaște lupte interne să se fi putut lipsi de acest termen, întrebuințat totdeauna pentru a denumi elementele șovăitoare, care oscilează între două tabere adverse. Chiar și Germanii, care știu să păstreze în lupta internă un ton foarte moderat, nu se supără când aud cuvântul „versumpft" („de mlaștină". — *Nota Trad.*), nu se îngrozesc și nu manifestă această ridicolă pruderie (moralitate afectată. — *Nota Trad.*) oficială.

Această lipsă de caracter în politică, de care dă dovadă grupul șovăelnic, a dus, între altele, la rezultatul că *nimeni*, în afară de bundistul Iudin (pag. 53), n'a propus congresului o rezoluție cu privire la invitarea unui membru al grupului „Borba". Rezoluția lui Iudin a întrunit 5 voturi — probabil, toate bundiste: iar și-au schimbat atitudinea elementele șovăelnice! Votările referitoare la rezoluțiile propuse de Colțov și de Iudin în legătură cu această chestiune au arătat cu aproximație numărul de voturi pe care l-a avut grupul intermediar: iscriștii au întrunit 32 de voturi (pag. 47), bundiștii 16, adică în afară de cele opt voturi antiiscriste, două voturi ale tovarășului Mahov (pag. 46), patru voturi ale membrilor grupului „Muncitorul din Sud" și încă alte două voturi. Vom arăta imediat că această distribuire a voturilor nu poate fi deloc considerată ca întâmplătoare, dar mai întâi să arătăm pe scurt părerea *de astăzi* a lui Martov despre incidentul cu Comitetul de organizare. Martov a afirmat la Ligă că „Pavlovici și alții au ațâțat patimile". Este deajuns să cercetăm procesele-verbale ale congresului ca să vedem că cuvântările cele mai documentate, mai înflăcărate și mai vehemente rostite împotriva grupului „Borba" și împotriva Comitetului de organizare au fost tocmai acelea ale lui Martov. Incercând să arunce „vina" pe Pavlovici, el nu face decât să dovedească propria lui instabilitate: înainte de congres el l-a ales tocmai pe Pavlovici ca al șaptelea membru al redacției, la congres el s'a alăturat complect lui Pavlovici (pag. 44) împotriva lui Egorov, iar pe urmă, după ce a fost înfrânt de Pavlovici, a început să-l acuze că „ațâță patimile". Asta e pur și simplu ridicol.

Martov ironizează in „Iscra" (nr. 56) faptul că se dă o mare importanță invitării lui X sau a lui Y. Această ironie se întoarce deasemenea împotriva lui Martov, deoarece tocmai incidentul cu Comitetul de organizare a fost punctul de plecare al discuției în jurul unei chestiuni atât de „im-

portante“ ca invitarea lui X sau a lui Y în Comitetul Central sau în Organul Central. Nu este bine să întrebuinţezi două măsuri diferite, după cum e vorba de *propriul tău* „grup de grad inferior“ (faţă de partid), sau de un *alt* grup. Aceasta înseamnă tocmai spirit mic-burghez, spirit de cerc, şi nu un punct de vedere de partid. O simplă confruntare a cuvântării ţinute de Martov la Ligă (pag. 57) cu aceea pe care a rostit-o la congres (pag. 44) dovedeşte suficient aceasta. „Nu pot să înţeleg — spunea Martov, între altele, la Ligă — cum reuşesc unii oameni să se întituleze cu orice preţ iscrişti şi în acelaş timp să le fie ruşine că sunt iscrişti“. Ciudată neînţelegere a deosebirii dintre „a se întitula“ şi „a fi“, dintre vorbă şi faptă. Insuşi Martov *se întitula* la congres adversar al grupărilor forţate, iar după congres el *era* partizanul lor...

d) DIZOLVAREA GRUPULUI „MUNCITORUL DIN SUD“

Felul în care s'au grupat delegaţii în chestiunea Comitetului de organizare ar putea să pară întâmplător. Această părere ar fi însă greşită, şi, pentru a o înlătura, vom părăsi ordinea cronologică şi vom analiza acum un incident care, deşi s'a produs la sfârşitul congresului, este totuşi strâns legat de incidentul precedent. E vorba de incidentul în legătură cu dizolvarea grupului „Muncitorul din Sud“. Impotriva tendinţelor organizatorice iscriste — coeziunea perfectă a forţelor partidului şi lichidarea haosului care fărâmiţează aceste forţe — s'au afirmat aici interesele *unuia* dintre grupuri care făcuse o muncă folositoare atâta timp cât n'a existat un partid adevărat, dar care a devenit de prisos din momentul în care munca a fost organizată pe baze centraliste. Dacă ţinem seama de interesele de cerc, grupul „Muncitorul din Sud“ nu era mai puţin îndreptăţit decât redacţia „Iscrei“ să pretindă menţinerea „continuităţii“ şi inviolabilitatea sa. Dar dacă ţinem seama de interesele partidului, acest grup trebuia să admită ca forţele lui să fie trecute în „organizaţiile respective de partid“ (pag. 313, partea finală a rezoluţiei adoptate de congres). Din punctul de vedere al intereselor de cerc şi al „filistinismului“, nu se putea să nu pară „o chestiune delicată“ (după expresia tovarăşilor Rusov şi Deutsch) dizolvarea unui grup folositor care, ca şi redacţia vechii „Iscre“, nu voia să fie dizolvat. Din punctul de vedere al intereselor de partid, era necesară această dizolvare, această „resorbire“ (după expresia lui Gusev) în partid. Grupul „Muncitorul din Sud“ a declarat categoric că „nu socoate necesar“ să se declare dizolvat şi a cerut congresului „să-şi spună hotărît părerea“, şi aceasta „imediat: da sau nu“. Grupul „Muncitorul din Sud“ s'a referit de-a-dreptul la aceeaşi „continuitate“ la care apela şi vechea redacţie a „Iscrei“... după dizolvarea ei! „Cu toate că noi toţi, luaţi în parte, formăm un partid unic — a spus tov. Egorov — acest partid se compune totuşi dintr'o serie întreagă de organizaţii, de care trebue să ţinem seama *ca* de nişte *entităţi istorice*... Dacă o organizaţie de felul acesta *nu este dăunătoare partidului, nu este cazul să fie dizolvată*“.

Astfel, o importantă problemă *principială* a fost pusă în mod foarte precis, şi toţi iscriştii — atâta timp cât nu precumpăneau încă propriile lor interese de cerc — s'au ridicat hotărît împotriva elementelor nestatornice (în acest moment bundiştii şi doi rabocedelţi nu se mai aflau la congres; fără îndoială că ei ar fi susţinut cu îndârjire necesitatea „de a se ţine seama de entităţile istorice“). Când s'a trecut la vot, au fost *31 de voturi pentru,* cinci contra şi cinci abţineri (patru voturi ale grupului „Muncitorul din Sud“ şi încă un vot, probabil al lui Belov, judecând după declaraţiile lui anterioare, pag. 308). Se conturează foarte precis un grup de *zece voturi,* care are o atitudine net negativă faţă de planul consecvent de organizare al „Iscrei“ şi care apără spiritul de cerc împotriva spiritului de partid. In cursul dez-

baterilor iscriştii pun această problemă tocmai din punct de vedere principial (vezi cuvântarea lui Lange, pag. 315); ei se pronunţă împotriva metodelor primitive de lucru şi împotriva fărâmiţării şi refuză să ţină seama de „simpatiile“ cutărei sau cutărei organizaţii, declarând deschis că „dacă tovarăşii din grupul «Muncitorul din Sud» ar fi avut un punct de vedere mai principial mai înainte, cu un an sau cu doi ani în urmă, unificarea partidului şi triumful principiilor programului pe care le-am sancţionat aci ar fi fost obţinute mai curând“. In acest sens se pronunţă şi Orlov, şi Gusev, şi Liadov, şi Muraviev, şi Rusov, şi Pavlovici, şi Glebov, şi Gorin. Iscriştii din „minoritate“ nu numai că nu se ridică împotriva acestor aprecieri precise făcute în repetate rânduri la congres cu privire la insuficienta principialitate a politicii şi „liniei“ „Muncitorului din Sud“, a lui Mahov şi a altora; ei nu numai că nu fac nicio rezervă în această privinţă, dar dimpotrivă, prin Deutsch, li se alătură hotărît, condamnând „haosul“ şi aprobând „modul deschis în care a fost pusă problema“ (pag. 315) de către acelaş Rusov, care *în aceeaşi şedinţă* a avut îndrăzneala — ce oroare! — „să pună deschis“ problema redacţiei vechi pe teren pur partinic (pag. 325).

Chestiunea dizolvării grupului „Muncitorul din Sud“ a stârnit în rândurile acestuia o teribilă indignare, ale cărei urme se văd şi în procesele-verbale (nu trebue să uităm că procesele-verbale nu ne dau decât o imagine palidă a dezbaterilor, deoarece în loc să conţină cuvântările în întregime, ele cuprind numai extrase şi rezumate foarte concise). Tov. Egorov a calificat chiar drept „minciună“ simpla amintire a numelui grupului „Raboceaia Mâsli“ [10] alături de „Muncitorul din Sud“, fapt care ilustrează foarte limpede atitudinea care domina la congres faţă de economismul consecvent. Chiar şi mult mai târziu, la şedinţa a 37-a, Egorov vorbeşte pe un ton foarte iritat (pag. 356) despre dizolvarea grupului „Muncitorul din Sud“, cerând să se consemneze în procesul-verbal că, atunci când s'a discutat chestiunea „Muncitorului din Sud“, membrii acestui grup n'au fost consultaţi nici în privinţa fondurilor pentru publicaţii, nici în privinţa controlului Organului Central şi al Comitetului Central. In cursul dezbaterilor asupra chestiunii „Muncitorului din Sud“, tov. Popov face aluzie la o majoritate compactă care ar fi hotărît dinainte soarta acestui grup. „*Acum* — spune el (pag. 316) —, *după cuvântările tovarăşilor Gusev şi Orlov, totul este clar*“. Sensul acestor cuvinte este limpede: acum, după ce iscriştii s'au pronunţat şi au propus o rezoluţie, totul este clar, adică este clar că grupul „Muncitorul din Sud“ va fi dizolvat împotriva voinţei lui. Reprezentantul „Muncitorului din Sud“ desparte el însuşi pe iscrişti (şi încă pe asemenea iscrişti ca Gusev şi Orlov) de partizanii lui, ca reprezentând „linii“ diferite în politica organizatorică. Şi când „Iscra“ de astăzi prezintă grupul „Muncitorul din Sud“ (şi probabil şi pe Mahov) ca pe nişte „iscrişti tipici“, acest lucru arată doar în mod concret că ea a uitat evenimentele cele mai importante dela congres (cele mai importante din punctul de vedere al acestui grup) şi că noua redacţie doreşte să şteargă orice urme care ar putea să arate din ce elemente s'a format aşa zisa „minoritate“.

Din păcate, problema unui organ popular nu a fost ridicată la congres. Toţi iscriştii au discutat foarte însufleţit această problemă atât înainte de congres, cât şi în timpul congresului, în afara şedinţelor, şi au căzut de acord că în momentul actual al vieţii de partid ar fi cu totul neraţional să se întreprindă editarea unui asemenea organ sau să se transforme într'un asemenea organ unul dintre organele existente. Anti-iscriştii s'au pronunţat la congres în sens contrar, la fel şi grupul „Muncitorul din Sud“ în raportul său; şi faptul că nu s'a propus o rezoluţie corespunzătoare, semnată de zece persoane, se poate explica numai printr'o

intâmplare sau prin nedorința de a ridica o problemă „fără sorți de izbândă“!

e) INCIDENTUL IN LEGATURĂ CU EGALITATEA LIMBILOR

Să revenim la ordinea ședințelor congresului.

Ne-am convins acum că încă înainte de a se trece la discuția asupra fondului problemelor s'a conturat clar la congres nu numai un grup anti-iscrist bine determinat (8 voturi), ci și un grup de elemente intermediare, nestatornice, gata să sprijine acest grup de 8 și să-l sporească până la aproximativ 16—18 voturi.

Problema locului pe care trebue să-l ocupe Bundul în partid, problemă care s'a discutat la congres extrem de amănunțit, mult prea amănunțit, s'a redus la rezolvarea unei teze principiale, iar rezolvarea practică a fost amânată până la discutarea relațiilor organizatorice. Dat fiind că publicațiile apărute înainte de congres s'au ocupat destul de mult cu lămurirea problemelor legate de aceasta, discuțiile dela congres au dat relativ puține rezultate noi în această privință. Trebue să amintim doar că partizanii lui „Rabocee Delo“ (Martânov, Achimov și Brucher) s'au declarat de acord cu rezoluția lui Martov, precizând însă că o consideră insuficientă și că nu sunt de acord cu concluziile care decurg din ea (pag. 69, 73, 83, 86).

Dela problema locului pe care urma să-l ocupe Bundul în partid, congresul a trecut la program. De data aceasta discuțiile s'au învârtit, în cea mai mare parte, în jurul unor amendamente de amănunt, care prezintă prea puțin interes. Din punct de vedere principial, opoziția anti-iscristă s'a manifestat numai prin atacul tovarășului Martânov împotriva faimoasei formulări a problemei: spontaneitate și conștiință. Bine înțeles, bundiștii și rabocedelții s'au declarat în întregime pentru Martânov. In treacăt fie zis, netemeinicia obiecțiilor acestuia a fost dovedită de Martov și Plehanov. Trebue menționat ca o curiozitate că acum redacția „Iscrei“ (probabil după o matură chibzuință) a trecut de partea lui Martânov și spune tocmai contrarul celor afirmate de ea la congres! Aceasta se încadrează, probabil, în faimosul principiu al „continuității“... Ne rămâne doar să așteptăm ca redacția să se lămurească pe deplin și să ne lămurească și pe noi în ce măsură, în ce privință și de când anume este de acord cu Martânov. Deocamdată vom întreba numai dacă s'a mai pomenit vreodată un organ *de partid* a cărui redacție să afirme după congres exact contrarul celor afirmate de ea la congres.

Lăsând la o parte discuțiile în legătură cu recunoașterea „Iscrei“ ca Organ Central (ne-am mai ocupat de ele mai sus) și începutul dezbaterilor asupra statutului (e mai bine să le analizăm în cadrul discutării în ansamblu a statutului), să trecem la nuanțele principiale care au ieșit la iveală în cursul discutării programului. In primul rând, vom nota un amănunt foarte caracteristic: dezbaterile în legătură cu reprezentarea proporțională. Tov. Egorov, din grupul „Muncitorul din Sud“, a propus să se introducă acest punct în program și a susținut această propunere în așa fel încât a provocat justa observație a lui Posadovschi (iscrist din minoritate) că se constată aci o „divergență serioasă“. „Este sigur — a spus tov. Posadovschi — că noi nu suntem de acord asupra următoarei chestiuni esențiale: *trebue oare să subordonăm politica noastră viitoare cutăror sau cutăror principii democratice fundamentale, atribuindu-le o valoare absolută,* sau toate principiile democratice trebue să fie subordonate exclusiv intereselor partidului nostru? Eu mă pronunț categoric pentru ultimul punct de vedere“. Plehanov „se raliază în totul“ la părerea lui Posadovschi și se ridică în termeni și mai categorici, și mai preciși împotriva „valorii absolute a principiilor democratice“ și

împotriva interpretării lor „abstracte". „Ipotetic — spunea el — ne putem imagina cazul când noi, social-democrații, ne-am pronunța împotriva votului universal. Burghezia din republicile italiene a privat cândva de drepturi politice pe cei care aparțineau nobilimii. Proletariatul revoluționar ar putea să limiteze drepturile politice ale claselor de sus așa cum clasele superioare au limitat altădată drepturile lui politice". Cuvântarea lui Plehanov a fost primită cu aplauze și *huidueli*. Și când Plehanov protestează împotriva Zwischenruf *-ului „nu trebue să huiduiți", și roagă pe tovarăși să nu se jeneze, tov. Egorov se ridică și spune: „dacă asemenea discursuri provoacă aplauze, eu sunt dator să huiduesc". Tov. Egorov, ca și tov. Goldblat (delegat al Bundului), se pronunță împotriva părerilor lui Posadovschi și Plehanov. Din păcate, dezbaterile au fost închise, și chestiunea apărută în cursul lor a fost scoasă de pe tapet. Zadarnic însă caută acum tov. Martov să-i micșoreze însemnătatea, ba chiar s'o reducă la zero, afirmând la congresul Ligii: „Aceste cuvinte (ale lui Plehanov) au provocat indignarea unei părți din delegați, ceeace s'ar fi putut ușor evita dacă tov. Plehanov ar fi adăugat că, firește, nu ne putem închipui o situație atât de tragică încât proletariatul să fie nevoit, pentru a-și consolida victoria, să calce astfel de drepturi politice ca libertatea presei... (P l e h a n o v: «merci»)" (pag. 58 din procesele-verbale ale Ligii). Această interpretare este în *directă* contradicție cu declarația categorică făcută de tov. Posadovschi *la congres* în sensul că există o „divergență serioasă" și un dezacord într'o „chestiune esențială". In această chestiune esențială toți iscriștii s'au declarat la congres *împotriva* reprezentanților „dreptei" antiiscriste (Goldblat) și ai „centrului" dela congres (Egorov). Acesta este un fapt, și se poate afirma cu certitudine că dacă „centrul" (sper că acest cuvânt va șoca

* — observație făcută din sală în cursul unei cuvântări. — *Nota Trad.*

mai puțin decât oricare altul pe partizanii „oficiali" ai limbajului moderat...), dacă „centrul" ar fi fost în situația de a se pronunța *„liber"* (prin glasul tovarășului Egorov sau tovarășului Mahov) asupra acestei chestiuni sau asupra unei chestiuni analoage, s'ar fi ivit imediat o divergență serioasă.

Divergențele au ieșit la iveală într'un mod și mai izbitor în problema „egalității limbilor" (pag. 171 și urm. din procesele-verbale). In ce privește acest punct, sunt elocvente nu atât dezbaterile, cât votările: totalizându-le, obținem cifra neverosimilă de *șasesprezece!* Pentruce? Pentru a se ști dacă este suficient să se vorbească în program de egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor, indiferent de sex etc. *și de limbă,* sau trebue spus: „libertatea limbilor" sau „egalitatea limbilor". La congresul Ligii tov. Martov a caracterizat destul de just acest episod, spunând că „o discuție fără importanță în jurul redactării unui punct din program a căpătat o însemnătate principială, pentrucă jumătate din congres era gata să răstoarne comisia pentru întocmirea programului". Așa și este*. Conflictul a pornit tocmai dela un lucru de nimic; totuși conflictul a căpătat un caracter cu adevărat *principial,* și, din această cauză, forme foarte aprige, ajungându-se chiar la încercarea *„de a răsturna"* co-

* Martov adaugă: „In acest caz ne-a dăunat foarte mult gluma cu măgarii a lui Plehanov" (când s'a vorbit despre libertatea limbilor, un bundist, pare-se, a amintit, printre alte instituții, instituția creșterii cailor, și Plehanov a lăsat să-i scape, printre dinți: „caii nu vorbesc, dar uite că măgarii vorbesc câteodată"). Eu, firește, nu pot să văd în această glumă prea multă blândețe, îngăduință, prudență sau suplețe. Mi se pare însă ciudat că Martov, care a recunoscut *însemnătatea principială* a discuției, nu caută deloc să stabilească ce anume este principial aci și ce nuanțe s'au manifestat aci, ci se mărginește doar să arate „răul" pe care-l aduc glumele. Acest punct de vedere este într'adevăr birocratic și formalist! Glumele tăioase „au dăunat" într'adevăr „foarte mult congresului", și nu numai cele făcute pe socoteala bundiștilor, ci și pe socoteala acelora care uneori au fost sprijiniți și chiar salvați dela înfrângere de către bundiști. Dar, din moment ce recunoști însemnătatea principială a incidentului, nu-ți este permis să te achiți cu fraza despre „inadmisibilitatea" unor glume (pag. 58 din procesele-verbale ale Ligii).

misia pentru întocmirea programului, la bănuiala că s'ar urmări *„păcălirea congresului"* (Egorov l-a bănuit de aceasta pe Martov!), la schimburi de observaţii personale cu un caracter extrem de... injurios (pag. 178). Până şi tov. Popov „şi-a exprimat regretul că din cauza unor fleacuri se creează *o asemenea atmosferă"* (subliniat de mine, pag. 182), care a domnit în cursul a trei şedinţe (16, 17 şi 18).

Toate aceste expresii arată cât se poate de precis şi de categoric faptul foarte important că atmosfera de „suspiciune" şi de forme de luptă extrem de înverşunate („răsturnarea") — pe urmă, la congresul Ligii, s'a adus majorităţii iscriştilor acuzaţia că ea a creat-o! — a luat naştere în realitate *cu mult înainte de a ne fi împărţit în majoritate şi minoritate.* Repet, acest fapt este de o imensă importanţă, este un fapt fundamental, a cărui neînţelegere face pe mulţi, foarte mulţi să ajungă la păreri extrem de superficiale cu privire la caracterul artificial al majorităţii dela sfârşitul congresului. Din punctul de vedere de astăzi al tovarăşului Martov, care susţine că la congres 9/10 au fost iscrişti, apare absolut inexplicabil şi absurd faptul că din cauza unor „fleacuri", dela un lucru „de nimic", s'a ajuns la un conflict care a căpătat „un caracter principial" şi care era cât pe aci să ducă la răsturnarea unei comisii a congresului. Ar fi ridicol să ocolim acest *fapt* prin lamentări şi regrete în legătură cu glumele „dăunătoare". Acest conflict nu putea să capete o însemnătate *principială* din cauza unor glume tăioase, oricare ar fi fost ele; el a putut să capete o astfel de însemnătate numai din cauza caracterului grupărilor politice dela congres. Nu vorbele tari şi nu glumele au provocat conflictul; ele erau numai un *simptom* al faptului că în însăşi felul grupării din punct de vedere politic a delegaţilor la congres exista o „contradicţie", existau toţi factorii unui conflict, exista o neomogeneitate internă care răbufnea cu o forţă imanentă la fiece prilej, *oricât de neînsemnat.*

Dimpotrivă, din punctul de vedere din care privesc eu congresul şi pe care consider de datoria mea să-l apăr ca pe un anumit mod de interpretare politică a evenimentelor, chiar dacă această interpretare ar părea cuiva jignitoare, — din acest punct de vedere este perfect explicabil şi inevitabil ca un conflict extrem de acut cu caracter *principial* să izbucnească din cauza unui lucru „de nimic". Din moment ce la congresul nostru s'a dat *tot timpul* o luptă între iscrişti şi anti-iscrişti, din moment ce între unii şi ceilalţi se aflau elemente nestatornice, din moment ce aceste elemente nestatornice împreună cu antiiscriştii formau o treime din voturi (8 + 10 = 18 din 51, după socoteala mea, desigur, aproximativă), — este absolut limpede şi firesc că *orice desprindere de iscrişti, fie chiar şi a unei minorităţi neînsemnate,* putea să ducă la victoria curentului antiiscrist şi, din această cauză, provoca o luptă „turbată". Asta nu este rezultatul unor atacuri şi ieşiri peste măsură de violente, ci rezultatul unei combinaţii politice. Nu vorbele tari au provocat acest conflict politic, ci existenţa unui conflict politic în însăşi felul grupării delegaţilor la congres au provocat vorbele tari şi atacurile; în această contrapunere rezidă principala divergenţă principială dintre noi şi Martov cu privire la aprecierea însemnătăţii politice a congresului şi a rezultatelor congresului.

In tot cursul congresului au fost trei cazuri mai importante în care un număr neînsemnat de iscrişti s'au desprins de majoritatea iscriştilor: egalitatea limbilor, § 1 din statut şi alegerile. Şi în toate aceste trei cazuri s'a dat o luptă înverşunată, care a dus în cele din urmă la actuala criză gravă din partid. Ca să înţelegem sensul politic al acestei crize şi al acestei lupte, nu trebue să ne mărginim la fraze despre glumele nepermise, ci trebue să analizăm gruparea politică a nuanţelor care s'au ciocnit la congres. Deaceea incidentul în legătură cu „egalitatea limbilor" prezintă un dublu interes pentru lămurirea cauzelor divergen-

ţelor, căci pe vremea aceea Martov mai era (mai era!) iscrist şi lupta, poate, mai mult ca oricine împotriva anti-iscriştilor şi împotriva „centrului".

Lupta a început cu o discuţie între tov. Martov şi tov. Liber, leader al bundiştilor (pag. 171—172). Martov demonstrează că e suficient să se formuleze revendicarea „egalităţii în drepturi a cetăţenilor". „Libertatea limbilor" este respinsă, dar imediat după aceea se propune „egalitatea limbilor", şi tov. Egorov intervine în luptă alături de Liber. Martov declară drept *fetişism* „faptul că oratorii insistă asupra egalităţii în drepturi a naţionalităţilor şi deplasează inegalitatea în domeniul limbii. Or, problema trebue privită sub un aspect cu totul altul: există o inegalitate a naţionalităţilor care se exprimă, între altele, prin faptul că oamenii care aparţin unei anumite naţiuni sunt lipsiţi de dreptul de a se folosi de limba lor maternă" (pag. 172). Martov avea atunci perfectă dreptate. Incercarea absolut neîntemeiată a lui Liber şi Egorov de a apăra justeţea formulării lor şi de a găsi la noi nedorinţa sau nepriceperea de a promova principiul egalităţii în drepturi a naţionalităţilor însemna un fel de fetişism. In realitate, fiind „fetişişti", ei apărau tocmai cuvântul, nu principiul, şi acţionau nu de teamă să nu comită vreo greşală principială, ci de teamă de ce va spune lumea. Tocmai de această stare de spirit şovăelnică (dar ce se va întâmpla dacă ne vor acuza de aceasta „alţii"?), pe care am constatat-o în incidentul cu Comitetul de organizare, a dat dovadă aci în modul cel mai limpede şi întreg „centrul" nostru. Un alt reprezentant al centrului, Lvov, delegatul unei regiuni miniere, foarte apropiat de „Muncitorul din Sud", „consideră că problema asupririi limbilor, care a fost ridicată de regiunile periferice, este foarte serioasă. Important este ca, introducând în programul nostru punctul referitor la limbi, să înlăturăm orice posibilitate ca social-democraţii să fie bănuiţi de tendinţe de rusificare". Iată o minunată motivare a „seriozităţii" problemei. Problema este foarte serioasă, *pentrucă* trebue să îndepărtăm eventualele bănueli ale regiunilor periferice! Oratorul nu spune în fond absolut nimic, nu răspunde la acuzaţiile de fetişism, ci le confirmă în întregime, lăsând să se vadă că n'are niciun argument şi reducând totul la aceasta: ce vor spune regiunile periferice. I se spune că tot ceeace *ar putea* să spună ele *nu este just*. In loc să analizeze dacă aceasta este adevărat sau nu, el răspunde: *„ar putea să ne bănuiască"*.

Acest mod de a pune problema, pretinzându-se că este o problemă serioasă şi importantă, capătă într'adevăr un caracter principial, însă unul cu totul diferit de acela pe care au vrut să-l găsească aci liberii, egorovii şi lvovii. Principială devine chestiunea: trebue oare să dăm posibilitate organizaţiilor şi membrilor de partid să pună în practică principiile generale şi fundamentale ale programului, aplicându-le la condiţiile concrete şi dezvoltându-le în sensul acestei aplicări, sau trebue să umplem programul nostru cu detalii neînsemnate, cu indicaţii de amănunt, cu repetări şi cazuistică, numai de teama bănuelilor? Principială devine chestiunea: cum pot social-democraţii să vadă („să bănuiască") în lupta împotriva spiritului cazuistic o încercare de a îngusta drepturile şi libertăţile democratice elementare? Şi când ne vom dezbăra odată de acest cult fetişist al cazurilor? — iată ce gând ne-a sugerat lupta provocată de chestiunea „limbilor".

Gruparea delegaţilor în această luptă apare foarte limpede datorită abundenţei de votări nominale. Au fost nu mai puţin de trei. Impotriva nucleului iscrist se ridică tot timpul, ca un singur om, toţi anti-iscriştii (8 voturi) şi, cu foarte mici şovăeli, tot centrul (Mahov, Lvov, Egorov, Popov, Medvedev, Ivanov, Ţarev şi Belov; numai ultimii doi au şovăit la început, când abţinându-se, când votând cu noi, precizându-şi complect poziţia abia la a treia votare). Din grupul iscriştilor se desprind câţiva — cei mai

mulți, caucazieni (trei cu șase voturi) — și, datorită acestui fapt, curentul „fetișist" capătă până la urmă preponderență. La a treia votare, când partizanii celor două tendințe și-au precizat complect pozițiile, trei caucazieni cu șase voturi s'au desprins de iscriștii din majoritate, trecând în tabăra adversă; de iscriștii din minoritate s'au desprins doi delegați cu două voturi — Posadovschi și Costici; la primele două votări au trecut în tabăra adversă sau s'au abținut: Lenschi, Stepanov și Gorschi din majoritatea iscristă și Deutsch din minoritate. *Desprinderea celor 8 voturi iscriste (din totalul de 33) a dat preponderența coaliției antiiscriștilor și a elementelor nestatornice.* Acesta este *faptul esențial* în ceeace privește gruparea delegaților la congres, fapt care s'a repetat (cu singura deosebire că s'au desprins *alți* iscriști) atunci când s'a pus la vot § 1 din statut și în timpul alegerilor. Nu-i de mirare că cei înfrânți în alegeri nu vor deloc să vadă *cauzele politice* ale acestei înfrângeri, *punctele de plecare* ale luptei dintre nuanțe care a dezvăluit tot mai mult și a demascat tot mai necruțător în fața partidului elementele nestatornice și lipsite de caracter în politică. Incidentul în legătură cu egalitatea limbilor pune această luptă într'o lumină cu atât mai vie, cu cât pe vremea aceea tov. Martov nu reușise încă să-și câștige laudele și aprobarea lui Achimov și Mahov.

f) PROGRAMUL AGRAR

Inconsecvența principială a antiiscriștilor și a „centrului" a ieșit în evidență și în cursul discuțiilor asupra programului agrar, discuții care au luat mult timp congresului (vezi pag. 190—226 din procesele-verbale) și au ridicat o mulțime de probleme extrem de interesante. Cum era și de așteptat, atacul împotriva programului îl începe tov. Martânov (după ce tovarășii Liber și Egorov au făcut unele observații mărunte). El aduce vechiul argument că, îndreptând „tocmai această nedreptate istorică", noi „consfințim", chipurile, indirect „alte nedreptăți istorice" etc. De partea lui trece și tov. Egorov, căruia nici măcar „nu-i este clară semnificația acestui program. Este oare acest program un program pentru noi, adică fixează el revendicările pe care le formulăm, sau vrem să facem un program popular" (!?!?). Tov. Liber „ar vrea să facă aceleași observații ca și tov. Egorov". Tov. Mahov intervine cu energia care-i este proprie, spunând că „majoritatea (?) oratorilor nu înțeleg deloc ce reprezintă programul propus și ce scopuri urmărește". Programul propus, vedeți d-v., „cu greu ar putea fi considerat un program agrar social-democrat"; acest program... „cam miroase a joc de-a îndreptarea nedreptăților istorice", și are „o nuanță de demagogie și de spirit de aventură". Confirmarea teoretică a acestei idei profunde o constitue obișnuita exagerare și simplificare care caracterizează marxismul vulgar: iscriștii „ar vrea", cică, „să opereze cu țărănimea ca cu un tot omogen; cum însă țărănimea e demult (?) împărțită în clase, prezentarea unui program unic duce în mod inevitabil la rezultatul că programul în întregime devine demagogic, iar când va fi aplicat în practică va deveni o aventură" (202). Tov. Mahov „divulgă fără să vrea" adevărata cauză a atitudinii negative pe care o au față de programul nostru agrar mulți social-democrați, care sunt gata „să recunoască" „Iscra" (după cum a recunoscut-o însuși Mahov), dar care n'au reflectat deloc asupra orientării ei, asupra poziției ei teoretice și tactice. Tocmai vulgarizarea marxismului într'o problemă atât de complexă și multilaterală ca structura actuală a gospodăriei țărănești din Rusia a dus și duce la neînțelegerea acestui program, și nicidecum divergențele în chestiuni de amănunt. Asupra acestui punct de vedere marxist vulgar au căzut de acord repede leaderii elementelor antiiscriste (Liber și Martânov) și cei ai „centrului" — Egorov și Mahov. Tov. Egorov a exprimat deschis și una din tră-

săturile caracteristice ale „Muncitorului din Sud“ și ale grupurilor și cercurilor care gravitează spre el, și anume — neînțelegerea însemnătății mișcării țărănești, neînțelegerea faptului că punctul slab al social-democraților noștri în timpul primelor și vestitelor răscoale țărănești nu consta în supraaprecierea însemnătății acestei mișcări, ci, dimpotrivă, mai curând în subaprecierea ei (și în faptul că nu aveau suficiente forțe pentru a o folosi). „Sunt departe de a împărtăși pasiunea redacției pentru mișcarea țărănească — spunea tov. Egorov — pasiune care a cuprins pe mulți social-democrați după turburările țărănești“. Numai că, din păcate, tov. Egorov nu s'a ostenit să explice congresului ceva mai precis prin ce anume s'a manifestat această pasiune a *redacției;* el nu s'a ostenit să dea indicații concrete cu privire la materialul publicat de „Iscra“. In afară de aceasta, el a uitat că *toate* punctele esențiale ale programului nostru agrar au fost dezvoltate de „Iscra“ încă în al treilea număr* al ei, adică *cu mult* înainte de turburările țărănești. N'ar fi rău ca cei care „recunoșteau“ „Iscra“ nu numai în vorbe să dea ceva mai multă atenție principiilor ei teoretice și tactice!

„Nu, în rândurile țărănimii nu putem face mare lucru!“ — exclamă tov. Egorov, explicând mai departe această exclamație nu ca un protest împotriva cutărei sau cutărei „pasiuni“, ci ca o negare a întregii noastre poziții: „Aceasta înseamnă că lozinca noastră nu poate să concureze cu o lozincă de aventură“. Foarte caracteristică formulare a acelei atitudini lipsite de principii care reduce totul la „concurența“ dintre lozincile diferitelor partide! Și oratorul spune aceasta după ce s'a declarat „satisfăcut“ de explicațiile teoretice în care se arată că noi urmărim un succes trainic în domeniul agitației, fără să ne lăsăm turburați de insuccese vremelnice, și că un succes trainic (în

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere, ed. a 4-a, vol. 4, pag. 394—401. — *Nota Red.*

ciuda țipetelor zgomotoase ale „concurenților“... de o clipă) nu este cu putință dacă programul nu are o bază teoretică stabilă (pag. 196). Ce confuzie vădește această declarație că este „satisfăcut“ urmată imediat de repetarea tezelor vulgare moștenite dela vechiul economism, pentru care „concurența dintre lozinci“ rezolva toate problemele, nu numai acelea ale programului agrar, ci și ale întregului program și ale întregii tactici a luptei economice și politice! „Nu veți putea sili pe muncitorul agricol — spunea tov. Egorov — să lupte alături de țăranul bogat pentru otrezchi *, care se găsesc deja în mare parte în mâinile acestui țăran bogat“.

Tot aceeași simplificare, înrudită, fără îndoială, cu economismul nostru oportunist, care susținea că nu vei putea „sili“ pe proletar să lupte pentru ceeace se găsește în bună parte în mâinile burgheziei și va ajunge în viitor într'o și mai mare măsură în mâinile ei. Tot aceeași vulgarizare care nu ține seama de particularitățile rusești ale relațiilor general capitaliste dintre muncitorul agricol și țăranul bogat. Otrezchi apasă acuma de fapt *și* pe muncitorul agricol, pe care nu este nevoie să-l „silești“ să lupte ca să se elibereze de sub jugul aservirii. Cei care trebue să fie „siliți“ sunt unii intelectuali; să fie siliți să privească mai larg sarcinile lor, să fie siliți să renunțe la șabloane atunci când se discută chestiuni concrete, să fie siliți să țină seamă de conjunctura istorică, care complică și modifică scopurile noastre. Numai prejudecata că țăranul este prost — prejudecată care, așa cum a observat just tov. Martov, se simte în cuvântările tov. Mahov (pag. 202) și ale altor adversari ai programului agrar — numai această prejudecată poate explica faptul că acești adversari uită condițiile reale de trai ale muncitorului nostru agricol.

După ce au redus problema le această simplă contra-

* Fâșii de pământ pe care moșierii le-au răpit țăranilor cu prilejul reformei agrare din 1861. — *Nota Trad.*

punere: muncitor şi capitalist, reprezentanţii „centrului" nostru au încercat, ca de obicei, să atribue ţăranului propria lor mărginire. „Tocmai pentrucă eu — spunea tov. Mahov — îl consider pe ţăran inteligent în măsura punctului său de vedere de clasă îngust, cred că el va împărtăşi idealul mic-burghez al luării în stăpânire şi al împărţirii". Hotărît lucru, aici se confundă două lucruri: caracterizarea punctului de vedere de clasă al ţăranului ca mic-burghez, *şi îngustarea* acestui punct de vedere, reducerea *lui* la „o măsură îngustă". Tocmai în această reducere constă greşala egorovilor şi a mahovilor (după cum greşala martânovilor şi achimovilor consta în reducerea la „o măsură îngustă" a punctului de vedere al proletariatului). Or, logica şi istoria ne învaţă că punctul de vedere de clasă mic-burghez poate fi mai mult sau mai puţin îngust, mai mult sau mai puţin progresist, tocmai din cauza dublei situaţii a micului burghez. Şi sarcina noastră nu poate fi nicidecum aceea de a ne descuraja în faţa mărginirii („prostiei") ţăranului sau pentrucă acesta e stăpânit de „prejudecăţi", ci, dimpotrivă, aceea de a lărgi neîncetat punctul lui de vedere, de a ajuta judecata lui să învingă prejudecăţile lui.

Punctul de vedere „marxist"-vulgar asupra problemei agrare din Rusia şi-a găsit expresia culminantă în încheierea cuvântării principiale a lui Mahov, fidelul apărător al vechii redacţii a „Iscrei". Nu degeaba au fost primite aceste cuvinte cu aplauze... ce-i drept, ironice. „Nu ştiu, într'adevăr, ce trebue să numim o nenorocire" — spunea tov. Mahov, indignat de afirmaţia lui Plehanov că pe noi nu ne înspăimântă deloc mişcarea în favoarea împărţirii pământurilor moşiereşti * şi că noi nu vom împiedica această mişcare progresistă (burghezo-progresistă).— „Dar această revoluţie, dacă poate fi numită astfel, nu va fi revoluţionară. Aş spune mai bine că ea nu va mai fi o revoluţie, ci o reacţiune (i l a r i t a t e), o revoluţie în genul unei rebeliuni... O astfel de revoluţie ne-ar arunca înapoi şi ne-ar trebui un anumit timp pentru a reveni la situaţia pe care o avem acum. Or, noi avem acum mult mai mult decât în timpul revoluţiei franceze (a p l a u z e i r o n i c e), avem partidul social-democrat (i l a r i t a t e)"... Intr'adevăr, un partid social-democrat care ar judeca cum judecă Mahov sau ar avea instanţe centrale care s'ar sprijini pe oameni ca Mahov n'ar merita decât să fie luat în râs...

Vedem deci că gruparea delegaţilor pe care o cunoaştem deja s'a făcut imediat simţită chiar şi în chestiunile pur principiale ridicate de programul agrar. Anti-iscriştii (8 voturi) pornesc atacul în numele marxismului vulgar; în urma lor se târăsc conducătorii „centrului", egorovii şi mahovii, poticnindu-se şi alunecând neîncetat spre acelaş punct de vedere îngust. Era deci foarte natural ca, atunci când s'au pus la vot unele puncte din programul agrar, 30—35 de voturi să fie pentru (pag. 225 şi 226), adică tocmai cifra aproximativă pe care am avut-o şi atunci când s'a discutat locul pe care trebue să-l ocupe chestiunea Bundului, şi atunci când s'a produs incidentul cu Comitetul de organizare, şi în legătură cu dizolvarea „Muncitorului din Sud". E suficient să fie ridicată o problemă care să iasă cât de puţin din comun şi din cadrul şablonului consacrat, o problemă care să necesite cât de puţin o aplicare independentă a teoriei lui Marx la relaţii social-economice specifice şi noi (noi pentru Germani), — pentru ca imediat iscriştii, care ştiu să fie la înălţimea sarcinilor, să nu mai reprezinte decât 3/5 din voturi, iar întreg „centrul" să se ia după liberi şi după martânovi. Iar tov. Martov se mai căsneşte să mascheze acest fapt evident, ocolind cu teamă votările care au scos în evidenţă nuanţele!

Din dezbaterile asupra programului agrar reiese limpede lupta dusă de iscrişti împotriva a 2/5 din congres. De-

* In ruseşte — ciornâi peredel (împărţire neagră), după numele organizaţiei narodnice „Ciornâi peredel", care s'a desprins în 1879 din partidul „Zemlia i volia". — *Nota Trad.*

legaţii caucazieni au avut aci o poziţie absolut justă, datorită, probabil, în bună parte faptului că ei cunoşteau de aproape formele locale ale numeroaselor rămăşiţe ale iobăgiei şi erau deci la adăpost de contrapunerile goale, scolastic abstracte care satisfăceau pe mahovi. Impotriva lui Martânov şi Liber, împotriva lui Mahov şi Egorov s'a ridicat şi Plehanov, şi Gusev (care a afirmat că „un punct de vedere atât de pesimist asupra muncii noastre la sate"... ca acel al tovarăşului Egorov... „a întâlnit adesea la tovarăşii care activează în Rusia"), şi Costrov [11], şi Carschi, şi Troţchi. Acesta din urmă a arătat just că „sfaturile binevoitoare" ale criticilor programului agrar „prea miros a *filistinism*". Trebue să remarcăm doar, în legătură cu analiza grupării politice a delegaţilor la congres, că, atunci când a vorbit despre acest lucru în cuvântarea sa, el a greşit (pag. 208) punând pe tov. Lange alături de Egorov şi de Mahov. Cine va citi cu atenţie procesele-verbale va vedea că Lange şi Gorin au o poziţie cu totul diferită de aceea a lui Egorov şi Mahov. Lui Lange şi lui Gorin nu le place formularea punctului referitor la otrezchi; ei înţeleg foarte bine ideea programului nostru agrar, dar încearcă s'o aplice *altfel*; ei caută în mod pozitiv să găsească o formulare mai perfectă din punctul lor de vedere, prezentând proiecte de rezoluţie cu scopul de a convinge pe autorii programului sau de a trece de partea lor împotriva tuturor neiscriştilor. E suficient să comparăm, de pildă, propunerile lui Mahov cu privire la respingerea întregului program (pag. 212, *nouă* pentru, 38 contra) sau a unora din punctele lui (pag. 216) cu poziţia lui Lange, *care propune* o redactare proprie a punctului referitor la otrezchi (pag. 225), pentru a ne convinge de diferenţa radicală dintre ei *.

Vorbind despre argumentele care miros a „filistinism", tov. Troţchi a arătat că „în perioada revoluţionară care se apropie trebue să ne legăm cu ţărănimea"... „In faţa acestei sarcini, scepticismul şi «perspicacitatea» politică a lui Mahov şi Egorov sunt mai dăunătoare decât orice miopie". Tov. Costici, un alt iscrist din minoritate, a arătat foarte just „nesiguranţa, nestatornicia în principii" a tovarăşului Mahov, — caracterizare care se potriveşte de minune „centrului" nostru. „In pesimismul său, tov. Mahov se întâlneşte cu tov. Egorov, deşi între ei există deosebiri de nuanţe — continuă tov. Costici. — El uită că social-democraţii activează chiar de pe acum în rândurile ţărănimii, conducând în limita posibilităţilor mişcarea acesteia. Şi, prin acest pesimism al lor, ei restrâng amploarea muncii noastre" (pag. 210).

Pentru a termina cu dezbaterile dela congres în legătură cu programul, se cuvine să mai menţionăm scurtele discuţii asupra sprijinirii curentelor opoziţioniste. In programul nostru se spune clar că partidul social-democrat sprijină „orice mişcare *opoziţionistă* şi revoluţionară *îndreptată împotriva orânduirii sociale şi politice existente în Rusia*" [12]. S'ar părea că această ultimă rezervă arată destul de precis *pe care anume* dintre curentele opoziţioniste le sprijinim noi. Oricât de greu ar fi de presupus că mai pot exista „nedumeriri şi neînţelegeri" într'o chestiune atât de mult discutată, totuşi *şi aci* a ieşit imediat la iveală diferenţa dintre nuanţele care s'au format demult în partidul nostru! Este evident că nu era vorba de neînţelegeri, ci de *nuanţe*. Mahov, Liber şi Martânov au dat imediat alarma, şi au rămas într'o minoritate atât de „compactă", încât tov. Martov ar fi trebuit, probabil, să explice şi acest fapt prin intrigi, prin diplomaţie, prin lucrături şi prin alte lucruri drăguţe (vezi cuvântarea lui la congresul Ligii), explicaţii la care recurg cei ce nu sunt în stare să aprofundeze cauzele politice ale formării grupurilor „compacte" ale minorităţii şi majorităţii.

Mahov începe iarăşi cu o simplificare vulgară a mar-

* Vezi cuvântarea lui Gorin, pag. 213

xismului. „La noi singura clasă revoluţionară este proletariatul — declară el, şi din această teză justă trage imediat o concluzie greşită : — celelalte sunt aşa şi aşa, sunt a cincia roată la căruţă (i l a r i t a t e g e n e r a l ă)... Da, sunt a cincia roată la căruţă şi nu urmăresc decât propriul lor profit. Eu sunt împotriva sprijinirii lor" (pag. 226). Această uimitoare formulare pe care Mahov a dat-o poziţiei sale a turburat pe mulţi (partizani ai lui), dar, în fond, Liber şi Martânov erau de acord cu el, deoarece au propus ca cuvântul „opoziţionistă" să fie înlăturat sau limitat printr'o adăugire : „opoziţionistă democratică". Plehanov s'a ridicat, pe bună dreptate, împotriva acestui amendament al lui Martânov. „Noi trebue să-i criticăm pe liberali — a spus el — să demascăm inconsecvenţa lor. Asta-i adevărat... Dar, demascând îngustimea şi mărginirea tuturor mişcărilor în afară de cea social-democrată, suntem datori să explicăm proletariatului că, în comparaţie cu absolutismul, chiar şi o constituţie care nu acordă dreptul de vot universal înseamnă un pas înainte, şi că deaceea el nu trebue să prefere orânduirea existentă unei astfel de constituţii". Tovarăşii Martânov, Liber şi Mahov nu sunt de acord cu aceasta şi îşi apără poziţia, pe care o atacă Axelrod, Starover [13], Troţchi şi din nou Plehanov. Tov. Mahov mai izbuteşte odată să-şi dea singur la cap. La început a spus că celelalte clase (în afară de proletariat) „sunt aşa şi aşa" şi că este „împotriva sprijinirii lor". Pe urmă s'a mai îndupIecat şi a recunoscut că „burghezia, cu toate că este în fond reacţionară, adeseori este revoluţionară, de pildă atunci când e vorba de lupta împotriva feudalismului şi rămăşiţelor lui". „Există însă grupări — continuă el, căzând iar din lac în puţ, — care sunt totdeauna (?) reacţionare, cum este cazul meseriaşilor". Iată la ce perle teoretice au ajuns aceiaşi leaderi ai „centrului" nostru, care pe urmă au făcut spume la gură apărând vechea redacţie! Tocmai meseriaşii sunt aceia care, chiar şi în Europa occidentală,

unde organizaţia corporativă era atât de puternică, au manifestat, ca şi alţi mici burghezi dela oraşe, un accentuat spirit revoluţionar în epoca căderii absolutismului. Este absurd ca un social-democrat rus să repete fără să se gândească ceeace spun tovarăşii din Occident despre meseriaşii de astăzi, acum, după un secol sau o jumătate de secol dela răsturnarea absolutismului. A afirma că pe tărâm politic meseriaşii din Rusia sunt mai reacţionari decât burghezia nu înseamnă altceva decât a repeta o frază şablon învăţată pe dinafară.

Din păcate, procesele-verbale nu ne dau nicio indicaţie cu privire la numărul de voturi întrunite de amendamentele pe care le-au propus Martânov, Mahov şi Liber în această chestiune, amendamente care au fost respinse. Singurul lucru pe care-l putem afirma este că leaderii elementelor antiiscriste şi un leader al „centrului" * s'au grupat şi de astădată, în modul cunoscut, împotriva iscriştilor. Făcând bilanţul *tuturor* dezbaterilor asupra *programului,* nu se poate să nu ajungem la concluzia că *absolut toate* discuţiile ceva mai vii şi care au stârnit interesul general au făcut să iasă la iveală deosebirile de nuanţe, pe care astăzi tovarăşul Martov şi noua redacţie a „Iscrei" le trec sub tăcere.

g) STATUTUL PARTIDULUI. PROIECTUL TOVARĂŞULUI MARTOV

Dela program, congresul a trecut la statutul partidului (lăsăm la o parte chestiunea Organului Central, pe care

---

* Un alt leader al aceluiaş grup, al „centrului", tov. Egorov, s'a pronunţat cu alt prilej asupra chestiunii sprijinirii curentelor opoziţioniste, şi anume în legătură cu rezoluţia lui Axelrod cu privire la socialiştii-revoluţionari (pag. 359). Tov. Egorov e de părere că există o „contradicţie" între cerinţa programului *de a sprijini* orice mişcare revoluţionară şi opoziţionistă şi atitudinea *negativă* atât faţă de socialiştii-revoluţionari, cât şi faţă de liberali. Abordând problema într'o altă formă şi sub un aspect întrucâtva diferit, tov. Egorov a dovedit aici aceeaşi înţelegere îngustă a marxismului şi aceeaşi atitudine nestatornică semi-ostilă faţă de poziţia „Iscrei" (poziţie „recunoscută" de el) ca şi tovarăşii Mahov, Liber şi Martânov.

am atins-o mai înainte, precum şi rapoartele delegaţilor, care, din păcate, în majoritatea cazurilor, n'au putut fi prezentate de aceştia într'o formă satisfăcătoare). Nu e nevoie să mai spunem că chestiunea statutului era de o uriaşă însemnătate pentru noi toţi. Intr'adevăr, „Iscra" a acţionat dela bun început nu numai ca organ publicistic, ci şi ca celulă *organizatorică*. In articolul de fond din numărul patru („Cu ce să începem?") „Iscra" a prezentat un întreg plan organizatoric * şi a aplicat sistematic şi ferm acest plan timp de *trei ani*. Când Congresul al II-lea al partidului a recunoscut „Iscra" ca Organ Central, două din cele trei puncte ale motivării rezoluţiei respective (pag. 147) au fost consacrate *tocmai acestui plan organizatoric şi ideilor organizatorice ale „Iscrei"*: rolul ei în conducerea muncii *practice* a partidului şi rolul ei conducător în munca de unificare. Era deci foarte firesc ca munca „Iscrei" şi întreaga acţiune de organizare a partidului, de refacere *reală* a partidului *să nu poată fi* considerată ca terminată până când întregul partid nu va fi recunoscut şi nu va fi consfinţit formal anumite idei organizatorice. Tocmai această sarcină trebuia s'o îndeplinească statutul de organizare al partidului.

Ideile fundamentale pe care „Iscra" căuta să le pună la baza organizării partidului se reduceau în esenţă la următoarele două. Prima, ideea centralismului, stabilea în principiu modul de rezolvare a întregii masse de chestiuni organizatorice particulare şi de amănunt. A doua — rolul special al ziarului, al organului conducător din punct de vedere ideologic — ţinea seama de nevoile temporare şi speciale ale mişcării social-democrate ruse în condiţiile sclaviei politice şi avea în vedere crearea în străinătate a unei baze *iniţiale* de operaţiuni în vederea atacului revo-

* In cuvântarea sa despre recunoaşterea „Iscrei" ca Organ Central, tov. Popov a spus între altele: „Imi amintesc de un articol publicat în numărul 3 sau 4 al «Iscrei» — «Cu ce să începem?». Mulţi dintre tovarăşii care activează în Rusia au găsit că este lipsit de

luţionar. Prima idee, singura principială, trebuia să impregneze întregul statut; a doua, fiind o idee particulară şi generată de împrejurările vremelnice ale locului şi ale modului de acţiune, şi-a găsit expresia într'o îndepărtare *aparentă* dela centralism, prin crearea a *două centre: Organul Central şi Comitetul Central*. Ambele aceste idei fundamentale ale „Iscrei" privitoare la organizarea partidului au fost dezvoltate de mine în articolul de fond al „Iscrei" (nr. 4) „Cu ce să începem?"** şi în „Ce-i de făcut?"** şi, în sfârşit, au fost explicate amănunţit, aproape în formă de statut, în „Scrisoare către un tovarăş"***. De fapt, nu mai rămânea decât munca de redactare pentru formularea paragrafelor statutului, care — dacă recunoaşterea „Iscrei" nu rămânea numai pe hârtie, nu era numai o frază convenţională — trebuia să traducă în viaţă tocmai aceste idei. In prefaţa la noua ediţie a „Scrisorii către un tovarăş" am arătat că e suficient să confruntăm statutul partidului cu această broşură ca să ne dăm seama că există o identitate perfectă între ideile expuse în statut şi cele expuse în broşură ****.

In legătură cu munca de redactare pentru formularea ideilor organizatorice iscriste în statut, trebue să amintesc un incident provocat de tov. Martov. „...O simplă informaţie vă va arăta — a spus Martov la congresul Ligii (pag. 58) — în ce măsură a fost pentru Lenin o surpriză faptul că am căzut în oportunism în ceeace priveşte acest

tact; alţii considerau acest plan drept fantezist şi majoritatea (? probabil majoritatea persoanelor din anturajul tovarăşului Popov) îl explicau numai prin ambiţie" (pag. 140). După cum poate să-şi dea seama şi cititorul, eu m'am obişnuit cu această explicare a vederilor mele politice prin ambiţie, explicare reluată acum de tov. Axelrod şi de tov. Martov.

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere, ed. a 4-a, vol. 5, pag. 1—12.—*Nota Red.*

** Vezi *V. I. Lenin*: „Ce-i de făcut?", ed. P.M.R. 1952, ediţia a II-a. — *Nota Trad.*

*** *Vezi V. I. Lenin*, Opere, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 205—224. — *Nota Red.*

**** Vezi *V. I. Lenin*, Opere, ed. a 4-a, vol. 7, pag. 115—116. — *Nota Red.*

paragraf (adică primul). Cu 1½—2 luni înainte de congres, i-am arătat lui Lenin proiectul meu, în care § 1 era formulat întocmai aşa cum l-am propus la congres. Lenin s'a declarat împotriva proiectului meu ca fiind prea detaliat şi mi-a spus că-i place numai ideea din § 1 — definirea calităţii de membru — pe care o va adopta în statutul său cu anumite modificări, deoarece găseşte că formularea mea nu e reuşită. Lenin cunoştea deci demult formularea mea, el cunoştea părerea mea în această chestiune. Vedeţi, deci, că am venit la congres cu viziera ridicată, fără să-mi ascund părerile. Am avertizat că voi combate cooptarea reciprocă şi principiul unanimităţii în cooptarea în Comitetul Central, în Organul Central etc.".

In ce priveşte avertismentul că va combate cooptarea reciprocă, vom vedea la locul cuvenit cum s'au petrecut lucrurile. Acum să ne oprim la „viziera ridicată" a statutului lui Martov. Povestind din memorie la Ligă episodul cu proiectul său nereuşit (pe care la congres Martov însuşi l-a retras ca fiind nereuşit, iar după congres, cu consecvenţa care-l caracterizează, l-a scos iar la lumina zilei), — Martov, ca de obicei, a uitat multe şi deaceea a încurcat iarăşi lucrurile. S'ar părea că au fost destule cazuri care să ne pună în gardă împotriva referirii la convorbiri particulare şi la memoria noastră (fără să vrea, omul îşi aminteşte numai de ceeace-i convine!), — şi totuşi tov. Martov, neavând alt material, se foloseşte de unul de proastă calitate. Acum chiar şi tov. Plehanov începe să-l imite — probabil că exemplul rău este contagios.

„Ideea" din primul paragraf al proiectului lui Martov nu putea să-mi „placă", deoarece proiectul lui nu conţinea *nicio idee* care să fi apărut la congres. L-a trădat memoria. Am avut norocul să găsesc printre hârtii proiectul lui Martov, în care ***„primul paragraf a fost expus cu totul altfel de cum a fost propus de el la congres"*** ! Iată ce înseamnă „vizieră ridicată" !

§ 1 din proiectul lui Martov: „E considerat ca făcând parte din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia oricine recunoaşte programul lui şi lucrează activ pentru înfăptuirea sarcinilor lui sub controlul şi conducerea organelor (sic!) de partid".

§ 1 din proiectul meu: „E considerat membru al partidului oricine recunoaşte programul lui şi sprijină partidul atât prin mijloace materiale, cât şi prin participarea sa personală într'una din organizaţiile partidului".

§ 1 aşa cum l-a formulat Martov la congres şi cum a fost adoptat de congres: „E considerat membru al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia oricine recunoaşte programul lui, sprijină partidul prin mijloace materiale şi-i dă regulat concurs personal, sub conducerea uneia din organizaţiile lui".

Din această confruntare reiese clar că proiectul lui Martov nu conţine nicio *idee*, ci numai *o frază goală*. Că membrii de partid lucrează sub controlul şi conducerea *organelor* de partid, asta se înţelege dela sine, *nici nu poate să fie altfel*; despre aceasta vorbesc numai oamenii cărora le place să vorbească pentru a nu spune nimic, cărora le place să umple „statutele" cu un noian de vorbe goale şi de formule birocratice (adică inutile în fapt şi necesare numai pentru paradă). *Ideea* din primul paragraf apare numai atunci când se pune chestiunea în felul următor: pot oare *organele de partid* să exercite *în fapt* conducerea unor membri de partid care *nu fac parte* din niciuna din *organizaţiile partidului?* In proiectul tovarăşului Martov nu există nici urmă de această idee. Prin urmare, *nu puteam să cunosc* „părerea" tovarăşului Martov „în această chestiune", deoarece în proiectul tovarăşului Martov *nu există nicio părere* în *această chestiune*. Informaţia tovarăşului Martov nu este în realitate decât *o confuzie*.

Dimpotrivă, tocmai despre tov. Martov se poate spune că „el cunoştea" din proiectul meu „părerea mea în această

chestiune“ și că nu a protestat împotriva ei, nu a combătut-o nici în colectivul de redacție, deși proiectul meu a fost prezentat tuturor cu 2—3 săptămâni înainte de congres, nici în fața delegaților, care *abia* luau cunoștință de proiectul meu. Mai mult. Chiar și *la congres,* atunci când am propus proiectul meu de statut * și l-am susținut înainte de alegerea *comisiei pentru redactarea statutului,* — tov. Martov a declarat categoric : „mă raliez la concluziile tovarășului Lenin. *Numai în două chestiuni nu sunt de acord cu el“* (subliniat de mine) : asupra modului de alcătuire a Consiliului și asupra cooptării unanime (pag. 157). El *n'a pomenit* încă *nimic* despre o *divergență* asupra § 1.

In broșura sa despre starea de asediu, tov. Martov a găsit de cuviință să amintească din nou, cu lux de amănunte, despre statutul său. El ne asigură că statutul său, la care ar fi gata să subscrie și acum (în Februarie 1904 — nu se știe ce va fi peste 3 luni), cu excepția câtorva amănunte de importanță secundară, „exprima destul de limpede atitudinea lui negativă față de hipertrofia centralismului“ (pag. IV). Tov. Martov explică *acum* faptul că n'a propus acest proiect la congres, în primul rând, prin aceea că „educația iscristă i-a insuflat disprețul față de statute“ (când îi convine, cuvântul iscrist înseamnă pentru tov. Martov nu spirit îngust de cerc, ci o orientare foarte consecventă ! Păcat

* In treacăt fie zis, Comisia proceselor-verbale a publicat în anexa XI proiectul de statut *„propus la congres de Lenin“* (pag. 393). Comisia proceselor-verbale a cam încurcat și ea lucrurile. A confundat proiectul meu *inițial,* pe care l-am prezentat tuturor delegaților (și multora dintre ei înainte de congres), cu proiectul *pe care l-am propus la congres* (vezi *V. I. Lenin,* Opere, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 432—433. — *Nota Red.)* și *a publicat pe cel dintâi,* dându-l drept cel de al doilea. Bine înțeles eu n'am nimic împotriva publicării proiectelor mele, *chiar și în toate stadiile pregătirii lor,* dar nu trebue să se creeze confuzie. Și s'a creat o confuzie, deoarece Popov și Martov (pag. 154 și 157) au criticat formulări din proiectul pe care realmente l-am propus la congres, *formulări care nu figurează în proiectul* publicat de comisia proceselor-verbale (comp. pag. 394, §§ 7 și 11). Cu puțină atenție se putea ușor observa greșala, prin simpla confruntare a paginilor indicate de mine.

numai că educația iscristă pe care a primit-o timp de 3 ani nu a insuflat tovarășului Martov disprețul pentru frazeologia anarhistă cu ajutorul căreia intelectualul nestatornic este în stare să explice călcarea unui statut adoptat în comun). In al doilea rând, vedeți d-v., tov. Martov a evitat „să introducă vreo disonanță în tactica acelui nucleu organizatoric de bază care era «Iscra»“. Foarte coherent, n'am ce zice ! In chestiunea *principială* a formulării oportuniste a § 1, sau în chestiunea hipertrofiei centralismului, tov. Martov s'a temut atât de mult de disonanță (teribilă numai din punctul de vedere îngust de cerc), încât nu și-a arătat divergențele nici măcar în fața unui nucleu cum este redacția ! In chestiunea *practică* a compoziției centrelor, tov. Martov, în loc să ceară votul majorității membrilor organizației „Iscra“ (acest veritabil *nucleu organizatoric de bază),* a apelat la ajutorul Bundului și al rabocedelților. „Disonanța“ din propriile sale fraze care introduc spiritul de cerc pentru a apăra o quasi-redacție, dar resping „spiritul de cerc“ atunci când chestiunea e apreciată de persoanele cele mai competente, această disonanță n'o observă tov. Martov. Ca să-l pedepsim, vom cita *în întregime* proiectul lui de statut, arătând la rândul nostru *părerile* și *hipertrofia* care reies din el * :

„Proiect de statut al partidului. — I. Apartenența la partid.
— 1) E considerat ca făcând parte din Partidul muncitoresc social-
democrat din Rusia oricine recunoaște programul lui și lucrează activ
pentru înfăptuirea sarcinilor lui sub controlul și conducerea organe-
lor de partid. — 2) Excluderea unui membru de partid pentru fapte
incompatibile cu interesele partidului se hotărăște de către Comitetul
Central. [Hotărîrea motivată a excluderii se păstrează în arhiva par-
tidului și se comunică, la cerere, oricărui comitet de partid. Impotriva
hotărîrii de excludere pronunțată de Comitetul Central se poate face
apel la congres de către două sau mai multe comitete]“... Voi pune
în paranteze acele teze ale proiectului lui Martov care sunt *vădit* lip-

* Spre regretul meu, nu am putut găsi prima variantă a proiectului lui Martov, care avea circa 48 de paragrafe și suferea de o și mai mare „hipertrofie“ a formalismului inutil.

site de conținut, care nu numai că nu conțin nicio „idee", dar nu conțin nicio condiție sau cerință determinată, așa cum e originala indicație din „statut": *unde anume* trebue să se păstreze hotărîrea sau mențiunea că se poate face apel la congres împotriva hotărîrilor de excludere luate de Comitetul Central (și nu împotriva tuturor hotărîrilor lui în general?). Aceasta înseamnă tocmai o hipertrofie a frazei sau un adevărat formalism birocratic, deoarece se plăsmuesc puncte și paragrafe de prisos, vădit inutile sau birocratice. „...II. Comitetele locale. — 3) Reprezentanții partidului în munca lui locală sunt comitetele de partid"... (ceva și nou și inteligent!) „...4) [Sunt considerate comitete de partid comitetele care au fost reprezentate la Congresul al II-lea în compoziția pe care au avut-o în momentul congresului]. — 5) Comitetele noi, în afară de cele arătate la § 4, sunt numite de Comitetul Central [care sau consideră drept comitet organizația locală respectivă în compoziția existentă, sau formează un comitet local, reformând organizația locală]. — 6) Comitetele se complectează prin cooptare. — 7) Comitetul Central are dreptul să complecteze un comitet local cu un număr de tovarăși (cunoscuți de el) care să nu depășească o treime din efectivul existent..." O mostră de cancelarism: dece să nu depășească o treime? pentru care motiv? ce sens are această limitare, care nu limitează nimic, din moment ce *complectarea* poate fi repetată de mai multe ori? „...8) [In cazul când comitetul local s'a destrămat sau s'a dezmembrat" (adică nu a fost arestat în întregime?) „în urma persecuțiilor, el este refăcut de Comitetul Central"]... (fără ca aceasta să țină seama de § 7? Nu găsește oare tov. Martov că § 8 seamănă cu acele legi rusești privitoare la buna cuviință care ordonă să lucrezi în zilele obișnuite și să te odihnești în zilele de sărbătoare?) „...9) [Congresul ordinar al partidului poate să însărcineze Comitetul Central să schimbe compoziția unui comitet local, dacă activitatea acestuia este considerată ca fiind incompatibilă cu interesele partidului. In acest din urmă caz, comitetul în compoziția existentă este considerat dizolvat și tovarășii din raza lui de activitate nu mai trebue să i se subordoneze *"]... Regula enunțată de acest paragraf este tot atât de utilă ca și articolul care figurează până în ziua de azi în legile rusești și care sună astfel: beția este interzisă pentru toți și pentru fiecare. „...10) [Comitetele locale ale partidului conduc întreaga activitate propagandistică, agitatorică și organizatorică a partidului și ajută în măsura puterilor lor Comitetul Central și Organul Central al partidului la înfăptuirea sarcinilor generale de

* Atragem atenția tovarășului Axelrod asupra acestui cuvințel. Ce oroare! Iată unde se găsesc rădăcinile „iacobinismului", care ajunge chiar până la... până la a schimba compoziția redacției..

partid care le revin"]... Uf! La ce bun toate astea, pentru dumnezeu?... 11) [„Rânduelile interne ale organizației locale, relațiile dintre un comitet și grupele subordonate" (auzi, auzi, tovarășe Axelrod?) „lui și limitele competenței și ale autonomiei" (limitele competenței nu sunt oare unul și acelaș lucru cu limitele autonomiei?) „aceste grupe se stabilesc chiar de comitet și se aduc la cunoștința Comitetului Central și a redacției Organului Central"]... (O lacună: nu se spune unde se vor păstra aceste comunicări)... „12) [Toate grupele și toți membrii partidului, subordonați comitetelor, au dreptul să ceară ca părerea sau dezideratele lor în orice chestiune să fie comunicate Comitetului Central al partidului și Organului Central al acestuia]. — 13) Comitetele locale ale partidului sunt obligate să verse în cassa Comitetului Central o parte din veniturile lor, fixată de Comitetul Central. — III. Organizații pentru munca de agitație în celelalte limbi (afară de cea rusă). — 14) [Pentru a duce munca de agitație în una din limbile neruse și pentru a organiza pe muncitorii în rândurile cărora se duce această agitație, pot fi create organizații deosebite în punctele unde se simte necesitatea specializării acestei agitații și a formării unor asemenea organizații]. — 15) Comitetul Central al partidului hotărăște în ce măsură există această necesitate, iar în cazuri litigioase hotărăște congresul partidului"... Prima parte a acestui paragraf este de prisos, dacă luăm în considerație prevederile următoare ale statutului, iar a doua parte, referitoare la cazurile litigioase, este pur și simplu ridicolă... „16) [Organizațiile locale indicate la § 14 sunt autonome în ceeace privește treburile lor speciale, dar activează sub controlul comitetului local și îi sunt subordonate, iar formele acestui control și norma relațiilor organizatorice dintre comitetul respectiv și organizația specială respectivă sunt stabilite de către comitetul local"... (slavă domnului! acum se vede bine că nu era nevoie de tot acest potop de vorbe goale)... „In ceeace privește sarcinile generale ale partidului, aceste organizații activează ca o parte din comitet]. — 17) [Organizațiile locale menționate la § 14 pot forma o uniune autonomă pentru a îndeplini cu succes sarcinile lor speciale. Această uniune poate să aibă organele ei speciale, publicistice și administrative; și unele și altele se află sub controlul nemijlocit al Comitetului Central al partidului. Statutul acestei uniuni este elaborat de ea însăși, dar este aprobat de Comitetul Central al partidului]. — 18) [Din uniunea autonomă menționată la § 17 fac parte și comitetele locale ale partidului, dacă, datorită condițiilor locale, ele se consacră mai ales agitației în limba respectivă. *Notă*. Un astfel de comitet, deși este o parte dintr'o uniune autonomă, nu încetează de a fi un comitet al partidului"]... (întregul paragraf este

extrem de util şi deosebit de inteligent, iar nota îi pune vârf)... „19) [Organizaţiile locale care fac parte dintr'o uniune autonomă se află, în ceeace priveşte relaţiile lor cu organele ei centrale, sub controlul comitetelor locale]. — 20) [Organele centrale publicistice şi administrative ale uniunilor autonome au aceleaşi relaţii cu Comitetul Central ca şi comitetele locale ale partidului]. — IV. Comitetul Central şi organele publicistice ale partidului. — 21) [Reprezentanţii partidului în ansamblul lui sunt Comitetul lui Central şi organele lui publicistice — cel politic şi cel ştiinţific]. — 22) Comitetului Central îi revine conducerea generală a întregii activităţi practice a partidului; grija folosirii şi repartizării juste a tuturor forţelor lui; controlul activităţii tuturor părţilor partidului; aprovizionarea organizaţiilor locale cu literatură; organizarea aparatului tehnic al partidului; convocarea congreselor partidului. — 23) Organelor publicistice ale partidului le revine conducerea ideologică a vieţii de partid; propagarea programului partidului şi prelucrarea ştiinţifică şi publicistică a concepţiilor social-democraţiei. — 24) Toate comitetele locale ale partidului şi uniunile autonome au relaţii directe atât cu Comitetul Central al partidului, cât şi cu redacţia organelor de partid şi le informează periodic de mersul mişcării şi al muncii organizatorice pe teren. — 25) Redacţia organelor publicistice ale partidului este numită de congresul partidului şi funcţionează până la congresul următor. — 26) [Redacţia este autonomă în ceeace priveşte treburile ei interne] şi poate în intervalul dintre două congrese să-şi complecteze efectivul şi să-şi schimbe compoziţia, comunicând aceasta de fiecare dată Comitetului Central. — 27) Toate declaraţiile Comitetului Central sau cele sancţionate de acesta se publică, la cererea lui, în organul partidului. — 28) Comitetul Central, de acord cu redacţia organelor de partid, creează grupe publicistice speciale pentru diferite munci publicistice. — 29) Comitetul Central este numit de congresul partidului şi funcţionează până la congresul următor. Comitetul Central se complectează prin cooptare în număr nelimitat, comunicând aceasta de fiecare dată redacţiei organelor centrale ale partidului. — V. Organizaţia din străinătate a partidului. — 30) Organizaţia din străinătate a partidului conduce propaganda printre Ruşii din străinătate şi organizarea elementelor socialiste din rândurile lor. In fruntea ei se află o administraţie electivă. — 31) Uniunile autonome care fac parte din partid pot să aibă secţii în străinătate care să le ajute la îndeplinirea sarcinilor lor speciale. Aceste secţii fac parte ca grupe autonome din organizaţia generală din străinătate. — VI. Congresele partidului. — 32) Instanţa supremă a partidului este congresul. — 33) [Congresul partidului stabileşte programul, statutul şi principiile conducătoare ale activităţii partidului; el controlează munca tuturor organelor de partid şi rezolvă conflictele dintre ele]. — 34) Au dreptul de a fi reprezentate la congres: a) toate comitetele locale ale partidului; b) organele administrative centrale ale tuturor uniunilor autonome care fac parte din partid; c) Comitetul Central al partidului şi redacţia organelor lui centrale; d) organizaţia din străinătate a partidului. — 35) Mandatele pot fi transmise, însă un delegat nu poate să reprezinte mai mult de 3 mandate valabile. Se admite ca un mandat să fie reprezentat prin două persoane. Mandatele imperative nu sunt admise. — 36) Comitetul Central poate să invite la congres, cu drept de vot consultativ, pe tovarăşii a căror prezenţă poate fi utilă. — 37) Pentru a schimba programul sau statutul partidului, este nevoie de o majoritate de 2/3 din voturile celor prezenţi; celelalte chestiuni se hotărăsc prin majoritate simplă. — 38) Congresul este considerat valabil dacă sunt reprezentate mai mult de jumătate din comitetele de partid existente în momentul congresului. — 39) Congresul se convoacă — în măsura posibilităţii — odată la doi ani. [Dacă împrejurări independente de voinţa Comitetului Central împiedică convocarea congresului în acest termen, el amână convocarea pe răspunderea sa".]

Cititorul care, în mod excepţional, a avut răbdare să citească până la capăt acest aşa zis statut, nu ne va pretinde, probabil, o analiză prea amănunţită a concluziilor următoare. Prima concluzie: statutul suferă de o hidropizie greu de lecuit. A doua concluzie: este imposibil să descoperi în acest statut vreo nuanţă specială de concepţie organizatorică, care să respingă hipertrofia centralismului. A treia concluzie: tov. Martov a procedat cum nu se putea mai cuminte, ferind de văzul lumii (şi de discuţii la congres) peste 38/39 din statutul său. E însă original faptul că aceasta nu-l împiedică să vorbească de vizieră ridicată.

h) DEZBATERILE ASUPRA CENTRALISMULUI *INAINTE* DE SCIZIUNEA DIN SÂNUL ISCRIŞTILOR

Inainte de a trece la chestiunea formulării paragrafului 1 din statut, care este într'adevăr interesantă şi care, incontestabil, dă la iveală diferitele nuanţe de concepţii, să

ne mai oprim puţin asupra scurtelor dezbateri generale în jurul statutului, care au ocupat şedinţa a 14-a a congresului şi o parte dintr'a 15-a. Aceste dezbateri prezintă o anumită importanţă pentrucă *au precedat* totala divergenţă din sânul organizaţiei „Iscra" în chestiunea compoziţiei centrelor. Dimpotrivă, dezbaterile ulterioare asupra statutului în general şi asupra cooptării în special au avut loc *după* ce s'a produs divergenţa în organizaţia „Iscrei". Fireşte că, *înainte* de a se produce această divergenţă, noi eram în stare să ne spunem părerile cu mai multă obiectivitate, în sensul că considerentele noastre erau mai puţin influenţate de chestiunea compoziţiei Comitetului Central, care ne frământa pe toţi. Tov. Martov, cum am mai spus, *s'a raliat* (pag. 157) la concepţiile mele organizatorice, precizând că nu este de acord doar în două chestiuni de *amănunt*. Dimpotrivă, atât anti-iscriştii cât şi „centrul" au pornit imediat atacul împotriva ambelor idei *fundamentale* ale întregului plan organizatoric al „Iscrei" (şi, deci, ale întregului statut) : şi împotriva centralismului, şi împotriva celor „două centre". Tov. Liber a calificat statutul meu drept „neîncredere organizată", considerând existenţa a două centre drept *descentralizare* (ca şi tovarăşii Popov şi Egorov). Tov. Achimov şi-a exprimat dorinţa de a se acorda comitetelor locale o sferă de competenţă mai largă, a li se da, între altele, „dreptul de a-şi schimba" ele singure „compoziţia". „Trebue să le dăm o mai mare libertate de acţiune... Comitetele locale trebue să fie alese de către militanţii activi din localitatea respectivă, tot aşa cum Comitetul Central este ales de reprezentanţii tuturor organizaţiilor active din Rusia. Iar dacă nici aceasta nu se poate admite, atunci să se limiteze numărul membrilor pe care îi numeşte Comitetul Central în comitetele locale..." (158). După cum vedeţi, tov. Achimov sugerează un argument împotriva „hipertrofiei centralismului", dar tov. Martov rămâne surd la aceste indicaţii autorizate atâta timp cât

înfrângerea suferită în chestiunea compoziţiei centrelor nu-l împinge să-l urmeze pe Achimov. El rămâne surd chiar atunci când tov. Achimov îi sugerează o *„idee" din propriul lui statut* (§ 7 — limitarea dreptului Comitetului Central de a numi membri în comitete) ! Pe atunci tov. Martov nu dorea încă să fie în „disonanţă" cu noi şi deaceea suporta să fie în disonanţă atât cu tov. Achimov, cât şi cu el însuşi... Pe atunci se ridicau împotriva „monstruosului centralism" numai cei cărora centralismul „Iscrei" le era vădit *dezavantajos :* Achimov, Liber, Goldblat, *urmaţi* de Egorov (vezi pag. 156 şi 272) etc. cu prudenţă şi băgare de seamă (astfel ca să poată face oricând cale'ntoarsă). Pe atunci majoritatea covârşitoare a partidului îşi dădea încă bine seama că tocmai interesele de bisericuţă, de cerc ale Bundului, ale „Muncitorului din Sud" etc. îi făceau să protesteze împotriva centralismului. De altfel, majoritatea partidului îşi dă seama şi acum că protestul vechii redacţii a „Iscrei" împotriva centralismului este provocat tocmai de interesele ei de cerc...

Să luăm, de pildă, cuvântarea tovarăşului Goldblat (160—161). El se ridică împotriva centralismului meu „monstruos", care duce, zice el, la „nimicirea" organizaţiilor de jos, „care este pătruns de tendinţa de a acorda centrului o putere nelimitată, dreptul nelimitat de a se amesteca în toate", care lasă organizaţiilor „un singur drept — acela de a se supune fără să crâcnească ordinelor de sus" etc. „Centrul creat potrivit prevederilor acestui proiect se va afla într'un vid ; în jurul lui nu va exista nicio periferie, ci numai o massă amorfă în care vor acţiona agenţii lui executori". Este exact aceeaşi *frazeologie falsă* pe care ne-au servit-o alde Martov şi Axelrod după înfrângerea lor la congres. S'a râs de Bund, care, luptând împotriva centralismului *nostru,* acordă *propriului său* centru drepturi nelimitate *şi mai precis* conturate (ca, de pildă, dreptul de a introduce şi de a exclude membrii şi chiar acela

de a nu admite pe unii delegați la congres). După ce se vor lămuri lucrurile, se va râde și de văicărelile *minorității*, care țipă împotriva centralismului și statutului, când este în minoritate, și se sprijină pe statut îndată ce reușește să devină majoritate.

In chestiunea celor două centre, gruparea delegaților s'a conturat din nou foarte limpede: împotriva *tuturor* iscriștilor sunt și Liber, și Achimov (primul a început să repete refrenul favorit de astăzi al lui Axelrod și Martov, cum că în Consiliu Organul Central ar prevala asupra Comitetului Central), și Popov, și Egorov. Planul celor două centre decurgea dela sine din ideile organizatorice pe care *vechea* „Iscră" le-a dezvoltat totdeauna (și care erau aprobate *în vorbe* de tovarășii Popov și Egorov!). Politica *vechii* „Iscre" era contrară planurilor „Muncitorului din Sud", planurilor de a crea un organ popular paralel și de a-l transforma în fapt într'un organ predominant. Iată care este originea acestei contradicții, ciudată la prima vedere, că toți anti-iscriștii și toată mlaștina sunt pentru un centru unic, adică *pentru un centralism, aparent mai accentuat*. Au fost, desigur, și delegați (mai ales printre cei din mlaștină) care nu înțelegeau clar unde aveau să ducă și trebuiau prin forța lucrurilor să ducă planurile organizatorice ale „Muncitorului din Sud", dar însăși firea lor nehotărîtă și lipsită de siguranță îi împingea de partea antiiscriștilor.

Dintre cuvântările rostite de iscriști în cursul *acestor* dezbateri (care au precedat sciziunea din rândurile iscriștilor) asupra statutului, cele mai remarcabile sunt cuvântările tovarășilor Martov („ralierea" la ideile mele organizatorice) și Troțchi. Acesta din urmă a răspuns tovarășilor Achimov și Liber în așa fel încât fiecare cuvânt din răspunsul lui demască toată falsitatea comportării și a teoriilor pe care le-a adoptat „minoritatea" după congres. „Statutul, a spus el (tov. Achimov), nu definește destul de precis sfera de competență a Comitetului Central. Eu nu pot

să fiu de acord cu el. Dimpotrivă, această definiție este precisă și înseamnă că, întrucât partidul este un tot, e necesar să asigurăm controlul lui asupra comitetelor locale. Tov. Liber a spus că statutul înseamnă — întrebuințând expresia mea — o «neîncredere organizată». E adevărat. Dar eu am întrebuințat această expresie vorbind despre statutul propus de reprezentanții Bundului și care însemna o neîncredere organizată a unei părți din partid față de întregul partid. Statutul nostru însă" (până la înfrângerea în chestiunea compoziției centrelor, statutul acesta era al „nostru"!) „înseamnă o neîncredere organizată a partidului față de toate părțile lui, adică un control asupra tuturor organizațiilor locale, regionale, naționale etc." (158). Da, statutul *nostru* e caracterizat *aci* just, și noi i-am sfătui să-și amintească mai des de această caracterizare pe cei care afirmă azi cu conștiința împăcată că această majoritate intrigantă a imaginat și a introdus sistemul „neîncrederii organizate" sau, ceeace e acelaș lucru, al „stării de asediu". Este deajuns să confruntăm această cuvântare cu cuvântările rostite la congresul Ligii din străinătate, ca să avem o mostră de lipsă de caracter în politică, o mostră de felul în care părerile lui Martov & Co. se schimbau după cum era vorba de propriul lor colectiv sau de un alt colectiv de grad inferior.

i) PARAGRAFUL 1 AL STATUTULUI

Am citat diferitele formulări în jurul cărora s'au încins dezbateri interesante la congres. Aceste dezbateri au ocupat aproape două ședințe și s'au terminat cu *două* votări *nominale* (în tot timpul congresului au avut loc, dacă nu mă înșel, numai opt votări nominale; nu s'a recurs la asemenea votări decât în cazuri foarte importante, deoarece se pierdea extrem de mult timp cu ele). Chestiunea în discuție era fără îndoială o chestiune principială. Congresul a manifestat un interes enorm pentru aceste dezbateri. Au

participat la vot *toţi* delegaţii — fenomen rar la congresul nostru (ca la orice mare congres) şi care dovedeşte deasemenea interesul arătat pentru aceste dezbateri de către participanţii la discuţie.

Dar care era fondul chestiunii în discuţie ? Eu am spus la congres şi am repetat apoi de mai multe ori că „nu consider deloc divergenţa noastră (asupra § 1) ca fiind atât de esenţială încât de ea să depindă viaţa sau moartea partidului. Nu vom pieri din cauză că unul din punctele statutului nu e bun — departe de aceasta !" (250) *. Această divergenţă ca atare, deşi dă la iveală unele nuanţe principiale, nu putea nicidecum să provoace dezacordul (în realitate, dacă e să vorbim fără ocolişuri, sciziunea) care s'a produs după congres. Dar orice divergenţă *mică* poate să devină *mare* dacă insişti asupra ei, dacă o pui pe primul plan, dacă *te apuci* să cauţi toate rădăcinile şi toate ramificaţiile acestei divergenţe. Orice divergenţă *mică* poate căpăta o însemnătate *enormă* dacă serveşte ca punct de plecare pentru o *cotitură* spre anumite concepţii greşite şi dacă aceste concepţii greşite se îmbină, în urma unor divergenţe noi, suplimentare, cu acţiuni *anarhice* care duc partidul la sciziune.

Tocmai aşa stăteau lucrurile în cazul de faţă. O divergenţă relativ mică asupra paragrafului 1 a căpătat acum o însemnătate enormă tocmai pentrucă a servit ca punct de cotitură spre filosofia oportunistă şi spre frazeologia anarhistă a minorităţii (în special la congresul Ligii, iar apoi şi în coloanele noii „Iscre"). Tocmai ea *a însemnat începutul* coaliţiei minorităţii iscriste cu antiiscriştii şi cu mlaştina, coaliţie care a luat definitiv forme precise în timpul alegerilor şi fără înţelegerea căreia *nu poate fi înţeleasă* nici divergenţa principală, fundamentală în chestiunea compoziţiei centrelor. Mica greşală făcută de Martov

---

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 456. — *Nota Red.*

şi Axelrod în legătură cu § 1 nu era decât o mică fisură în vasul nostru (cum m'am exprimat la congresul Ligii). Vasul putea fi strâns, strâns mai tare cu ajutorul unui *nod* puternic (şi nu al unui laţ, cum i s'a năzărit lui Martov, care la congresul Ligii era într'o stare vecină cu isteria). Dar se putea deasemenea să fie depuse *toate* eforturile pentru a mări fisura, pentru a sparge vasul. Aşa s'a şi întâmplat, datorită boicotului şi altor acţiuni anarhiste ale zeloşilor martovişti. Divergenţa asupra paragrafului 1 a jucat un rol destul de mare în chestiunea alegerii centrelor, iar înfrângerea lui Martov în această chestiune l-a dus la o „luptă principială" cu mijloace grosolane, mecaniciste şi chiar scandaloase (cuvântările rostite la congresul Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse).

Acum, după toate aceste evenimente, chestiunea paragrafului 1 a căpătat deci *o însemnătate enormă*, şi noi trebue să ne dăm bine seama de caracterul grupărilor care s'au conturat la congres în legătură cu votarea acestui paragraf, şi mai ales — ceeace este incomparabil mai important — de caracterul real al *nuanţelor şi concepţiilor* care s'au afirmat sau au început să se afirme în legătură cu paragraful 1. *Acum*, după evenimentele pe care cititorii le cunosc, chestiunea *se pune* astfel : s'au răsfrânt oare asupra formulării lui Martov, care a fost apărată de Axelrod, nestatornicia, şovăiala şi impreciziunea lui (sau a lor) în politică, cum am spus la congresul partidului (333), devierea lui (sau a lor) spre jaurèsism şi anarhism, cum a afirmat Plehanov la congresul Ligii (pag. 102 şi altele din procese-verbale ale Ligii)? Sau s'a răsfrânt asupra formulării mele, care a fost apărată de Plehanov, o înţelegere greşită, birocratică, formalistă, autoritară, ne-social-democrată a centralismului ? *Oportunism şi anarhism sau birocratism şi formalism?* — astfel *se pune* chestiunea *acum*, când mica divergenţă a devenit o divergenţă mare. Şi noi trebue *să*

5 — Un pas înainte, doi paşi înapoi — c. 8734

avem în vedere tocmai *acest* mod de a pune chestiunea, — care ne este impus tuturor de evenimente — în mod istoric, aş spune, dacă n'ar suna prea pretenţios — atunci când discutăm *fondul* argumentelor în favoarea sau împotriva formulării mele.

Să procedăm la examinarea acestor argumente printr'o analiză a dezbaterilor dela congres. Prima cuvântare, aceea a tovarăşului Egorov, e interesantă numai prin faptul că atitudinea lui (non liquet, încă nu e clar pentru mine, nu ştiu încă unde-i adevărul) caracterizează foarte bine atitudinea multor delegaţi care nu se prea descurcau în amănuntele unei chestiuni într'adevăr nouă şi destul de complexă. Cuvântarea următoare, a tovarăşului Axelrod, pune din capul locului chestiunea în mod principial. Este prima cuvântare principială, mai exact, prima cuvântare a tovarăşului Axelrod la congres, şi este greu să admiţi că debutul lui cu faimosul „profesor" ar fi fost deosebit de reuşit. „Eu cred — spunea tov. Axelrod — că trebue să delimităm noţiunile de partid şi de organizaţie. Or, aici aceste două noţiuni se confundă. Această confuzie este periculoasă". Acesta este primul argument împotriva formulării mele. Examinaţi-l mai îndeaproape. Când spun că partidul trebue să fie *o sumă* (nu o simplă sumă aritmetică, ci un complex) *de organizaţii* *, înseamnă oare aceasta că eu „confund" noţiunea de partid cu aceea de organizaţie? Desigur că nu. Prin aceasta eu exprim cât se poate de limpede şi de precis deziderat ul meu, cerinţa mea, ca partidul, ca detaşament de avangardă al clasei, să fie cât mai *organizat* posibil, ca partidul să nu primească în rândurile sale decât elementele *care admit măcar un minim de organizare*. Oponentul meu, dimpotrivă, *amestecă* în partid elementele organizate cu cele neorganizate, cele care sunt susceptibile cu cele care nu sunt susceptibile de a fi conduse, elementele înaintate cu elementele incorigibil înapoiate, căci elementele înapoiate corigibile pot face parte din organizaţie. Ei bine, *acest amestec* este într'adevăr *periculos*. Tov. Axelrod se referă apoi la „organizaţiile strict conspirative şi centraliste din trecut" („Zemlia i volia" şi „Narodnaia volia"): în jurul lor, spune el, „se grupau o serie întreagă de persoane care nu făceau parte din organizaţie, dar care o ajutau într'un fel sau altul şi care erau considerate membri de partid... Acest principiu trebue aplicat în mod şi mai riguros în organizaţia social-democrată". Iată-ne ajunşi la unul din *pivoţii* chestiunii: este oare într'adevăr un principiu social-democrat „acest principiu", care permite celor care nu fac parte din nicio organizaţie a partidului, ci numai „îl ajută într'un fel sau altul" să se intituleze membri de partid? Şi Plehanov a dat singurul răspuns posibil la această întrebare: „Axelrod n'are dreptate atunci când se referă la anii 1870—1880. Atunci exista un centru bine organizat şi perfect disciplinat. In jurul lui existau organizaţii de diferite grade, create de el, iar ceeace se afla în afara acestor organizaţii era haos şi anarhie. Elementele componente ale acestui haos se intitulau membri de partid, dar aceasta nu aducea cauzei niciun câştig, ci numai pagubă. Noi nu trebue să imităm anarhia din anii 1870—1880, ci s'o evităm". Aşa dar, „acest principiu", pe care tov. Axelrod a vrut să-l

* Cuvântul „organizaţie" se întrebuinţează de obicei în două sensuri: unul larg şi unul strâmt. In sensul strâmt, el înseamnă o celulă distinctă a colectivităţii umane, având o formă cât de cât precisă. In sensul larg, el înseamnă o sumă de astfel de celule reunite într'un singur tot. De pildă, flota, armata, statul reprezintă în acelaş timp o sumă de organizaţii (în sensul strâmt al cuvântului) şi o varietate de organizaţii sociale (în sensul larg al cuvântului). Departamentul învăţământului este o organizaţie (în sensul larg al cuvântului) şi se compune dintr'o serie de organizaţii (în sensul strâmt al cuvântului). Tot aşa şi partidul este o organizaţie, *trebue să fie* o organizaţie (în sensul larg al cuvântului); în acelaş timp partidul trebue să se compună dintr'o serie întreagă de organizaţii diferite (în sensul strâmt al cuvântului). Deaceea tov. Axelrod, care vorbeşte de delimitarea noţiunilor de partid şi de organizaţie, în primul rând n'a ţinut seama de deosebirea dintre sensul larg şi cel strâmt al cuvântului organizaţie, iar în al doilea rând n'a observat că el însuşi a *amestecat* în aceeaşi oală elementele organizate şi cele neorganizate.

prezinte drept un principiu social-democrat, este în realitate *un principiu anarhist*. Pentru a desminți aceasta trebue să dovedești *posibilitatea* controlului, a conducerii și a disciplinei în afara organizației, trebue să dovedești *necesitatea* de a se atribui „elementelor haosului" titlul de membru de partid. Apărătorii formulării tovarășului Martov n'au dovedit și nu puteau să dovedească *nici una, nici alta*. Tov. Axelrod a luat ca exemplu „un profesor care se consideră social-democrat și care se declară ca atare". Pentru a dezvolta până la capăt ideea pe care o conține acest exemplu, tov. Axelrod ar fi trebuit să continue astfel: recunosc oare social-democrații organizați pe acest profesor ca social-democrat? Dat fiind că tov. Axelrod nu a pus această chestiune, el a abandonat argumentarea sa la jumătatea drumului. Intr'adevăr, una din două: sau social-democrații organizați îl recunosc pe profesorul în chestiune ca social-democrat, — și atunci dece să nu fie încadrat într'o organizație social-democrată oarecare? Numai dacă această condiție va fi îndeplinită, numai atunci „declarațiile" profesorului vor corespunde faptelor lui, și nu vor rămâne fraze goale (așa cum se întâmplă prea adeseori cu declarațiile profesorilor). Sau social-democrații organizații *nu*-l recunosc pe profesor ca social-democrat, — și atunci n'are niciun sens, este absurd și *dăunător* să i se dea dreptul de a purta titlul de onoare și plin de răspundere de membru de partid. Totul se reduce deci la aplicarea consecventă a principiului de organizație sau la consacrarea haosului și anarhiei. Sau construim partidul pornind dela nucleul de *social-democrați* deja constituit și închegat, care a creat, să zicem, congresul partidului și care trebue să lărgească și să înmulțească toate organizațiile de partid, sau ne mulțumim cu *fraza* liniștitoare că toți cei care ne ajută sunt membri de partid. „Dacă vom accepta formula lui Lenin — a continuat tov. Axelrod — vom arunca peste bord o parte dintre oamenii care, deși nu pot fi primiți direct în organizație, sunt totuși membri de partid". Confuzia de noțiuni de care voia să mă acuze tov. Axelrod apare aci cu toată claritatea la el însuși. El consideră ca ceva stabilit ideea că toți cei care ne ajută *sunt* membri de partid, în timp ce tocmai acesta este punctul controversat, și oponenții trebue mai întâi *să dovedească* necesitatea și utilitatea unei asemenea interpretări. Care este conținutul acestei expresii atât de teribile la prima vedere: a arunca peste bord? Dacă sunt considerați membri de partid numai membrii organizațiilor recunoscute ca organizații de partid, atunci persoanele care nu pot să intre „direct" în nicio organizație de partid pot să activeze într'o organizație care nu este a partidului, dar care este apropiată de partid. Prin urmare, nici vorbă nu poate fi de a arunca pe cineva peste bord, în sensul de a-l înlătura dela muncă, dela participarea la mișcare. Dimpotrivă, cu cât vor fi mai puternice organizațiile noastre de partid, înglobând social-democrați *adevărați*, cu cât mai puțină șovăială și nestatornicie va exista *înăuntrul* partidului, cu atât mai largă, mai variată, mai bogată și mai fecundă va fi influența partidului asupra elementelor din *massa* muncitoare care-l înconjoară și pe care le conduce. Intr'adevăr, nu se poate să confundăm partidul, detașamentul de avangardă al clasei muncitoare, cu întreaga clasă. Și tov. Axelrod cade tocmai în această confuzie (caracteristică economismului oportunist dela noi în general) atunci când spune: „Noi creăm, desigur, în primul rând o organizație formată din elementele cele mai active ale partidului, o organizație de revoluționari; dar, din moment ce suntem un partid de clasă, trebue să avem grijă să nu lăsăm în afara partidului pe cei care se alătură în mod conștient, deși, poate, nu prea activ acestui partid". In primul rând, printre elementele active ale partidului muncitoresc social-democrat se vor număra nu numai organizațiile de revoluționari, ci și *o serie întreagă* de organizații muncitorești recunoscute ca organizații de partid. In al

doilea rând, pentru care motiv şi în virtutea cărei logici s'a putut trage, din faptul că noi suntem partidul clasei, concluzia că este inutil să se facă deosebire între cei care *fac parte* din partid şi cei care se *alătură* partidului? Dimpotrivă: tocmai pentrucă există deosebiri în ce priveşte gradul de conştiinţă şi de activitate, trebue să facem o deosebire şi în ce priveşte gradul de apropiere de partid. Noi suntem partidul clasei, şi deaceea *aproape întreaga clasă* (iar în timpurile de război, în epoca de război civil, absolut întreaga clasă) trebue să acţioneze sub conducerea partidului nostru, trebue să se apropie cât mai mult de partidul nostru; ar fi însă manilovism şi „codism" să se creadă că aproape întreaga clasă sau chiar întreaga clasă ar fi vreodată în stare să se ridice, în regimul capitalist, până la nivelul de conştiinţă şi activitate al detaşamentului ei de avangardă, al partidului ei social-democrat. Niciun social-democrat cu judecată nu s'a îndoit vreodată că în regimul capitalist nici măcar organizaţia sindicală (mai primitivă, mai accesibilă conştiinţei păturilor nedezvoltate) nu e în stare să înglobeze aproape întreaga sau chiar întreaga clasă muncitoare. A uita deosebirea dintre detaşamentul de avangardă şi totalitatea masselor care gravitează spre acesta, a uita obligaţia permanentă a detaşamentului de avangardă de *a ridica* pături din ce în ce mai largi la acest nivel înaintat n'ar însemna decât să ne înşelăm pe noi înşine, să închidem ochii în faţa imensităţii sarcinilor noastre, să îngustăm aceste sarcini. Şi ne comportăm tocmai în acest fel dacă ştergem deosebirea dintre cei care se alătură partidului şi cei care fac parte din partid, dintre cei activi şi conştienţi — şi cei care ne ajută.

A invoca faptul că suntem partidul clasei pentru *a justifica* dezlânarea organizatorică, *a justifica* confundarea organizării cu dezorganizarea înseamnă a repeta greşala lui Nadejdin, care confunda „problema filosofică şi social-istorică a «rădăcinilor» mişcării în «adâncime» cu proble-

ma tehnico-organizatorică" („Ce-i de făcut?" pag. 91) *. Tocmai această confuzie, care a pornit dela tov. Axelrod, a fost repetată apoi de zeci de ori de oratorii care au apărat formularea tovarăşului Martov. „Cu cât titlul de membru de partid va fi mai răspândit, cu atât va fi mai bine", spunea tov. Martov, fără să explice însă de ce folos poate fi răspândirea largă a unui *titlu* care nu ar corespunde conţinutului. Se poate oare nega că controlul asupra unor membri care nu fac parte dintr'o organizaţie de partid este o ficţiune? Răspândirea largă a unei ficţiuni este dăunătoare şi nu folositoare. „Noi nu putem decât să ne bucurăm dacă fiecare grevist, fiecare demonstrant, răspunzând pentru acţiunile sale, va putea să se declare membru de partid" (pag. 239). Aşa să fie oare? *Fiecare grevist* trebue să aibă dreptul *de a se declara membru de partid*? Prin această teză tov. Martov duce dintr'odată greşala sa până la absurd, *coborînd* social-democratismul până la grevism şi repetând elucubraţiile achimovilor. Noi nu putem decât să ne bucurăm dacă social-democraţia reuşeşte să conducă fiecare grevă, căci social-democraţia are datoria directă şi absolută de a conduce toate manifestările luptei de clasă ale proletariatului, şi greva este una din manifestările cele mai adânci şi mai puternice ale acestei lupte. Dar noi vom fi codişti dacă vom admite ca această formă primară de luptă, care, ipso facto **, nu este decât o formă trade-unionistă, *să fie identificată* cu lupta multilaterală şi conştientă a social-democraţiei. *Vom legitima* în mod oportunist *un fals evident* dacă vom acorda fiecărui grevist dreptul „de a se declara membru de partid", căci o asemenea „declaraţie" va fi *în marea majoritate a cazurilor* o declaraţie *falsă*. Ne vom legăna cu visuri maniloviste dacă ne vom apuca să ne asigurăm pe noi înşine şi să asigurăm şi pe alţii că *fiecare*

* Vezi *V. I. Lenin*: „Ce-i de făcut?", ed. P.M.R. 1952, ediţia a II-a, pag. 141. — *Nota Trad.*

** — în virtutea faptului însuşi, în fond. — *Nota Trad.*

grevist poate *fi* social-democrat și membru al partidului social-democrat în condițiile de extremă fărâmițare, asuprire și îndobitocire care în regimul capitalist vor continua în mod inevitabil să apese asupra unor pături foarte largi de muncitori „neinstruiți", necalificați. Tocmai exemplul *„grevistului"* ne arată deosebit de limpede deosebirea dintre *tendința revoluționară* de a conduce fiecare grevă în mod social-democrat și *frazeologia oportunistă* care declară pe *fiecare* grevist membru de partid. Suntem partidul clasei în măsura în care conducem *de fapt* în mod social-democrat aproape întreaga sau chiar întreaga clasă proletară; dar numai achimovii pot să tragă de aci concluzia că trebue să identificăm *în vorbe* partidul și clasa.

„Nu mi-e frică de organizația conspirativă", spunea tov. Martov în aceeași cuvântare, — dar, adăuga el, „organizația conspirativă are pentru mine un sens numai în măsura în care o înconjoară un larg partid muncitoresc social-democrat" (pag. 239). Ca să fie precis, el ar fi trebuit să spună: în măsura în care o înconjoară o largă *mișcare* muncitorească social-democrată. Iar sub această formă teza tovarășului Martov este nu numai indiscutabilă, dar este un adevărat truism. Mă opresc asupra acestui punct numai pentru motivul că oratorii următori au făcut din truismul tovarășului Martov un argument foarte *curent și foarte vulgar,* și anume că Lenin vrea „să limiteze efectivul membrilor de partid la efectivul conspiratorilor". Și tov. Posadovschi, și tov. Popov au tras această concluzie, care nu poate provoca decât zâmbete, iar când Martânov și Achimov au reluat-o, adevăratul ei caracter, și anume caracterul de frază oportunistă, a apărut foarte limpede. In momentul de față tov. Axelrod dezvoltă acelaș argument în noua „Iscră", cu scopul de a face cunoscute publicului cititor noile concepții organizatorice ale noii redacții. Incă la congres, la prima ședință în care s'a discutat chestiunea paragrafului 1, am observat că adversarii mei vor să se folosească de

această armă ieftină, și deaceea în cuvântarea mea am prevenit (pag. 240) că: „Nu trebue să credem că organizațiile de partid trebue să cuprindă numai revoluționari de profesie. Avem nevoie de organizațiile cele mai variate, de toate rangurile și nuanțele, dela organizații extrem de înguste și conspirative, până la foarte largi și foarte libere lose Organisationen". E un adevăr atât de evident și dela sine înțeles, încât am socotit că este de prisos să mă opresc asupra lui. Dar acum, când am fost trași înapoi în multe, foarte multe privințe, trebue „să repetăm" și aici „lucruri demult cunoscute". Deaceea voi cita câteva pasaje din „Ce-i de făcut?" și din „Scrisoare către un tovarăș":

...„Unui cerc de corifei ca Alexeev și Mâșchin, Halturin și Jeliabov îi sunt accesibile sarcinile politice în sensul cel mai real, în sensul cel mai practic al acestui cuvânt, îi sunt accesibile tocmai din cauză și în măsura în care predica lor fierbinte găsește ecou în massa care se trezește spontan, în măsura în care energia lor clocotitoare este însușită de clasa revoluționară și este sprijinită de energia acesteia" *. Ca să fim un *partid* social-democrat, trebue să obținem *sprijinul* tocmai al *clasei*. Nu partidul trebue să înconjoare organizația conspirativă, cum credea tov. Martov, ci clasa revoluționară, proletariatul, trebue să înconjoare partidul, care cuprinde organizații atât conspirative cât și neconspirative.

...„Organizațiile muncitorilor pentru lupta economică trebue să fie organizații sindicale. Orice muncitor social-democrat este dator ca în măsura posibilului să sprijine aceste organizații și să lucreze activ în cadrul lor... Dar nu este câtuși de puțin în interesul nostru să cerem ca numai social-democrații să poată fi membri ai uniunilor de breaslă: aceasta ar restrânge întinderea influenței noastre asupra massei. Trebue ca din uniunile de breaslă să facă parte orice

* Vezi *V. I. Lenin:* „Ce-i de făcut?", ed. P.M.R. 1952, ediția a II-a, pag. 124. — *Nota Trad.*

muncitor care înţelege necesitatea unirii în vederea luptei împotriva patronilor şi guvernului. Insuşi scopul uniunilor de breaslă nu ar putea fi atins dacă acestea nu ar îngloba pe toţi aceia care sunt în stare să se ridice fie chiar numai până la această treaptă elementară de înţelegere, dacă aceste uniuni de breaslă n'ar fi organizaţii foarte *largi*. Şi cu cât mai largi sunt aceste organizaţii, cu atât mai largă va fi şi influenţa noastră asupra lor, influenţă exercitată nu numai prin dezvoltarea «spontană» a luptei economice, dar şi prin înrâurirea directă, conştientă a membrilor socialişti ai uniunii asupra tovarăşilor lor" (pag. 86) *. In treacăt fie zis, exemplul sindicatelor este foarte caracteristic pentru aprecierea controversei asupra paragrafului 1. Că sindicatele *trebue* să lucreze „sub controlul şi conducerea" organizaţiilor social-democrate, — asupra acestui lucru nu pot exista două păreri în rândurile social-democraţilor. Dar a da *pentru acest motiv* tuturor membrilor sindicatelor dreptul „să se proclame" membri ai partidului social-democrat, ar fi o absurditate vădită, care ar ameninţa să aducă o dublă pagubă : pe de o parte, *ar îngusta* cadrul mişcării sindicale şi ar slăbi solidaritatea muncitorilor pe acest teren. Pe de altă parte, aceasta ar crea condiţii pentru dezlânare şi şovăială în partidul social-democrat. Social-democraţia germană a avut prilejul să rezolve în practică o asemenea chestiune atunci când s'a produs faimosul incident al zidarilor din Hamburg care lucrau în acord [14]. Social-democraţia n'a ezitat niciun moment să recunoască că a sparge o grevă este o faptă necinstită din punct de vedere social-democrat, adică să recunoască faptul că a conduce grevele şi a le sprijini este *propria ei* sarcină, dar în acelaş timp ea s'a opus tot atât de categoric celor care voiau să identifice interesele partidului cu interesele sindicatelor şi *să facă ca partidul să poarte răspunderea* pentru cutare sau cutare acţiuni ale unui sindicat

* Vezi *V. I. Lenin*: „Ce-i de făcut?", ed. P.M.R. 1952, ediţia a II-a, pag. 133. — *Nota Trad.*

sau altul. Partidul trebue să caute şi va căuta să impregneze cu spiritul său sindicatele, să le supună influenţei sale; dar tocmai în interesul acestei influenţe, el trebue să facă o deosebire între elementele pe deplin social-democrate (care fac parte din partidul social-democrat) din sindicate şi elementele care nu sunt pe deplin conştiente şi nici pe deplin active politiceşte, şi să nu le confunde, cum vrea tov. Axelrod :

...„Centralizarea funcţiilor celor mai conspirative de către organizaţia de revoluţionari nu va slăbi, ci va mări amploarea şi va îmbogăţi conţinutul activităţii unei serii întregi de alte organizaţii, care trebue să cuprindă cercuri cât mai largi şi deaceea să fie pe cât posibil mai puţin formal constituite şi pe cât posibil mai puţin conspirative: sindicatele muncitoreşti, cercurile muncitoreşti pentru cultură generală şi pentru citire de literatură ilegală, cercurile socialiste, precum şi cercurile democratice din *toate* celelalte pături ale populaţiei etc. etc. Asemenea cercuri, sindicate şi organizaţii trebue să existe pretutindeni într'un număr *cât mai mare* şi să aibă funcţiile cele mai felurite, dar este absurd şi dăunător să le *confunzi* cu organizaţia de *revoluţionari*, să ştergi linia de demarcaţie dintre ele"... (pag. 96) *. Din acest citat se vede cât de puţin nimerit era ca tov. Martov să-mi aducă aminte că organizaţia de revoluţionari trebue *să fie înconjurată* de organizaţii muncitoreşti largi. Acest lucru l-am arătat încă în „Ce-i de făcut?", iar în „Scrisoare către un tovarăş" am dezvoltat mai concret această idee. Cercurile de uzină — scriam acolo — „sunt foarte importante pentru noi, căci forţa principală a mişcării stă în organizarea muncitorilor dela uzinele *mari*, dat fiind că uzinele (şi fabricile) mari înglobează acea parte a clasei muncitoare care nu numai că precumpăneşte numericeşte, dar precumpăneşte şi mai mult prin

* Vezi *V. I. Lenin*: „Ce-i de făcut?", ed. P.M.R. 1952, ediţia a II-a, pag. 147. — *Nota Trad.*

influenţa ei, prin dezvoltarea ei şi prin combativitatea ei. Fiecare uzină trebue să fie un bastion al nostru... Subcomitetul de uzină trebue să caute să cuprindă toată uzina, un număr de muncitori cât mai mare posibil printr'o reţea de cercuri (sau agenţi) de tot felul... Toate grupurile, cercurile, subcomitetele etc. trebue să funcţioneze ca instituţii sau filiale ale comitetului. Unele dintre ele îşi vor exprima direct dorinţa de a intra în Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia şi, *cu condiţia aprobării* comitetului, vor intra în partid, îşi vor asuma (din însărcinarea comitetului sau de acord cu el) anumite funcţii, se vor obliga să se supună dispoziţiilor organelor de partid, *vor căpăta drepturile pe care le au toţi membrii de partid,* vor fi socotite drept primii candidaţi pentru comitet etc. Altele *nu vor intra* în P.M.S.D.R., funcţionând ca cercuri organizate de membri de partid sau legate de cutare sau cutare grupă a partidului etc." (pag. 17—18) *. Din cuvintele subliniate de mine se vede foarte limpede că *ideea* formulării date de mine paragrafului 1 este deja exprimată în întregime în „Scrisoare către un tovarăş". Condiţiile pentru a intra în partid sunt indicate aici clar: 1) un anumit grad de organizare şi 2) aprobarea comitetului de partid. O pagină mai departe arăt, aproximativ, care grupuri şi organizaţii trebue (sau nu trebue) să facă parte din partid şi pentru care considerente: „Grupurile de difuzare trebue să aparţină Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia şi să cunoască un anumit număr de membri de partid şi de persoane cu funcţii în partid. Un grup care studiază condiţiile profesionale de muncă şi care elaborează diferitele categorii de revendicări profesionale nu trebue să aparţină neapărat Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Un grup de studenţi, ofiţeri, funcţionari care se ocupă cu studiul individual, *cu participarea* unui membru sau a doi

* Vezi *V. I. Lenin,* Opere, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 216, 218, 219. — *Nota Red.*

membri de partid, uneori nici nu trebue să ştie că aceştia din urmă fac parte din partid etc." (pag. 18—19) *.

Iată material în plus cu privire la chestiunea „vizierii ridicate"! In timp ce formula din proiectul tovarăşului Martov nu se ocupă deloc de relaţiile dintre partid şi organizaţii, eu am arătat cu aproape un an înainte de congres că unele organizaţii trebue să facă parte din partid, iar altele nu. In „Scrisoare către un tovarăş" apare deja clar ideea pe care am susţinut-o la congres. Chestiunea ar putea fi prezentată în mod concret în felul următor. După gradul de organizare în general şi după gradul de conspirativitate al organizaţiei în special, se pot distinge aproximativ următoarele categorii: 1) organizaţii de revoluţionari; 2) organizaţii de muncitori cât mai largi şi mai variate posibil (mă mărginesc numai la clasa muncitoare, presupunând că se înţelege dela sine că anumite elemente din alte clase vor intra şi ele în aceste organizaţii, în anumite condiţii). Din aceste două categorii se compune partidul. Mai departe, 3) organizaţiile de muncitori care se alătură partidului; 4) organizaţiile de muncitori care nu se alătură partidului, dar care în fapt se supun controlului şi conducerii lui; 5) elementele neorganizate ale clasei muncitoare, care în parte se supun şi ele conducerii social-democraţiei, cel puţin în cazurile de manifestări mai importante ale luptei de clasă. Iată aproximativ cum se prezintă lucrurile din punctul meu de vedere. Dimpotrivă, din punctul de vedere al tovarăşului Martov, limitele partidului rămân complect nedeterminate, căci „orice grevist" poate „să se declare membru de partid". Care este folosul acestei impreciziuni? Larga răspândire a unui „titlu". Paguba pe care o aduce este că introduce ideea *dezorganizatoare* a confundării clasei cu partidul.

Pentru a ilustra tezele generale formulate de noi, să aruncăm o privire fugitivă asupra dezbaterilor care au

* Vezi *V. I. Lenin,* Opere, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 220. — *Nota Red.*

urmat la congres în legătură cu § 1. Tov. Brucher (spre marea plăcere a tovarășului Martov) se pronunță pentru formularea mea; dar alianța *lui* cu mine, spre deosebire de alianța tovarășului Achimov cu Martov, se dovedește a fi bazată pe o neînțelegere. Tov. Brucher „nu este de acord cu întregul statut și cu întregul lui spirit“ (pag. 239) și apără formula mea *ca bază a democratismului* dorit de partizanii lui „Rabocee Delo“. Tov. Brucher nu s'a ridicat încă până la punctul de vedere că, în lupta politică, uneori trebue să alegi *răul cel mai mic;* tov. Brucher n'a observat că este inutil să aperi democratismul într'un congres ca al nostru. Tov. Achimov s'a arătat mai perspicace. El a pus foarte just chestiunea atunci când a spus că „chestiunea asupra căreia discută tovarășii Martov și Lenin este aceasta: care (dintre formulări) convine mai bine scopului lor comun“ (pag. 252). „Eu și cu Brucher — continuă el — vrem s'o alegem pe aceea *care convine mai puțin acestui scop.* Deaceea aleg formularea lui Martov“. Și tov. Achimov a explicat deschis că el consideră „însuși scopul lor“ (al lui Plehanov, Martov și al meu: crearea unei organizații conducătoare formate din revoluționari) drept „irealizabil și dăunător“; el susține, ca și tov. Martânov *, ideea economiștilor despre inutilitatea unei „organizații de revoluționari“. El este „ferm convins că, totuși, viața va pătrunde în organizația noastră de partid, indiferent dacă drumul îi

* Tov. Martânov, de altfel, vrea să se deosebească de tov. Achimov, vrea să demonstreze că zagovorșciceschi ** n'ar avea înțelesul de conspirativ, că deosebirea dintre aceste cuvinte ar ascunde o deosebire de noțiuni. Dar nici tov. Martânov, nici tov. Axelrod, care calcă acum pe urmele lui, n'au explicat în ce constă această deosebire. Tov. Martânov „se face“ că nu știe că în „Ce-i de făcut?“, de pildă (ca și în „Sarcini“ [vezi *V. I. Lenin,* Opere, vol. 2, ed. P.M.R. 1951, pag. 317—337. — *Nota Trad.*]), m'am exprimat categoric împotriva *„reducerii* luptei politice la complot“. Tov. Martânov vrea să facă auditoriul *să uite* că aceia pe care i-am combătut *nu vedeau* necesitatea unei *organizații de revoluționari,* după cum tov. Achimov nu o vede nici astăzi.

** Cuvântul rus zagovorșciceschi are sensul și de complotist și de conspirativ. — *Nota Trad.*

va fi barat de formula lui Martov sau de formula lui Lenin“. N'ar merita să ne oprim asupra acestei înțelegeri „codiste“ a „vieții“, dacă n'am fi întâlnit-o și la tov. Martov. A doua cuvântare a tovarășului Martov (pag. 245) este în general atât de interesantă încât merită să fie analizată amănunțit.

Primul argument al tovarășului Martov: controlul organizațiilor de partid asupra membrilor de partid care nu fac parte din aceste organizații „este realizabil în măsura în care comitetul, încredințând cuiva o anumită funcție, are posibilitatea s'o supravegheze“ (pag. 245). Această teză este cât se poate de caracteristică, deoarece ea „trădează“, dacă ne putem exprima astfel, *cui* îi este necesară și cui îi va servi *în realitate* formularea lui Martov: intelectualilor izolați sau grupurilor de muncitori și masselor muncitorești? Adevărul este că sunt posibile două interpretări ale formulei lui Martov: 1) are dreptul *„să se declare“* (cuvintele sunt ale tovarășului Martov) membru de partid oricine îi dă concurs, personal și în mod regulat, sub conducerea uneia dintre organizațiile lui; 2) orice organizație de partid *are dreptul să recunoască* drept membru de partid pe oricine îi dă concurs, personal și în mod regulat, sub conducerea ei. Numai prima interpretare dă într'adevăr „fiecărui grevist“ posibilitatea de a se intitula membru de partid și, deaceea, *numai această interpretare* a cucerit dintr'odată inimile liberilor, achimovilor și martânovilor. Evident, însă, această interpretare nu este altceva decât o frază, deoarece înglobează toată clasa muncitoare, făcând să dispară deosebirea dintre partid și clasă; a controla și a conduce pe „fiecare grevist“ — despre așa ceva se poate vorbi numai „simbolic“. Iată dece tov. Martov, în a doua sa cuvântare, a alunecat imediat spre a doua interpretare (deși, în paranteză fie zis, *ea a fost de-a-dreptul respinsă de congres,* care a respins rezoluția lui Costici, pag. 255): comitetul va încredința funcții și va supraveghia îndeplinirea lor. Desigur, astfel de sarcini speciale nu vor fi niciodată

încredinţate *massei* muncitorilor, *miilor* de proletari (despre care vorbesc tovarăşii Axelrod şi Martânov) ; ele vor fi adeseori încredinţate tocmai *profesorilor* de care amintea tov. Axelrod, *liceenilor* de care se preocupau tovarăşii Liber şi Popov (pag. 241), *tineretului revoluţionar* la care se referea tov. Axelrod în a doua sa cuvântare (pag. 242). Intr'un cuvânt, formula tovarăşului Martov ori va rămâne literă moartă, o frază goală, ori va folosi mai ales şi aproape exclusiv *„intelectualilor pătrunşi până în măduva oaselor de individualism burghez“* şi care nu doresc să intre în organizaţie. *In vorbe*, formula lui Martov apără interesele păturilor largi ale proletariatului ; *în fapt*, această formulă va servi intereselor *intelectualilor burghezi*, cărora le e frică de disciplina şi organizarea proletară. Nimeni nu va îndrăzni să nege că ceeace caracterizează în general pe *intelectuali ca pătură deosebită* a societăţii capitaliste contemporane este *tocmai individualismul* şi incapacitatea de a se supune disciplinei şi organizării (comp., de pildă, cunoscutele articole ale lui Kautsky despre intelectuali) ; prin aceasta, între altele, se deosebeşte, în dezavantajul ei, această pătură socială de proletariat ; aceasta, între altele, explică nestatornicia şi slăbiciunea intelectualilor, de pe urma cărora proletariatul se resimte atât de des ; şi această particularitate a intelectualilor este strâns legată de condiţiile obişnuite ale vieţii lor, de condiţiile în care-şi câştigă existenţa, apropiate în foarte, foarte multe privinţe de condiţiile *de trai ale micii burghezii* (munca individuală sau în colective foarte mici etc.). In sfârşit, nu este o întâmplare nici faptul că tocmai apărătorii formulei lui Martov au trebuit să folosească exemplul cu profesorii şi liceenii! In discuţiile asupra paragrafului 1 nu partizanii unei largi lupte proletare s'au ridicat împotriva partizanilor unei organizaţii strict conspirative, aşa cum credeau tovarăşii Martânov şi Axelrod, ci adepţii *individualismului intelectualist burghez* s'au ciocnit cu partizanii *organizării şi disciplinei proletare*.

Tov. Popov a spus : „Pretutindeni, la Petersburg, ca şi la Nicolaev sau la Odesa, după mărturia reprezentanţilor acestor oraşe, sunt zeci de muncitori care răspândesc literatură, care fac agitaţie prin viu grai şi care nu pot fi membri ai organizaţiei. Ei pot figura în organizaţie, dar nu pot fi consideraţi membri“ (pag. 241). Dece nu pot fi ei membri ai organizaţiei ? Aceasta e secretul tovarăşului Popov. Am citat mai sus un pasaj din „Scrisoare către un tovarăş“ în care se arată că tocmai încadrarea tuturor acestor muncitori în organizaţie (nu cu zecile, ci cu sutele) este posibilă şi necesară, şi că multe, foarte multe din aceste organizaţii pot şi trebue să facă parte din partid.

Al doilea argument al tovarăşului Martov : „Pentru Lenin nu există în partid alte organizaţii decât cele de partid“... Foarte just !... „Dimpotrivă, în ce mă priveşte, cred că trebue să existe asemenea organizaţii. Viaţa creează şi generează organizaţiile mai repede decât reuşim noi să le încadrăm în ierarhia organizaţiei noastre combative de revoluţionari de profesie“... Această afirmaţie este greşită din două puncte de vedere : 1) „viaţa“ generează mult mai puţine organizaţii serioase de revoluţionari decât ne trebue nouă, decât necesită mişcarea muncitorească ; 2) partidul nostru trebue să fie o ierarhie nu numai a organizaţiilor de revoluţionari, ci şi a unei masse de organizaţii de muncitori... „Lenin crede că Comitetul Central va confirma ca organizaţii de partid numai pe acelea care vor fi absolut sigure din punct de vedere principial. Dar tov. Brucher înţelege foarte bine că viaţa (sic !) va învinge şi că Comitetul Central, pentru a nu lăsa în afara partidului o mulţime de organizaţii, va trebui să le legalizeze, în ciuda caracterului lor nu în totul sigur ; tocmai deaceea se alătură tov. Brucher lui Lenin“... Iată, într'adevăr, o înţelegere codistă a „vieţii“! Desigur, dacă Comitetul Central ar fi *neapărat* compus din oameni care nu se conduc după propria lor părere, ci după ceeace se va spune (vezi incidentul cu Comite-

tul de organizare), atunci „viața" ar „învinge" în sensul că elementele cele mai înapoiate ale partidului ar ajunge să precumpănească *(cum s'a și întâmplat acum, când s'a format din elementele înapoiate o „minoritate" a partidului)*. Dar nu se poate invoca niciun motiv *rațional* care să oblige un Comitet Central *cu judecată sănătoasă* să introducă în partid elemente „nesigure". Referindu-se la „viața" care „generează" elemente nesigure, tov. Martov demonstrează în mod concret caracterul oportunist al planului său de organizare !... „Eu însă cred — continuă el — că dacă o asemenea organizație (nu în totul sigură) consimte să accepte programul și controlul partidului, noi putem s'o introducem în partid, fără ca prin aceasta să facem din ea o organizație de partid. Aș considera ca un mare triumf al partidului nostru dacă, de pildă, o uniune de «independenți» ar hotărî să accepte punctul de vedere și programul social-democrației și ar intra în partid, ceeace totuși n'ar însemna că noi încadrăm această uniune în organizația de partid"... Iată la ce confuzie duce formula lui Martov : organizații fără partid care fac parte din partid ! Inchipuiți-vă numai schema *lui :* partidul = 1) organizații de revoluționari + 2) organizații de muncitori recunoscute ca organizații de partid + 3) organizații de muncitori nerecunoscute ca organizații de partid (compuse mai ales din „independenți") + 4) persoane izolate care îndeplinesc diferite funcții, profesori, liceeni etc. + 5) „fiecare grevist". Acestui plan admirabil nu-i pot fi alăturate decât cuvintele tovarășului Liber : „Sarcina noastră nu este numai să organizăm o organizație (!!) ; noi putem și trebue să organizăm un partid" (pag. 241). Da, desigur, noi putem și trebue să facem aceasta, dar atunci nu este nevoie să rostim cuvinte lipsite de sens cu privire la „organizarea de organizații", ci *să cerem direct* membrilor de partid să lucreze efectiv pentru *organizare*. Să vorbești despre „organizarea partidului" și să aperi dezorganizarea

și haosul, ascunzându-te îndărătul cuvântului partid, înseamnă să îndrugi vorbe goale.

„Formularea noastră — spune tov. Martov — exprimă tendința ca între organizația de revoluționari și masse să existe o serie de organizații". Ba tocmai că nu. Formula lui Martov *nu exprimă* această tendință cu adevărat obligatorie, deoarece ea *nu stimulează organizarea,* nu conține cerința organizării, nu face deosebire între ceeace este organizat și ceeace este neorganizat. Ea nu dă decât un *titlu* *, și în legătură cu aceasta nu putem să nu ne amintim de cuvintele tovarășului Axelrod : „Prin niciun fel de decrete nu li se poate interzice (cercurilor tineretului revoluționar etc.), și nici unor persoane izolate, să se intituleze social-democrați" (sfânt adevăr !) „și să se considere chiar o parte a

* La congresul Ligii, tov. Martov a mai adus încă un argument în favoarea formulării sale, argument care nu merită decât să fie luat în râs. „Am putea să arătăm — spunea el — că formula lui Lenin, dacă este înțeleasă ad litteram, exclude din partid pe *agenții Comitetului Central,* deoarece aceștia nu formează o organizație" (pag. 59). Acest argument a fost întâmpinat cu *râsete* și la congresul Ligii, după cum menționează procesele-verbale. Tov. Martov crede că „dificultatea" arătată de el poate fi rezolvată numai cu condiția ca agenții Comitetului Central să facă parte din „organizația Comitetului Central". Dar nu aceasta interesează. Interesează faptul că, prin exemplul său, tov. Martov a arătat în mod evident că *nu înțelege deloc ideea paragrafului 1 ;* el ne-a dat o mostră de critică bucherească, care, într'adevăr, nu merită decât să fie luată în râs. *Formal* ar fi suficient să se creeze „o organizație a agenților Comitetului Central", *să se hotărască* încadrarea ei în partid, pentru ca imediat să dispară „dificultatea" care a cauzat atâta bătaie de cap tovarășului Martov. Or, *ideea* paragrafului 1, în formularea dată de mine, constă într'un *imbold :* „organizați-vă !", în *asigurarea* unui control și a unei conduceri *reale*. Din punctul de vedere al *fondului*, este ridicolă însăși chestiunea dacă agenții Comitetului Central vor face parte sau nu din partid, deoarece controlul *real* asupra lor este complect asigurat *prin însuși faptul că sunt numiți ca agenți,* prin însuși faptul că sunt menținuți în funcția de agenți. Așa dar, nici vorbă nu poate fi aci de o confuzie între ceeace e organizat și ceeace e neorganizat (rădăcina greșelii din formularea tovarășului Martov). Formula tovarășului Martov nu este bună pentrucă ea permite oricui, oricărui oportunist, oricărui gură-cască, oricărui „profesor" și oricărui „licean" *să se declare* membru de partid. In zadar încearcă tov. Martov *să distragă atenția* dela acest *călcâi al lui Achile* al formulării sale prin asemenea exemple, când nici vorbă nu poate fi aci de autoîncadrare sau de autodeclarare ca membru de partid.

partidului“... asta *nu mai e deloc adevărat!* Nu se poate și *nu are niciun rost* să se interzică cuiva să se întituleze social-democrat, deoarece acest cuvânt exprimă *în mod direct* numai un sistem de convingeri, iar nu anumite relații organizatorice. Dar se poate și trebue să se interzică unor cercuri și persoane izolate „să se considere drept parte a partidului“, dacă aceste cercuri și persoane dăunează cauzei partidului, îl dezorganizează sau îl pervertesc. Ar fi ridicol să vorbim despre *partid* ca despre un întreg, ca despre o unitate politică, dacă el n'ar fi în stare „să interzică prin decret“ unui cerc „să se considere drept parte a întregului“! Ce rost ar avea atunci să stabilim modul și condițiile excluderii din partid? Tov. Axelrod a dus în mod vădit la absurd greșala fundamentală a tovarășului Martov; el a ridicat chiar această greșală la rangul de *teorie oportunistă,* când a adăugat: „în formularea lui Lenin, § 1 este în directă contradicție principială cu însăși esența (!!), cu sarcinile partidului social-democrat al proletariatului“ (pag. 243). Aceasta înseamnă nici mai mult nici mai puțin că a avea cerințe mai înalte față de partid decât față de clasă înseamnă să fii în contradicție principială cu însăși esența sarcinilor proletariatului. Nu-i de mirare că Achimov a apărat cu atâta energie o asemenea *teorie.*

Ca să fim drepți, trebue să notăm că tov. Axelrod, care *acum* dorește să transforme această formulare greșită și vădit înclinată spre oportunism în nucleul unor concepții *noi,* la congres s'a declarat, dimpotrivă, gata de „tocmeală“, spunând: „Dar observ că bat într'o ușă deschisă“... (eu observ aceasta și în noua „Iscră“)... „deoarece tov. Lenin cu cercurile lui periferice, considerate ca părți ale organizației de partid, satisface cerința mea“... (și nu numai cu cercurile periferice, ci și cu uniunile muncitorești de orice fel: vezi pag. 242 din procesele-verbale, cuvântarea tovarășului Strahov, precum și pasajele citate mai sus din „Ce-i de făcut?“ și din „Scrisoare către un tovarăș“)...

„Mai rămân persoanele izolate, dar și aici ne-am putea tocmi“. Am răspuns tovarășului Axelrod că, în general, n'am nimic împotriva tocmelii, și trebue să explic acum în ce sens am spus aceasta: tocmai în privința persoanelor izolate, a tuturor acestor profesori, liceeni etc. aș consimți cel mai puțin la concesii; dar, dacă s'a ivit vreo îndoială cu privire la organizațiile muncitorești, aș fi de acord să fac un adaus (deși am dovedit mai sus că aceste îndoieli sunt complect lipsite de temei) la primul meu paragraf cam în felul acesta: „Organizațiile muncitorești care acceptă programul și statutul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia trebue să fie încadrate în număr cât mai mare posibil printre organizațiile de partid“. Desigur, strict vorbind, un asemenea deziderat nu-și are locul în statut, care trebue să se mărginească la definiții juridice, ci în comentarii explicative, în broșuri (și am arătat deja că, cu mult înainte de statut, eu am dat asemenea explicații în broșurile mele); dar, cel puțin, un asemenea adaus n'ar conține nici urmă de idei *greșite* în stare să ducă la dezorganizare, nici urmă de raționamente *oportuniste* * și de *„concepții*

* Printre aceste raționamente, care apar în mod inevitabil atunci când se încearcă motivarea formulei lui Martov, se numără, în special, și fraza tovarășului Troțchi (pag. 248 și 346) cum că „oportunismul este generat de cauze mai complexe (sau: este determinat de cauze mai profunde) decât un punct sau altul din statut; el este provocat de nivelul relativ de dezvoltare al democrației burgheze și al proletariatului“... Important este nu că punctele statutului ar putea să genereze oportunismul; important este să făurim cu ajutorul lor o armă mai mult sau mai puțin ascuțită împotriva oportunismului. Cu cât cauzele lui sunt mai adânci, cu atât această armă trebue să fie mai ascuțită. Deaceea *a justifica* prin „cauzele adânci“ ale oportunismului o formulare care-i deschide porțile înseamnă codism de cea mai pură speță. Când Troțchi era împotriva tovarășului Liber, el înțelegea că statutul înseamnă o „neîncredere organizată“ a întregului față de parte, a detașamentului de avangardă față de detașamentul înapoiat; dar când tov. Troțchi a trecut de partea lui Liber, el a uitat aceasta și a început chiar să justifice *slăbiciunea* și instabilitatea organizării *de către noi* a acestei neîncrederi (neîncredere față de oportunism) prin „cauze complexe“, prin „nivelul de dezvoltare al proletariatului“ etc. Un alt argument al tovarășului Troțchi: „tineretului intelectual, care este organizat într'un fel sau altul, îi este mult mai ușor *să se înscrie el însuși* (subliniat de mine) în listele partidului“. Exact. Iată dece pă-

anarhiste", cum se află, fără îndoială, în formu!area tovarăşului Martov.

Ultima expresie, pe care am pus-o între ghilimele, aparţine tovarăşului Pavlovici, care a calificat foarte just drept *anarhism* faptul de a recunoaşte ca membri oameni *„iresponsabili* şi *care se declară* ei înşişi membri de partid". „Transpusă într'un limbaj simplu" — explica tov. Pavlovici tovarăşu!ui Liber formularea mea — aceasta înseamnă: „dacă vrei să fii membru de partid, trebue să recunoşti deasemeni şi relaţiile organizatorice, şi nu numai în mod platonic". Oricât de simplă este această „transpunere", ea s'a dovedit binevenită (cum au arătat evenimentele de după congres) nu numai pentru diferiţii profesori şi elevi dubioşi, ci şi pentru cei mai veritabili membri de partid, pentru oameni de sus... Tov. Pavlovici a subliniat tot atât de just contradicţia dintre formula tovarăşului Martov şi teza in-

---

cătueşte prin impreciziunea caracteristică intelectualului formularea
care perm:te chiar şi elementelor neorganizate *să se declare ele însele*
membri: de partid, iar nu formularea mea, care *exclude* dreptul de „a
te înscrie *tu însuţi*" în liste. Tov. Troţchi afirmă că, dacă Comitetul
Central „nu recunoaşte" organizaţia oportuniştilor, aceasta e numai
pentrucă se ţine seamă de caracterul persoanelor şi că, din moment ce
aceste persoane sunt cunoscute ca individualităţi politice, ele nu sunt
periculoase deoarece pot fi excluse printr'un boicot general al partidului.
Aceasta-i adevărat numai în cazurile când cineva trebue *să fie exclus*
din partid (şi chiar atunci numai pe jumătate, deoarece un partid or-
ganizat *exclude* prin vot, şi nu prin boicot). Aceasta-i absolut fals
în cazurile cu mult mai frecvente când este absurd *să excludem*, când
trebue numai *să controlăm*. In scop de control Comitetul Central poate
să încadreze *dinadins* în partid, în anumite condiţii, o organizaţie nu
în totul sigură, dar aptă de muncă, pentru a o pune la încercare şi
pentru a încerca *s'o îndrepte pe calea adevărului*, pentru a paraliza
prin conducerea lui devierile ei parţiale etc. O asemenea încadrare nu
este periculoasă *dacă* nu se admite în general *„să te înscrii tu însuţi"*
în listele partidului. O asemenea încadrare va fi adesea folositoare pen-
tru exprimarea (şi discutarea) deschisă, controlată *şi cu spirit de*
răspundere a concepţiilor greşite şi a tacticii greşite. „Dar dacă defi-
niţiile juridice trebue să corespundă relaţiilor reale, atunci formula to-
varăşului Lenin trebue să fie respinsă" — spune tov. Troţchi, vorbind
din nou ca un oportunist. Relaţiile reale nu sunt moarte, ci trăiesc şi
se dezvoltă. Definiţiile juridice pot corespunde dezvoltării progresive a
acestor relaţii, dar pot „corespunde" deasemeni (dacă aceste definiţii
sunt proaste) unui regres sau unei stagnări. Acest ultim caz este toc-
mai „cazul" tovarăşului Martov.

discutabilă a socialismului ştiinţific, pe care a citat-o în chip atât de nepotrivit acelaş tov. Martov. „Partidul nostru este exponentul conştient al unui proces inconştient". Exact. Tocmai deaceea este greşit să urmărim ca „fiecare grevist" să se poată intitula membru de partid; căci dacă „fiecare grevă" n'ar fi numai expresia spontană a puternicului instinct de clasă şi al luptei de clasă care duce inevitabil la revo!uţia proletară, ci *expresia conştientă* a acestui proces, atunci... atunci greva generală n'ar fi o frază anarhistă, atunci partidul nostru *s'ar identifica* imediat, dintr'odată, cu întreaga clasă muncitoare şi, în consecinţă, ar termina dintr'odată şi cu *întreaga societate burgheză*. Pentru a fi *în fapt* un exponent conştient, partidul trebue să elaboreze relaţii organizatorice care *să asigure un anumit nivel* de conştiinţă şi să ridice în mod sistematic acest nivel. „Dacă mergem pe drumul lui Martov — spunea tov. Pavlovici — trebue în primul rând să înlăturăm punctul care prevede recunoaşterea *programului*, căci pentru a recunoaşte programul trebue să ţi-l însuşeşti şi să-l înţelegi... Recunoaşterea programului implică un destul de înalt nivel de conştiinţă politică". Nu vom admite niciodată ca *sprijinirea* social-democraţiei, ca *participarea* la lupta condusă de ea *să fie limitată* în mod artificial prin cerinţe de vreun fel oarecare (însuşire, înţe!egere etc.), deoarece însăşi această *participare*, prin însuşi faptul că se manifestă, *ridică* şi conştiinţa şi instinctele de organizare; dar, din moment ce *ne-am unit într'un partid* pentru a duce o muncă metodică, trebue să avem grijă să-i asigurăm acest caracter metodic.

Că avertismentul tovarăşului Pavlovici relativ la program n'a fost de prisos, aceasta s'a văzut *imediat* în cursul *aceleiaşi* şedinţe. Tovarăşii Achimov şi Liber, care au făcut ca formularea lui Martov * să fie adoptată, şi-au dat *imediat*

---

* Aceasta a întrunit 28 de voturi pentru, faţă de 22 contra. Din 8 antiiscrişti, şapte au fost pentru Martov şi unul pentru mine.

arama pe față, cerând (pag. 254—255) ca (pentru a deveni „membru" de partid) și programul să fie recunoscut numai în mod platonic, să fie recunoscute numai „principiile" lui „fundamentale". „Propunerea tovarășului Achimov este complect logică din punctul de vedere al tovarășului Martov" — a observat tov. Pavlovici. Din păcate, din procesele-verbale nu se poate vedea *câte* voturi a întrunit această propunere a lui Achimov. După toate probabilitățile, nu mai puțin de șapte (cinci bundiști, Achimov și Brucher). Și tocmai faptul că *șapte* delegați au părăsit congresul, a transformat „majoritatea compactă" (anti-iscriștii, „centrul" și martoviștii), care începuse să se alcătuiască în legătură cu § 1 al statutului, într'o minoritate compactă! Tocmai plecarea acestor *șapte* delegați a făcut să fie respinsă propunerea ca să se confirme vechea redacție, fapt care, chipurile, ar constitui o violare flagrantă a principiului „continuității" în conducerea „Iscrei"! Or, grupul original al celor *șapte* era singura salvare și chezășie a „continuității" „Iscrei": acest grup era alcătuit din bundiști, Achimov și Brucher, adică tocmai din delegații care au votat contra *motivelor* recunoașterii „Iscrei" ca Organ Central, tocmai din delegații al căror oportunism a fost constatat de zeci de ori de congres, și a fost constatat în special de Martov și Plehanov, în chestiunea *atenuării* paragrafului 1 în ceeace privește programul. „Continuitatea" „Iscrei" păzită de anti-iscriști! — ne apropiem de *începutul* tragi-comediei la care am asistat după congres.

*

* *

Gruparea voturilor în legătură cu paragraful 1 al statutului a dat la iveală un fenomen absolut de acelaș tip ca și cu prilejul incidentului în legătură cu egalitatea limbilor: o pătrime (aproximativ) din majoritatea iscristă s'a desprins de ea, făcând astfel posibilă victoria antiiscriștilor, pe care-i urmează „centrul". Desigur, și în acest caz există voturi izolate care strică armonia perfectă a tabloului. Este inevitabil ca la o adunare atât de mare cum a fost congresul nostru să se găsească „nomazi" care trec întâmplător ba într'o tabără, ba într'alta, mai ales într'o chestiune ca § 1, în care adevăratul caracter al divergenței abia se contura și mulți *nu reușeau să se orienteze* (din cauză că această chestiune nu fusese prelucrată în prealabil în literatura de partid). Majoritatea iscristă a pierdut 5 voturi (Rusov și Carschi cu câte două voturi și Lenschi cu un vot); și invers, i s'au alăturat un antiiscrist (Brucher) și trei delegați ai centrului (Medvedev, Egorov și Țarev); a rezultat un total de 23 de voturi (24—5+4), cu un vot mai puțin decât în cadrul grupării definitive a voturilor la alegeri. *Martov a obținut majoritatea datorită antiiscriștilor,* dintre care 7 erau pentru el și unul pentru mine (dintre delegații „centrului", deasemenea, șapte au fost pentru Martov și trei pentru mine). *A început să se formeze* coaliția minorității iscriștilor cu antiiscriștii și cu „centrul", care a format la sfârșitul congresului și după congres minoritatea compactă. Greșala politică a lui Martov și Axelrod — care au făcut, *fără îndoială, un pas spre oportunism și spre individualismul anarhist* prin felul cum au formulat primul paragraf și, mai ales, cum l-au susținut — s'a manifestat imediat foarte viu datorită faptului că arena congresului era liberă și publică, prin faptul că elementele cele mai nestatornice și mai puțin consecvente pe plan principial au pus imediat în mișcare toate forțele lor pentru a lărgi acea fisură, acea spărtură care se ivise în concepțiile social-democrației revoluționare. Faptul că oameni care urmăreau deschis sco-

Fără sprijinul oportuniștilor, tov. Martov n'ar fi putut face să se adopte formularea sa oportunistă. (La congresul Ligii tov. Martov a încercat să nege — fără să reușească — acest fapt neîndoios, menționând, nu se știe dece, numai voturile bundiștilor și uitând de Achimov și de prietenii lui — sau, mai bine zis, aducându-și aminte de ei *numai* atunci când aceasta putea să-i servească împotriva mea, de exemplu în legătură cu faptul că tov. Brucher a fost de acord cu mine.)

puri diferite în domeniul organizatoric au conlucrat la congres (vezi cuvântarea lui Achimov) a împins de îndată pe adversarii *principiali* ai planului nostru organizatoric și ai statutului nostru să sprijine greșelile tovarășilor Martov și Axelrod. Iscriștii care au rămas și în această chestiune credincioși concepțiilor social-democrației revoluționare s'au văzut puși *în minoritate*. Această împrejurare are o *importanță enormă*, deoarece fără lămurirea ei nu se poate înțelege deloc nici lupta dusă în jurul chestiunilor de amănunt din statut, nici lupta dusă în legătură cu compoziția Organului Central și a Comitetului Central.

j) NEVINOVATELE VICTIME ALE UNEI FALSE ACUZAȚII DE OPORTUNISM

Inainte de a trece la dezbaterile care au mai avut loc în legătură cu statutul, este necesar, pentru a lămuri divergența noastră asupra compoziției instituțiilor centrale, să ne ocupăm de ședințele ținute *separat* de organizația „Iscra" în timpul congresului. Ultima și cea mai importantă dintre aceste patru ședințe a avut loc *tocmai după ce* s'a votat §1 al statutului. Astfel sciziunea organizației „Iscra", care s'a produs la această ședință, a fost și din punct de vedere cronologic și din punct de vedere logic condiția prealabilă a luptei care a urmat.

Ședințele separate ale organizației „Iscra" * au început curând după incidentul cu Comitetul de organizare, care a prilejuit o discuție referitoare la eventualele candidaturi pentru Comitetul Central. E dela sine înțeles că aceste ședințe aveau un caracter exclusiv consultativ și că ele nu angajau pe nimeni, dat fiind că mandatele imperative fuseseră desființate; ele au avut totuși o foarte mare însemnă-

* Incă la congresul Ligii m'am străduit să schițez într'un cadru
cât mai îngust cele ce s'au petrecut la ședințele separate, pentru a
evita astfel conflicte insolubile. Faptele principale sunt expuse și
în a mea „Scrisoare către redacția «Iscrei»" (pag. 4). Tov Martov
nu le-a contestat în „Răspunsul" său.

tate. Alegerea Comitetului Central prezenta mari greutăți pentru delegații care nu cunoșteau nici numele conspirative, nici munca internă a organizației „Iscra" — organizație care a făurit unitatea de fapt a partidului și a realizat conducerea mișcării practice, acesta fiind unul din motivele pentru care ea a fost recunoscută în mod oficial. Am văzut mai înainte că, atâta timp cât au fost uniți, iscriștii au avut pe deplin asigurată la congres o mare majoritate, până la 3/5, și toți delegații au înțeles aceasta foarte bine. Toți iscriștii se așteptau ca *organizația* „Iscrei" să facă propuneri precise de candidaturi pentru Comitetul Central, și niciunul dintre membrii acestei organizații n'a ridicat vreo obiecție împotriva discutării prealabile, în cadrul ei, a compoziției Comitetului Central, niciunul n'a pomenit de o confirmare a întregului Comitet de organizare, adică de transformarea acestuia în Comitet Central, niciunul n'a pomenit *nici măcar de o consultare* cu întregul Comitet de organizare în privința candidaților pentru Comitetul Central. Această împrejurare este și ea foarte caracteristică, și e foarte important s'o avem în vedere, deoarece *acum, post factum*, martoviștii apără cu mult zel Comitetul de organizare, dovedind astfel, pentru a suta și a mia oară, lipsa lor de caracter în politică *. Atâta timp cât sciziunea în legătură cu compoziția centrelor n'a unit pe Martov cu Achimov, pentru toți participanții la congres era clar un lucru de care orice om nepărtinitor poate să se convingă ușor din procesele-verbale ale congresului și din toată istoria „Iscrei", și anume că Comitetul de organizare era *mai ales* o comisie pentru

* Inchipuiți-vă numai acest „tablou de moravuri": un *delegat*
al organizației „Iscra" se consultă *la congres numai* cu ea *și nu po-*
menește niciun cuvânt măcar de o consultare cu Comitetul de organi-
zare. Iar după ce este înfrânt atât în această organizație cât și la
congres, el începe *să regrete* că Comitetul de organizare n'a fost
confirmat, să-l ridice în slavă post factum și să ignoreze cu un aer
majestuos organizația care i-a dat mandatul! Se poate garanta că un
fapt asemănător nu va putea fi găsit în istoria niciunui partid cu ade-
vărat social-democrat și cu adevărat muncitoresc.

convocarea congresului, o comisie compusă anume din reprezentanţii diferitelor nuanţe, inclusiv cea bundistă; iar adevărata muncă de *realizare* a unităţii organizatorice a partidului a dus-o în întregime organizaţia „Iscra" (trebue să se aibă în vedere şi faptul că, în mod cu totul întâmplător, *câţiva* din iscriştii care făceau parte din Comitetul de organizare au lipsit dela congres: fie din cauză că au fost arestaţi, fie din alte cauze „independente" de voinţa lor). Compoziţia organizaţiei „Iscra", care era prezentă la congres, este arătată în broşura tovarăşului Pavlovici (vezi „Scrisoare despre Congresul al II-lea", pag. 13) [15].

Rezultatul definitiv al dezbaterilor aprinse care au avut loc în sânul organizaţiei „Iscra" l-au constituit cele două votări citate deja de mine în „Scrisoare către redacţie". Prima votare: „se respinge cu nouă voturi contra patru şi trei abţineri una din candidaturile susţinute de Martov". S'ar zice că nimic nu poate fi mai simplu şi mai natural decât acest fapt: eventualele candidaturi sunt discutate de comun acord de cei 16 membri ai organizaţiei „Iscra" prezenţi la congres, şi una din candidaturile susţinute de tov. Martov (şi anume candidatura tovarăşului Stein [16], după cum a divulgat acum, neputându-se stăpâni, însuşi tov. Martov în broşura „Starea de asediu", pag. 69), este respinsă cu majoritate de voturi. Doar ne-am adunat la congresul partidului tocmai pentru a discuta şi a hotărî, între altele, cui să încredinţăm „bagheta de dirijor". Şi era de datoria noastră, a tuturora, ca membri de partid, să acordăm cea mai serioasă atenţie acestui punct de pe ordinea de zi, să rezolvăm această chestiune *în interesul cauzei,* şi nu să ne lăsăm conduşi de „sentimentalismul mic-burghez", cum s'a exprimat foarte just mai târziu tov. Rusov. Desigur, atunci când s'a discutat *la congres* chestiunea candidaţilor, era imposibil să nu vorbim şi de anumite calităţi personale, să nu

ne exprimăm aprobarea sau dezaprobarea *, mai ales într'o adunare intimă şi neoficială. *Şi încă la congresul Ligii eu am atras atenţia* că este absurd să se considere neaprobarea unei candidaturi ca ceva „dezonorant" (procesele-verbale ale Ligii, pag. 49), că este absurd să se facă „scene" şi crize de isterie atunci când e vorba de îndeplinirea unei obligaţii directe a membrilor de partid, de a alege tovarăşi pentru anumite funcţii în mod conştient şi cu precauţie. Şi totuşi de aici a pornit toată zarva stârnită de minoritatea noastră; ei au început să ţipe *după congres* că „s'a distrus o reputaţie" (pag. 70 din procesele-verbale ale Ligii), să asigure *prin presă publicul larg* că tov. Stein era „figura cea mai importantă" din fostul Comitet de organizare şi că a fost acuzat fără niciun temei „de nişte planuri infernale" (vezi „Starea de asediu", pag. 69). Ei bine, nu este oare isterie să strigi, atunci când este vorba de aprobarea sau dezaprobarea unor candidaţi, că li „s'a distrus reputaţia"? Nu înseamnă oare ciorovăială ca, după ce ai fost înfrânt atât în adunarea separată a organizaţiei „Iscra", cât şi în adunarea oficială superioară a partidului, în congres, să mergi apoi să te plângi străzii şi să recomanzi onorabilului public drept „figurile cele mai importante" pe candidaţii respinşi, să cauţi apoi, prin sciziune şi cerând *cooptarea* lor, să impui partidului pe candidaţii tăi? La noi, în atmosfera

* Tov. Martov se plângea cu amărăciune la Ligă de vehemenţa dezaprobării mele, fără să observe că plângerile lui duceau la o concluzie îndreptată împotriva lui. Lenin s'a purtat — ca să întrebuinţăm propria lui expresie — ca un turbat (pag. 63 din procesele-verbale ale Ligii). Just. El trântea uşile. Adevărat. El a indignat prin purtarea lui (la a doua sau a treia şedinţă a organizaţiei „Iscra") pe toţi membrii care rămăseseră la adunare. Adevărat. Dar ce rezultă de aci? Rezultă doar că argumentele mele cu privire la fondul chestiunilor controversate erau convingătoare şi că au fost confirmate de desfăşurarea congresului. Intr'adevăr, dacă totuşi până la urmă 9 din cei 16 membri ai organizaţiei „Iscra" au fost de partea mea, este limpede că aceasta s'a întâmplat *cu toate* vehemenţele mele funeste, *în pofida acestora*. Ceeace înseamnă că fără aceste „vehemenţe" ar fi fost de partea mea, poate, mai mult decât nouă. Deci argumentele şi faptele au fost cu atât mai convingătoare, cu cât ele au avut de învins o „indignare" mai mare.

îmbâcsită din străinătate, s'au confundat atât de mult noţiunile politice, încât tov. Martov nu mai ştie să facă deosebire între datoria de partid şi spiritul de cerc şi de cumetrie! Probabil că e birocratism şi formalism să crezi că discutarea şi rezolvarea problemei candidaţilor trebue să aibă loc *numai* la congrese, unde delegaţii se adună pentru a discuta înainte de toate chestiunile importante, principiale, unde se adună reprezentanţi ai mişcării capabili să discute fără părtinire chestiunea persoanelor, capabili (şi datori) *să ceară* şi să strângă toate informaţiile despre candidaţi pentru a-şi da votul în cunoştinţă de cauză, unde este necesar şi firesc să se acorde un anumit loc discuţiilor cu privire la atribuirea baghetei de dirijor. In locul acestor concepţii birocratice şi formaliste, la noi s'au introdus acum alte obiceiuri: după congrese vom vorbi la toate răscrucile despre înmormântarea politică a lui Ivan Ivanovici şi despre distrugerea reputaţiei lui Ivan Nichiforovici *; candidaţii vor fi recomandaţi în broşuri de cutare sau cutare publicist, care ne va asigura fariseic, bătându-se cu pumnul în piept: nu vorbesc în numele unui cerc, ci în numele partidului... Cititorii amatori de scandaluri se vor delecta nespus de mult cu noutatea senzaţională cum că, potrivit afirmaţiei lui Martov însuşi, cutare a fost figura cea mai importantă din Comitetul de organizare **. Aceşti cititori sunt mai capabili să discute şi să rezolve o chestiune decât instituţiile formaliste de felul congreselor, cu hotărîrile lor grosolan-mecaniciste luate cu majoritate de voturi... Mari

* Personajele principale din nuvela lui Gogol: „Cum s'a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nichiforovici". — *Nota Trad.*

** Şi eu am propus, în organizaţia „Iscrei", un candidat pentru Comitetul Central care a fost respins, ca şi candidatul lui Martov, şi aş putea şi eu să vorbesc de reputaţia lui excelentă, care a fost dovedită prin fapte excepţionale atât înainte de congres, cât şi la începutul acestuia. Dar nici nu-mi trece prin minte aşa ceva. Acest tovarăş *se respectă indeajuns* pentru *a nu permite* nimănui să-i susţină candidatura în presă după congres sau să se plângă de înmormântarea lui politică, de distrugerea reputaţiei lui etc.

sunt grajdurile lui Augias ale ciorovăielilor din străinătate pe care vor mai trebui să le cureţe adevăraţii noştri activişti de partid!

Cealaltă votare a organizaţiei „Iscra": „se acceptă cu 10 voturi pentru, 2 contra şi patru abţineri lista de cinci (pentru Comitetul Central), în care listă sunt introduşi, la propunerea mea, un leader al elementelor neiscriste şi un leader al minorităţii iscriste" *. Această votare este extrem de importantă, deoarece dovedeşte clar şi fără putinţă de tăgadă toată falsitatea basmelor care s'au ivit apoi în atmosfera de ciorovăială, cum că noi am fi vrut să excludem din partid sau să înlăturăm pe neiscrişti, că majoritatea alegea numai cu jumătatea congresului pe candidaţii din acea jumătate etc. Toate acestea sunt false dela început şi până la sfârşit. Votarea despre care am vorbit arată că noi n'am înlăturat pe neiscrişti din partid şi nici măcar din Comitetul Central, ci am acordat adversarilor noştri *o minoritate* destul de însemnată. Adevărul este că ei *voiau să aibă majoritatea* şi că, atunci când au văzut că nu li s'a realizat această modestă dorinţă, au făcut *scandal*, refuzând să participe în instituţiile centrale. Că lucrurile s'au petrecut tocmai aşa, contrar afirmaţiilor făcute de tov. Martov la Ligă, se vede din următoarea *scrisoare* pe care minoritatea organizaţiei „Iscra" ne-a trimis-o nouă, majoritatea iscriştilor (şi majoritatea congresului, după plecarea celor şapte), curând după ce s'a adoptat la congres § 1 din statut (trebue să notăm că adunarea organizaţiei „Iscra" despre care am vorbit a fost *cea din urmă*: după această adunare, organizaţia s'a destrămat *de fapt*, şi fiecare dintre cele două părţi căuta să convingă restul delegaţilor la congres că dreptatea este de partea ei).

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere, ed. a 4-a, vol. 7, pag. 103—104. — *Nota Red.*

Iată textul scrisorii:

„Ascultând explicaţiile date de delegaţii Sorochin şi Sablina[17] în legătură cu dorinţa majorităţii redacţiei şi a grupului «Eliberarea muncii» de a participa la adunarea (dela cutare dată) * şi stabilind cu ajutorul acestor delegaţi că la adunarea precedentă s'a citit o listă de candidaţi pentru Comitetul Central ca una care ar fi emanat dela noi şi care a fost folosită pentru a caracteriza nejust întreaga noastră poziţie *politică*; având în vedere că, în primul rând, această listă ne-a fost atribuită nouă fără să se încerce a i se stabili provenienţa; că, în al doilea rând, există o legătură neîndoielnică între această împrejurare şi acuzaţia de oportunism adusă făţiş majorităţii redacţiei «Iscra» şi a grupului «Eliberarea muncii»; şi că, în al treilea rând, pentru noi este evidentă legătura dintre această acuzaţie şi planul foarte precis *de a schimba compoziţia redacţiei «Iscrei»*, — considerăm ca nesatisfăcătoare explicaţiile care ni s'au dat asupra motivelor pentru care n'am fost admişi la adunare, iar refuzul de a ne admite la adunare îl considerăm ca o dovadă a nedorinţei de a ni se da posibilitatea să spulberăm falsele acuzaţii pomenite mai sus.

Cât despre posibilitatea unui acord între noi cu privire la o listă comună de candidaţi pentru Comitetul Central, declarăm că singura listă pe care o putem accepta ca bază a acordului este următoarea: Popov, Troţchi, Glebov; subliniem caracterul de *compromis* al acestei liste, căci includerea tovarăşului Glebov în această listă nu înseamnă altceva decât o concesie făcută dorinţei majorităţii, dat fiind că, lămurindu-ne asupra rolului tovarăşului Glebov la congres, *considerăm că tov. Glebov* nu satisface cerinţele care se pun unui candidat pentru Comitetul Central.

Totodată subliniem că, începând tratative în legătură cu candidaturile pentru Comitetul Central, lăsăm complect la o parte chestiunea compoziţiei redacţiei Organului Central, deoarece nu suntem de acord să ducem niciun fel de tratative în legătură cu această chestiune (a compoziţiei redacţiei).

În numele tovarăşilor, Martov şi Starover"

* După socoteala mea, data arătată în scrisoare cade într'o marţi. Adunarea a avut loc marţi seara, adică *după* a 28-a şedinţă a congresului. Acest amănunt cronologic este foarte important. El *răstoarnă pe bază de documente* părerea tovarăşului Martov că divergenţa dintre noi s'a produs pe chestiunea organizării centrelor, şi nu pe chestiunea compoziţiei lor. Acest amănunt *dovedeşte pe bază de documente* justeţea expunerii pe care am făcut-o la congresul Ligii şi în „Scrisoarea către redacţie". *După a 28-a* şedinţă a congresului, tovarăşii Martov şi Starover au început să vorbească foarte insistent despre o falsă acuzaţie de oportunism, *fără a pomeni niciun cuvânt* despre divergenţa asupra chestiunii componenţei Consiliului sau asupra cooptării în centre (despre care am discutat în şedinţa a 25-a, a 26-a şi a 27-a).

Această scrisoare, care oglindeşte exact starea de spirit a părţilor adverse şi situaţia controversei, ne introduce direct în „miezul" sciziunii ce începea să se producă şi ne arată adevăratele ei cauze. Minoritatea organizaţiei „Iscra", care nu doreşte să ajungă la un acord cu majoritatea şi preferă să desfăşoare o agitaţie liberă la congres (având, desigur, tot dreptul s'o facă), încearcă totuşi să obţină dela „delegaţii" majorităţii admiterea ei la adunarea lor separată! Fireşte, această cerere amuzantă a fost întâmpinată la adunarea noastră doar cu zâmbete şi nedumerire (scrisoarea a fost, bine înţeles, citită în adunare), iar reproşurile isterice în legătură cu „falsele acuzaţii de oportunism" au stârnit chiar râsete. Dar să analizăm mai întâi, punct cu punct, tânguirile amare ale lui Martov şi Starover.

Li s'a atribuit pe nedrept paternitatea listei; poziţia lor politică a fost caracterizată nejust. Dar, după cum recunoaşte însuşi Martov (pag. 64 din procesele-verbale ale Ligii), eu nici nu m'am gândit să pun la îndoială cuvintele lui, anume că nu el este autorul listei. Chestiunea paternităţii listei, în general, n'are ce căuta aci: fie că lista a fost compusă de un iscrist sau de un reprezentant al „centrului", acest lucru n'are absolut nicio importanţă. Important este că această listă, pe care nu figurau decât membri ai actualei minorităţi, circula la congres, fie chiar numai cu titlu de simplă ipoteză sau sugestie. In fine, *faptul cel mai important* este că, la congres, Martov *a fost nevoit* să lupte din răsputeri ca să se descotorosească de o *asemenea* listă, pe care acum *ar trebui* s'o întâmpine cu entuziasm. Nimic nu poate scoate mai bine în relief această nestatornicie în aprecierea oamenilor şi a nuanţelor decât acest salt, făcut în decurs de câteva luni, dela ţipetele despre „zvonuri dezo-

norante“ la încercarea de a impune partidului să înglobeze în centre tocmai pe candidaţii care figuraseră pe o listă, chipurile, dezonorantă! *

Această listă — spunea tov. Martov la congresul Ligii — „însemna din punct de vedere politic o coaliţie între noi, «Muncitorul din Sud» şi Bund, o coaliţie în sensul unui *acord direct*“ (pag. 64). Este inexact, deoarece, în primul rând, Bundul n'ar fi consimţit niciodată la încheierea unui „acord“ asupra unei liste în care nu figura niciun bundist; iar în al doilea rând nu era şi *nu putea fi vorba* de un acord direct (care i se părea lui Martov dezonorant) nu numai cu Bundul, dar nici cu grupul „Muncitorul din Sud“. Nu era vorba de un acord, ci de o coaliţie, nu era vorba de o tranzacţie pe care ar fi încheiat-o tov. Martov, ci de faptul că el *trebuia în mod inevitabil să fie susţinut* de aceleaşi elemente antiiscriste şi nestatornice pe care le-a combătut în cursul primei jumătăţi a congresului şi care s'au agăţat de greşala lui în legătură cu § 1 al statutului. Scrisoarea pe care am reprodus-o dovedeşte în mod absolut indiscutabil că *sursa* „supărării“ a fost tocmai *acuzaţia publică, şi încă falsă, de oportunism.* Aceste „acuzaţii“ dela care a pornit toată zarva şi pe care tov. Martov le ocoleşte *acum* cu atâta grijă, deşi i le-am amintit în „Scrisoarea către redacţie“, erau de două feluri: în primul rând, în timpul discuţiilor asupra paragrafului 1 al statutului, Plehanov a spus deschis că problema paragrafului 1 este problema de „a separa“ de noi pe „diverşii reprezentanţi ai oportunismului“ şi că proiectul meu, care este un zid de apărare împotriva pătrunderii lor în partid, „trebue să fie votat, fie chiar şi numai pentru acest motiv, de toţi adversarii oportunismului“ (pag. 246 din procesele-verbale ale congresului). Aceste cuvinte energice, deşi atenuate întrucâtva de mine (pag. 250) *, au făcut senzaţie, lucru care s'a observat foarte limpede în cuvântările tovarăşilor Rusov (pag. 247), Troţchi (pag. 248) şi Achimov (pag. 253). In „culoarele“ „parlamentului“ nostru, teza lui Plehanov a fost viu comentată şi prezentată în mii de variante, în cadrul unor nesfârşite controverse asupra § 1. Şi iată că scumpii noştri tovarăşi, în loc să se apere în fond, s'au supărat ca nişte caraghioşi, ajungând până şi la plângeri scrise împotriva „acuzaţiei false de oportunism“!

S'au vădit aci în mod concret mentalitatea de cerc şi o uimitoare lipsă de maturitate în ceeace priveşte spiritul de partid, care-i fac incapabili să suporte aerul proaspăt al discuţiilor deschise, duse în faţa tuturor. Este mentalitatea bine cunoscută Ruşilor şi care îşi găseşte expresia într'un vechi proverb: ori îţi trag o palmă, ori îţi strâng mâna! Oamenii s'au obişnuit într'atâta cu clopotul de sticlă al cercurilor restrânse şi intime, încât au leşinat de îndată ce s'au manifestat pentru prima oară, pe propria lor răspundere, la o tribună liberă şi deschisă. Să acuzi de oportunism, pe cine? Grupul „Eliberarea muncii“, şi încă majoritatea lui! Inchipuiţi-vă, ce oroare! Ori scindăm partidul din cauză că s'a adus această jignire gravă, ori muşamalizăm această „ceartă în familie“, restabilind „continuitatea“ clopotului de sticlă, — aceasta este dilema care se conturează destul de precis în scrisoarea pe care o analizăm. Mentalitatea de cerc şi a individualismului intelectualist s'a ciocnit cu cerinţa de a lua atitudine deschisă în faţa partidului. Işi poate cineva închipui că în partidul german ar fi posibil un asemenea moft, o asemenea absurditate ca plângerea împotriva unei *„false* acuzaţii de oportunism“? Acolo organizaţia şi disciplina proletară au dezbărat demult oamenii de asemenea mofturi de intelectual. Toată lumea

* Rândurile de mai sus fuseseră culese atunci când am aflat despre incidentul dintre tov. Gusev şi tov. Deutsch. Vom analiza acest incident, separat, în *anexă* (vezi volumul de faţă, pag. 250-260. — *Nota Trad.).*

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 456—457. — *Nota Red.*

are cel mai mare respect, să zicem, faţă de Liebknecht; dar el ar fi fost luat în râs dacă *s'ar fi plâns* că „a fost acuzat făţiş de oportunism" (împreună cu Bebel) la congresul din 1895, atunci când, în problema agrară, el s'a aflat în proasta companie a oportunistului notoriu Vollmar şi a prietenilor acestuia. Numele lui Liebknecht nu poate fi despărţit de istoria mişcării muncitoreşti germane, desigur, nu pentru faptul că i s'a întâmplat să cadă în oportunism într'o chestiune de amănunt şi relativ de mică importanţă, ci în pofida acestui fapt. La fel, cu toată înverşunarea luptei, numele tovarăşului Axelrod, de pildă, inspiră şi va inspira întotdeauna respect oricărui social-democrat rus, dar nu pentrucă s'a întâmplat ca la Congresul al doilea al partidului nostru tov. Axelrod să apere o idee oportunistă, iar la Congresul al doilea al Ligii să dezgroape nişte vechi parascovenii anarhiste, ci în pofida acestui fapt. Numai un ruginit spirit de cerc cu logica lui — ori îţi trag o palmă, ori îţi strâng mâna — a putut să provoace crize de isterie, zâzanii şi sciziune în sânul partidului din cauză că s'a adus o „falsă acuzaţie de oportunism majorităţii grupului «Eliberarea muncii»".

Celălalt motiv pentru care s'a adus această acuzaţie teribilă este strâns legat de cel precedent (tov. Martov a încercat în mod stăruitor la congresul Ligii [pag. 63] să ocolească şi să cocoloşească *una* din laturile acestui incident). Acest motiv se referă tocmai la *coaliţia* elementelor antiiscriste şi celor şovăelnice cu tov. Martov, care *s'a conturat* în legătură cu § 1 al statutului. Se înţelege că între Martov şi antiiscrişti n'a fost şi nu putea fi vreun acord nici direct, nici indirect, şi nimeni nu l-a bănuit de aceasta: numai de frică i s'a năzărit aşa ceva. Dar greşala lui s'a manifestat *politiceşte* tocmai prin faptul că cei care gravitau în mod neîndoios spre oportunism au început să formeze în jurul lui o majoritate din ce în ce mai „compactă" şi mai strâns unită (care a devenit acum o minoritate *numai* din cauză că „întâmplător" au plecat şapte delegaţi). Noi am atras atenţia asupra acestei „coaliţii", desigur, tot *în mod deschis* imediat după ce s'a discutat primul paragraf, atât la congres (vezi observaţia menţionată mai sus a tovarăşului Pavlovici, pag. 255 din procesele-verbale ale congresului), cât şi în organizaţia „Iscra" (mai ales Plehanov, după cât îmi amintesc, a atras atenţia asupra acestei coaliţii). Este exact acelaş fel de a atrage atenţia şi aceeaşi ironie ca şi în cazul lui Bebel şi Liebknecht în 1895, când Zetkin le-a spus: „Es tut mir in der Seele weh, dass ich dich in der Gesellschaft seh'" (mă doare sufletul când te văd — adică pe Bebel — în această companie — adică a lui Vollmar & Co.). Este ciudat, într'adevăr, că Bebel şi Liebknecht n'au trimis lui Kautsky şi Zetkin nicio epistolă isterică în care să se plângă de o falsă acuzaţie de oportunism...

In ce priveşte lista candidaţilor pentru Comitetul Central, această scrisoare arată eroarea tovarăşului Martov, care a afirmat la Ligă că refuzul în privinţa unei înţelegeri cu noi nu fusese definitiv; aceasta dovedeşte odată mai mult cât este de imprudent într'o luptă politică să încerci să reproduci *discuţii* din memorie, în loc să te bazezi pe documente. In realitate „minoritatea" era atât de modestă încât a dat „majorităţii" un ultimatum: lista să cuprindă doi membri din „minoritate" şi unul (cu titlu de compromis şi *numai* pentru a face o concesie!) din „majoritate". Este monstruos, dar totuşi aşa s'a întâmplat. Şi acest fapt arată clar cât de absurde sunt basmele care circulă acum, şi anume că „majoritatea" alegea cu o jumătate de congres numai pe reprezentanţii acestei jumătăţi. *Lucrurile s'au petrecut tocmai invers*: numai pentru a ne face o concesie, martoviştii ne-au propus ca unul din trei să fie al nostru; deci ei doreau ca, în cazul că noi refuzăm această „concesie" originală, să facă astfel ca *toţi* candidaţii să fie ai lor! Noi am râs, la adunarea noastră separată, de modestia martoviştilor şi ne-am întocmit lista: Glebov — Travinschi [18] (ales pe urmă

în Comitetul Central) — *Popov*. Pe acesta din urmă l-am înlocuit (tot în adunarea separată a celor 24) cu tov. Vasiliev (ales pe urmă în Comitetul Central) *numai pentru motivul* că tov. Popov a refuzat să figureze pe lista noastră, mai întâi într'o convorbire particulară, iar apoi în mod public, la congres (pag. 338).

Iată cum s'au petrecut lucrurile.

Modesta „minoritate" avea modesta dorinţă de a fi în majoritate. Această modestă dorinţă nefiindu-i satisfăcută, „minoritatea" a binevoit să refuze orice participare şi să facă scandal. Iar acum se mai găsesc oameni care vorbesc cu o superbă condescendenţă despre „îndărătnicia" „majorităţii"!

„Minoritatea" adresa „majorităţii" ultimatumuri comice, pornind la luptă prin desfăşurarea unei agitaţii libere în congres. După ce au fost înfrânţi, *eroii noştri au început să plângă şi să ţipe despre stare de asediu*. Voilà tout *.

Tot cu zâmbete am întâmpinat noi (adunarea separată a celor 24) şi teribila acuzaţie că am vrea să schimbăm compoziţia redacţiei: toţi ştiau foarte bine, dela începutul congresului şi chiar dinainte de congres, de planul de *a se înnoi* redacţia prin alegerea unui grup iniţial de trei (voi vorbi mai amănunţit despre aceasta când mă voi ocupa de alegerea redacţiei la congres). Că „minoritatea" s'a speriat de acest plan *după ce* a văzut că coaliţia „minorităţii" cu antiiscriştii confirma în totul justeţea acestui plan, — aceasta nu ne-a mirat, aceasta era firesc. Desigur, noi n'am putut să luăm în serios propunerea de a ne transforma de bunăvoie în minoritate înainte de a lupta la congres; n'am putut să luăm în serios toată această scrisoare, ai cărei autori, în iritaţia lor nemăsurată, au mers până acolo că vorbeau de „false acuzaţii de oportunism". Noi aveam speranţa fermă că datoria de partid va învinge repede dorinţa firească de „a-şi vărsa veninul".

* — asta-i tot. — *Nota Trad.*

k) CONTINUAREA DEZBATERILOR ASUPRA STATUTULUI. COMPOZIŢIA CONSILIULUI

Punctele următoare ale statutului au stârnit mult mai multe controverse în jurul amănuntelor decât în jurul principiilor de organizare. Şedinţa a 24-a a congresului a fost consacrată în întregime chestiunii reprezentării în congresele partidului, iar lupta categorică şi hotărîtă împotriva planurilor comune tuturor iscriştilor au dus-o iarăşi numai bundiştii (Goldblat şi Liber, pag. 258—259) şi tov. Achimov, care şi-a recunoscut cu o franchetă demnă de toată lauda rolul său la congres: „De câte ori iau cuvântul, sunt perfect conştient de faptul că nu voi influenţa deloc pe tovarăşi prin argumentele mele, ci, dimpotrivă, voi prejudicia punctul pe care-l apăr" (pag. 261). Această observaţie justă era foarte la locul ei imediat după discutarea paragrafului 1 al statutului; numai că expresia „dimpotrivă" nu este tocmai bine întrebuinţată aci, deoarece tov. Achimov era în stare nu numai să prejudicieze anumite puncte, dar în acelaş timp, implicit, să şi „influenţeze pe tovarăşii"... din rândurile iscriştilor foarte inconsecvenţi, înclinaţi spre frazeologia oportunistă.

In general, § 3 al statutului, care stabileşte condiţiile de reprezentare la congres, a fost adoptat cu majoritate de voturi şi 7 abţineri (pag. 263), probabil ale unor antiiscrişti.

Discuţia asupra compoziţiei Consiliului, care a ocupat cea mai mare parte din şedinţa a 25-a a congresului, a arătat că în jurul marelui număr de proiecte s'au format o mulţime de grupuleţe. Abramson şi Ţarev resping cu totul planul creării unui Consiliu. Panin vrea cu tot dinadinsul să facă din Consiliu exclusiv o instanţă de arbitraj, şi deaceea propune în mod foarte consecvent să se înlăture definiţia după care Consiliul este instituţia superioară şi poate

fi convocat de doi membri ai Consiliului, oricare ar fi ei *. Gherț [19] și Rusov susțin diferite moduri de a alcătui Consiliul, în complectarea *celor trei* moduri propuse *de cei cinci* membri ai comisiei pentru întocmirea statutului.

Chestiunile controversate constau în primul rând în definirea sarcinilor Consiliului: instanță de arbitraj sau instituție superioară a partidului? După cum am mai spus, tov. Panin apăra în mod consecvent prima definiție. Dar părerea lui era izolată. Tov. Martov s'a pronunțat categoric contra: „Propun să se respingă propunerea de a șterge cuvintele: «Consiliul este instituția superioară»: formularea noastră" (adică formularea sarcinilor Consiliului asupra căreia am căzut de acord în comisia pentru întocmirea statutului) „lasă înadins posibilitatea de a transforma Consiliul în instituția superioară a partidului. Pentru noi, Consiliul nu este numai o instituție de conciliere". Or, compoziția Consiliului, după proiectul tovarășului Martov, corespundea în întregime și exclusiv caracterului unor „instituții de conciliere" sau unor instanțe de arbitraj: câte doi membri din partea fiecărui centru și un al cincilea invitat de acești patru. Nu numai această compoziție a Consiliului, ci și aceea adoptată de congres la propunerea tovarășilor Rusov și Gherț (al cincilea membru este numit de congres) corespunde exclusiv unor scopuri de conciliere sau de arbitraj. Intre o asemenea compoziție a Consiliului și menirea acestuia de a deveni instituția superioară a partidului există o contradicție ireductibilă. Instituția superioară a partidului trebue să aibă o compoziție constantă și să nu depindă de schimbările întâmplătoare care survin (câteodată din cauza

* Tov. Starover înclina și el, pe cât se vede, către punctul de vedere al tovarășului Panin, cu singura diferență că acesta din urmă știa ce vrea și, în mod foarte consecvent, a propus mai multe rezoluții care transformau Consiliul într'o instituție de arbitraj, de conciliere, pe când tov. Starover nu știa ce vrea, deoarece spunea că Consiliul se întrunește, conform proiectului, „numai la dorința părților" (pag. 266). Aceasta este de-a-dreptul inexact.

căderilor) în compoziția centrelor. Instituția superioară a partidului trebue să fie în legătură directă cu congresul partidului, să primească împuternicirile sale dela acesta, iar nu dela celelalte două instituții ale partidului, subordonate congresului. Instituția superioară trebue să fie alcătuită din persoane cunoscute de congresul partidului. In sfârșit, instituția *superioară* nu poate fi *organizată* în așa fel încât *însăși existența ei* să depindă de hazard: în cazul că cele două colective nu vor cădea de acord asupra celui de al cincilea membru, partidul va rămâne fără instituție superioară! Impotriva acestei argumentări s'a obiectat: 1) în cazul că unul din cei cinci se abține, iar ceilalți patru se împart în două perechi, se poate deasemenea ajunge la o situație fără ieșire (Egorov). Această obiecție este lipsită de temei, deoarece imposibilitatea de *a lua o hotărîre* este uneori inevitabilă pentru *orice* colectiv, dar aceasta este cu totul altceva decât imposibilitatea de *a alcătui* un colectiv. A doua obiecție: „dacă o instituție cum este Consiliul nu va fi în stare să aleagă pe al cincilea membru, aceasta înseamnă că această instituție este în general incapabilă de acțiune" (Zasulici). Dar aici nu e vorba de incapacitatea de acțiune, ci de inexistența instituției *superioare*: fără al cincilea membru *nu va exista* niciun Consiliu, nu va exista *nicio „instituție"*, și chestiunea capacității de acțiune nici nu se va mai pune. In sfârșit, acest rău ar mai putea fi îndreptat dacă ar fi vorba de cazul când nu se poate alcătui unul din colectivele de partid subordonate unui alt colectiv, superior, pentrucă atunci acest colectiv superior ar putea, în cazuri extreme, să umple golul într'un fel sau altul. Dar în afară de congres *nu există* niciun colectiv mai presus de Consiliu, și deaceea a lăsa în statut *posibilitatea* ca *nici măcar* să nu se poată *alcătui* Consiliul ar fi o evidentă lipsă de logică.

Cele două scurte cuvântări pe care le-am rostit la congres în legătură cu această chestiune au fost consacrate

analizei (pag. 267 și 269) *numai acestor două* obiecții neîntemeiate, cu ajutorul cărora proiectul lui Martov a fost apărat de el însuși și de alți tovarăși. Chestiunea însă a dominării în Consiliu a Organului Central sau a Comitetului Central *nici n'a fost atinsă de mine*. Această chestiune a fost ridicată *pentru prima oară de tov. Achimov* în ședința a 14-a a congresului (pag. 157), în care el a atras atenția asupra pericolului predominării Organului Central; și dacă tovarășii Martov, Axelrod și alții au creat *după congres* legenda absurdă și demagogică cum că „majoritatea" ar vrea să transforme Comitetul Central într'un instrument al redacției, ei n'au făcut altceva *decât* să-l urmeze pe Achimov. Atingând această chestiune în „Starea de asediu", tov. Martov a trecut discret sub tăcere numele adevăratului ei inițiator!

Cine va dori să cunoască *în întregime* felul în care s'a pus la congresul partidului chestiunea precumpănirii Organului Central asupra Comitetului Central, și nu se va mărgini la citate izolate fără legătură între ele, acela va observa ușor că tov. Martov a denaturat faptele. *Tov. Popov a fost acela care,* încă la ședința a 14-a, a început o polemică *împotriva punctului de vedere al tovarășului Achimov,* care dorește „să susțină ideea «celei mai stricte centralizări» la vârful partidului, *în scopul de a slăbi influența Organului Central*" (pag. 154, subliniat de mine), „ceeace constitue de fapt singurul sens al acestui sistem (al lui Achimov)". „Nu numai că nu susțin ideea unei asemenea centralizări — adaugă tov. Popov —, dar sunt gata s'o combat prin toate mijloacele pentrucă ea este *steagul oportunismului*". Iată care este *origina* faimoasei probleme a predominării Organului Central asupra Comitetului Central, și nu-i de mirare că tov. Martov *este acum nevoit* să treacă sub tăcere adevărata origină a problemei. *Până și* tov. Popov n'a putut să nu vadă caracterul *oportunist* al afirmațiilor lui Achimov cu

privire la predominarea Organului Central *, și, pentru a delimita net punctul său de vedere de cel al tovarășului Achimov, tov. Popov a declarat *categoric*: „las'să fie în acest centru (în Consiliu) trei membri din partea redacției și doi din partea Comitetului Central. *Aceasta este o chestiune secundară* (subliniat de mine); important este ca conducerea, conducerea supremă a partidului, să emane dela o singură sursă" (pag. 155). Tov. Achimov obiectează: „proiectul asigură Organului Central prevalarea în Consiliu, prin simplul fapt că compoziția redacției este o compoziție constantă, pe când cea a Comitetului Central este variabilă" (pag. 157) — argument care privește numai „caracterul constant" al conducerii *principiale* (fenomen normal și de dorit), și nicidecum „prevalarea" în sensul de ingerință sau de călcare a independenței. Și tov. Popov, care pe atunci încă nu făcea parte din „minoritate" — „minoritate" care își ascundea nemulțumirea față de compoziția centrelor prin bârfeli, pretinzând că Comitetul Central ar fi lipsit de independență —, răspunde foarte just tovarășului Achimov: „Eu propun să-l considerăm (Consiliul) drept centru conducător al partidului, și atunci *nu are nicio importanță dacă va cuprinde un număr mai mare de reprezentanți din partea Organului Central sau din partea Comitetului Central*" (pag. 157—158. Subliniat de mine).

In a 25-a ședință, când au continuat dezbaterile asupra

* Nici tov. Popov, nici tov. Martov nu s'au jenat să-l numească pe tov. Achimov oportunist; ei au început să se supere și să se indigneze abia atunci când acest epitet le-a fost aplicat *lor înșiși*, și pe bună dreptate, în legătură cu „egalitatea limbilor" sau cu § 1. Tov. Achimov, pe urmele căruia a călcat tov. Martov, a știut totuși să se comporte la Congresul partidului cu mai multă demnitate și bărbăție decât tovarășii Martov & Co. la Congresul Ligii. „Eu sunt numit aici oportunist — spunea tov. Achimov la congresul partidului; — personal, consider acest epitet drept o insultă, o jignire, și cred că nu-l merit deloc; totuși, nu protestez împotriva acestui lucru" (pag. 296). Poate că tovarășii Martov și Starover i-au propus tovarășului Achimov să iscălească protestul împotriva falsei învinuiri de oportunism, dar tov. Achimov a refuzat?

chestiunii compoziţiei Consiliului, tov. Pavlovici, reluând vechea discuţie, s'a pronunţat pentru precumpănirea Organului Central asupra Comitetului Central, „dată fiind stabilitatea celui dintâi" (264). El avea în vedere stabilitatea lui *principială,* aşa cum a înţeles şi tov. Martov, care, vorbind imediat după tov. Pavlovici, a găsit că este inutil „să se fixeze precumpănirea unei instituţii asupra celeilalte" şi a arătat că este posibil ca unul din membrii Comitetului Central să stea în străinătate: „în felul acesta se păstrează, într'o anumită măsură, stabilitatea principială a Comitetului Central" (264). Aici nu se găseşte încă nici umbră de *confundare* demagogică a stabilităţii *principiale* şi a ocrotirii ei cu ocrotirea independenţei Comitetului Central. *Singurul* care a persistat cu încăpăţânare *la congres* în această confuzie, devenită, *după congres,* aproape principalul atu al tovarăşului Martov, *a fost tov. Achimov;* el spunea *încă pe atunci* că statutul este conceput „în spirit aracceevist"* (268) şi că *„dacă în Consiliul partidului vor fi trei membri ai Organului Central, atunci Comitetul Central va deveni un simplu executor al voinţei redacţiei* (subliniat de mine). Trei persoane care locuiesc în străinătate vor avea dreptul nelimitat (!!) de a decide în ce priveşte munca întregului (!!) partid. Securitatea lor este asigurată, deaceea puterea lor este pe viaţă" (268). Impotriva acestor fraze absurde şi demagogice, care substitue *conducerii ideologice amestecul în munca întregului partid* (şi care au furnizat o lozincă ieftină tovarăşului Axelrod, cu discursurile sale despre „teocraţie"), — *împotriva acestor fraze* s'a ridicat din nou tov. Pavlovici, subliniind că el este „pentru trăinicia şi puritatea principiilor reprezentate de «Iscra». Acordând precumpănire redacţiei Organului Central, eu implicit întăresc aceste principii".

---

* Aracceevism —regim despotic din primul pătrar al secolului al XIX-lea, denumit astfel după ministrul Aracceev, reprezentantul cel mai de seamă al politicii ţarului Alexandru I. — *Nota Trad.*

Iată cum se prezintă în realitate faimoasa chestiune a precumpănirii Organului Central asupra Comitetului Central. Acest faimos „dezacord principial" al tovarăşilor Axelrod şi Martov nu este altceva decât *o repetare a frazelor oportuniste şi demagogice ale tovarăşului Achimov,* fraze al căror caracter adevărat l-a văzut clar până şi tov. Popov, pe când nu fusese încă înfrânt în chestiunea compoziţiei centrelor!

*

* *

Bilanţul chestiunii compoziţiei Consiliului: în ciuda încercărilor tovarăşului Martov de a dovedi, în „Starea de asediu", că expunerea pe care am făcut-o în „Scrisoare către redacţie" conţine contradicţii şi inexactităţi, procesele-verbale ale congresului arată clar că această chestiune nu este, într'adevăr, decât *un amănunt în comparaţie* cu § 1, că afirmaţia făcută în articolul „Congresul nostru" („Iscra" nr. 53), cum că am fi discutat „aproape numai" despre organizarea instituţiilor centrale ale partidului, constitue *o complectă denaturare.* Această denaturare este cu atât mai gravă cu cât autorul articolului *a trecut complect sub tăcere discuţiile asupra § 1.* Mai departe, procesele-verbale confirmă deasemeni că n'a existat o grupare determinată a iscriştilor în chestiunea compoziţiei Consiliului: votări nominale n'au fost, Martov a fost în divergenţă cu Panin, eu am fost de acord cu Popov, iar Egorov şi Gusev au stat pe o poziţie deosebită etc. In sfârşit, ultima mea afirmaţie (făcută la congresul Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse) că coaliţia dintre martovişti şi antiiscrişti se întăreşte *este şi ea confirmată* de cotitura făcută şi în această chestiune de tovarăşii Martov şi Axelrod spre poziţia tovarăşului Achimov, cotitură care a devenit acum evidentă pentru toţi.

1) SFÂRŞITUL DEZBATERILOR ASUPRA STATUTULUI. COOPTAREA IN CENTRE. PLECAREA DELEGAŢILOR LUI „RABOCEE DELO"

Din dezbaterile care au urmat asupra statutului (în a 26-a şedinţă a congresului) merită să fie menţionată numai chestiunea limitării puterii Comitetului Central, chestiune care aruncă lumină asupra caracterului atacurilor îndreptate *acum* de martovişti împotriva hipercentralismului. Tovarăşii Egorov şi Popov căutau să limiteze centralismul cu ceva mai multă convingere, fără a ţine seama de candidatura lor proprie sau de aceea pe care o susţineau. Ei au propus încă în Comisia pentru întocmirea statutului să se limiteze dreptul Comitetului Central de a dizolva comitetele locale, cerând să se prevadă pentru aceasta asentimentul Consiliului şi să se specifice cazurile speciale în care poate fi exercitat acest drept (pag. 272, nota 1). Trei membri ai comisiei pentru întocmirea statutului (Glebov, Martov şi cu mine) s'au declarat contra, şi la congres tov. Martov a apărat punctul nostru de vedere (pag. 273), obiectând lui Egorov şi Popov că „Comitetul Central va chibzui oricum înainte de a se hotărî să facă un pas atât de serios ca dizolvarea unei organizaţii". După cum vedeţi, pe *atunci* tov. Martov rămânea surd *la orice fel* de tendinţe anticentraliste, şi congresul a respins propunerea lui Egorov şi Popov; din păcate, din procesele-verbale nu aflăm cu ce număr de voturi.

La congresul partidului, tov. Martov s'a declarat deasemeni „împotriva înlocuirii cuvântului organizează (Comitetul Central organizează comitete etc. în § 6 al statutului) prin cuvântul confirmă. Trebue să-i dăm şi dreptul să organizeze", a spus *atunci* tov. Martov, care nu ajunsese încă la admirabila idee, pe care a descoperit-o abia la congresul Ligii, cum că a confirma nu intră în sfera noţiunii „a organiza".

Cred că, în afară de aceste două puncte, celelalte dezbateri de foarte mică importanţă, asupra unor chestiuni de amănunt în legătură cu § § 5—11 ale statutului (pag. 273—276 din procesele-verbale), nu prezintă interes. Paragraful 12 se ocupă de chestiunea cooptării în toate colectivele de partid în general şi în centre în special. Comisia propune să se mărească dela $^2/_3$ la $^4/_5$ majoritatea calificată necesară pentru cooptare. Raportorul (Glebov) propune ca cooptarea pentru Comitetul Central să se facă *cu unanimitate* de voturi. Tov. Egorov, considerând că nu sunt de dorit *asperităţi,* se pronunţă pentru majoritatea simplă atunci când nu există un veto motivat. Tov. Popov nu este de acord nici cu comisia, nici cu tov. Egorov şi cere: ori majoritate simplă (fără drept de veto), ori unanimitate. Tov. Martov nu este de acord nici cu comisia, nici cu Glebov, nici cu Egorov, nici cu Popov, declarându-se împotriva unanimităţii, împotriva celor $^4/_5$ (pentru $^2/_3$), *împotriva „cooptării reciproce", adică împotriva dreptului redacţiei Organului Central de a contesta cooptarea în Comitetul Central şi viceversa* („dreptul controlului reciproc asupra cooptării").

După cum poate să vadă cititorul, se formează un mozaic de păreri pestriţe, şi divergenţele se fracţionează până într'atât încât fiecare delegat ajunge să fie aproape „unanim" în particularităţile vederilor sale!

Tov. Martov spune: „Recunosc că este o imposibilitate psihologică să lucrezi cu persoane care nu-ţi sunt agreabile. Dar pentru noi este important deasemeni ca organizaţia noastră să fie viabilă şi capabilă de acţiune... Nu este nevoie ca Comitetul Central şi redacţia Organului Central să aibă dreptul de control reciproc în ce priveşte cooptările. Eu sunt contra acestui lucru nu fiindcă aş socoti că Comitetul Central şi redacţia Organului Central nu sunt competente unul în domeniul celuilalt. Nu! Redacţia Organului Central, de pildă, ar putea da Comitetului Central un sfat bun, în chestiunea, bunăoară, dacă domnul Nadejdin trebue să fie

primit în Comitetul Central. Sunt contra pentrucă nu vreau să creez o procedură care să tărăgăneze lucrurile și să irite ambele părți".

Eu îi obiectez: „Aici sunt două probleme. Prima este problema majorității calificate, și eu sunt împotriva propunerii de a o reduce dela $^4/_5$ la $^2/_3$. Nu are rost să prevedem un protest motivat, și eu sunt împotriva lui. Cu mult mai importantă este a doua problemă, aceea a dreptului de control reciproc al Comitetului Central și al Organului Central asupra cooptării. Acordul reciproc între cele două centre este condiția necesară a armoniei. Aici e vorba de o ruptură între aceste două centre. Cine nu vrea o sciziune trebue să aibă grijă să domnească armonia. Viața partidului ne arată că au fost oameni care provocau sciziuni. Aceasta este o problemă principială, o problemă importantă, de care poate să depindă toată soarta viitoare a partidului" (276—277). Acesta este textul complect al conspectului cuvântării mele înregistrat la congres — cuvântare căreia tov. Martov îi acordă o deosebită importanță. Din păcate, cu toate că i-a acordat o deosebită importanță, el nu s'a ostenit s'o pună în legătură cu toate celelalte dezbateri și cu întregul moment politic al congresului în care am rostit această cuvântare.

Inainte de toate se pune întrebarea: dece în proiectul meu inițial (vezi pag. 394, § 11) * m'am mărginit la $^2/_3$ și n'am cerut un control reciproc asupra cooptării în centre? Tov. Troțchi, care a vorbit după mine (pag. 277), a ridicat imediat această chestiune.

La această întrebare răspunde cuvântarea rostită de mine la congresul Ligii și scrisoarea tovarășului Pavlovici cu privire la Congresul al II-lea. § 1 al statutului „a spart vasul", și trebuia să-l legăm cu „un nod puternic" — am spus la congresul Ligii. Aceasta însemna, în primul rând, că Martov s'a dovedit oportunist într'o problemă pur teo-

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 433. — *Nota Red.*

retică, și că greșala lui a fost *apărată* de Liber și Achimov. Aceasta însemna, în al doilea rând, că coaliția martoviștilor (adică a unei minorități neînsemnate a iscriștilor) cu antiiscriștii le dădea *la congres majoritatea* în chestiunea compoziției centrelor. Iar eu vorbeam aci tocmai despre *compoziția* centrelor, subliniind necesitatea armoniei și *punând în gardă împotriva „oamenilor care provocau sciziunea"*. Acest avertisment avea într'adevăr o mare importanță principială, deoarece organizația „Iscrei" (incontestabil mai competentă în chestiunea compoziției centrelor, ca una care cunoștea mai îndeaproape toate treburile practice și pe toți candidații), organizația „Iscrei" își exprimase deja votul ei consultativ în această problemă și adoptase rezoluția pe care o cunoaștem, relativ la candidaturile care-i insuflau temeri. Atât din punct de vedere moral cât și din punctul de vedere al fondului chestiunii (adică al competenței organizației care ia hotărîrea), organizația „Iscrei" trebuia să aibă o importanță hotărîtoare în această problemă delicată. *Formal* însă tov. Martov avea, bineînțeles, tot dreptul să apeleze la alde Liber și Achimov *împotriva* majorității organizației „Iscra". Iar tov. Achimov, în strălucita sa cuvântare cu privire la § 1, a spus foarte clar și inteligent că atunci când vede că între iscriști există o divergență asupra mijloacelor pentru atingerea scopului lor comun, iscrist, el *votează* conștient și intenționat *pentru mijlocul cel mai prost,* deoarece scopurile sale, ale lui Achimov, sunt diametral opuse scopurilor iscriștilor. Era deci în afară de *orice îndoială* că, independent chiar de voința și de conștiința tovarășului Martov, *tocmai cea mai proastă compoziție a centrelor* va obține sprijinul liberilor și achimovilor. Ei *pot vota,* ei trebue să voteze (dacă judecăm nu după vorbele lor, ci după *faptele* lor, după votul lor privitor la § 1) tocmai lista care poate promite prezența „persoanelor ce provocau sciziuni", tocmai *pentru* „a provoca sciziuni". Mai e de mirare că, într'o asemenea situație, eu vorbeam despre

M. 13 — 3499 — 3523

o importantă chestiune principială (armonia dintre cele două centre), de care poate să depindă toată soarta viitoare a partidului ?

Niciun social-democrat care cunoaşte cât de cât ideile, planurile iscriste şi istoria mişcării, care împărtăşeşte cu oarecare sinceritate aceste idei, nu putea să se îndoiască nicio clipă că, deşi liberii şi achimovii aveau formal dreptul de a rezolva conflictul ivit în sânul organizaţiei „Iscra" în legătură cu compoziţia centrelor, modul în care-l rezolvau ei ducea la *cele mai rele* rezultate posibile. Impotriva acestor rezultate, cele mai rele posibile, trebuia neapărat *să luptăm.*

Se pune întrebarea : cum trebuia să luptăm ? Desigur, am luptat fără isterie, fără scandaluri, cu mijloace *absolut leale şi absolut legale* : simţind că suntem în minoritate (ca şi în cazul § 1), *am pus în faţa congresului chestiunea ocrotirii drepturilor minorităţii.* Şi cerinţa unei mai stricte calificări pentru primirea membrilor ($^4/_5$ în loc de $^2/_3$), şi unanimitatea pentru cooptări, şi controlul reciproc al cooptării în centre — toate acestea le-am susţinut *atunci când ne-am văzut puşi în minoritate în chestiunea compoziţiei centrelor.* Acest fapt este mereu ignorat de cei care sunt dispuşi să judece congresul în mod superficial, în urma câtorva convorbiri amicale, fără să studieze serios *toate* procesele-verbale şi toate „declaraţiile" persoanelor interesate. Şi oricine vrea să studieze conştiincios aceste procese-verbale şi aceste declaraţii, va ajunge în mod inevitabil la concluzia mea : *sursa* conflictului *în acel moment al congresului* era tocmai chestiunea *compoziţiei centrelor,* şi noi am căutat să obţinem condiţii mai stricte de control tocmai pentrucă eram în minoritate, pentrucă am vrut „să legăm cu un nod puternic vasul" spart de Martov cu concursul entuziast al liberilor şi al achimovilor şi spre bucuria lor.

„Dacă nu ar fi aşa — spune despre acest moment al congresului tov. Pavlovici — ar trebui să admitem că,

atunci când am formulat punctul cu privire la unanimitate în materie de cooptări, noi am avut grijă de adversarii noştri, deoarece unanimitatea nu numai că nu este necesară, dar este chiar dezavantajoasă pentru partea care predomină într'o instituţie sau alta" („Scrisori despre congresul al II-lea", pag. 14). Dar acum se uită prea des cronologia evenimentelor, se uită că, *în decursul unei întregi perioade a congresului,* minoritatea de astăzi a fost majoritate (datorită concursului liberilor şi achimovilor) şi că tocmai în această perioadă a avut loc discuţia asupra cooptărilor în centre, al cărei substrat era divergenţa din sânul organizaţiei „Iscra" în chestiunea compoziţiei centrelor. Acela care se va lămuri asupra acestei împrejurări va înţelege şi caracterul pătimaş al dezbaterilor noastre şi nu se va mira de această contradicţie *aparentă,* că nişte divergenţe neînsemnate, de amănunt au ridicat probleme într'adevăr importante, principiale.

Tov. Deutsch, care a luat cuvântul în cursul aceleiaşi şedinţe (pag. 277), avea în bună parte dreptate atunci când spunea : „Este sigur că această propunere are în vedere momentul actual". Intr'adevăr, numai dacă înţelegem *momentul actual* în toată complexitatea lui, numai atunci putem pricepe adevărata semnificaţie a conflictului. Şi este foarte important să avem în vedere că, atunci când *noi* eram în minoritate, apăram drepturile minorităţii cu *metode* pe care orice social-democrat din Europa le va considera legale şi admisibile : am pus în faţa congresului chestiunea unui control mai sever asupra compoziţiei centrelor. Tot astfel şi tov. Egorov avea dreptate în mare măsură, atunci când spunea tot la congres, dar într'o altă şedinţă : „Mă miră foarte mult că aud din nou în cursul dezbaterilor invocându-se principiile"... (Aceasta se referă la alegerea Comitetului Central, care a avut loc în a 31-a şedinţă a congresului, adică, dacă nu mă înşel, joi dimineaţa, iar a 26-a şedinţă, despre care e vorba acum, a avut loc luni seara)...

„E limpede, cred, pentru toată lumea că în ultimele zile dezbaterile nu s'au învârtit în jurul chestiunilor principiale, ci exclusiv în jurul chestiunii cum să asigurăm sau să împiedicăm accesul cutărei sau cutărei persoane în instituțiile centrale. Trebue să recunoaștem că principiile au fost demult uitate la acest congres și să spunem lucrurilor pe numele lor adevărat. (Ilaritate generală. Muraviev: „Rog să se menționeze în procesul-verbal că tov. Martov a zâmbit".)" (Pag. 337.) Nu-i de mirare că tov. Martov și noi toți am râs de plângerile tovarășului Egorov, care erau într'adevăr ridicole. Da, *„în ultimele zile"* discuțiile *s'au învârtit* în foarte mare măsură în jurul chestiunii compoziției centrelor. Asta-i adevărat. La congres acest lucru era într'adevăr *limpede pentru toți* (și abia *acum* minoritatea caută *să pună în umbră* această împrejurare evidentă). In sfârșit, mai este adevărat și că lucrurilor trebue să li se spună pe numele lor adevărat. Dar, pentru dumnezeu, ce are a face *aici* „uitarea principiilor" ?? Noi ne-am adunat doar la congres *pentru ca în primele zile* (vezi ordinea de zi a congresului, pag. 10) să discutăm programul, tactica, statutul și să rezolvăm chestiunile respective și pentru ca *în ultimele zile* (punctele 18-19 ale ordinei de zi) să discutăm chestiunile privitoare la compoziția centrelor și să rezolvăm *aceste* chestiuni. Atunci când oamenii întrebuințează *ultimele zile* ale congreselor pentru a lupta pentru bagheta de dirijor, aceasta constitue un fenomen firesc și perfect, perfect legal. (Dar când ei se încaieră pentru bagheta de dirijor *după congrese,* asta înseamnă ciorovăială.) Dacă cineva a fost înfrânt *la congres* în chestiunea compoziției centrelor (ca tov. Egorov), este *pur și simplu ridicol* ca *după aceea* el să înceapă să vorbească despre „uitarea principiilor". Deci este ușor de înțeles dece toți au râs de tov. Egorov. Deasemeni este ușor de înțeles dece tov. Muraviev a rugat să se menționeze în procesul-verbal că tov. Martov a participat la acest râs: *râzând de tov. Egorov, tov. Martov a râs de el însuși...*

Pentru a complecta ironia tovarășului Muraviev, poate că nu este de prisos să comunicăm următorul fapt. Precum se știe, *după congres* tov. Martov a susținut în dreapta și în stânga că tocmai chestiunea cooptărilor în centre a jucat rolul principal în divergențele noastre, că „majoritatea vechii redacții" a fost categoric împotriva controlului reciproc asupra cooptării în centre. *Inainte de congres* tov. Martov a acceptat proiectul meu de a se alege două grupuri de câte trei, proiect care prevedea ca cooptarea reciprocă să se facă cu o majoritate de $^2/_3$, *și îmi scria referitor la aceasta : „Acceptând această formă de cooptare reciprocă,* trebue să subliniez că după congres fiecare colectiv se va complecta pe baza unor norme întrucâtva diferite *(eu aș spune așa :* fiecare colectiv cooptează membri noi, comunicând intenția sa celuilalt colectiv : *acesta din urmă poate să protesteze, și atunci conflictul este rezolvat de Consiliu.* Pentru a se evita tărăgănelile, această procedură se va aplica față de *candidați desemnați dinainte, cel puțin atunci când e vorba de Comitetul Central ;* complectarea se va face cu elemente dintre ei și, deci, mai repede). Pentru a sublinia că ulterior cooptarea se va face după normele care vor fi prevăzute de statutul partidului, trebue să se adauge la § 22 * : «...care și confirmă hotărîrile luate»" (subliniat de mine).

Comentariile sunt de prisos.

După ce am explicat însemnătatea momentului în care a avut loc discuția asupra cooptării în centre, trebue să ne oprim puțin asupra *votărilor* respective : asupra *dezbaterilor* nu este cazul să ne oprim, pentrucă, după ce tov. Martov

* E vorba de proiectul meu inițial de Tagesordnung (ordine de zi. — *Nota Trad.)* a congresului și de comentariile asupra lui, care erau cunoscute de toți delegații. § 22 al acestui proiect prevedea tocmai alegerea a două grupuri de câte trei persoane pentru Organul Central și Comitetul Central, „cooptarea reciprocă" de către acești șase cu o majoritate de $^2/_3$, confirmarea acestei cooptări reciproce de către congres și cooptările ulterioare, făcute în mod de sine stătător, în Organul Central și Comitetul Central.

şi cu mine am ţinut cuvântările pe care le-am citat, au urmat numai câteva replici scurte la care au luat parte un număr infim de delegaţi (vezi pag 277—280 din procesele-verbale). Cu privire la votări, tov. Martov a afirmat la congresul Ligii că, în expunerea mea, am comis „o gravă denaturare" (pag. 60 din procesele-verbale ale Ligii) „atunci când am înfăţişat lupta dată în jurul statutului"... (tov. Martov a spus, fără să vrea, un mare adevăr: după discutarea § 1 au avut loc discuţii aprinse tocmai *în jurul* statutului)... „drept o luptă a «Iscrei» împotriva martoviştilor care s'au coalizat cu Bundul".

Să privim mai de aproape această interesantă chestiune „a gravei denaturări". Tov. Martov adună votările privitoare la compoziţia Consiliului cu cele privitoare la cooptare şi citează *opt* votări: 1) alegerea a câte două persoane în Consiliu din partea Organului Central şi a Comitetului Central: pentru 27 (M), contra 16 (L), abţineri 7 *. (Notăm în paranteză că în procesele-verbale, pag. 270, se vorbeşte de 8 abţineri, dar acesta e un lucru de mică importanţă.) — 2) Alegerea celui de al cincilea membru al Consiliului de către congres: pentru 23 (L), contra 18 (M), abţineri 7. — 3) Inlocuirea membrilor ieşiţi din Consiliu de către însuşi Consiliul: contra 23 (M), pentru 16 (L), abţineri 12. — 4) Unanimitatea pentru Comitetul Central: pentru 25 (L), contra 19 (M), abţineri 7. — 5) Cerinţa unui *singur* protest motivat pentru neprimirea unui membru: pentru 21 (L), contra 19 (M), abţineri 11. — 6) Unanimitatea pentru cooptarea în Organul Central: pentru 23 (L), contra 21 (M), abţineri 7. — 7) Admisibilitatea votului cu privire la dreptul consiliului de a casa hotărîrile Organului Central şi ale Comitetului Central asupra neprimirii unui nou membru: pentru 25 (M), contra 19 (L), abţineri 7. — 8) Insăşi propunerea în acest sens: pentru 24 (M), contra

* Literele M şi L în paranteze arată de care parte eram eu (L) şi de care parte Martov (M).

23 (L), abţineri 4. *„Este evident* — conchide tov. Martov (pag. 61 din procesele-verbale ale Ligii) — *că în acest caz un delegat al Bundului a votat pentru propunere, iar ceilalţi s'au abţinut"*. (Subliniat de mine.)

Se pune întrebarea: dece socoate tov. Martov că este *evident* că un bundist a votat *pentru el, Martov,* atunci când votul n'a fost nominal?

Pentrucă el ia în consideraţie *numărul celor care au votat,* şi, dacă acest număr arată că Bundul *a participat* la vot, tov. Martov este sigur că *această participare* a fost în favoarea lui.

Unde este deci „grava denaturare" comisă de mine?

In total au fost 51 voturi, iar fără ale Bundului — 46 şi fără ale lui „Rabocee Delo" — 43. La *şapte* votări, din cele opt citate de tov. Martov, au participat respectiv 43, 41, 39, 44, 40, 44 şi 44 de delegaţi; la *una* dintre ele au participat 47 de delegaţi (mai exact, voturi), şi însuşi tov. Martov recunoaşte că în acest caz l-a susţinut unul dintre bundişti. Rezultă deci că tabloul prezentat de Martov (şi prezentat incomplect, precum vom vedea îndată) *nu face decât să confirme şi să întărească felul în care am prezentat eu lupta!* Rezultă că numărul abţinerilor a fost *foarte mare* în foarte multe cazuri; aceasta dovedeşte că congresul în ansamblul lui a manifestat *relativ* puţin interes pentru anumite *amănunte* şi că n'a existat o grupare bine determinată a iscriştilor în aceste chestiuni. Cuvintele lui Martov că bundiştii „prin abţinerile lor îl sprijină, evident, pe Lenin" (pag. 62 din procesele-verbale ale Ligii) *se întorc împotriva lui Martov,* fiindcă aceasta înseamnă că eu puteam să contez uneori pe victorie *numai* în caz că bundiştii lipseau sau se abţineau. Dar, ori de câte ori bundiştii *socot că merită* să intervină în luptă, ei îl sprijină pe tov. Martov; şi aceasta s'a întâmplat *nu numai* în cazul citat, când au participat 47 de delegaţi. Cine doreşte să consulte procesele-verbale ale congresului va observa *o omisiune foarte ciudată*

în tabloul tovarășului Martov. Tov. Martov *a omis pur și simplu nu mai puțin de trei cazuri* în care Bundul *a participat* la vot; și *în toate aceste cazuri* tov. Martov a ieșit, *bine înțeles*, învingător. Iată-le: 1) Se acceptă amendamentul tovarășului Fomin, care reduce majoritatea calificată dela $^4/_5$ la $^2/_3$. Pentru 27 voturi, contra 21 (pag. 278); au participat deci 48 de votanți. 2) Se acceptă propunerea tovarășului Martov de a se respinge cooptarea reciprocă. Pentru 26, contra 24 (pag. 279); au participat deci la vot 50 de votanți. In sfârșit, 3) este respinsă propunerea mea de a se admite cooptarea în Organul Central și în Comitetul Central numai cu asentimentul tuturor membrilor Consiliului (pag. 280). Contra 27, pentru 22 (a fost chiar și o votare nominală, care, din păcate, n'a fost consemnată în procesele-verbale); numărul votanților a fost deci de 49.

Bilanțul: în ce privește chestiunile referitoare la cooptarea în centre, bundiștii au participat *numai la patru votări (trei* citate acum de mine, cu respectiv 48, 50 și 49 de participanți, și *una* citată de tov. Martov, cu 47 de participanți). *La toate aceste votări* a ieșit învingător tov. Martov. *Expunerea mea se dovedește a fi justă în toate punctele ei:* afirmația referitoare la coaliția cu Bundul, constatarea că aceste chestiuni erau chestiuni relativ de amănunt (numeroase abțineri în multe cazuri), afirmația că n'a existat o grupare bine conturată a iscriștilor (n'au fost votări nominale; numărul celor care au participat la dezbateri a fost foarte mic).

Incercarea tovarășului Martov de a găsi o contradicție în expunerea mea se dovedește a fi o încercare făcută cu mijloace nedemne, deoarece tov. Martov a extras din ea cuvinte izolate și nu s'a ostenit să restabilească tabloul în ansamblul lui.

Ultimul paragraf al statutului, consacrat chestiunii organizației din străinătate, a prilejuit din nou discuții și votări foarte caracteristice din punctul de vedere al grupării delegaților la congres. Era vorba de recunoașterea Ligii drept organizația din străinătate a partidului. Bineînțeles, tov. Achimov a protestat imediat, amintind de Uniunea din străinătate, care a fost confirmată de primul congres, și arătând însemnătatea principială a acestei chestiuni. „Inainte de toate țin să precizez — a declarat el — că eu nu dau prea multă importanță practică cutărei sau cutărei rezolvări a acestei chestiuni. Fără îndoială că lupta ideologică care s'a dat până acum în partidul nostru nu este terminată; dar ea va continua pe alte planuri și în cadrul unei alte grupări a forțelor... Asupra § 13 al statutului s'a resfrânt încă odată și foarte puternic tendința de a transforma congresul nostru dintr'un congres de partid într'unul fracționist. In loc de a obliga pe toți social-democrații din Rusia să se supună hotărîrii congresului partidului în numele unității partidului, unificând toate organizațiile de partid, se propune congresului să desființeze organizația minorității, să oblige minoritatea să dispară" (281). După cum poate vedea cititorul, „continuitatea", care a devenit atât de scumpă tovarășului Martov după ce a fost înfrânt în chestiunea compoziției centrelor, era tot atât de scumpă și tovarășului Achimov. Dar la congres cei care aplică celorlalți alte criterii decât acelea pe care și le aplică lor s'au ridicat cu vehemență împotriva tovarășului Achimov. Cu toate că programul fusese adoptat, „Iscra" recunoscută și statutul votat aproape în întregime, s'a pus pe tapet tocmai „principiul" care „în mod principial" despărțea Liga de Uniune. „Dacă tov. Achimov vrea să pună chestiunea din punct de vedere principial — exclamă tov. Martov — noi nu avem nimic împotrivă, mai ales că el a vorbit de eventuale combinații în lupta împotriva celor două curente. Dacă trebue *să sancționăm victoria unui curent,* acest lucru nu trebue înțeles în sensul (notați că aceasta se spune la *a 27-a* ședință a congresului!) de a ne închina încă odată în fața «Iscrei», ci în acela de *a ne lua*

definitiv rămas bun dela toate combinațiile posibile despre care a adus vorba tov. Achimov" (282. Subliniat de mine).

Iată tabloul: *după* ce au luat sfârșit toate discuțiile asupra programului la congres, tov. Martov continuă *să-și ia definitiv rămas bun* dela toate combinațiile posibile... cât timp nu este încă învins în chestiunea compoziției centrelor! La congres tov. Martov „își ia definitiv rămas bun" dela „combinația" *posibilă* pe care o realizează cu succes *a doua zi după congres*. Dar tov. Achimov s'a dovedit *încă de pe atunci* a fi mult mai perspicace decât tov. Martov; tov. Achimov a invocat munca pe care a depus-o timp de cinci ani „vechea organizație de partid, care poartă numele de comitet prin voința primului congres", și a terminat cu o extrem de veninoasă înțepătură *providențială*: „Cât despre părerea tovarășului Martov că zadarnice îmi sunt speranțele în apariția unui alt curent în partidul nostru, trebue să spun că *el însuși îmi dă speranțe*" (pag. 283).

Da, trebue să recunoaștem, tov. Martov a justificat în mod strălucit speranțele tovarășului Achimov!

Tov. Martov l-a urmat pe tov. Achimov, convingându-se că acesta are dreptate după ce a fost călcată „continuitatea" unui vechi colectiv de partid, care își exercitase funcția timp de trei ani. Victoria nu l-a costat prea scump pe tov. Achimov.

La congres însă au fost de partea tovarășului Achimov — și au fost în mod consecvent — numai tovarășii Martânov, Brucher și bundiștii (8 voturi). Tov. Egorov, ca un adevărat conducător al „centrului", ocupă poziția de mijloc: el este de acord, vedeți d-v., cu iscriștii, „simpatizează" cu ei (pag. 282) și *dovedește* această simpatie prin *propunerea* (pag. 283) de a se ocoli cu totul problema principială ridicată, de *a nu se pomeni nimic* nici despre Ligă, nici despre Uniune. Propunerea lui este respinsă cu 27 de voturi contra 15. Se vede că, pe lângă antiiscriști (8), aproape tot „centrul" (10) a votat cu tov. Egorov (numărul total al votanților a fost de 42, așa că un număr însemnat de delegați s'au abținut sau *au lipsit*, cum se întâmpla adesea la votările care erau lipsite de interes și al căror rezultat era *neîndoios*). *De îndată ce e vorba* de a aplica *principiile iscriste în fapt*, se constată că „simpatia" „centrului" este pur *verbală*, și noi nu întrunim decât treizeci sau treizeci și ceva de voturi. Dezbaterile și votarea în legătură cu propunerea lui Rusov (de a se recunoaște Liga drept *singura* organizație din străinătate) demonstrează aceasta în chip și mai concret. Antiiscriștii și „mlaștina" se situează de astădată pe un punct de vedere direct *principial*, și acest punct de vedere este susținut de tovarășii Liber și Egorov, care declară că nu se poate admite ca propunerea tovarășului Rusov să fie pusă la vot, deoarece este ilegală: „Ea ucide toate celelalte organizații din străinătate" (Egorov). Și oratorul, care nu dorește să participe la „uciderea unei organizații", nu numai că refuză să participe la vot, dar părăsește chiar sala. Să fim însă drepți cu leaderul „centrului": el s'a dovedit a fi de zece ori mai convins (de principiile sale greșite) și a avea de zece ori mai mult curaj politic decât tovarășii Martov &. Co.; el a luat apărarea organizației „care era ucisă" *nu numai atunci când a fost vorba de propriul său cerc*, înfrânt în luptă deschisă.

Cu 27 de voturi contra 15 se admite ca propunerea tovarășului Rusov să fie pusă la vot; apoi ea este adoptată cu 25 de voturi contra 17. Dacă adăugăm la acești 17 pe tov. Egorov, care lipsește, obținem *efectivul complect (18) al antiiscriștilor și al „centrului"*.

Paragraful 13 din statut, referitor la organizația din străinătate, este adoptat în întregime numai cu *31 de voturi* contra 12 și șase abțineri. Această cifră, 31, reprezentând cu aproximație efectivul iscriștilor dela congres, adică al acelora care apără în mod consecvent și aplică *în fapt* concepțiile „Iscrei", o întâlnim pentru *a șasea oară* în analiza votărilor dela congres (locul pe care urma să-l ocupe

chestiunea „Bundului" pe ordinea de zi, incidentul cu Comitetul de organizare, dizolvarea grupului „Muncitorul din Sud" şi două votări în legătură cu programul agrar). Iar tov. Martov vrea să ne încredinţeze, cu un aer foarte serios, că nu există niciun motiv pentru a considera ca un grup aparte grupul iscriştilor, care este atât de „restrâns" !

Trebue deasemenea să notăm că chestiunea adoptării § 13 din statut a provocat discuţii extrem de caracteristice în legătură cu declaraţia tovarăşilor Achimov şi Martânov că „refuză să participe la vot" (pag. 288). Biroul congresului a discutat această declaraţie şi a spus — pe bună dreptate — că nici chiar desfiinţarea formală a Uniunii n'ar fi dat delegaţilor Uniunii dreptul de a refuza să participe la lucrările congresului. A refuza să participi la vot este ceva absolut anormal şi inadmisibil — iată punctul de vedere pe care s'a situat, împreună cu biroul, întregul congres, inclusiv iscriştii din minoritate care în şedinţa a 28-a *au condamnat cu vehemenţă ceeace au făcut ei înşişi în şedinţa a 31-a.* Când tov. Martânov a început să-şi susţină declaraţia (pag. 291), s'au ridicat împotriva lui şi Pavlovici, şi Troţchi, şi Carschi, şi Martov. Tov. Martov îşi dădea foarte bine seama de obligaţiile unei minorităţi nemulţumite (atâta timp cât nu a rămas el însuşi în minoritate!) şi perora despre ele pe un ton moralizator: „Ori sunteţi membri ai congresului — a exclamat el, adresându-se tovarăşilor Achimov şi Martânov —, şi atunci *trebue* să participaţi la *toate* lucrările lui" (subliniat de mine; pe atunci tov. Martov nu vedea încă formalism şi birocratism în supunerea minorităţii faţă de majoritate!); „ori nu sunteţi membri ai congresului, şi atunci nu puteţi rămâne în şedinţă... Prin declaraţia lor, delegaţii Uniunii mă obligă să pun două întrebări: sunt ei membri ai partidului? sunt ei membri ai congresului?" (pag. 292).

Tov. Martov îl învaţă pe tov. Achimov care sunt obligaţiile membrilor de partid! Dar nu degeaba spusese tov.

Achimov că el îşi pune anumite speranţe în tov. Martov... Acestor speranţe însă nu le-a fost dat să se realizeze decât *după* ce tov. Martov a fost înfrânt în alegeri. Atâta timp cât nu era vorba de el însuşi, ci de alţii, tov. Martov rămânea surd chiar şi la teribilul cuvânt de „lege excepţională", *care a fost pus în circulaţie pentru prima oară* (dacă nu mă înşel) *de tov. Martânov* „Explicaţiile care ni s'au dat — răspunde tov. Martânov celor care căutau să-l convingă să-şi retragă declaraţia — n'au arătat dacă e vorba de o hotărîre principială sau de *o măsură excepţională* împotriva Uniunii. In acest din urmă caz, noi considerăm că s'a adus o ofensă Uniunii. Tov. Egorov, ca şi mine, a rămas cu impresia că aceasta este *o lege excepţională* (subliniat de mine) împotriva Uniunii, şi deaceea a şi părăsit sala de şedinţe" (295). Atât tov. Martov cât şi tov. Troţchi se ridică cu energie, împreună cu Plehanov, împotriva ideii absurde, *într'adevăr absurde,* de a socoti un vot al congresului drept *ofensă.* Şi tov. Troţchi, apărând rezoluţia adoptată, la propunerea lui, de congres (că tovarăşii Achimov şi Martânov pot să se considere pe deplin satisfăcuţi), declară că „rezoluţia are un caracter principial şi nu unul mic-burghez, şi *nu ne interesează dacă cineva s'a simţit jignit de ea*" (pag. 296). Insă foarte curând s'a văzut că spiritul de cerc şi mentalitatea mic-burgheză sunt încă prea puternice în partidul nostru, şi cuvintele pline de mândrie subliniate de mine s'au dovedit a fi o frază goală şi răsunătoare.

Tovarăşii Achimov şi Martânov au refuzat să-şi retragă declaraţia şi au părăsit congresul, în mijlocul exclamaţiilor generale ale delegaţilor: „degeaba plecaţi!".

m) ALEGERILE. SFÂRŞITUL CONGRESULUI

După adoptarea statutului, congresul a adoptat o rezoluţie privitoare la organizaţiile raionale, o serie de rezoluţii privitoare la diferite organizaţii ale partidului şi, după

dezbaterile extrem de instructive în legătură cu grupul „Muncitorul din Sud“ pe care le-am analizat mai sus, a trecut la chestiunea alegerilor pentru instituţiile centrale ale partidului.

Ştim că organizaţia „Iscrei“, a cărei recomandare competentă era aşteptată de întregul congres, s'a scindat în legătură cu această chestiune, deoarece *minoritatea* organizaţiei a vrut să încerce la congres, într'o luptă deschisă şi liberă, să dobândească *majoritatea*. Ştim deasemenea că cu mult înainte de congres, şi la congres, toţi delegaţii cunoşteau planul de *a înnoi* redacţia prin alegerea a două grupuri de câte trei în Organul Central şi în Comitetul Central. Să ne ocupăm mai în amănunt de acest plan ca să lămurim dezbaterile care au avut loc la congres.

Iată textul exact al comentariului pe care l-am făcut la proiectul de Tagesordnung a congresului, în care am expus acest plan *: „Congresul alege trei persoane în redacţia Organului Central şi trei persoane în Comitetul Central. Aceste şase persoane *împreună,* cu o majoritate de 2/3, complectează, dacă este nevoie, redacţia Organului Central şi Comitetul Central prin cooptare şi prezintă congresului raportul respectiv. După aprobarea acestui raport de către congres, cooptarea ulterioară se va face separat de către redacţia Organului Central şi de către Comitetul Central“.

Din acest text planul reiese foarte limpede, fără posibilitate de echivoc: el prevede o *înnoire* a redacţiei *cu participarea* celor mai influenţi conducători ai muncii practice. Ambele trăsături menţionate de mine ale acestui plan le poate vedea uşor oricine îşi dă osteneală să citească cu puţină atenţie textul reprodus mai sus. Dar în vremurile de astăzi ne vedem nevoiţi să explicăm până şi lucrurile cele mai elementare. Acest plan prevede tocmai o *înnoire* a redacţiei, şi nu o sporire obligatorie sau o reducere obligatorie

---

* Vezi a mea „Scrisoare către redacţia «Iscrei»“, pag. 5, şi procesele-verbale ale Ligii, pag. 53.

a numărului membrilor ei, deoarece chestiunea unei eventuale sporiri sau reduceri a rămas *deschisă*: cooptarea este prevăzută numai pentru cazul *când ea este necesară.* Printre propunerile făcute de diferite persoane în legătură cu chestiunea înnoirii au fost şi planuri care preconizau o eventuală reducere sau o eventuală sporire a numărului membrilor redacţiei până la şapte (personal, am socotit totdeauna că şapte este incomparabil mai potrivit decât şase) şi chiar până la unsprezece (consideram că acest lucru este posibil în cazul unei uniri prin bună înţelegere cu toate organizaţiile social-democrate în general, cu Bundul şi cu social-democraţia poloneză în special). Dar ceeace-i mai important şi ceeace pierd de obicei din vedere cei care vorbesc despre „grupul de trei“ este *cerinţa ca membrii Comitetului Central să participe la rezolvarea chestiunii cooptării ulterioare în Organul Central.* Din toată massa de membri ai organizaţiei şi de delegaţi din sânul „minorităţii“ la congres care cunoşteau acest plan şi l-au aprobat (fie declarându-se în mod expres de acord cu el, fie în mod tacit), niciun tovarăş nu s'a ostenit să explice semnificaţia acestei cerinţe. In primul rând, dece s'a luat ca punct de plecare pentru înnoirea redacţiei tocmai un grup de trei şi numai unul de trei? Este evident că ar fi fost *absolut absurd* să se procedeze astfel, dacă s'ar fi avut în vedere *exclusiv* sau cel puţin în primul rând o *lărgire* a colectivului, dacă acest colectiv ar fi fost considerat ca fiind într'adevăr „armonios“. Ar fi fost ciudat ca pentru lărgirea unui colectiv „armonios“ *să se ia ca punct de plecare* nu întregul colectiv, ci numai *o parte a lui.* Este evident că *nu toţi* membrii colectivului erau consideraţi ca fiind în totul indicaţi să discute şi *să rezolve* chestiunea înnoirii compoziţiei lui, chestiunea transformării vechiului cerc redacţional într'o *instituţie de partid.* Este evident că chiar şi cei care personal doreau o înnoire sub formă de lărgire considerau că vechiul colectiv nu este armonios şi nu corespunde idealului de instituţie de partid,

căci altminteri nu avea rost ca în vederea lărgirii grupului de șase să-l reduci *mai întâi* la *trei*. Repet : acest lucru este dela sine înțeles, și a putut fi uitat numai din cauză că temporar problema s'a complicat cu „chestiuni personale".

In al doilea rând, din textul citat mai sus reiese că pentu a lărgi grupul de trei nu este suficient nici chiar ca *toți cei trei membri ai Organului Central să fie de acord*. Și acest lucru se pierde totdeauna din vedere. Pentru cooptare este nevoie de $^2/_3$ din *șase*, adică de *patru* voturi ; deci este suficient ca trei membri aleși ai Comitetului Central să spună „veto", pentru ca *să fie imposibilă lărgirea grupului de trei*. Și invers, chiar dacă doi din cei trei membri ai redacției Organului Central se opun cooptării ulterioare, cooptarea tot poate să aibă loc, dacă sunt de acord cu aceasta trei membri ai Comitetului Central. Este evident deci că, transformând vechiul cerc într'o instituție de partid, s'a avut în vedere să se dea cuvântul *hotărîtor* conducătorilor muncii practice, aleși de congres. Cam ce fel de tovarăși urmau să fie desemnați în acest scop, se vede din faptul că redacția a ales în unanimitate, înainte de congres, ca al șaptelea membru al ei pe tov. Pavlovici, pentru cazul când ar fi fost nevoie ca cineva să ia cuvântul la congres în numele colectivului ; în afară de tov. Pavlovici a fost propus, ca al șaptelea, un vechi membru al organizației „Iscra" și membru al Comitetului de organizare, *care, pe urmă, a fost ales membru în Comitetul Central*.

Așa dar, este evident că planul de a se alege două grupuri de câte trei a avut în mod vădit scopul : 1) de a înnoi redacția, 2) de a înlătura din aceasta anumite manifestări ale vechiului spirit de cerc, care nu are ce căuta într'o instituție de partid (dacă n'ar fi fost ce înlătura, ce rost mai avea să se creeze grupul inițial de trei !), și, în sfârșit, 3) de a înlătura trăsăturile „teocratice" ale colectivului publicistic (prin participarea unor practicieni de frunte *la rezolvarea* chestiunii lărgirii grupului de trei). Acest plan, pe

care îl cunoșteau toți redactorii, se baza, evident, pe *experiența a trei ani* de muncă și corespundea *în totul* principiilor unei organizații revoluționare, principii aplicate de noi în mod consecvent : în epoca *de confuzie* când a apărut „Iscra", unele grupuri se formau adeseori întâmplător și spontan, suferind în mod inevitabil de anumite manifestări vătămătoare ale spiritului de cerc. Crearea partidului presupunea înlăturarea acestor trăsături și cerea înlăturarea lor ; era *necesar* să participe la această înlăturare practicieni de frunte, deoarece unii membri ai redacției s'au ocupat *întotdeauna* cu treburi organizatorice, și sistemul instituțiilor de partid trebuia să cuprindă nu numai un colectiv publicistic, ci și un colectiv de conducători politici. Din punctul de vedere al politicii pe care a practicat-o totdeauna „Iscra", era la fel de firesc să se acorde congresului dreptul de a alege grupul inițial de trei : noi am pregătit congresul cu foarte multă *prudență*, așteptând ca problemele principiale controversate ale programului, tacticii și organizării să fie *complect* clarificate ; noi *nu ne-am îndoit* că congresul va fi *iscrist* în sensul că marea lui majoritate va fi solidară cu „Iscra" în aceste chestiuni fundamentale (acest lucru îl arătau în parte și rezoluțiile privitoare la recunoașterea „Iscrei" ca organ conducător) ; deaceea noi *trebuia* să acordăm tovarășilor care au dus pe umerii lor tot greul muncii de răspândire a ideilor „Iscrei" și de pregătire a transformării ei în partid, dreptul de a decide *ei înșiși* care sunt candidații cei mai potriviți pentru noua instituție de partid. *Numai* împrejurarea că planul de a se alege „două grupuri de câte trei" era atât de firesc, că era *în deplină concordanță* cu politica „Iscrei" și cu tot ce știau despre „Iscra" persoanele cât de cât apropiate de ea, — *poate explica* faptul că el a fost aprobat de toată lumea și că nu a existat niciun alt plan care să-l concureze.

Și iată că la congres tov. Rusov a propus, mai întâi de toate, să se aleagă *două grupuri de câte trei*. Partizanii lui

Martov, care *ne-au înştiinţat în scris că există o legătură între acest plan şi falsa acuzaţie de oportunism, nici nu s'au gândit* însă să reducă discuţia despre grupul de şase sau de trei la chestiunea temeiniciei sau netemeiniciei acestei acuzaţii. *Niciunul dintre ei n'a suflat un cuvânt despre aceasta! Niciunul dintre ei n'a îndrăznit să spună un cuvânt* despre o deosebire principială de nuanţe în legătură cu chestiunea grupului de şase sau de trei. Ei au preferat o metodă mai obişnuită şi mai ieftină — aceea de a apela la *milă,* de a vorbi despre *o eventuală jignire,* de a se preface că socotesc *chestiunea redacţiei deja rezolvată* prin declararea „Iscrei" ca organ central. Acest ultim argument, pe care tov. Colţov l-a folosit împotriva tovarăşului Rusov, este *un neadevăr sfruntat.* In ordinea de zi a congresului au fost incluse, — desigur nu întâmplător — două puncte diferite (vezi pag. 10 din procesele-verbale) : punctul 4 — „Organul Central al partidului" şi punctul 18 — „Alegerea Comitetului Central şi a redacţiei Organului Central". Aceasta în primul rând. In al doilea rând, cu ocazia confirmării Organului Central *toţi* delegaţii au declarat categoric că prin aceasta *nu* se confirmă redacţia, ci numai orientarea ei *, şi nu s'a ridicat *niciun protest* împotriva acestor declaraţii.

Aşa dar, declaraţia că, confirmând un anumit organ, în

* Vezi pag. 140 din procesele-verbale, cuvântarea lui *Achimov :* ...„mi se spune că despre alegerile pentru Organul Central vom vorbi la urmă"; cuvântarea lui *Muraviev* împotriva lui Achimov, „care pune la inimă chestiunea viitoarei redacţii a Organului Central" (pag. 141) ; cuvântarea lui *Pavlovici,* care a declarat că, confirmând Organul Central, noi am căpătat „materialul concret asupra căruia putem face operaţiunile de care are atâta grijă tov. Achimov", şi că în ce priveşte „subordonarea" „Iscrei" „hotărîrilor partidului" nu poate exista nici umbră de îndoială (pag. 142) ; cuvântarea lui *Troţchi :* „din moment ce nu confirmăm redacţia, ce confirmăm noi în «Iscra»?... Nu numele, ci orientarea... nu numele, ci steagul" (pag. 142) : cuvântarea lui *Martânov :* ...„Eu socot, ca şi mulţi alţi tovarăşi, că, discutând chestiunea recunoaşterii «Iscrei», ca a unui ziar cu o anumită orientare, drept Organul nostru Central, nu trebue să ne ocupăm acum de chestiunea modalităţii de a alege sau a confirma redacţia ei ; despre aceasta vom vorbi mai pe urmă, la punctul respectiv al ordinei de zi"... (pag. 143).

fond congresul a confirmat implicit şi redacţia — declaraţie făcută în repetate rânduri de partizanii minorităţii (Colţov, pag. 321; Posadovschi, aceeaşi pagină; Popov, pag. 322, şi mulţi alţii) — era *un neadevăr evident.* Era limpede pentru toţi că această declaraţie era o *manevră* menită să camufleze *părăsirea* poziţiei pe care o ocupau atunci când *toţi* delegaţii mai puteau avea o *atitudine într'adevăr obiectivă* faţă de chestiunea compoziţiei centrelor. Părăsirea acestei poziţii nu putea fi justificată nici prin motive principiale (pentrucă prea ar fi fost *în dezavantajul* minorităţii să ridice *în congres* chestiunea „falsei acuzaţii de oportunism", şi ea *nici n'a pomenit* despre acest lucru, nici prin date *concrete* referitoare la reala capacitate de muncă a grupului de şase sau a grupului de trei (deoarece ar fi fost suficient să te atingi de aceste date ca să găseşti în ele o sumedenie de argumente împotriva minorităţii). Minoritatea s'a văzut nevoită să se eschiveze prin *fraze* despre „un tot bine închegat", despre „un colectiv armonios", despre „un tot bine închegat şi cristalizat" etc. Nu-i de mirare că aceste argumente au fost numite imediat pe adevăratul lor nume : *„cuvinte jalnice"* (pag. 328). Insuşi planul de a alege un grup de trei dovedea clar că nu exista destulă „armonie", iar impresiile culese de delegaţi în cursul lucrărilor comune, care au durat mai mult de o lună, au dat, desigur, delegaţilor un bogat material pentru a-şi forma o părere *proprie.* Când tov. Posadovschi a făcut aluzie (în mod imprudent şi nechibzuit, din punctul său de vedere : vezi pag. 321 şi 325 cu privire la modul „convenţional" în care întrebuinţează el cuvântul „asperităţi") la acest material, tov. Muraviev a declarat deschis : „După părerea mea, în momentul de faţă, pentru majoritatea congresului este evident şi neîndoielnic că asemenea * asperităţi există" (321). Minoritatea a vrut

* La ce „asperităţi" se referea tov. Posadovschi, n'am putut să aflăm la congres. Tov. Muraviev însă a contestat în aceeaşi şedinţă (pag. 322) exactitatea cu care s'a redat ideea lui, iar atunci când s'a

să înţeleagă cuvântul „asperităţi" (pus în circulaţie de Posadovschi, şi nu de Muraviev) numai în sens de ceva personal, şi nu s'a hotărît să ridice mănuşa aruncată de tov. Muraviev, nu s'a hotărît să aducă *niciun* argument *de fond* în sprijinul ideii unui grup de şase. De aci a rezultat o discuţie extrem de comică prin sterilitatea ei : majoritatea (prin glasul tovarăşului Muraviev) declară că pentru ea este *absolut evidentă* adevărata semnificaţie a grupului de şase şi a grupului de trei, iar minoritatea se încăpăţânează să nu audă această declaraţie şi afirmă că *„nu avem posibilitatea să facem o analiză amănunţită"*. Majoritatea nu numai că socoate posibilă o analiză amănunţită, dar a şi început „analiza amănunţită" şi vorbeşte de rezultatele *absolut evidente* pentru ea ale acestei analize, iar minoritatea, după cât se vede, *se teme de analiză* şi se ascunde în dosul unor „cuvinte jalnice". Majoritatea recomandă „să se aibă în vedere că Organul nostru Central nu este numai un grup publicistic", majoritatea „vrea ca în fruntea Organului Central să se afle *persoane bine determinate, cunoscute de congres, persoane care să satisfacă cerinţele* despre care am vorbit eu" (adică nu numai cerinţe de ordin publicistic, pag. 327, cuvântarea tovarăşului Lange). Minoritatea nu se hotărăşte nici de astădată să ridice mănuşa şi nu suflă niciun cuvânt despre cei indicaţi, după părerea ei, să facă parte dintr'un colectiv care să nu fie numai publicistic, despre persoanele „bine determinate şi cunoscute de congres". Minoritatea se ascunde şi de astădată îndărătul faimoasei „armonii". Mai mult. Minoritatea aduce chiar argumente absolut false din punct de vedere principial, ceeace face să i se dea, pe bună dreptate, o ripostă drastică. „Congresul — vedeţi d-v. — nu are nici dreptul moral, nici dreptul politic de a restructura redacţia" (Troţchi, pag. 326), „această chestiune este prea delicată (sic !)" (acelaş) ; *„ce atitudine trebue să ia membrii redacţiei care nu vor fi aleşi faţă de faptul că congresul nu doreşte să-i mai vadă în colectivul redacţiei?"* (Ţarev, pagina 324) *.

Aceste argumente deplasau cu totul problema pe terenul *milei şi al jignirii,* deoarece însemnau o recunoaştere directă a falimentului suferit în domeniul argumentelor cu adevărat principiale, cu adevărat politice. Şi majoritatea a caracterizat imediat acest fel de a pune chestiunea, spunându-i pe *adevăratul* lui nume : *spirit mic-burghez* (tov. Rusov). „Auzim din gura unor revoluţionari — a spus pe bună dreptate tov. Rusov — cuvinte foarte ciudate, care sunt în vădită disonanţă cu noţiunea muncii de partid, a eticii de partid. Principalul argument pe care l-au adoptat adversarii alegerii grupurilor de trei se reduce la *o concepţie pur mic-burgheză asupra problemelor de partid"* (subliniat peste tot de mine)... „Dacă ne vom situa pe acest punct de vedere, care nu este un punct de vedere partinic, ci unul *mic-burghez,* ne vom vedea la fiecare alegere în faţa întrebării : oare Petrov nu se va supăra de faptul că a fost ales Ivanov, şi nu el ? Oare cutare membru al Comitetului de organizare nu se va supăra că nu el, ci un altul a fost ales în Comitetul Central ? Unde vom ajunge atunci, tovarăşi ? Dacă ne-am adunat aici *nu pentru a ne adresa reciproc discursuri plăcute şi nici pentru efuziuni sentimentale mic-burgheze,* ci pentru a crea un partid, atunci nu putem fi nicidecum de acord cu o asemenea concepţie. In faţa noastră stă chestiunea *alegerii unor persoane pentru anumite funcţii,* şi aci nu poate fi vorba de neîncredere în cutare sau cutare persoană care n'a fost aleasă, ci *numai de interesul cauzei şi de măsura în care cutare per-*

discutat confirmarea proceselor-verbale a declarat direct că el „a vorbit de asperităţile ivite în cursul dezbaterilor care au avut loc la congres în legătură cu diferite chestiuni, asperităţi cu caracter principial, a căror existentă în momentul de fată este, din păcate, un fapt care nu mai poate fi contestat de nimeni" (pag. 353).

* Compară cu discursul tovarăşului Posadovschi : „...Dacă alegeţi numai trei din cele şase persoane din vechea redacţie, aceasta înseamnă că pe celelalte trei le consideraţi inutile, de prisos. Or, voi nu aveţi nici dreptul, nici vreun temei să faceţi aceasta".

soană corespunde funcției pentru care urmează să fie aleasă" (pag. 325).

Noi am sfătui pe toți cei care vor să se lămurească singuri asupra cauzelor care au provocat sciziunea în partid și să găsească *rădăcinile* ei în congres, *să citească și să recitească* cuvântarea tovarășului Rusov, ale cărui argumente nu numai că nu au fost răsturnate, dar n'au fost nici măcar contestate de minoritate. Dar nici nu pot fi contestate asemenea adevăruri elementare, a căror uitare tov. Rusov însuși a explicat-o, pe bună dreptate, printr'o simplă *„stare de excitație nervoasă"*. Acesta este într'adevăr modul cel mai puțin neplăcut pentru minoritate de a explica cum a putut ea să alunece dela punctul de vedere partinic la un punct de vedere mic-burghez și la spiritul de cerc *.

---

* In „Starea de asediu" tov. Martov a tratat această problemă la fel cum a tratat și celelalte probleme atinse de el. El nu s'a ostenit să prezinte un tablou complect al discuției. El a ocolit cu discreție singura chestiune într'adevăr *principială* care a apărut în cursul acestei discuții : sentimentalism mic-burghez sau alegerea unor persoane pentru anumite funcții ? Punct de vedere partinic, sau supărarea anumitor Ivani Ivanovici ? Și în acest caz tov. Martov s'a mărginit să extragă din cele ce s'au petrecut câteva fragmente izolate și fără legătură între ele și să adauge injurii de tot felul la adresa mea. Cam puțin, tovarășe Martov !

Tov. Martov *mă* pisează îndeosebi cu întrebarea : *dece* la congres nu s'a propus alegerea tovarășilor Axelrod, Zasulici și Starover ? Punctul de vedere mic-burghez pe care s'a situat îl împiedică să vadă *indecența* acestor întrebări (dece nu pune el această întrebare colegului său de redacție, tov. Plehanov ?). El vede o contradicție în faptul că eu consider că a avut la congres o comportare „lipsită de tact" în chestiunea grupului de șase și în acelaș timp cer publicitate de partid. Aici nu există nicio contradicție, cum ușor ar fi putut să observe și Martov, dacă s'ar fi ostenit să prezinte o expunere închegată a *tuturor* fazelor chestiunii, și nu numai diverse fragmente din aceasta. A fost o lipsă de tact că s'a pus chestiunea din punct de vedere mic-burghez, că s'a apelat la milă și s'a vorbit de jignire ; interesul publicității de partid ar fi cerut o apreciere *de fond* a avantajelor pe care le prezintă grupul de șase față de grupul de trei, o apreciere a măsurii în care candidații sunt indicați pentru funcțiile respective, o apreciere a nuanțelor : *minoritatea n'a suflat niciun cuvânt despre toate acestea la congres.*

Dacă tov. Martov ar fi studiat cu atenție procesele-verbale, el ar fi observat că discursurile delegaților conțin *o serie întreagă* de argumente împotriva grupului de șase. Iată ce argumente se pot extrage din

Dar minorității îi era atât de imposibil să găsească argumente raționale și serioase împotriva alegerilor, încât, pe lângă că a introdus spiritul mic-burghez într'o chestiune de partid, ea a ajuns să facă uz de *procedee* de-a-dreptul *scandaloase*. Intr'adevăr, cum să nu calificăm astfel procedeul tovarășului Popov, care l-a sfătuit pe tov. Muraviev „să nu ia asupra lui *misiuni* delicate" (pag. 322) ? Ce altceva înseamnă aceasta decât „să te bagi în sufletul altuia", după justa expresie a tovarășului Sorochin (pag. 328) ? Ce altceva înseamnă aceasta decât să speculezi *„chestiuni personale"* atunci când nu ai argumente *politice ?* A spus sau nu a spus adevărul tov. Sorochin atunci când a afirmat că noi am protestat totdeauna „împotriva unor asemenea procedee" ? *„Este oare admisibilă atitudinea tovarășului Deutsch,* care a încercat în mod demonstrativ să țintuiască la stâlpul infamiei pe tovarășii care nu sunt de acord cu el ?" * (pag. 328).

---

aceste discursuri : în primul rând, se vede foarte limpede că în vechiul grup de șase existau anumite asperități în sensul de nuanțe de principii ; în al doilea rând, este de dorit ca munca de redacție să se simplifice din punct de vedere tehnic ; în al treilea rând, interesul cauzei este mai presus de sentimentalismul mic-burghez ; numai prin alegere se va asigura ca persoanele alese să corespundă funcțiilor respective ; în al patrulea rând, nu poate fi limitată libertatea de a alege a congresului ; în al cincilea rând, în prezent partidul are nevoie pentru Organul Central nu numai de un grup de publiciști ; în Organul Central nu sunt necesari numai publiciști, ci și administratori ; în al șaselea rând, Organul Central trebue să cuprindă persoane bine determinate, cunoscute de *congres ;* în al șaptelea rând, un colectiv de șase este adesea incapabil de acțiune, și el își îndeplinește munca *nu datorită* unui statut anormal, *ci în pofida* acestuia ; în al optulea rând, conducerea ziarului este o chestiune de partid (și nu de cerc) etc. — Dacă se interesează atât de mult de cauzele pentru care n'au fost aleși, să încerce **tovarășul Martov *să aprofundeze*** toate aceste considerente și să răstoarne *măcar unul* dintre ele.

* Așa a înțeles tov. Sorochin cuvintele tovarășului Deutsch (vezi pag. 324 — „un dialog vehement cu Orlov") *în aceeași ședință*. Tov. Deutsch afirmă (pag. 351) că el „n'a spus nimic asemănător", dar recunoaște singur *imediat* că el a spus ceva *foarte, foarte* „asemănător". „Eu n'am spus : cine va cuteza — explică tov. Deutsch —, ci am spus: m'ar interesa să văd care sunt persoanele care vor cuteza (sic ! tov. Deutsch rectifică nimerind din lac în puț !) să susțină o propunere atât de criminală (sic !) ca aceea de a alege un grup de trei" (pag. 351).

Să facem un bilanţ al dezbaterilor care au avut loc în legătură cu chestiunea redacţiei. Minoritatea nu a răsturnat (şi nici n'a încercat să răstoarne) numeroasele afirmaţii ale majorităţii în sensul că *delegaţii* cunoşteau dela începutul congresului *şi chiar înainte de congres* proiectul de a se alege un grup de trei, şi că, prin urmare, acest proiect pornea dela *consideraţii şi date care nu aveau nicio legătură cu cele întâmplate la congres şi cu discuţiile care au avut loc la congres*. Susţinând ideea unui grup de şase, minoritatea s'a situat pe o poziţie dictată de considerente *mic-burgheze*, o poziţie *principial greşită şi inadmisibilă*. Minoritatea a dovedit că a uitat cu desăvârşire punctul de vedere *de partid* cu privire la alegerea *persoanelor pentru anumite funcţii*, deoarece nici n'a încercat *să aprecieze* pe fiecare candidat şi să vadă dacă el este sau nu potrivit pentru funcţia respectivă. Minoritatea *a evitat* să discute fondul chestiunii, invocând faimoasa armonie, „vărsând lacrimi" şi „vorbind cu patos" (pag. 327, cuvântarea lui Lange), ca şi cum ar fi fost vorba ca cineva „să fie omorît". Minoritatea a ajuns chiar până la *„a se băga în sufletul altuia"* şi a ţipa că alegerea este o „crimă" şi la alte asemenea procedee *inadmisibile*, a ajuns la toate acestea sub influenţa unei *„stări de excitaţie nervoasă"* (pag. 325).

O luptă între *spiritul mic-burghez* şi *spiritul de partid*, între *„chestiuni personale"* de cea mai rea speţă şi *considerentele politice*, între *cuvinte jalnice* şi noţiunea elementară a *datoriei de revoluţionar* — iată ce a însemnat lupta

---

Tov. Deutsch n'a dezminţit, *ci a confirmat* cuvintele tovarăşului Sorochin. Tov. Deutsch a confirmat reproşul tovarăşului Sorochin că „aici s'au încurcat toate noţiunile" (în argumentele minorităţii în favoarea grupului de şase). Tov. Deutsch a confirmat că era cazul ca tov. Sorochin să amintească adevărul *elementar* că „noi suntem membri de partid şi trebue ca în tot ce facem să ne conducem exclusiv de consideraţii politice". A ţipa că alegerea este o *crimă* înseamnă a te înjosi nu numai până la o atitudine mic-burgheză, ci până la provocarea unui adevărat *scandal !*

dată pentru grupul de şase sau de trei în a 30-a şedinţă a congresului nostru.

La a 31-a şedinţă, când congresul, cu o majoritate de 19 voturi contra 17 şi trei abţineri, *a respins* propunerea de a se confirma în întregime vechea redacţie (vezi pag. 330 şi *eratele)* şi când *foştii redactori* s'au înapoiat în sala de şedinţe, tov. Martov, în a sa „declaraţie în numele majorităţii fostei redacţii" (pag. 330—331), a dat dovadă într'o măsură şi mai mare de aceeaşi şovăială şi instabilitate în ceeace priveşte poziţia sa politică şi *concepţiile* sale *politice*. Să analizăm mai amănunţit, punct cu punct, *declaraţia* colectivă şi răspunsul meu (pag. 332—333) la această declaraţie.

„De azi înainte — a spus tov. Martov după ce vechea redacţie n'a fost confirmată — vechea «Iscră» nu mai există, şi ar fi mai consecvent să-i schimbăm numele. In orice caz, socotim că noua hotărîre a congresului constitue o restrângere esenţială a votului de încredere dat «Iscrei» într'una din primele şedinţe ale congresului".

Tov. Martov şi colegii săi ridică o problemă într'adevăr interesantă şi instructivă în multe privinţe, anume problema *consecvenţei politice*. Eu am dat deja un răspuns cu privire la aceasta, referindu-mă la cele spuse *de toţi* cu ocazia confirmării „Iscrei" (pag. 349 din procesele-verbale, vezi mai sus, pag. 82) *. Fără îndoială, avem în faţa noastră unul dintre cele mai strigătoare cazuri de inconsecvenţă politică ; din partea cui — din partea majorităţii congresului sau din partea majorităţii vechii redacţii. aceasta lăsăm s'o judece cititorul. Lăsăm deasemenea pe cititor să rezolve şi alte două chestiuni, ridicate în mod foarte oportun de tov. Martov şi de colegii lui : 1) dorinţa de a vedea în hotărîrea luată de *congres* — ca *persoanele din redacţia Organului Central să fie alese* — o „restrângere a votului de încredere dat

---

* Vezi volumul de faţă, pag. 129—130. — *Nota Trad.*

«Iscrei»" este o manifestare a unui punct de vedere *mic-burghez* sau a unui punct de vedere *de partid?* 2) din ce moment *nu mai există* realmente *vechea „Iscră"* : dela nr. 46, când am început s'o conduc eu împreună cu Plehanov, sau dela nr. 53, când conducerea ei a trecut în mâna majorității vechii redacții? Dacă prima chestiune este o foarte interesantă *chestiune de principiu*, a doua este o foarte interesantă *chestiune de fapt*.

„Deoarece acum s'a hotărît — a continuat tov. Martov — să se aleagă o redacție formată din trei persoane, declar în numele meu și al celorlalți trei tovarăși că niciunul dintre noi nu va participa la o asemenea redacție nouă. In ce mă privește, voi adăuga că, dacă este adevărat că unii tovarăși au vrut să treacă numele meu printre ale candidaților pentru acest «grup de trei», sunt nevoit să văd în aceasta o insultă, pe care n'am meritat-o (sic!). Spun aceasta ținând seama de împrejurările în care s'a hotărît să se modifice redacția. S'a luat această hotărîre din cauza nu știu căror «fricțiuni» *, din cauza incapacității de acțiune a fostei redacții, iar congresul a rezolvat această chestiune într'un anumit fel, fără să ceară redacției informații asupra acestor fricțiuni și fără să numească cel puțin o comisie care să examineze chestiunea incapacității de acțiune a redacției"... (Este curios că nimeni din minoritate nu s'a gândit să propună congresului „să ceară redacției informații" sau să numească o comisie! Nu s'a întâmplat oare aceasta din cauză că, după scindarea organizației „Iscra" și după eșuarea tratativelor despre care scriau tovarășii Martov și Starover, acest lucru ar fi fost inutil?)... „In asemenea împrejurări sunt nevoit să consider că presupunerea unor tovarăși că eu voi consimți să lucrez în redacția astfel modificată pune o pată pe reputația mea politică"...*

Am reprodus înadins acest raționament în întregime pentru a da cititorului un exemplu și o idee de ceeace a înflorit cu atâta splendoare *după congres* și care nu poate fi denumit decât *gâlceavă*. Am mai întrebuințat această expresie în „Scrisoare către redacția «Iscrei»" și, cu toată nemulțumirea redacției, sunt nevoit s'o repet, deoarece justețea ei este incontestabilă. Greșit se crede că gâlceava presupune „motive josnice" (cum a conchis redacția noii „Iscre"): orice revoluționar care cunoaște cât de cât coloniile noastre de deportați și de emigranți a văzut, probabil, zeci de cazuri de gâlceavă, când se formulau și se rumegau cele mai absurde acuzații, bănueli, autoacuzații, „chestiuni personale" etc., — toate acestea datorită „stării de excitație nervoasă", condițiilor de viață anormale și sufocante. Nici-

---

*Tov. Martov, probabil, are în vedere expresia „asperități" a tovarășului Posadovschi. Repet că până la urmă tov. Posadovschi n'a explicat congresului ce a vrut *el* să spună prin aceasta, iar tov. Muraviev, care a întrebuințat aceeași expresie, a explicat că el vorbea de asperitățile *principiale ivite în cursul dezbaterilor dela congres*. Cititorii își amintesc că *singurul* caz când au avut loc într'adevăr dezbateri *principiale*, la care au participat patru redactori (Plehanov, Martov, Axelrod și cu mine), a fost cazul § 1 din statut, și că tovarășii Martov și Starover s'au plâns *în scris* împotriva „falsei acuzații de oportunism", ca fiind unul din argumentele în favoarea „modificării" redacției. *In această scrisoare* tov. Martov vedea *clar* legătura dintre „oportunism" și planul de a modifica redacția, iar *la Congres* s'a mulțumit să facă o vagă aluzie la *„nu știu ce fricțiuni"*. „Falsa acuzație de oportunism" fusese deja uitată!

* Tov. Martov a mai adăugat: „Un asemenea rol ar accepta, poate, un Riazanov, dar nu acel Martov pe care-l cunoașteți, cred, din munca pe care a depus-o". In măsura în care această frază înseamnă un atac *personal* îndreptat împotriva lui Riazanov, tov. Martov a retras-o. Dar Riazanov a figurat la congres ca un nume comun nu din cauza cutăror sau cutăror însușiri personale ale lui (despre care nu avea rost să se vorbească), ci din cauza *fizionomiei politice* a grupului „Borba", din cauza *greșelilor politice* ale acestui grup. Tov. Martov procedează foarte bine atunci când retrage ofensele personale, presupuse sau reale, pe care le-a adus, dar aceasta nu trebue să ne facă să uităm *greșelile politice*, care trebue să servească *de învățătură partidului*. Grupul „Borba" a fost acuzat la congresul nostru că a introdus „haosul organizatoric" și „fărâmițarea, care nu este determinată de nicio considerație principială" (pag. 38, cuvântarea tovarășului Martov). O *asemenea* conduită politică merită indiscutabil să fie blamată nu numai atunci când o observăm înainte de congres, în perioada haosului *general*, la un grup mic, dar și atunci când o observăm *după* congresul partidului, în perioada de lichidare a haosului, când o observăm, de pildă, la „majoritatea redacției «Iscrei» și la majoritatea grupului «Eliberarea muncii»".

un om inteligent nu se va apuca să caute neapărat *motive* josnice în aceste gâlcevi, *oricât de josnice ar fi manifestările lor*. Numai „starea de excitație nervoasă" poate explica acest ghem încâlcit de absurdități, de chestiuni personale, de grozăvii fanteziste, de băgare în suflet, de pretinse pete, ofense, care este pasajul citat de mine din cuvântarea tovarășului Martov. La noi, condițiile sufocante de viață dau naștere la sute de gâlcevi de acest fel, și un partid politic n'ar merita nicio stimă dacă n'ar îndrăzni să numească pe numele ei adevărat boala de care suferă, să-i pună un diagnostic necruțător și să caute mijloacele necesare pentru lecuirea ei.

In măsura în care putem degaja ceva principial din acest ghem, ajungem *în mod inevitabil* la concluzia că „alegerile n'au nimic comun cu pătarea reputației politice", că „a tăgădui dreptul congresului de a face noi alegeri, de a schimba persoanele care ocupă anumite funcții, de a modifica colectivele împuternicite de el" înseamnă *a încurca* problema, și că „concepțiile tovarășului Martov în privința admisibilității alegerii unei părți din vechiul colectiv trădează *cea mai mare confuzie în noțiunile politice*" (cum m'am exprimat eu la congres, pag. 332) *.

Voi lăsa la o parte observația „personală" a tovarășului Martov cu privire la paternitatea planului de a se alege un grup de trei, și voi trece la modul cum caracterizează el „din punct de vedere politic" însemnătatea neconfirmării vechii redacții: ...„Ceeace s'a întâmplat acum este ultimul act al luptei date în a doua jumătate a congresului"... (Just! și această jumătate începe din momentul în care, pe chestiunea § 1 al statutului, tov. Martov a căzut în brațele puternice ale tovarășului Achimov.) ...„Nu este un secret pentru nimeni că în această reformă nu e vorba de «capacitate de acțiune», ci de o luptă pentru influența asupra Comitetului Central"... (In primul rând, nu este un secret pentru nimeni

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 460. — *Nota Red.*

că aici era vorba *și* despre capacitatea de acțiune, *și* despre divergențe asupra *compoziției* Comitetului Central, deoarece planul „reformei" fusese propus pe atunci când *nici vorbă nu putea fi* despre a doua divergență, pe atunci când, de acord cu tov. Martov, l-am ales pe tovarășul Pavlovici ca al șaptelea membru al colectivului de redacție! In al doilea rând, noi am arătat pe bază de *documente* că era vorba despre *compoziția* Comitetului Central, că totul s'a redus à la fin des fins * la o deosebire de liste: Glebov — Travinschi — Popov și Glebov — Troțchi — Popov.)... „Majoritatea redacției a dovedit că ea nu vrea ca Comitetul Central să se transforme într'un instrument al redacției"... (Iată că începe cântecul lui Achimov: problema influenței — pentru care luptă orice majoritate, la orice congres de partid, întotdeauna și pretutindeni, cu scopul de *a consolida* această influență prin dobândirea *majorității* în instituțiile centrale — este deplasată în domeniul *bârfelii oportuniste* cu privire la un „instrument" al *redacției*, la o „simplă *anexă*" a redacției, cum a spus acelaș tov. Martov ceva mai târziu, pag. 334)... „Iată pentruce trebuia să se reducă numărul membrilor redacției (!!). Și deaceea eu nu pot să fac parte dintr'o asemenea redacție"... (Examinați ceva mai atent acest „deaceea": cum *ar fi putut* redacția să transforme Comitetul Central într'o anexă sau într'un instrument? *numai* prin aceea și *numai* în cazul că ea ar fi avut trei voturi în Consiliu și *ar fi abuzat* de această precumpănire? nu este oare limpede? Și nu este deasemeni limpede că tov. Martov, ales ca al treilea, ar fi putut oricând să împiedice orice abuz și să suprime *numai prin votul său* orice precumpănire a redacției în Consiliu? Deci totul se reduce la compoziția Comitetului Central, iar afirmațiile despre instrument și anexă se dovedesc dintr'odată a fi o simplă *bârfeală*.)... „Impreună cu majoritatea vechii redacții, credeam

* — la urma urmelor. — *Nota Trad.*

că congresul va pune capăt «stării de asediu» dinăuntrul partidului şi va întrona în partid o ordine normală. In realitate, această stare de asediu, cu legi excepţionale împotriva anumitor grupuri, este menţinută şi chiar înăsprită. Numai în cazul că vechea redacţie va fi menţinută în întregime, putem garanta că drepturile pe care statutul le acordă redacţiei nu vor fi folosite în dauna partidului"...

Iată în întregime pasajul din cuvântarea tovarăşului Martov în care *el a lansat pentru prima oară faimoasa lozincă a „stării de asediu"*. Şi acum iată răspunsul pe care i l-am dat:

...„Rectificând declaraţia lui Martov cu privire la caracterul particular al planului de a se alege două grupuri de trei, nici nu mă gândesc să ating prin aceasta afirmaţia aceluiaş Martov despre «însemnătatea politică» a pasului pe care l-am făcut neconfirmând vechea redacţie. Dimpotrivă, eu sunt în totul şi fără rezerve de acord cu tov. Martov că acest pas are o mare însemnătate politică, — însă nu aceea pe care i-o atribue Martov. El a spus că acesta este un act de luptă pentru dobândirea influenţei asupra Comitetului Central din Rusia. Eu voi merge mai departe decât Martov. O luptă pentru influenţă a fost până acum întreaga activitate a «Iscrei» ca grup aparte; dar acum e vorba de ceva mai mult, e vorba de consolidarea organizatorică a influenţei, nu numai de lupta pentru influenţă. Cât de profundă este divergenţa politică care există între mine şi tov. Martov în această privinţă, se poate vedea din faptul că el îmi face o vină din această dorinţă de a influenţa Comitetul Central, pe când eu consider drept un merit al meu faptul că am căutat şi caut să consolidez această influenţă pe cale organizatorică. Reiese chiar că vorbim în limbi diferite. La ce ar folosi toată munca noastră, toate eforturile noastre, dacă ele ar fi încununate de aceeaşi veche luptă pentru influenţă, şi nu de totala dobândire şi consolidare a influenţei? Da, tov. Martov are perfectă dreptate: pasul făcut este fără îndoială un pas politic important, care arată că a fost aleasă una dintre orientările care s'au conturat acum pentru activitatea viitoare a partidului nostru. *Eu nu mă sperii deloc de aceste cuvinte teribile: «stare de asediu în partid», «legi excepţionale împotriva unor anumite persoane şi grupuri» etc.* Noi nu numai că putem, dar suntem datori să instituim «starea de asediu» împotriva elementelor şovăelnice şi nestatornice, şi întregul statut al partidului nostru, întregul nostru centralism statornicit de azi înainte de congres, nu este altceva decât o «stare de asediu» împotriva atât de numeroaselor surse de confuzie politică. Tocmai împotriva acestei confuzii avem nevoie de legi speciale, chiar şi excepţionale, iar pasul făcut de congres a schiţat just direcţia politică, creând o bază solidă pentru astfel de legi şi măsuri" *.

In acest rezumat al cuvântării pe care am ţinut-o la congres, am subliniat *fraza pe care tov. Martov a preferat s'o omită în a sa „Stare de asediu"* (pag. 16). Nu-i de mirare că această frază nu i-a plăcut şi că el n'a vrut să înţeleagă sensul clar al acestei fraze.

Ce înseamnă expresia: „cuvinte teribile", tovarăşe Martov?

Ea înseamnă o *ironie*, o ironie la adresa aceluia care întrebuinţează vorbe mari atunci când e vorba de un lucru mic, care încurcă o chestiune simplă printr'o frazeologie pretenţioasă.

Acest lucru simplu şi mic — *singurul* care putea să provoace şi a provocat „starea de excitaţie nervoasă" a tovarăşului Martov — constă *exclusiv* în aceea că tov. Martov *a suferit o înfrângere la congres* în chestiunea *compoziţiei centrelor*. Insemnătatea politică a acestui fapt simplu constă în aceea că majoritatea congresului partidului, după ce a învins, şi-a consolidat influenţa, dobândind majoritatea şi în conducerea partidului şi creând o bază organizatorică pentru a lupta, cu ajutorul statutului, împotriva a ceeace această majoritate considera drept şovăială, nestatornicie şi confuzie **. A vorbi în legătură cu aceasta des-

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 462. — *Nota Red.*

** Prin ce s'a manifestat la congres nestatornicia, şovăiala şi confuzia minorităţii iscriste? In primul rând, prin frazele oportuniste referitoare la § 1 al statutului; în al doilea rând, prin coaliţia cu tovarăşii **Achimov şi Liber, care s'a întărit cu repeziciune în cursul celei de a** doua jumătăţi a congresului; în al treilea rând, prin faptul că a fost în stare să coboare chestiunea alegerii persoanelor pentru funcţii în Organul Central până la un punct de vedere mic-burghez, până la cuvinte jalnice, ajungând chiar să se bage în sufletul altuia. Iar după congres toate aceste calităţi simpatice au devenit, din boboci, flori şi fructe.

pre o „luptă pentru influenţă", cu groază în priviri, şi a te plânge de „starea de asediu", nu înseamnă altceva decât *frazeologie pretenţioasă,* decât cuvinte teribile.

Nu este de acord tov. Martov cu aceasta? Incerca-va el oare să ne dovedească că a existat vreodată în lume un congres de partid sau că în general este de conceput un congres de partid în care majoritatea să nu caute să-şi consolideze influenţa câştigată: 1) dobândind majoritatea şi în centre, şi 2) dând acestei majorităţi puterea necesară pentru a paraliza şovăiala, nestatornicia şi confuzia?

Inainte de alegeri, congresul nostru trebuia să rezolve următoarea chestiune: cui să se atribue *o treime* din voturi în Organul Central şi în Comitetul Central: majorităţii partidului sau minorităţii partidului? Dacă se opta pentru un grup de şase şi pentru lista tovarăşului Martov, însemna ca nouă să ni se atribue o treime, iar partizanilor tovarăşului Martov două treimi. Dacă se opta pentru un grup de trei în Organul Central şi pentru lista noastră, însemna ca nouă să ni se atribue două treimi, iar partizanilor tovarăşului Martov o treime. Tov. Martov n'a vrut să cadă la învoială cu noi sau să ne cedeze, şi ne-a provocat *în scris* la luptă în faţa congresului; fiind înfrânt în faţa congresului, el a început să se tânguiască şi să se plângă împotriva „stării de asediu"! Nu este oare aceasta o simplă gâlceavă? Nu este oare aceasta o nouă manifestare a dezaxării intelectualiste?

Nu putem să nu amintim cu această ocazie strălucita caracterizare social-psihologică pe care K. Kautsky a făcut-o nu demult acestei trăsături. Partidele social-democrate din diferite ţări suferă adeseori de boli similare, şi ne-ar fi de mare folos să învăţăm dela tovarăşii mai experimentaţi cum să punem diagnosticul just şi să găsim tratamentul just. Deaceea caracterizarea pe care o face Karl Kautsky anumitor intelectuali va fi numai în aparenţă o abatere dela subiectul nostru.

„.... In momentul de faţă ne interesează iarăşi foarte mult problema *antagonismului dintre intelectualitate* * *şi proletariat.* Colegii mei" (Kautsky este el însuşi intelectual, publicist şi redactor) „se vor indigna cu toţii auzind că eu recunosc acest antagonism. Dar el există în fapt, şi ar fi o tactică cu totul neraţională (aici, ca şi în alte cazuri) să-l ocolim, negând această realitate. Acest antagonism este un antagonism social, care se manifestă între clase, şi nu între indivizi. Un intelectual izolat, ca şi un capitalist izolat, poate să se încadreze complect în lupta de clasă a proletariatului. Atunci când acest lucru se întâmplă, intelectualul îşi schimbă şi caracterul. In expunerea de mai jos va fi vorba în principal nu de intelectualii de *acest tip,* care şi astăzi mai sunt încă o excepţie în sânul clasei lor. In expunerea de mai jos, atunci când nu fac o precizare expresă, *eu înţeleg prin intelectual pe intelectualul obişnuit, care stă pe terenul societăţii burgheze* şi care este reprezentantul caracteristic al *clasei* intelectualilor. Această *clasă* se află într'un anumit *antagonism* faţă de proletariat.

Acest antagonism este de altă natură decât antagonismul dintre muncă şi capital. Intelectualul nu este un capitalist. E adevărat că nivelul său de trai este burghez şi că el este nevoit să menţină acest nivel atâta timp cât nu devine un declasat; dar, în acelaş timp, el este nevoit să vândă produsul muncii sale şi adeseori şi forţa sa de muncă; el îndură adeseori exploatarea capitalistului şi o anumită înjosire socială. Aşa dar intelectualul nu se află în niciun antagonism economic faţă de proletariat. Dar condiţiile sale de trai, condiţiile sale de muncă nu sunt proletare, şi de aici rezultă un anumit antagonism în starea de spirit şi în felul de a gândi.

Proletarul nu este nimic atâta timp cât rămâne un individ izolat. El îşi soarbe toată puterea sa, toată capacitatea sa de progres, toate speranţele şi aspiraţiile sale din *organizare,* din activitatea sistematică dusă împreună cu tovarăşii săi. El se simte mare şi puternic atunci când reprezintă o părticică dintr'un organism mare şi puternic. Acest organism este pentru el totul; individul izolat înseamnă foarte puţin în comparaţie cu acest organism. Proletarul luptă cu cea mai mare abnegaţie, ca o părticică din massa anonimă, fără să urmărească avantaje personale sau gloria personală; el îşi face datoria

* Prin cuvintele intelectual, intelectualitate traduc cuvintele germane „Literat", „Literatentum", care cuprind în sfera lor nu numai pe literaţi, ci şi pe toţi oamenii culţi, pe toţi liberii profesionişti în genere, pe toţi oamenii muncii intelectuale (brain worker, cum spun Englezii), spre deosebire de cei care muncesc cu braţele.

c. 3734

în orice post este pus, supunându-se de bunăvoie disciplinei, de care este pătruns întreg felul lui de a simţi şi de a gândi.

Cu totul altfel stau lucrurile cu intelectualul. El luptă cu ajutorul argumentelor, şi nu întrebuinţând forţa într'un fel sau altul. Arma lui o constitue cunoştinţele sale personale, aptitudinile sale personale, convingerea sa personală. El poate dobândi o anumită însemnătate numai graţie calităţilor sale personale. Deaceea libertatea de afirmare a personalităţii sale i se pare a fi prima condiţie a reuşitei muncii. El se supune cu greu unui tot ca parte auxiliară a acestui tot; el se supune de nevoie, şi nu din propriul său imbold. El recunoaşte necesitatea disciplinei numai pentru massă, şi nu pentru spiritele alese. Bine înţeles, el se consideră pe sine ca făcând parte din categoria spiritelor alese...

...Filosofia lui Nietzsche, cu al său cult al supraomului, pentru care totul este să asigure dezvoltarea complectă a propriei sale personalităţi, căruia orice subordonare a persoanei sale vreunui mare scop social i se pare ceva vulgar şi demn de dispreţ, — această filosofie este adevărata concepţie despre lume a intelectualului; ea îl face complect inapt de a participa la lupta de clasă a proletariatului.

Alături de Nietzsche, un alt reprezentant de seamă al concepţiei despre lume a intelectualilor, concepţie care corespunde stării lor de spirit, este Ibsen. Unul dintre eroii săi, doctorul Stockmann (din drama «Un duşman al poporului»), nu este un socialist, cum au crezut mulţi, ci tipul intelectualului, care în mod inevitabil trebue să intre în conflict cu mişcarea proletară, şi în general cu orice mişcare populară, de îndată ce încearcă să activeze în sânul ei. Acest lucru se datoreşte faptului că baza mişcării proletare, ca şi a oricărei mişcări democratice *, este respectul faţă de majoritatea tovarăşilor. Un intelectual tipic à la Stockmann vede în «majoritatea compactă» un monstru care trebue nimicit.

...Un model ideal de intelectual care s'a pătruns pe deplin de spiritul proletar, care, deşi a fost un publicist strălucit, şi-a pierdut trăsăturile psihologice specifice intelectualului, care a păşit în rând fără să murmure, care a lucrat în orice post era pus, care s'a subordonat în totul marii noastre cauze şi a dispreţuit văicărelile neputincioase (weiches Gewinsel) în legătură cu înnăbuşirea personalităţii proprii, văicăreli pe care le auzim adeseori la intelectualii educaţi în spiritul lui Ibsen şi Nietzsche când li se întâmplă să rămână în minoritate, — un model ideal de intelectual dintre aceia de care are nevoie mişcarea socialistă a fost Liebknecht. Ar putea fi menţionat aci şi Marx, care nu s'a înghesuit niciodată să ocupe primul loc şi s'a supus în chip exemplar disciplinei de partid în Internaţională, unde nu odată a rămas în minoritate" *.

* Extrem de caracteristic pentru confuzia pe care au introdus-o în toate chestiunile organizatorice martoviştii noştri este faptul că, cotind spre poziţia lui Achimov şi spre un democratism *deplasat*, ei sunt în acelaş timp *furioşi din cauza alegerii pe baze democratice a redacţiei*, alegere făcută la *congres* şi prevăzută de toţi dinainte! Poate că acesta este *principiul* d-v., domnilor?

O asemenea văicăreală neputincioasă a unui intelectual rămas în minoritate, şi nimic altceva, este refuzul lui Martov şi al colegilor săi de a primi o funcţie pentru simplul motiv că vechiul cerc nu a fost confirmat; o asemenea văicăreală sunt plângerile împotriva stării de asediu şi legilor excepţionale îndreptate „contra unor anumite grupuri", la care Martov nu ţinea deloc atunci când a fost vorba de dizolvarea „Muncitorului din Sud" şi a lui „Rabocee Delo" şi la care a început să ţină atunci când a fost dizolvat colectivul *lui*.

O asemenea văicăreală neputincioasă a unor intelectuali rămaşi în minoritate sunt toate acele nesfârşite plângeri, reproşuri, aluzii, bârfeli şi insinuări în legătură cu „majoritatea compactă" care s'au auzit din belşug la congresul partidului nostru ** (şi încă şi mai mult după acesta) şi care au pornit dela Martov.

Minoritatea se plângea amarnic că majoritatea compactă a ţinut adunări separate: minoritatea trebuia, într'adevăr, să ascundă într'un fel oarecare faptul neplăcut pentru ea că delegaţii pe care i-a invitat la adunările ei separate au refuzat să vină, iar acei care ar fi venit bucuroşi (egorovii, mahovii, brucherii) nu puteau fi invitaţi de minoritate după lupta care s'a dat la congres între unii şi ceilalţi.

* *Karl Kautsky*: „Franz Mehring", „Neue Zeit", XXII, I., S. 101-103, 1903, nr. 4 *(Karl Kautsky*: „Franz Mehring", „Timpuri noi", XXII, I, pag. 101-103, 1903, nr. 4. — *Nota Trad.)*

** Vezi pag. 337, 338, 340, 352 şi altele din procesele-verbale ale congresului.

Se plângeau amarnic de „falsă acuzaţie de oportunism": trebuia, într'adevăr, să fie ascuns într'un fel oarecare faptul neplăcut că *tocmai oportuniştii* — care de cele mai multe ori i-au urmat pe antiiscrişti — şi, în parte, chiar antiiscriştii, au alcătuit minoritatea compactă, s'au agăţat cu amândouă mâinile de metoda de a susţine spiritul de cerc în instituţiile partidului, oportunismul în raţionamente, spiritul mic-burghez în chestiunile de partid, inconsecvenţa şi dezaxarea intelectualistă.

Vom arăta în paragraful următor cum trebue explicat *faptul politic* extrem de interesant că la sfârşitul congresului s'a format o „majoritate compactă" şi dece minoritatea *trece sub tăcere* cu atâta grijă, în ciuda tuturor somaţiilor, *cauzele* şi *istoria* formării ei. Dar să terminăm mai întâi analiza dezbaterilor dela congres.

Cu prilejul alegerilor pentru Comitetul Central, tov. Martov a prezentat o rezoluţie (pag. 336) extrem de caracteristică, ale cărei trăsături fundamentale le-am numit odată „mat în trei mişcări". Iată care sunt aceste trăsături : 1) se votează *liste* de candidaţi pentru Comitetul Central, şi nu candidaţi individuali ; 2) după citirea listelor se lasă să treacă două şedinţe (probabil, pentru discuţii) ; 3) în caz că nu există o majoritate absolută, al doilea scrutin este considerat definitiv. Această rezoluţie este o strategie minunat chibzuită (trebue să fim drepţi cu adversarul !), cu care tov. Egorov nu este de acord (pag. 337), dar care ar fi asigurat *în mod cert* victoria totală a lui Martov *dacă cei şapte bundişti şi rabocedelţi n'ar fi părăsit congresul*. Această strategie se explică tocmai prin faptul că minoritatea iscristă *n'a avut şi nu putea să aibă* o „înţelegere directă" (aşa cum exista în sânul majorităţii iscriste) nu numai cu Bundul şi cu Brucher, *dar nici cu tovarăşi ca Egorov şi Mahov*.

Amintiţi-vă că tov. Martov se plângea la congresul Ligii că „falsa acuzaţie de oportunism" presupunea o înţelegere directă între el şi Bund. Repet : numai de frică i s'a năzărit tovarăşului Martov aşa ceva, şi *tocmai refuzul tovarăşului Egorov de a accepta votarea pe liste* (tov. Egorov „nu-şi pierduse încă principiile", acele principii, poate, care l-au obligat să se alăture lui Goldblat în aprecierea însemnătăţii absolute a garanţiilor democratice) vădeşte *în mod concret* un fapt de foarte mare importanţă : că *nu putea fi vorba de o „înţelegere directă" nici măcar cu Egorov*. Dar o *coaliţie* atât cu Egorov cât şi cu Brucher putea să existe şi a existat, în sensul că martoviştii *aveau asigurat* sprijinul acestora în toate cazurile când intrau într'un conflict serios cu noi şi când Achimov şi prietenii lui aveau de ales *răul mai mic*. Nu a existat şi nu există nici cea mai mică îndoială că *tovarăşii Achimov şi Liber ar fi considerat neapărat drept răul cel mai mic*, adică drept ceeace *convenea mai puţin scopurilor iscriste* (vezi cuvântarea lui Achimov în legătură cu § 1 şi „speranţele" sale în Martov), *grupul de şase pentru Organul Central şi lista propusă de Martov pentru Comitetul Central*. Votarea pe liste, termenul de două şedinţe şi cel de al doilea scrutin erau destinate să asigure atingerea acestui rezultat în mod aproape automat, fără nicio înţelegere directă.

Dar întrucât majoritatea noastră compactă rămânea o majoritate compactă, — calea ocolită a tovarăşului Martov era numai o tărăgănire, şi noi n'am putut să n'o respingem. Minoritatea s'a plâns în scris (în declaraţie, pag. 341) împotriva acestui lucru şi, *urmând exemplul lui Martânov şi Achimov, a refuzat să participe la vot* şi la alegerile pentru Comitetul Central „din cauza condiţiilor în care aveau loc". După congres, aceste plângeri împotriva condiţiilor anormale în care s'au efectuat alegerile (vezi „Starea de asediu", pag. 31) erau adresate în dreapta şi în stânga sutelor de cumetre din partid. Dar care era aici *anomalia ?* Votul secret, care fusese dinainte prevăzut de regulamentul congresului şi în care era ridicol să vezi „ipocrizie" sau „nedreptate" ? (§ 6, pag. 11 din procesele-verbale). Formarea unei majori-

tăţi compacte, această „monstruozitate" pentru intelectualii dezaxaţi? Sau dorinţa *anormală* a acestor onorabili intelectuali de *a-şi călca cuvântul* dat în faţa congresului că vor recunoaşte toate alegerile făcute de el (pag. 380, § 18 al statutului congresului)?

Tov. Popov a făcut o aluzie *fină* la această dorinţă, punând la congres, în ziua alegerilor, întrebarea directă: „Este oare convins biroul că hotărîrea congresului este valabilă şi legală dacă jumătate din participanţi refuză să participe la vot?" *. Biroul, bine înţeles, a răspuns că este convins şi a amintit incidentul cu tovarăşii Achimov şi Martânov. Tov. Martov s'a raliat biroului şi a declarat răspicat că tov. Popov greşeşte şi că *„hotărîrile congresului sunt legale"* (pag. 343). Să judece cititorul singur această consecvenţă politică — foarte normală, probabil, — care iese la iveală atunci când comparăm *această declaraţie făcută în faţa partidului* cu comportarea de după congres şi cu fraza din „Starea de asediu" privitoare la *„răscoala unei jumătăţi din partid începută încă dela congres"* (pag. 20). Speranţele pe care tov. Achimov şi le-a pus în tov. Martov au întrecut bunele intenţii trecătoare ale lui Martov însuşi.

„Ai învins", tovarăşe Achimov!

*

* *

In ce măsură a fost un „cuvânt grozav" faimoasa frază despre „starea de asediu", care acum a căpătat pentru totdeauna un sens tragi-comic, se poate vedea din unele trăsături mărunte în aparenţă, dar foarte importante în fond, ale *sfârşitului* congresului, ale sfârşitului de *după* alegeri. Acum tov. Martov face tapaj pe tema acestei tragicomice „stări de asediu", asigurându-se pe el şi asigurând

* Pag. 342. E vorba de alegerea celui de al cincilea membru în Consiliu. S'au depus 24 de bilete (în total 44 de voturi), din care două albe.

pe cititori, cu toată seriozitatea, că această gogoriţă scornită de el înseamnă o anormală persecutare, prigonire şi hărţuire a „minorităţii" de către „majoritate". Vom arăta imediat cum se prezentau lucrurile *după* congres. Dar luaţi chiar şi sfârşitul congresului, şi veţi vedea că *după alegere* „majoritatea compactă" nu numai că nu persecută pe bieţii martovişti, nenorociţi, hărţuiţi, jigniţi şi duşi la spânzurătoare, ci, dimpotrivă, *ea însăşi* le *oferă* (prin glasul lui Liadov) *două locuri din trei* în comisia proceselor-verbale (pag. 354). Luaţi rezoluţiile referitoare la problemele tactice şi la alte probleme (pag. 355 şi urm.), şi veţi vedea că acolo e vorba de o discuţie pur practică asupra fondului, veţi vedea că printre semnăturile tovarăşilor care au prezentat rezoluţii figurează adesea, amestecate, atât semnăturile reprezentanţilor monstruoasei „majorităţi" compacte, cât şi ale partizanilor „minorităţii" „înjosite şi jignite" (pag. 355, 357, 363, 365 şi 367 din procesele-verbale). Ce mult seamănă aceasta a „înlăturare dela muncă" sau a orice altă „hărţuială", nu-i aşa?

Singura discuţie interesantă — dar, din păcate, prea scurtă — asupra fondului chestiunii a fost provocată de rezoluţia propusă de Starover în legătură cu liberalii. După cum se poate vedea după semnăturile pe care le poartă (pag. 357 şi 358), ea a fost adoptată de congres din cauză că trei partizani ai „majorităţii" (Braun, Orlov şi Osipov [20]) au votat şi *pentru ea* şi pentru rezoluţia lui Plehanov, fără a vedea contradicţia ireductibilă dintre ele. La prima vedere s'ar părea că nu există o contradicţie ireductibilă între ele, deoarece rezoluţia lui Plehanov stabileşte un principiu general, exprimă o atitudine principială şi tactică determinată faţă de *liberalismul burghez din Rusia*, iar rezoluţia lui Starover încearcă să definească *condiţiile concrete în care sunt admisibile „acorduri vremelnice"* cu „curentele liberale sau liberal-democratice". Temele celor două rezoluţii sunt diferite. Dar rezoluţia lui Starover suferă tocmai de *impreci-*

ziune politică, și din această cauză este lipsită de profunzime și de orizont. Ea *nu definește conținutul de clasă al liberalismului rus*, nu indică curentele politice *determinate* care-l exprimă, nu explică proletariatului care sunt sarcinile lui *fundamentale* de propagandă și agitație față de aceste curente determinate; ea confundă (din cauza impreciziunii sale) lucruri atât de deosebite ca mișcarea studențească și „Osvobojdenie"; ea indică într'un mod prea îngust și cazuistic *trei* condiții concrete în care sunt admisibile „acordurile vremelnice". Impreciziunea politică duce și în acest caz, ca și în multe altele, la cazuistică. Lipsa unui principiu general și încercarea de a enumera „condițiile" fac ca aceste condiții să fie indicate într'un mod prea îngust și, strict vorbind, *greșit*. Intr'adevăr, examinați aceste trei condiții ale lui Starover: 1) „curentele liberale sau liberalo-democratice" trebue „să declare clar și fără echivoc că, în lupta lor împotriva guvernului absolutist, ele se situează hotărît de partea social-democrației ruse". Care este deosebirea dintre curentele liberale și cele liberalo-democratice? Rezoluția nu oferă niciun fel de material pentru a răspunde la această întrebare. Deosebirea nu constă oare în faptul că curentele liberale exprimă poziția păturilor celor mai puțin progresiste din punct de vedere politic ale burgheziei, pe când cele liberalo-democratice poziția păturilor celor mai progresiste ale burgheziei și ale micii burghezii? Dacă este așa, socoate oare tov. Starover că este posibil ca păturile cele mai puțin progresiste (dar totuși progresiste, căci altfel n'ar putea fi vorba de liberalism) ale burgheziei „să se situeze hotărît de partea social-democrației"?? Este o absurditate, și chiar dacă reprezentanții unui asemenea curent *„ar declara aceasta clar și fără echivoc"* (ipoteză absolut imposibilă), atunci noi, partidul proletariatului, *am fi obligați să nu credem* în declarațiile lor. A fi liberal și a te situa hotărît de partea social-democrației sunt lucruri care se exclud reciproc.

Mai departe. Să admitem cazul următor: „curentele liberale sau liberalo-democratice" declară clar și fără echivoc că, în lupta lor împotriva absolutismului, ele se situează hotărît de partea *socialiștilor-revoluționari*. Această ipoteză este mult mai puțin neverosimilă (dată fiind esența burghezo-democratică a curentului socialist-revoluționar) decât ipoteza tovarășului Starover. Din rezoluția lui reiese — date fiind impreciziunea și caracterul ei cazuistic — că *în acest caz acordurile vremelnice* cu astfel de liberali *nu sunt admisibile*. Dar această concluzie, care decurge în mod necesar din rezoluția tovarășului Starover, duce la o teză *de-a-dreptul greșită*. Sunt admisibile acordurile vremelnice și cu socialiștii-revoluționari (vezi rezoluția congresului relativ la ei), *deci* și cu liberalii care s'ar situa de partea socialiștilor-revoluționari.

A doua condiție: aceste curente „să nu formuleze în programele lor revendicări care să vină în contradicție cu interesele clasei muncitoare și ale democrației în genere sau care să întunece conștiința acestora". Este aceeași greșală: n'au existat și nu pot exista curente liberalo-democratice care să nu formuleze în programele lor revendicări care vin în contradicție cu interesele clasei muncitoare și care întunecă conștiința ei (a proletariatului). Până și una din cele mai democratice fracțiuni ale curentului liberalo-democratic dela noi, fracțiunea socialiștilor-revoluționari, formulează în programul ei, confuz ca toate programele liberale, revendicări care vin în contradicție cu interesele clasei muncitoare și îi întunecă conștiința. Din acest fapt trebue dedusă *necesitatea* „de a demasca mărginirea și insuficiența mișcării de eliberare a burgheziei", și nicidecum inadmisibilitatea unor acorduri vremelnice.

In sfârșit, și a treia „condiție" a tovarășului Starover (ca liberalii-democrați să facă din dreptul de vot universal, egal, secret și direct lozinca luptei lor) este *greșită*, în formularea generală care i se dă; *n'ar fi rațional* să se spună că sunt absolut inadmisibile acorduri vremelnice și dela caz

la caz cu curentele liberalo-democratice care ar proclama lozinca constituției cenzitare sau în general a unei constituții „ciuntite". In fond, tocmai în această categorie ar trebui să fie trecut și „curentul" domnilor dela „Osvobojdenie"; dar a ne lega mâinile, interzicând dinainte „acordurile vremelnice" chiar și cu liberalii cei mai timizi, ar însemna o miopie politică, incompatibilă cu principiile marxismului.

In rezumat: rezoluția tovarășului Starover, semnată și de tovarășii Martov și Axelrod, este *greșită*, și Congresul al treilea va proceda foarte cuminte dacă o va anula. Defectul ei constă în *impreciziunea politică* a poziției sale teoretice și tactice, în caracterul cazuistic al „condițiilor" practice cerute de ea. Ea *confundă două chestiuni*: 1) demascarea trăsăturilor „antirevoluționare și antiproletare" *ale oricărui* curent liberalo-democratic și datoria de *a combate* aceste trăsături; 2) *condițiile* în care se pot încheia *acorduri* vremelnice și dela caz la caz cu oricare din aceste curente. Ea nu dă ceeace trebue (analiza conținutului de clasă al liberalismului), și dă ceeace nu trebue (prescrierea unor „condiții"). In general, este absurd să elaborezi la un congres de partid „condițiile" concrete ale unor acorduri vremelnice, când nici măcar nu există în mod concret cealaltă parte contractantă — subiectul acestor eventuale acorduri; și chiar dacă acest „subiect" ar fi existat, ar fi fost de o sută de ori mai rațional să se lase pe seama instituțiilor centrale ale partidului sarcina de a stabili „condițiile" unui acord vremelnic, așa cum a procedat congresul în ceeace privește „curentul" domnilor socialiști-revoluționari (vezi schimbările aduse de Plehanov sfârșitului rezoluției lui Axelrod, pag. 362 și 15 din procesele-verbale).

Cât despre obiecțiile aduse „de minoritate" rezoluției lui Plehanov, singurul argument al tovarășului Martov suna astfel: rezoluția lui Plehanov „se termină cu o concluzie mizeră: trebue să demascăm un publicist. Nu înseamnă aceasta oare «să dai în muscă cu toporul»?" (pag. 358).

Acest argument, care camuflează lipsa de idei printr'o expresie de efect — „concluzie mizeră" —, ne oferă o nouă mostră de frază pretențioasă. In primul rând, rezoluția lui Plehanov vorbește de necesitatea de „a demasca în fața proletariatului mărginirea și insuficiența mișcării de eliberare a burgheziei, oriunde s'ar manifesta această mărginire și insuficiență". Deaceea afirmația tovarășului Martov (la congresul Ligii, pag. 88 din procesele-verbale) că ar reieși că „trebue să ne îndreptăm toată atenția numai asupra lui Struve, asupra unui singur liberal", este cu totul neserioasă. In al doilea rând, a compara pe domnul Struve cu o „muscă", atunci când este vorba de posibilitatea de a încheia acorduri vremelnice cu liberalii ruși, înseamnă să sacrifici unei expresii de efect un fapt politic elementar și evident. Nu, domnul Struve nu este o muscă, ci un factor politic. și aceasta nu pentrucă el personal ar fi o foarte mare figură. Insemnătatea lui de factor politic se datorește situației lui, situației de reprezentant unic al liberalismului rus, al liberalismului cât de cât capabil de acțiune și organizat în lumea ilegală. Deaceea, a nu-l avea în vedere pe d-l Struve, a nu avea în vedere tocmai curentul „Osvobojdenie" atunci când vorbești despre liberalii ruși și despre atitudinea partidului nostru față de ei, înseamnă să vorbești ca să nu spui nimic. Sau poate că tov. Martov va încerca să ne arate *măcar un singur* „curent liberal sau liberalo-democrat" din Rusia care în prezent s'ar putea compara măcar pe departe cu curentul „Osvobojdenie"? Ar fi interesant să vedem o asemenea încercare! *

---

* La congresul Ligii tov. Martov a mai adus și următorul argument împotriva rezoluției tovarășului Plehanov: „Principala obiecție ce se poate aduce acestei rezoluții, principalul ei cusur este că ignorează cu desăvârșire faptul să suntem datori ca în lupta împotriva absolutismului să nu ne eschivăm dela o alianță cu elementele liberalo-democratice. Tov. Lenin ar califica o asemenea tendință drept martânovistă. Această tendință se manifestă deja în noua «Iscră»" (pag. 88).

Acest pasaj este o colecție de „perle", rară prin bogăția ei. 1) Cuvintele referitoare la o *alianță* cu liberalii denotă o totală con-

„Numele lui Struve nu spune nimic muncitorilor" — a spus tovarăşul Costrov în sprijinul tovarăşului Martov. Acest argument este — să nu le fie cu supărare tovarăşilor Costrov şi Martov — un argument à la Achimov. Asta e ceva în genul proletariatului la cazul genetiv [21].

Căror muncitori „nu le spune nimic numele lui Struve" (şi numele „Osvobojdenie" menţionat în rezoluţia tovarăşului Plehanov alături de numele d-lui Struve) ? Acelora care cunosc extrem de puţin, sau nu cunosc deloc, „curentele liberale şi liberalo-democratice" din Rusia. Se pune întrebarea : care trebue să fie atitudinea congresului partidului nostru faţă de aceşti muncitori — să însărcineze pe membrii de partid să facă pe aceşti muncitori să cunoască singurul curent liberal bine determinat din Rusia, sau *să treacă sub tăcere* acest nume care este puţin cunoscut muncitorilor din cauză că nu prea sunt în curent cu politica ? Dacă tov. Costrov, după ce a făcut primul pas pe urmele tovarăşului Achimov, nu va voi să-l facă şi pe al doilea, atunci, probabil, el va rezolva problema aceasta în primul sens. Iar dacă o va rezolva în primul sens, el va vedea cât de neîntemeiat a fost argumentul lui. *In orice caz* cuvintele „Struve" şi „Osvobojdenie" din rezoluţia lui Plehanov *pot da* incomparabil mai mult muncitorilor decât cuvintele „curentul liberal şi liberalo-democratic" din rezoluţia lui Starover.

In momentul de faţă, în practică, muncitorul rus nu poate să cunoască tendinţele politice cât de cât deschise ale

---

fuzie. Nimeni n'a vorbit de alianţă, tovarăşe Martov, ci numai de acorduri vremelnice sau dela caz la caz. Este o mare deosebire. 2) Dacă Plehanov ignorează în rezoluţia lui această „alianţă" neverosimilă şi nu vorbeşte decât în general despre „sprijin", aceasta nu este o lipsă, ci un merit al rezoluţiei lui. 3) N'ar vrea tov. Martov să ne explice prin ce se caracterizează în general „tendinţele martânoviste"? N'ar vrea el să ne vorbească despre raportul dintre aceste tendinţe şi oportunism ? N'ar vrea el să analizeze raportul dintre aceste tendinţe şi paragraful 1 din statut ? 4) Ard de nerăbdare pur şi simplu să aud dela tov. Martov prin ce s'au manifestat „tendinţele martânoviste" în „noua" „Iscră". Fii bun, tovarăşe Martov, scapă-mă mai repede de chinurile aşteptării !

liberalismului nostru altfel decât din „Osvobojdenie". Publicaţiile legale ale liberalilor nu pot da nimic în această privinţă tocmai din cauza nebulozităţii lor. Şi noi trebue să îndreptăm cu cât mai multă energie (şi în faţa unor masse de muncitori cât mai largi) arma criticii noastre împotriva celor dela „Osvobojdenie", pentru ca în momentul revoluţiei viitoare proletariatul rus să poată, prin adevărata critică a armelor, să paralizeze încercările inevitabile ale domnilor dela „Osvobojdenie" de a ciunti caracterul democratic al revoluţiei.

In afară de mai sus menţionata „nedumerire" a tovarăşului Egorov în legătură cu chestiunea „sprijinirii" de către noi a mişcării opoziţioniste şi revoluţionare, dezbaterile asupra rezoluţiilor n'au oferit un material interesant şi, în general, aproape că n'au avut loc dezbateri.

Congresul s'a terminat cu o scurtă cuvântare a preşedintelui, care a reamintit că hotărîrile congresului sunt obligatorii pentru toţi membrii partidului.

n) TABLOUL GENERAL AL LUPTEI DELA CONGRES. ARIPA REVOLUŢIONARĂ ŞI ARIPA OPORTUNISTĂ A PARTIDULUI

După ce am terminat analiza dezbaterilor şi a votărilor dela congres, trebue să facem acum un bilanţ, pentru ca, pe baza *tuturor* materialelor furnizate de congres, să putem răspunde la întrebarea : din ce elemente, grupuri şi nuanţe s'au format definitiv majoritatea şi minoritatea pe care le-am văzut în cursul votărilor şi care aveau să devină pentru un timp oarecare împărţirea fundamentală a partidului nostru ? Trebue să facem bilanţul întregului material refe-

ritor la nuanțele principiale, teoretice și tactice, pe care ni-l oferă din belșug procesele-verbale ale congresului. Fără o „sintetizare" generală, fără un tablou general al întregului congres și al tuturor grupărilor principale alcătuite în legătură cu votările, acest material rămâne prea fărâmițat, prea risipit, astfel că, la prima vedere, cutare sau cutare grupări par întâmplătoare, mai ales pentru acela care nu-și dă osteneala *să studieze* singur și sub toate aspectele procesele-verbale ale congresului (și sunt oare mulți cititorii care și-au dat această osteneală ?).

In dările de seamă ale parlamentului englez se întâlnește deseori cuvântul caracteristic division — împărțire. In legătură cu votarea unei anumite chestiuni, se spune: camera „s'a împărțit" în cutare sau cutare majoritate și minoritate. „Impărțirea" camerei noastre social-democrate în legătură cu diferitele chestiuni discutate la Congres ne oferă un tablou *unic în felul lui, incomparabil prin plenitudinea și prin exactitatea lui,* al luptei interne din partid, al nuanțelor și grupurilor din sânul lui. Pentru a face mai clar acest tablou, pentru a obține un adevărat *tablou,* și nu o îngrămădire de fapte și de fapte mărunte, fără legătură între ele, risipite, izolate, pentru a pune capăt discuțiilor nesfârșite și fără rost asupra diferitelor votări (cine a votat pentru unul, cine a susținut pe altul ?), m'am hotărît să încerc a înfățișa, sub formă de *diagramă, toate* tipurile *principale* de „împărțire" dela congresul nostru. Probabil că la foarte mulți li se va părea ciudat acest procedeu, dar mă îndoiesc că se poate găsi un alt mod de expunere care să permită cu adevărat o generalizare și un bilanț cât mai complect și mai exact. Dacă un delegat sau altul a votat pentru sau contra cutărei propuneri, aceasta se poate stabili cu precizie absolută în cazul votărilor nominale; iar atunci când e vorba de unele votări importante nenominale, putem stabili acest lucru pe baza proceselor-verbale cu un înalt grad de probabilitate și fără a ne îndepărta prea mult

de adevăr. Și dacă vom lua în considerație *toate* votările nominale și toate votările nenominale în care s'au atins chestiuni de oarecare importanță (judecând, de pildă, după amploarea și pasiunea dezbaterilor), atunci vom căpăta o imagine a luptei interne din partidul nostru, imaginea cea mai obiectivă pe care putem s'o obținem pe baza materialului existent. Afară de aceasta, în loc de a da o imagine fotografică — adică o imagine a fiecărei votări în parte — vom căuta să facem un tablou, adică să prezentăm toate *tipurile* principale de votări, lăsând la o parte excepțiile și variantele relativ puțin importante, care n'ar putea decât să încurce lucrurile. In orice caz, pe baza proceselor-verbale, oricine va putea să controleze fiecare trăsătură din tabloul nostru, să-l complecteze prin orice altă votare, într'un cuvânt să-l critice nu numai prin considerații, îndoieli și referiri la cazuri izolate, ci alcătuind *un alt tablou* pe baza aceluiaș material.

Introducând în diagramă pe toți delegații care au luat parte la votări, vom indica prin hașurări diferite cele patru grupuri principale pe care le-am urmărit îndeaproape în tot cursul dezbaterilor dela congres, și anume: 1) iscriștii majorității; 2) iscriștii minorității; 3) „centrul" și 4) antiiscriștii. Am văzut *dintr'o sumedenie de exemple* că aceste grupuri se deosebesc între ele prin nuanțe principiale, și dacă sunt oameni cărora nu le plac *denumirile* acestor grupuri pentrucă amintesc prea mult amatorilor de zig-zaguri organizația „Iscrei" și orientarea „Iscrei", le vom spune că aci nu interesează denumirile. Acum, după ce am urmărit nuanțele în *toate* dezbaterile congresului, ne va fi ușor să substituim denumirilor de partid deja stabilite și familiare (care supără urechea unuia sau altuia) *caracteristicile esenței nuanțelor dintre grupuri.* Făcând această substituire, am căpăta pentru aceleași patru grupuri următoarele denumiri: 1) social-democrații revoluționari consecvenți; 2) oportuniștii mici; 3) oportuniștii mijlocii și 4) oportu-

niştii mari (mari pe scară rusă). Să sperăm că aceste denumiri îi vor şoca mai puţin pe cei care dela un timp încoace au început să se încredinţeze pe ei înşişi şi să încredinţeze şi pe alţii că denumirea de „iscrist“ îmbrăţişează numai un „cerc“, şi nu un *curent*.

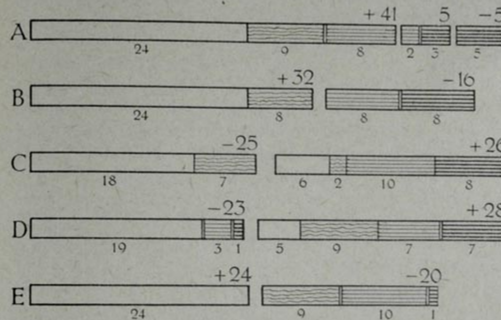
Să trecem la descrierea amănunţită a tipurilor de votări „fotografiate“ pe diagrama alăturată (vezi diagrama: „Tabloul general al luptei dela congres“).

Primul tip de votări (A) înglobează cazurile în care „centrul“ a mers împreună cu iscriştii împotriva antiiscriştilor sau împotriva unei părţi din ei. Aşa s'a întâmplat la votarea programului în ansamblul lui (numai tov. Achimov s'a abţinut, ceilalţi au fost pentru), la votarea rezoluţiei principiale împotriva federaţiei (toţi pentru, afară de cei cinci bundişti), la votarea în legătură cu § 2 din statutul Bundului (contra noastră au fost cinci bundişti, s'au abţinut cinci: Martânov, Achimov, Brucher şi Mahov cu două voturi; ceilalţi au fost cu noi); *tocmai această votare este reprezentată prin diagrama A*. Apoi, de acelaş tip au fost *trei* votări în legătură cu chestiunea confirmării „Iscrei“ ca Organ Central al partidului: redacţia (cinci voturi) s'a abţinut, doi au fost contra la toate trei votările (Achimov şi Brucher) şi, afară de aceasta, la votarea *motivelor* confirmării „Iscrei“ s'au abţinut cei cinci bundişti şi tov. Martânov *.

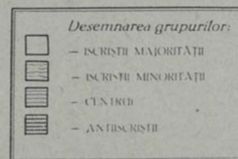
Tipul de votări despre care am vorbit ne dă răspunsul la o întrebare extrem de interesantă şi importantă: când a mers „centrul“ congresului cu iscriştii? Aceasta s'a întâmplat sau atunci când, cu mici excepţii, *înşişi antiiscriştii erau cu noi* (adoptarea programului, confirmarea „Iscrei“

* Dece am ales pentru diagramă tocmai votarea în legătură cu § 2 din statutul Bundului? Pentrucă votările în legătură cu recunoaşterea „Iscrei“ sunt mai puţin complecte, iar votările asupra programului şi asupra federaţiei privesc hotărîri politice concrete mai puţin precise. In general, alegerea uneia sau alteia dintr'un şir de votări de *acelaş tip* nu schimbă câtuşi de puţin trăsăturile fundamentale ale tabloului, cum se poate uşor convinge oricine, făcând schimbările corespunzătoare.

TABLOU GENERAL AL LUPTEI DELA CONGRES

Cifrele cu + şi cu — indică respectiv numărul total al voturilor date în anumite chestiuni *pentru* sau *contra*. Cifrele de dedesubt indică numărul voturilor fiecăruia din cele patru grupuri. In text se arată care votări sunt cuprinse în tipurile A-E.

independent de motive), sau atunci când era vorba de *declarații* care nu obligau încă direct la adoptarea unei poziții politice precise (recunoașterea muncii organizatorice a „Iscrei" nu te obligă încă să aplici în fapt politica ei organizatorică față de diferite grupuri ; respingerea ideii de federație nu te împiedică să te abții atunci când se pune problema unui proiect concret de federație, după cum ne-a arătat exemplul tovarășului Mahov). Am văzut mai sus, când am vorbit despre importanța grupărilor dela congres în general, cât de fals este prezentată această chestiune în expunerea oficială a „Iscrei" oficiale, care (prin glasul tovarășului Martov) *cocoloșește și escamotează* deosebirea dintre iscriști și „centru", dintre social-democrații revoluționari consecvenți și oportuniști, invocând *cazurile în care înșiși antiiscriștii au mers cu noi!* Chiar și oportuniștii germani și francezi cei mai „de dreapta" din partidele social-democrate nu votează contra în chestiuni ca *admiterea programului în ansamblul lui.*

Al doilea tip de votări (B) cuprinde cazurile în care iscriștii consecvenți și cei neconsecvenți au mers împreună împotriva tuturor antiiscriștilor și împotriva întregului „centru". Aceste cazuri s'au produs mai ales atunci când era vorba de a traduce în fapt planurile concrete și precise ale politicii iscriste, când era vorba de a recunoaște „Iscra" *în fapt, și nu numai în vorbe*. In această categorie intră *incidentul cu Comitetul de organizare* *, punerea pe primul

* Tocmai această votare este reprezentată în diagrama B : iscriștii au obținut 32 de voturi, rezoluția bundistă — 16. Trebue să notăm că printre votările de acest tip nu există *nicio votare nominală*. Împărțirea delegaților o indică, numai cu un înalt grad de probabilitate, două feluri de date : 1) în dezbateri oratorii ambelor grupuri de iscriști se pronunțau pentru, iar oratorii antiiscriștilor și ai centrului contra ; 2) numărul voturilor *„pentru"* e totdeauna foarte aproape de 33. Nu trebue să uităm deasemenea că, analizând dezbaterile dela congres, am relevat, pe lângă votări, *o serie întreagă* de cazuri în care „centrul" a mers cu antiiscriștii (cu oportuniștii) împotriva noastră. De pildă, în chestiunea valorii absolute a revendicărilor democratice, în chestiunea sprijinirii elementelor opoziționiste, a limitării centralismului etc.

plan a chestiunii situației Bundului în partid, dizolvarea grupului „Muncitorul din Sud", două votări în legătură cu programul agrar și, în sfârșit, al șaselea caz, votarea *împotriva* Uniunii social-democraților ruși din străinătate („Rabocee Delo"), adică recunoașterea Ligii ca singura organizație a partidului în străinătate. Vechiul spirit de cerc, acela dinainte de formarea partidului, interesele organizațiilor sau ale grupulețelor oportuniste, înțelegerea îngustă a marxismului luptau aci cu politica strict principială și consecventă a social-democrației revoluționare : iscriștii minorității au mai mers încă cu noi într'o serie întreagă de cazuri, într'o serie întreagă de votări extrem de importante (din punctul de vedere al Comitetului de organizare al „Muncitorului din Sud", al lui „Rabocee Delo")... atâta vreme cât n'a fost vorba de *propriul lor* spirit de cerc, de propria lor inconsecvență. „Împărțirile" de tipul despre care vorbim aici arată limpede că, într'o serie de chestiuni privitoare la traducerea în fapt a principiilor noastre, *centrul a mers cu antiiscriștii*, a fost mult mai aproape de ei decât de noi, a înclinat *în fapt* mult mai mult spre aripa *oportunistă* decât spre aripa *revoluționară* a social-democrației. „Iscriștii" *cu numele*, cărora le era rușine *să fie* iscriști, și-au dat arama pe față, și lupta inevitabilă a provocat o iritație destul de mare, care a făcut ca elementele mai puțin pătrunzătoare și mai impresionabile să nu vadă nuanțele principiale care au ieșit la iveală în această luptă. Dar acum, când focul luptei s'a mai potolit și când procesele-verbale au rămas ca un document obiectiv al unei serii de lupte aprige, acum numai oamenii care nu vor să vadă nu-și dau seama că alianța mahovilor și egorovilor cu achimovii și liberii n'a fost întâmplătoare și nu putea fi întâmplătoare. Lui Martov și Axelrod nu le mai rămâne decât să evite orice analiză complectă și precisă a proceselor-verbale sau să încerce *să modifice* post factum comportarea lor la congres, exprimând în acest scop *regrete* în fel și chip. Ca și când prin regrete

s'ar putea suprima deosebirile de vederi, deosebirile de ordin politic ! Ca şi când alianţa actuală a lui Martov şi Axelrod cu Achimov, Brucher şi Martânov ar putea face ca partidul nostru, refăcut la Congresul al II-lea, să uite lupta pe care au dus-o iscriştii împotriva antiiscriştilor aproape în tot cursul congresului !

Al treilea tip de votări dela congres, care cuprinde ultimele trei din cele cinci părţi ale diagramei (C, D şi E), se caracterizează prin faptul că *o mică parte din iscrişti se desprinde şi trece de partea antiiscriştilor*, care, deaceea, sunt învingători (atâta timp cât rămân la congres). Pentru a urmări cât mai exact dezvoltarea acestei faimoase *coaliţii* a minorităţii iscriste cu antiiscriştii, despre care a fost deajuns să se pomenească pentru ca Martov să scrie la congres mesaje isterice, redăm în diagramă toate cele trei tipuri principale de votări *nominale* de acest fel. *C* reprezintă votarea asupra egalităţii limbilor (am luat ultima din cele trei votări nominale asupra acestei chestiuni, ca fiind cea mai complectă). Antiiscriştii şi întreg centrul sunt toţi ca unul împotriva noastră, iar din rândurile iscriştilor se desprinde o parte din majoritate şi una din minoritate. *Nu se vede încă ce iscrişti sunt în stare să formeze o coaliţie definitivă şi trainică cu „dreapta" oportunistă a congresului.* Apoi vine votarea de tipul *D* a paragrafului 1 din statut (din cele două votări am luat-o pe cea mai precisă, adică pe aceea dela care nu s'a abţinut nimeni). *Coaliţia se conturează mai net şi se închiagă mai solid* * : iscriştii minorităţii sunt deja

* *Judecând după toate datele*, reiese că de acelaş tip au fost încă *patru votări asupra statutului* : pag. 278 — 27 pentru Fomin contra 21 ale noastre ; pag. 279 — 26 pentru Martov faţă de 24 pentru noi ; pag. 280 — 27 contra mea, 22 pentru ; şi tot acolo 24 pentru Martov faţă de 23 pentru noi. Acestea sunt votările cu privire la cooptările în instituţiile centrale, despre care am mai vorbit mai sus. Votări nominale n'au fost (a fost una, dar n'a rămas nimic scris despre ea). Bundiştii (toţi sau o parte), pe cât se vede, îl *salvează* pe Martov. Afirmaţiile greşite ale lui Martov (la Ligă) cu privire la votările de acest tip au fost corectate mai sus.

toţi de partea lui Achimov şi Liber ; dintre iscriştii majorităţii sunt de partea acestora numai un număr neînsemnat, ceeace compensează faptul că trei delegaţi ai „centrului" şi un antiiscrist au trecut de partea noastră. E destul să arunci o privire asupra diagramei, ca să-ţi dai seama care elemente treceau întâmplător şi vremelnic ba de o parte, ba de cealaltă, şi care *au mers ca împinşi de o forţă de neînvins către o coaliţie trainică cu achimovii.* Ultima votare (E — alegerea Organului Central, a Comitetului Central şi a Consiliului partidului), *care reprezintă tocmai împărţirea definitivă în majoritate şi minoritate*, ne arată limpede contopirea totală a minorităţii iscriste cu *întreg* „centrul" şi cu *rămăşiţele* antiiscriştilor. Din cei opt antiiscrişti mai rămăsese atunci la congres *unul singur*, tov. Brucher (căruia tov. Achimov îi explicase deja greşala pe care o făcuse şi care îşi ocupase locul ce-i revenea de drept în rândurile *martoviştilor*). Plecarea celor şapte *oportunişti, cei mai de „dreapta"*, a hotărît soarta alegerilor contra lui Martov *.

Şi acum să facem bilanţul congresului pe baza datelor obiective asupra votărilor *de toate tipurile*.

S'a vorbit foarte mult de caracterul *„întâmplător"* al majorităţii dela congresul nostru. E singurul argument cu care se consola tov. Martov în broşura lui „Incă odată în minoritate". Diagrama arată limpede că *într'un sens*, dar numai într'unul singur, majoritatea poate fi numită întâmplătoare, anume în sensul că cele şapte elemente oportuniste ale *„dreptei"* au părăsit congresul, chipurile, *întâmplător*. In măsura în care această plecare e întâmplătoare, *în aceeaşi măsură* (şi nu mai mult) este întâmplătoare şi majo-

* Cei şapte oportunişti care au părăsit Congresul al II-lea au fost : cei cinci bundişti (Bundul a ieşit din partid la Congresul al II-lea după respingerea principiului federativ) şi doi „rabocedelţi" — tov. Martânov şi tov. Achimov. Aceştia din urmă au părăsit congresul după ce Liga iscristă a fost recunoscută ca *singura* organizaţie a partidului în străinătate, adică după dizolvarea „Uniunii social-democraţilor ruşi" din străinătate, a lui „Rabocee Delo". (Nota autorului la ediţia din 1908. — *Nota Red.*)

ritatea noastră. O simplă privire sumară asupra diagramei ne arată mai bine decât orice lungi discuții de partea cui ar fi fost, *ar fi trebuit să fie* acești șapte *. Se pune însă întrebarea : în ce măsură poate fi socotită cu adevărat întâmplătoare plecarea celor șapte? Iată o întrebare pe care nu sunt dispuși să și-o pună cei care vorbesc cu plăcere despre caracterul „întâmplător“ al majorității. Nu-i o întrebare plăcută pentru ei. Este oare întâmplător faptul că au plecat cei mai zeloși reprezentanți ai aripii *drepte* a partidului nostru, și nu ai celei *stângi?* Este oare o întâmplare că au plecat *oportuniștii*, și nu *social-democrații revoluționari* consecvenți? Nu există oare vreo legătură între această plecare „întâmplătoare“ și lupta care s'a dus în tot cursul congresului împotriva aripii oportuniste și care apare acum atât de clar în diagrama noastră?

E destul să punem aceste întrebări atât de neplăcute pentru minoritate, ca să înțelegem ce fapt *se camuflează* prin aceste afirmații despre caracterul întâmplător al majorității. Se camuflează faptul cert și indiscutabil că *minoritatea era compusă din membrii partidului nostru care înclină cel mai mult spre oportunism.* Minoritatea era compusă din elementele partidului *cele mai puțin statornice* pe plan teoretic, *cele mai puțin consecvente din punct de vedere principial.* Minoritatea s'a format tocmai din *aripa dreaptă* a partidului. Impărțirea în majoritate și minoritate este continuarea directă și inevitabilă a împărțirii social-democrației într'o aripă revoluționară și una oportunistă, în Munte și Girondă [22], care n'a apărut ieri sau alaltăieri, care nu există numai în partidul muncitoresc rus și care, cu siguranță, nu va dispare dela o zi la alta.

Acest fapt este de o importanță capitală pentru lămurirea cauzelor și diferitelor stadii ale divergențelor. A încerca

* Vom vedea mai jos că, *după* congres, atât tov. Achimov, cât și Comitetul din Voronej, cel mai *înrudit* cu tov. Achimov, și-au manifestat direct simpatia pentru *„minoritate“*.

să ocolești acest fapt tăgăduind sau cocoloșind lupta dela congres și nuanțele principiale care s'au manifestat în această luptă, înseamnă să-ți dai singur un certificat de totală sărăcie intelectuală și politică. Iar pentru *a dezminți* acest fapt trebue *în primul rând* să dovedești că tabloul general al votărilor și „împărțirilor“ dela congresul partidului nostru nu este acela pe care l-am înfățișat eu ; *în al doilea* rând trebue să dovedești că, *în ceeace privește fondul* tuturor chestiunilor din cauza cărora „s'a împărțit“ congresul, social-democrații revoluționari cei mai consecvenți, care și-au luat în Rusia numele de iscriști, *n'au avut dreptate* *. Incercați să dovediți aceasta, domnilor!

Faptul că minoritatea era compusă din elementele cele mai oportuniste, cele mai puțin statornice și mai puțin consecvente ale partidului, dă, între altele, un răspuns multor nedumeriri și obiecții făcute majorității de către oameni care nu cunosc bine chestiunea sau n'au aprofundat-o îndeajuns. Nu este oare neserios, ni se spune, să explicați *divergențele* printr'o mică greșală a tovarășului Martov și a tovarășului Axelrod? Da, domnilor, greșala tovarășului Martov n'a fost mare (și eu am spus-o încă la congres, în focul luptei), însă această mică greșală *putea* să pricinuiască *(și a pricinuit)* mult rău, fiindcă tov. Martov s'a lăsat atras de partea unor delegați care au comis *o serie întreagă de greșeli,* care

* Notă pentru tov. Martov. Dacă tov. Martov a uitat acum că a
fi *iscrist* înseamnă a fi *partizanul unei orientări*, și nu *membrul unui*
cerc, îl sfătuim să citească în procesele-verbale ale congresului cum a
explicat tov. Troțchi lui Achimov această chestiune. La congres au
existat trei *cercuri* iscriste (prin atitudinea lor față de partid) : grupul
„Eliberarea muncii“, redacția „Iscrei“ și organizația „Iscrei“. Două
dintre aceste trei cercuri au avut destul bun simț ca să se dizolve sin-
gure ; al treilea a dovedit că nu are destul spirit de partid pentru a
face aceasta și a fost dizolvat de congres. Cel mai larg cerc al iscriș-
tilor, organizația „Iscrei“ (care cuprindea și redacția, și grupul „Eli-
berarea muncii“), număra la congres numai 16 oameni, din care *nu-*
mai unsprezece aveau vot deliberativ. Cei care, deși iscriști *prin o-*
rientarea lor, nu aparțineau niciunui „cerc“ iscrist erau la congres,
după socoteala mea, *în număr de 27 cu 33 de voturi*. Inseamnă deci că
mai puțin de jumătate din iscriști aparțineau *cercurilor* iscriste.

într'o serie întreagă de chestiuni au dat dovadă de înclinare spre oportunism și lipsă de statornicie în principii. Faptul că tovarășii Martov și Axelrod au dat dovadă de nestatornicie este un fapt individual și de mică importanță; dar faptul că s'a format o minoritate foarte, foarte însemnată din *toate elementele* cele mai puțin statornice, *din toți aceia* care ori nu recunoșteau deloc orientarea „Iscrei" și o combăteau direct, ori o recunoșteau în vorbe, dar în realitate mergeau aproape totdeauna cu antiiscriștii, — acest fapt nu este individual, ci *privește partidul*, și *nu poate fi considerat ca fiind cu totul lipsit de importanță*.

Nu-i oare ridicol *să explici* divergențele prin dominarea spiritului de cerc ruginit și a filistinismului revoluționar în micul grup al vechii redacții a „Iscrei"? Nu, nu-i ridicol, deoarece *acest* spirit de cerc *individualist a fost sprijinit de toate acele elemente din partidul nostru* care în tot cursul congresului au luptat *pentru toate formele de spirit de cerc*, de toți cei *care în general nu s'au putut ridica* deasupra filistinismului revoluționar, de toți cei care invocau caracterul „istoric" al răului pe care-l reprezintă filistinismul și spiritul de cerc, pentru a justifica și a menține acest rău. Ar mai putea fi socotit întâmplător, dacă vreți, faptul că interesele strâmte de cerc au precumpănit asupra spiritului de partid în micul cerc al redacției „Iscrei". Dar nu a fost o întâmplare că în sprijinul acestui spirit de cerc s'au ridicat hotărît achimovii și brucherii, care țineau nu mai puțin (dacă nu chiar mai mult) la „continuitatea istorică" a vestitului Comitet din Voronej și a faimoasei „Organizații muncitorești" din Petersburg[23], și egorovii, care au deplâns tot atât de amar (dacă nu și mai amar) „uciderea" lui „Rabocee Delo", ca și „uciderea" vechii redacții, mahovii etc. etc. Spune-mi cu cine te întâlnești, și ți-oi spune cine ești — spune o zicătoare înțeleaptă. Spune-mi cine este aliatul tău politic, cine votează pentru tine, și ți-oi spune care este *fizionomia* ta *politică*.

Greșala neînsemnată a tovarășului Martov și a tovarășului Axelrod a rămas și putea să rămână *neînsemnată* atâta vreme cât n'a servit ca punct de plecare pentru *o alianță trainică* între ei și întreaga aripă oportunistă a partidului nostru, atâta vreme cât această greșală nu a dus, datorită acestei alianțe, la o *răbufnire* a oportunismului, la *revanșa* tuturor acelora împotriva cărora luptase „Iscra" și care acum erau foarte bucuroși *să-și verse necazul* pe partizanii consecvenți ai social-democrației revoluționare. Evenimentele care au urmat după congres au dus tocmai la faptul că în noua „Iscra" vedem o răbufnire a oportunismului, vedem revanșa achimovilor și brucherilor (vezi foaia Comitetului din Voronej *), vedem încântarea martânovilor, cărora în sfârșit (în sfârșit!) li s'a dat în detestata „Iscră" posibilitatea să dea cu copita în „dușmanul" detestat, pentru toate jignirile din trecut. Aceasta ne arată deosebit de sugestiv cât de necesar era „să se restabilească vechea redacție a «Iscrei»" (din ultimatul tovarășului Starover dela 3 Noembrie 1903) pentru a păstra „continuitatea" iscristă...

Luat în sine, faptul că congresul (și partidul) s'au împărțit într'o aripă de stânga și una de dreapta, într'o aripă revoluționară și una oportunistă, nu numai că nu era ceva teribil și critic, dar nu era nici măcar ceva anormal. Dimpotrivă, întreg ultimul deceniu al istoriei social-democrației ruse (și nu numai ruse) a dus în mod necesar și inevitabil la această împărțire. Că această împărțire a fost provocată de o serie de greșeli foarte *neînsemnate* ale aripii de dreapta, de o serie de divergențe foarte puțin importante (relativ), — acest fapt (care pare șocant unui observator superficial și unui spirit filistin) a însemnat *un mare pas înainte al întregului nostru partid în ansamblul lui*. Inainte vreme noi nu eram de acord asupra unor probleme mari, care puteau să justifice uneori chiar și o sciziune; astăzi noi am căzut

* Vezi volumul de față, pag. 241. — *Nota Trad.*

de acord asupra problemelor mari şi importante, astăzi ne deosebim numai prin *nuanţe,* asupra cărora putem *şi trebue* să discutăm, dar care ar fi absurd şi copilăresc să constitue un motiv de despărţire (cum a şi spus pe bună dreptate tov. Plehanov în interesantul său articol „Ce nu trebue să facem?", articol asupra căruia vom mai reveni). *Acum,* când *comportarea anarhică* a minorităţii *după congres* a dus partidul aproape la o sciziune, poţi întâlni adesea înţelepţi care spun: dar merita oare să te lupţi la congres pentru astfel de bagatele ca incidentul cu Comitetul de organizare, dizolvarea grupului „Muncitorul din Sud" sau a lui „Rabocee Delo", § 1 din statut, dizolvarea vechii redacţii etc.? Cine judecă astfel * introduce tocmai punctul de vedere de cerc în chestiunile de partid: lupta *între nuanţe* în partid *este inevitabilă şi necesară* atât timp cât această luptă nu duce la anarhie şi sciziune, atâta timp cât ea se desfăşoară *în cadrul* aprobat de comun acord de către toţi tovarăşii şi membrii de partid. Şi *lupta noastră la congres* împotriva aripii de dreapta a partidului, împotriva lui Achimov şi Axelrod, împotriva lui Martânov şi Martov *n'a depăşit cu nimic acest cadru.* E destul să amintim două fapte care dovedesc aceasta în mod incontestabil: 1) când tovarăşii Martânov şi Achimov erau pe punctul să părăsească congresul, noi *am fost cu toţii gata* să înlăturăm cu orice chip ideea unei „jigniri", *am adoptat cu toţii* (cu 32 de voturi) rezo-

* Nu pot să nu-mi amintesc în legătură cu aceasta de o discuţie pe care am avut-o la congres cu unul dintre delegaţii „centrului": „Ce atmosferă grea domneşte la congresul nostru!" — mi se plângea el. — „Această luptă înverşunată, această agitaţie a unuia împotriva altuia, această polemică aspră, această atitudine netovărăşească!..." „Ce lucru minunat este congresul nostru" — i-am răspuns eu. — „O luptă deschisă, liberă. Părerile au fost spuse. Nuanţele s'au conturat. Grupurile s'au precizat. Mâinile s'au ridicat. Hotărîrea a fost luată. O etapă a fost parcursă. Inainte! — Uite, aşa mai înţeleg şi eu. E viaţă. E ceva ce nu seamănă deloc cu disputele nesfârşite şi plictisitoare ale intelectualilor, care se termină nu pentrucă problema a fost rezolvată, ci pentrucă oamenii au obosit vorbind..."

Tovarăşul din „centru" m'a privit cu ochi nedumeriţi şi a ridicat din umeri. Nu vorbeam aceeaşi limbă.

luţia tovarăşului Troţchi prin care aceşti tovarăşi erau invitaţi să se considere satisfăcuţi cu explicaţiile date şi să-şi retragă declaraţia; 2) când s'a ajuns la alegerea centrelor, noi am oferit minorităţii (sau aripii oportuniste) a congresului *minoritatea în ambele centre:* Martov să fie ales în Organul Central, iar Popov în Comitetul Central. Noi *nu puteam* proceda altfel din punct de vedere partinic, din moment ce hotărîsem încă înainte de congres să alegem două grupuri de câte trei. *Dacă deosebirea dintre nuanţele care au ieşit la iveală la congres* nu a fost mare, nici concluzia *practică* pe care am tras-o noi din lupta dintre aceste nuanţe *nu a fost mare;* această concluzie se reducea *exclusiv* la aceea că în ambele grupuri trebue acordate *două treimi majorităţii* dela congresul partidului.

Numai faptul că minoritatea *nu a acceptat* la congresul partidului să fie *minoritate în centre* a dus mai întâi la „văicăreala neputincioasă" a intelectualilor care suferiseră o înfrângere, iar apoi la *frazeologia anarhistă* şi la acţiuni anarhice.

In încheiere, să privim încă odată diagrama din punctul de vedere al compoziţiei centrelor. Fireşte că delegaţii trebuiau să ţină seama în alegeri *nu numai* de criteriul nuanţelor, ci şi de cel al *aptitudinilor,* al capacităţii de muncă etc. a cutărei sau cutărei *persoane.* Acum minorităţii îi place foarte mult să confunde aceste chestiuni. Că aceste chestiuni sunt diferite, aceasta se înţelege dela sine şi se vede chiar şi din faptul că alegerea unui grup *iniţial* de trei pentru Organul Central fusese plănuită încă *înainte de congres,* atunci când nimeni nu putea să prevadă alianţa lui Martov şi Axelrod cu Martânov şi Achimov. La chestiuni diferite, şi răspunsurile trebue căutate în mod diferit: la chestiunea nuanţelor trebue căutat răspunsul în *procesele-verbale ale congresului,* în discuţia şi în votarea *deschisă* a tuturor punctelor. Toţi delegaţii la congres au hotărît ca chestiunea aptitudinilor *persoanelor* să fie tranşată *prin vot secret.*

Dece *întregul congres* a luat *în unanimitate* această hotărîre ? — aceasta e o chestiune atât de elementară încât ar fi straniu să ne mai oprim asupra ei, dar minoritatea (după ce a fost înfrântă în alegeri) a început să uite până şi lucrurile elementare. Am ascultat un potop de cuvântări în favoarea vechii redacţii, cuvântări înflăcărate, pătimaşe, atingând o exaltare vecină cu iresponsabilitatea, dar n'am auzit *absolut nimic* despre nuanţele ivite *la congres* în legătură cu lupta pentru un grup de şase sau unul de trei. Din toate colţurile auzim tot felul de zvonuri şi vorbe cum că persoanele alese în Comitetul Central ar fi incapabile de acţiune, inapte, rău intenţionate etc. ; dar nu auzim *absolut nimic* despre nuanţele *dela congres* care s'au luptat ca să-şi asigure preponderenţa în Comitetul Central. Găsesc că este necuviincios şi nedemn să colportezi *în afara congresului* diferite zvonuri şi vorbe despre calităţile şi faptele acestor persoane (căci aceste fapte sunt 99% secrete organizatorice, despre care nu trebue să aibă cunoştinţă decât instanţa superioară a partidului). A lupta *în afara congresului* cu *astfel de mijloace* înseamnă, după mine, a proceda ca un *bârfitor.* Şi singurul răspuns pe care l-aş putea da opiniei publice cu privire la aceste vorbe ar fi acela de a mă referi la lupta dela congres : voi afirmaţi că C.C. a fost ales cu o majoritate mică. E adevărat. Dar această majoritate mică era formată din toţi cei care au luptat în modul cel mai consecvent, nu în vorbe, ci în fapt, pentru înfăptuirea planurilor iscriste. Deaceea autoritatea *morală* a acestei majorităţi trebue să fie incomparabil mai mare decât autoritatea ei *formală,* — pentru toţi cei care preţuesc continuitatea *orientării* „Iscrei" mai mult decât aceea a cutărui sau cutărui *cerc* al „Iscrei". Cine era *mai competent să judece* dacă o persoană sau alta este sau nu capabilă să aplice politica „Iscrei" : cei care au aplicat această politică la congres, sau cei care într'o serie întreagă de cazuri au combătut această

politică şi au apărat tot ce era înapoiat, tot felul de vechituri, tot felul de manifestări ale spiritului de cerc ?

o) DUPA CONGRES. DOUA METODE DE LUPTA

Analiza dezbaterilor şi votărilor dela congres, pe care am terminat-o, explică de fapt in nuce (în germene) *tot ce s'a întâmplat după congres,* şi deaceea putem expune pe scurt etapele următoare ale crizei din partidul nostru.

Refuzul lui Martov şi Popov de a lua parte la alegeri a creat imediat o atmosferă de *ciorovăială* într'o luptă de partid, în lupta dintre diferite nuanţe din sânul partidului. Tov. Glebov, socotind că nu e cu putinţă ca redactorii care n'au fost aleşi să fi luat în mod serios hotărîrea *de a coti* spre poziţia lui Achimov şi Martânov şi că atitudinea pe care au adoptat-o se explică în primul rând prin enervarea lor, ne-a propus mie şi lui Plehanov, chiar a doua zi după congres, să ajungem la o împăcare, „să-i cooptăm" pe toţi patru, cu condiţia să se asigure reprezentarea redacţiei în Consiliu (adică unul din cei doi reprezentanţi să aparţină în mod obligatoriu majorităţii *din partid).* Această condiţie ni s'a părut mie şi lui Plehanov rezonabilă, deoarece, dacă o acceptau, însemna că-şi *recunosc în mod tacit greşelile comise la congres,* însemna că doresc pace, şi nu război, că doresc să fie mai aproape de Plehanov şi de mine decât de Achimov şi Martânov, de Egorov şi Mahov. Concesia în legătură cu „cooptarea" căpăta, aşa dar, un caracter *personal,* şi nu merita să respingem o concesie de ordin personal, care trebuia să înlăture enervarea şi să restabilească pacea. Deaceea eu şi Plehanov ne-am declarat de acord cu ea. Majoritatea redacţiei a respins această condiţie. *Glebov a plecat.* Aşteptam consecinţele : va rămâne Martov pe poziţia leală pe care s'a situat la congres *(împotriva* tovarăşului Popov, reprezentantul centrului), sau vor învinge ele-

mentele nestatornice şi cu tendinţe scizioniste pe care le-a urmat.

Eram în faţa următoarei dileme: va voi tov. Martov să considere „coaliţia" sa dela congres ca un fapt politic izolat (aşa cum a fost un caz izolat coaliţia lui Bebel cu Vollmar în 1895 — *si licet parva componere magnis* *), sau va voi *să consolideze* această coaliţie, depunând toate eforturile pentru a demonstra că *eu şi cu Plehanov* am greşit la congres, şi va deveni adevăratul şef al aripii oportuniste din partidul nostru. Cu alte cuvinte, această dilemă se putea formula astfel: ceartă sau luptă politică de partid? Dintre noi trei, care a doua zi după congres am fost singurii membri prezenţi ai instituţiilor centrale, Glebov era cel care înclina cel mai mult spre prima soluţie a dilemei şi căuta să împace copiii certaţi. Spre a doua soluţie înclina mai mult tov. Plehanov, de care, cum s'ar zice, nu era chip să te apropii. Eu eram de data aceasta „centrul", sau „mlaştina", şi am încercat să recurg la metoda convingerii. In momentul de faţă ar fi imposibil să restabilesc încercările făcute verbal de mine în acest scop, şi de altfel aceasta n'ar duce decât la confuzie, aşa că nu voi urma exemplul prost al tovarăşului Martov şi al tovarăşului Plehanov. Socot însă necesar să citez câteva pasaje dintr'o scrisoare pe care am trimis-o în acest scop unui iscrist din „minoritate".

...„Faptul că Martov a refuzat să facă parte din redacţie, că el şi alţi publicişti ai partidului au refuzat să colaboreze, că o serie întreagă de persoane au refuzat să lucreze pentru C.C., propagarea ideii boicotului sau a rezistenţei pasive, toate acestea vor duce în mod inevitabil, vor duce chiar împotriva voinţei lui Martov şi a prietenilor lui la sciziunea partidului. Chiar dacă Martov va rămâne pe poziţia leală (pe care s'a situat cu atâta hotărîre la congres), alţii nu vor rămâne pe această poziţie, — şi rezultatul prevăzut de mine va fi inevitabil...

...Şi atunci mă întreb: ce motiv am avea, la drept vorbind, să ne despărţim?... Trec în revistă toate evenimentele şi toate impresiile

* — dacă este permis să comparăm ceva mic cu ceva mare. — *Nota Trad.*

dela congres şi recunosc că, adeseori, m'am comportat şi am acţionat ca un «turbat», într'o stare de teribilă enervare, şi sunt gata să-mi recunosc în faţa oricui această vină, dacă se poate numi vină ceeace a fost provocat în mod firesc de atmosferă, de diferitele reacţiuni şi replici, de luptă etc. Dar, privind fără patimă rezultatele obţinute, privind ceeace s'a realizat prin această luptă aprigă, trebue să spun că nu pot vedea în aceste rezultate nimic, absolut nimic dăunător partidului şi absolut nimic supărător sau jignitor pentru minoritate.

Desigur, nu putea să nu fie supărător însuşi faptul de a rămâne în minoritate, dar protestez categoric împotriva ideii că noi am fi «pătat» pe cineva, că *am fi vrut* să jignim sau să înjosim pe cineva. Nici pomeneală de aşa ceva. Şi nu este admisibil ca divergenţele politice să ne ducă la o interpretare a evenimentelor bazată pe faptul de a acuza partea cealaltă de rea credinţă, de incorectitudine, de intrigărie şi alte lucruri drăguţe, despre care auzi vorbindu-se tot mai des în atmosfera sciziunii care se apropie. Aceasta nu este admisibil, deoarece în cazul cel mai bun ar însemna o lipsă de bun simţ nec plus ultra *.

Am ajuns să fim în divergenţă cu Martov pe plan politic (şi organizatoric), aşa cum am mai fost în divergenţă cu el de zeci de ori. Fiind învins în chestiunea § 1 din statut, eu nu puteam să nu mă străduesc cu toată energia să-mi iau revanşa în ceeace-mi mai rămânea mie (şi congresului). Nu puteam să nu tind, pe de o parte, spre un C.C. strict iscrist, iar pe de altă parte spre o redacţie compusă din trei... Eu consider că acest grup de trei este *singurul* în stare să formeze o instituţie, şi nu un colectiv în care să domnească familiarismul şi neglijenţa, că este singurul în stare să formeze un centru adevărat, în care fiecare să-şi formuleze şi să-şi susţină întotdeauna punctul de vedere de partid şi nimic altceva, irrespective ** de tot ce este personal, de orice considerente de supărare, plecare etc.

Fără îndoială că, după evenimentele dela congres, acest grup de trei a sancţionat o linie politică şi organizatorică îndreptată dintr'un anumit punct de vedere împotriva lui Martov. Fără îndoială. Şi pentru acest motiv să ajungem la o ruptură? Pentru acest motiv să sfărâmăm partidul?? Oare Martov şi Plehanov n'au fost împotriva mea în chestiunea demonstraţiilor? Iar în chestiunea programului n'am fost eu şi Martov împotriva lui Plehanov? Oare nu se întâmplă întotdeauna în orice grup de trei ca una sau alta din părţile sale să se îndrepte împotriva fiecărui membru al său? Dacă majoritatea iscriştilor a găsit, atât în cadrul organizaţiei «Iscra», cât şi la congres, că această nuanţă

* — în cel mai înalt grad. — *Nota Trad.*
** — independent. — *Nota Trad.*

specială a liniei organizatorice şi politice a lui Martov este greşită, nu e oare o curată nebunie să încerci să explici acest fapt prin nu ştiu ce «montări», «asmuţiri» etc. ? N'ar fi oare o nebunie să încerci să ocoleşti acest fapt, *înjurând* această majoritate, calificând-o drept «gaşcă»?

Repet : eu, ca şi majoritatea iscriştilor dela congres, sunt profund convins că Martov a adoptat o linie greşită şi că trebue îndreptat. N'are niciun sens să se supere pentrucă vrem să-l îndreptăm, să vadă în aceasta o jignire etc. Noi n'am «pătat» şi nu «pătăm» pe nimeni cu nimic, noi nu înlăturăm pe nimeni *dela muncă*. Şi, după mine, ar fi o nebunie de neînchipuit să provoci o sciziune din cauză că anumite persoane au fost îndepărtate *dintr'un centru*" *.

Am socotit necesar să amintesc aceste declaraţii scrise ale mele, pentrucă ele arată *precis* străduinţa majorităţii de a trage *de îndată* o linie de demarcaţie netă între supărările personale posibile (şi inevitabile într'o luptă aprigă) şi enervările personale provocate de violenţa şi „furia" atacurilor etc., pe de o parte, — şi o anumită greşală politică, o anumită linie politică (coaliţia cu aripa dreaptă), pe de altă parte.

Aceste declaraţii dovedesc că *rezistenţa pasivă* a minorităţii *a început imediat după congres* şi că noi am avertizat-o imediat că aceasta înseamnă *un pas spre sciziunea partidului ;* — că aceasta e în directă contradicţie *cu declaraţiile leale făcute la congres ;* — că această sciziune se va produce numai *din cauză că* anumite persoane *au fost îndepărtate din instituţiile centrale* (adică din cauză că nu au fost alese), căci nimeni nu s'a gândit vreodată să înlăture *dela muncă* pe vreun membru al partidului : — că divergenţa politică dintre noi (care este inevitabilă, întrucât nu s'a lămurit şi nu s'a rezolvat încă problema : cine a avut o

---

* Această scrisoare (scrisoare adresată lui A. N. Potresov la 31 August [13 Septembrie] 1903. — *Nota Red.)* a fost scrisă *în Septembrie* (stil nou). Am omis din ea tot ce mi s'a părut că n'are legătură cu chestiunea. Dacă destinatarul scrisorii socoate că tocmai ceeace am omis eu este important, el va putea umple acest gol foarte uşor. A propos. Profit de această ocazie ca, odată pentru totdeauna, să autorizez pe toţi oponenţii mei să dea publicităţii scrisorile mele particulare, dacă ei cred că aceasta poate fi util cauzei.

linie greşită la congres, noi sau Martov ?) începe *să degenereze tot mai mult în ceartă* cu înjurături, suspiciuni etc. etc.

Avertismentele n'au avut efect. Comportarea minorităţii a arătat că în sânul ei încep să precumpănească elementele cele mai puţin statornice şi *care preţuesc cel mai puţin partidul.* Aceasta ne-a silit, pe Plehanov şi pe mine, să ne retragem consimţimântul cu privire la propunerea lui Glebov ; într'adevăr, din moment ce minoritatea, prin *faptele* ei, dădea dovadă de instabilitate politică nu numai în domeniul principiilor, ci şi în ceeace priveşte *lealitatea elementară faţă de partid,* ce valoare puteau să mai aibă *vorbele* referitoare la faimoasa „continuitate" ? Nimeni nu şi-a bătut joc atât de spiritual ca Plehanov de absurditatea cerinţei de „a coopta" în redacţia de partid o majoritate formată din oameni care vorbesc deschis despre noile şi crescândele lor divergenţe ! Dar unde s'a mai văzut vreodată ca majoritatea din instituţiile centrale ale unui partid să se transforme singură în minoritate, *mai înainte* ca divergenţele *noi să fi fost clarificate* în presă, în faţa partidului ? Intâi să se expună divergenţele, iar partidul să discute importanţa şi adâncimea lor şi să-şi îndrepte singur greşala pe care a făcut-o la Congresul al II-lea, dacă se va dovedi că a făcut vreo greşală ! Simplul fapt că s'a formulat o asemenea cerinţă *în numele* unor divergenţe încă necunoscute dovedea totala nestatornicie a celor care au formulat-o, dovedea că ei reduc în întregime divergenţele politice la certuri, dovedea o totală lipsă de respect faţă de întregul partid şi faţă de propriile lor convingeri. N'au existat şi nu vor exista niciodată pe lume oameni care, având o *convingere principială,* să renunţe *de a convinge pe alţii* până când nu vor obţine *(pe cale privată)* majoritatea în instituţia pe care vor s'o facă să-şi schimbe convingerile.

In sfârşit, la 4 Octombrie, tov. Plehanov declară că va face o *ultimă* încercare pentru a pune capăt acestei absurdităţi. Cei şase membri ai vechii redacţii se adună în pre-

zența unui nou membru al C.C.*. Tov. Plehanov demonstrează trei ore în șir că cererea de „a coopta" patru membri din „minoritate" față de doi din „majoritate" este lipsită de sens. El propune *să se coopteze doi,* pentru ca, pe de o parte, să se înlăture orice teamă că noi am vrea „să hărțuim", să strivim, să repezim, să executăm și să înmormântăm pe cineva, iar pe de altă parte pentru a ocroti drepturile și poziția „majorității" partidului. *Propunerea de a se coopta doi membri a fost deasemeni respinsă.*

La 6 Octombrie Plehanov și cu mine adresăm o scrisoare oficială tuturor vechilor redactori ai „Iscrei" și tovarășului Troțchi, colaborator, cu următorul cuprins:

„Stimați tovarăși! Redacția Organului Central socoate de datoria sa să-și exprime în mod oficial regretul în legătură cu refuzul d-v. de a colabora la «Iscra» și «Zaria»[25]. In ciuda repetatelor invitații de a colabora, pe care vi le-am adresat imediat după Congresul al II-lea al partidului și pe care ulterior le-am repetat în mai multe rânduri, n'am primit dela d-v. niciun articol. Redacția Organului Central consideră că refuzul d-v. n'a putut fi provocat de ea prin nimic. Bine înțeles o oarecare supărare personală nu trebue, desigur, să fie o piedică pentru colaborarea la Organul Central al partidului. Dacă însă refuzul d-v. a fost provocat de o divergență de concepții între noi și d-v., socotim că ar fi extrem de folositor, din punctul de vedere al intereselor partidului, să expuneți pe larg aceste divergențe. Mai mult. Socotim că ar fi în totul de dorit ca adâncimea și caracterul acestor divergențe să fie lămurite cât mai curând în fața întregului partid în coloanele publicațiilor scoase de redacția noastră" **.

După cum poate să vadă cititorul, noi tot nu eram încă deloc lămuriți dacă în acțiunile „minorității" precumpănea

* Acest membru al C.C.[24] a mai organizat în mod special o serie de convorbiri particulare și colective cu minoritatea, în care a desmințit toate basmele absurde și a făcut apel la sentimentul datoriei de membru de partid.

** In scrisoarea către tov. Martov a mai fost adăugat un pasaj conținând o întrebare referitoare la o broșură, precum și următoarea frază: „In sfârșit, în interesul cauzei vă punem încă odată în vedere că noi suntem și acum dispuși să vă cooptăm în redacția Organului Central, pentru a vă da posibilitatea deplină de a vă expune și a vă apăra oficial concepțiile în instituția superioară a partidului".

supărarea personală sau dorința de a da organului (și partidului) o *orientare nouă,* care anume și în ce privință. Eu cred că și astăzi chiar, dacă am pune 70 de comentatori să lămurească această problemă pe baza oricărui material publicistic și a oricărei depoziții de martori, n'ar fi nici ei în stare să se descurce vreodată în această încurcătură. Nu știu dacă te poți descurca vreodată într'o ceartă: trebue ori s'o lichidezi, ori să te dai la o parte *.

Axelrod, Zasulici, Starover, Troțchi și Colțov ne-au răspuns la scrisoarea din 6 Octombrie prin câteva rânduri cum că subsemnații nu înțeleg să colaboreze la „Iscra" din momentul în care ea a trecut în mâinile noii redacții. Tov. Martov a fost mai explicit și ne-a onorat cu următorul răspuns:

„Către redacția Organului Central al P.M.S.D.R. Stimați tovarăși! Ca răspuns la scrisoarea d-v. din 6 Octombrie, declar următoarele: Consider că după consfătuirea care a avut loc la 4 Octombrie în prezența unui membru al Comitetului Central și la care ați refuzat să arătați pentru ce motive v'ați retras propunerea ce ne-ați făcut-o ca Axelrod, Zasulici, Starover și cu mine să intrăm în redacție cu condiția ca noi să ne angajăm să alegem ca «reprezentant» al nostru în Consiliu pe tovarășul Lenin, nu mai avem de dat nicio explicație în chestiunea conlucrării în cadrul aceluiaș organ. După ce, la consfătuirea amintită, ați evitat în repetate rânduri să formulați propriile voastre declarații, făcute față de martori, nu socot necesar să vă explic în această scrisoare motivele pentru care am refuzat să lucrez la «Iscra» în împrejurările actuale. Dacă va fi nevoie, voi da explicații amănunțite în fața întregului partid, care va afla chiar și din procesele-verbale ale Congresului al II-lea pentruce am refuzat propunerea d-v. de a face parte din redacție și din Consiliu, propunere pe care ați repetat-o acum... **.

L. Martov"

Această scrisoare, împreună cu documentele anterioare, dă o explicație certă chestiunii boicotului, dezorganizării,

* Tov. Plehanov ar fi adăugat, probabil: ori să satisfaci *toate* pretențiile inițiatorilor certei — *oricare ar fi ele.* Vom vedea mai departe dece n'a fost cu putință acest lucru.

** Omit răspunsul cu privire la broșura lui Martov care se reedita în acest moment.

anarhiei şi pregătirii sciziunii, pe care o ocoleşte cu atâta grijă (prin semne de exclamaţie şi puncte) tov. Martov în a sa „Stare de asediu", — chestiunii mijloacelor de luptă leale şi neleale.

Tov. Martov şi ceilalţi *sunt invitaţi* să-şi expună divergenţele, *sunt rugaţi* să spună deschis ce vor în fond şi care sunt intenţiile lor, *sunt îndemnaţi* să lase la o parte capriciile şi să-şi analizeze liniştit greşala pe care au făcut-o în legătură cu § 1 (greşală strâns legată de cealaltă greşală a lor, cotitura spre dreapta), — iar tov. Martov & Co. *refuză să stea de vorbă* şi ţipă: sunt asediat, sunt hărţuit! Ironiile despre „cuvintele teribile" n'au potolit focul acestor urlete comice.

Cum poate fi *asediat* cineva care *refuză să conlucreze?* — l-am întrebat noi pe tov. Martov. Cum poate fi ofensată, „hărţuită" şi oprimată o minoritate care *refuză să fie în minoritate!?* Căci faptul de a rămâne în minoritate implică neapărat şi în mod necesar anumite dezavantaje pentru acela care a rămas în minoritate. Aceste dezavantaje constau fie în faptul că el va trebui să facă parte dintr'un colectiv în care va fi în minoritate în anumite chestiuni, fie în faptul că va trebui să rămână în afara colectivului, să-l atace şi să se expună, în consecinţă, focului unor baterii bine întărite.

Prin ţipetele sale despre „starea de asediu", tov. Martov a vrut să spună că ei, cei rămaşi în minoritate, sunt combătuţi sau sunt conduşi în mod nejust şi neleal? *Numai* o asemenea teză putea să aibă (în ochii tovarăşului Martov) măcar o umbră de raţiune, deoarece, repet, faptul de a rămâne în minoritate atrage după sine neapărat şi în mod necesar anumite dezavantaje. Dar tocmai aceasta este partea comică, că tov. Martov nu putea fi *combătut în niciun chip* atâta timp cât refuza să stea de vorbă! Minoritatea nu putea fi *condusă în niciun chip* atâta timp cât refuza să fie în minoritate!

Tov. Martov n'a arătat *niciun caz* de abuz de putere comis de redacţia Organului Central în timpul când eu şi cu Plehanov făceam parte din redacţie. Deasemeni practicienii minorităţii n'au arătat *niciun caz* de abuz de putere din partea Comitetului Central. Oricât s'ar suci şi s'ar învârti acum tov. Martov în a sa „Stare de asediu", un lucru rămâne bine stabilit: *plângerile împotriva stării de asediu nu erau nimic altceva decât „văicăreli neputincioase"*.

Faptul că tovarăşii Martov & Co. nu au absolut niciun argument *raţional* împotriva redacţiei numite de congres este ilustrat cum nu se poate mai bine de propriile lor cuvinte: „noi nu suntem iobagi!" („Starea de asediu", pag. 34). Psihologia intelectualului burghez care se consideră ca făcând parte din categoria „spiritelor alese", planând deasupra organizaţiei de massă şi a disciplinei de massă, apare aci în mod foarte vădit. *A explica* refuzul de a lucra în partid prin cuvintele „noi nu suntem iobagi" înseamnă *a te trăda* cu totul, a recunoaşte că nu ai niciun argument, că eşti complect incapabil să motivezi, înseamnă că nemulţumirea ta nu are niciun motiv plauzibil. Plehanov şi cu mine declarăm că noi socotim că n'am provocat prin nimic acest refuz, rugând să ni se expună divergenţele, şi la aceasta ni se răspunde: „noi nu suntem iobagi" (cu adăugirea: noi n'am căzut încă la învoială asupra cooptării).

Individualismul intelectualist, care s'a manifestat încă în cursul discuţiilor asupra § 1 şi care a dovedit că înclină spre raţionamente oportuniste şi spre frazeologia anarhistă, consideră *orice* organizare şi disciplină proletară drept *iobăgie*. Publicul cititor va afla în curând că şi noul *congres al partidului* este considerat de aceşti „membri de partid" şi „persoane cu funcţii" în partid drept o instituţie iobăgistă teribilă şi insuportabilă pentru „spiritele alese"... Această „instituţie" este într'adevăr ceva teribil pentru cei care vor să se folosească de titlul de membru de partid, dar care simt

că, în ceeace-i priveşte, acest titlu este *incompatibil* cu interesele partidului şi voinţa partidului.

Rezoluţiile comitetelor pe care le-am enumerat în scrisoarea adresată redacţiei noii „Iscre" şi pe care tov. Martov le-a publicat în „Starea de asediu" arată în mod concret că comportarea minorităţii nu a fost decât *nesupunere* totală faţă de hotărîrile congresului şi *dezorganizare* a muncii practice pozitive. Minoritatea, compusă din oportunişti şi din oameni care urăsc „Iscra", *sfâşia partidul*, prejudicia, dezorganiza munca, vrând să se răzbune pentru înfrângerea suferită la congres şi simţind că nu va putea răsturna *niciodată* cu mijloace *cinstite şi leale* (lămurind lucrurile în presă sau la congres) acuzaţia de oportunism şi de instabilitate intelectualistă care le-a fost adusă la Congresul al II-lea. Dându-şi seama că nu sunt în stare *să convingă* partidul, ei au recurs la procedeul de *a dezorganiza* partidul şi de *a împiedica orice activitate*. Li s'a reproşat că ei (prin atitudinea lor confuză la congres) au făcut o fisură în vasul nostru; răspunsul lor la acest reproş a fost că s'au străduit *din răsputeri să spargă complect* vasul crăpat.

Noţiunile s'au încurcat într'atâta, încât boicotul şi refuzul de a activa au fost proclamate „metode *cinstite*" * de luptă. Tov. Martov se învârteşte acum în fel şi chip în jurul acestui punct delicat. Tov. Martov este un om atât de „principial" încât apără boicotul... atunci când este practicat de minoritate, şi condamnă boicotul atunci când acesta ameninţă pe însuşi Martov care a ajuns să fie în majoritate!

Cred că nu mai e nevoie să lămurim chestiunea dacă aceasta înseamnă ceartă sau „divergenţă principială" din punctul de vedere al metodelor cinstite de luptă în sânul unui partid muncitoresc social-democrat.

---

* Rezoluţia minerilor („Starea de asediu", pag. 38).

După ce s'a încercat în zadar (la 4 şi 6 Octombrie) să se obţină o explicaţie dela tovarăşii care au pornit toată povestea cu „cooptările", instituţiilor centrale nu le mai rămânea decât să vadă cum se va prezenta în realitate lealitatea pe care aceştia au promis în vorbe că o vor avea în luptă. La 10 Octombrie C.C. adresează Ligii o circulară (vezi procesele-verbale ale Ligii, pag. 3—5) prin care îi aduce la cunoştinţă că elaborează un statut şi cere concursul membrilor Ligii. Administraţia Ligii a refuzat atunci (cu două voturi contra unu, vezi pag. 20, ibid.) să convoace congresul Ligii. Răspunsurile date la această circulară de către partizanii minorităţii au făcut să se vadă dintr'odată că faimoasa lealitate şi recunoaştere a hotărîrilor congresului era o vorbă goală, că în realitate minoritatea hotărîse *să nu se supună* în niciun caz instituţiilor centrale ale partidului, dând răspunsuri *birocratice*, pline de sofisme şi fraze *anarhiste* la apelurile de conlucrare ale acestora. Plehanov, eu şi alţi partizani ai majorităţii am răspuns faimoasei scrisori deschise a lui Deutsch (pag. 10), membru în administraţie, printr'un viguros „protest împotriva gravelor încălcări ale disciplinei de partid, prin care o persoană care ocupă o funcţie în Ligă îşi permite să frâneze activitatea organizatorică a unei instituţii de partid şi îndeamnă şi pe alţi tovarăşi să calce la fel disciplina şi statutul. Fraze ca: «eu consider că nu am dreptul să accept invitaţia C.C. şi să iau parte la o asemenea muncă», sau «tovarăşi! noi nu trebue să-i permitem (Comitetului Central) în niciun caz să elaboreze un nou statut pentru Ligă» etc., aparţin unor metode de agitaţie care nu pot decât să revolte pe orice om care îşi dă cât de cât seama ce înseamnă astfel de noţiuni ca partid, organizaţie, disciplină de partid. Asemenea metode sunt cu atât mai revoltătoare cu cât sunt întrebuinţate împotriva unei instituţii de partid abia create; ele reprezintă deci, fără îndoială, o încercare de a zdruncina încrederea tovarăşilor de partid în această instituţie

și, pe deasupra, ele sunt puse în circulație sub egida unui membru al administrației Ligii și fără știrea C.C." (pag. 17).

In asemenea condiții congresul Ligii promitea să fie un scandal, și nimic altceva.

Dela bun început tov. Martov și-a continuat tactica dela congres „de a se băga în sufletul altuia", de data aceasta băgându-se în sufletul lui Plehanov, prin denaturarea convorbirilor particulare. Tov. Plehanov protestează, și tov. Martov este nevoit să-și retragă (pag. 39 și 134 din procesele-verbale ale Ligii) reproșurile neserioase sau făcute din iritație.

Vine rândul raportului. Eu fusesem delegatul Ligii la congresul partidului. E suficient să citești conceptul raportului meu (pag. 43 și urm.) * pentru a-ți da seama că eu am prezentat o ciornă a analizei votărilor dela congres, care, într'o formă dezvoltată, alcătuește conținutul acestei broșuri. Centrul de greutate al raportului meu consta tocmai în demonstrarea faptului că Martov & Co., din cauza greșelilor pe care le-au comis, au ajuns în aripa oportunistă a partidului nostru. Cu toate că eu mi-am prezentat raportul în fața unui auditoriu format în majoritate din adversarii noștri cei mai înverșunați, aceștia n'au putut să descopere în el absolut nimic care să se abată dela metodele leale de luptă polemică de partid.

Raportul lui Martov, abstracție făcând de „rectificările" mărunte și parțiale pe care le-a adus expunerii mele (am arătat mai sus netemeinicia acestor rectificări), apărea, dimpotrivă,... ca produsul unor nervi bolnavi.

Nu-i de mirare că majoritatea a refuzat să dea lupta în această atmosferă. Tov. Plehanov a protestat împotriva *„scenei"* (pag. 68) — a fost, într'adevăr, o adevărată „scenă" ! — și a părăsit congresul, renunțând să expună

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere, ed. a 4-a, vol. 7, pag. 57—67. — *Nota Red.*

obiecțiile în ceeace privește fondul raportului, obiecții pe care le pregătise dinainte. Deasemeni au părăsit congresul aproape toți ceilalți partizani ai majorității, prezentând un protest scris împotriva „purtării nedemne" a tovarășului Martov (pag. 75 din procesele-verbale ale Ligii).

Metodele de luptă ale minorității au apărut cu toată claritatea în fața tuturor. Noi am acuzat minoritatea că a comis o greșală politică la congres, că a cotit spre oportunism, că s'a coalizat cu bundiștii, cu alde Achimov, Brucher, Egorov și Mahov. Minoritatea o fost înfrântă la congres și „a elaborat" acum *două* metode de luptă, care îmbrățișează o infinitate de atacuri, lovituri etc. în toată diversitatea lor.

Prima metodă — să dezorganizeze întreaga activitate a partidului, să strice treaba, să frâneze totul, „fără să explice motivele".

A doua metodă — să facă „scene" etc. etc. *.

Această „a doua metodă de luptă" s'a făcut simțită și în faimoasele rezoluții „principiale" ale Ligii, la discutarea cărora „majoritatea", bine înțeles, n'a participat. Să examinăm aceste rezoluții, pe care tov. Martov le-a reprodus acum în a sa „Stare de asediu".

Prima rezoluție, semnată de tovarășii Troțchi, Fomin, Deutsch și alții, conține două teze, îndreptate împotriva „majorității" congresului partidului : 1) „Liga își exprimă profundul său regret că, din cauza tendințelor manifestate la congres și care în fond sunt în contradicție cu politica anterioară a «Iscrei», nu s'a dat atenția cuvenită, atunci când s'a elaborat statutul partidului, creării unor garanții

* Am mai spus că n'ar fi just să atribuim motive josnice chiar și celor mai josnice forme de manifestare ale acestor certuri, care sunt un fenomen curent în atmosfera emigrației sau a deportării. Aceasta este un fel de boală, care devine o epidemie în anumite condiții anormale de viață, când nervii sunt zdruncinați etc. *Am fost nevoit* să restabilesc aci adevăratul caracter al acestui sistem de luptă, deoarece tov. Martov *l-a reluat în întregime în „Starea de asediu"*.

suficiente pentru asigurarea independenței și autorității C.C." (pag. 83 din procesele-verbale ale Ligii).

Această teză „principială" se reduce, după cum am văzut, la frazeologia *achimovistă*, al cărei caracter *oportunist* l-a demascat la congresul partidului *până și* tov. Popov! In fond afirmațiile că „majoritatea" nu se gândește să asigure independența și autoritatea C.C. n'au fost niciodată decât niște *bârfeli*. E suficient să arătăm că atunci când Plehanov și cu mine făceam parte din redacție *nu a existat în Consiliu* o precumpănire a Organului Central asupra Comitetului Central, iar atunci când martoviștii au intrat în redacție, *s'a creat* în Consiliu o precumpănire a Organului Central asupra Comitetului Central! Când eram noi în redacție, în Consiliu *precumpăneau practicienii din Rusia* asupra publiciștilor din străinătate; la martoviști a fost invers. Când eram noi în redacție, Consiliul n'a încercat *niciodată* să se amestece în vreo chestiune *practică*; dela cooptarea în unanimitate *a început un asemenea amestec*, după cum vor afla cititorii în mod amănunțit în foarte scurt timp.

Teza următoare a rezoluției pe care o analizăm: „....atunci când a constituit centrele oficiale ale partidului, congresul a ignorat legătura de continuitate cu centrele care aveau o existență de fapt..."

Această teză se reduce în întregime la chestiunea *compoziției* centrelor. „Minoritatea" a preferat să treacă sub tăcere faptul că la congres s'a văzut că vechile centre erau inapte și au comis o serie de greșeli. Dar ce-i mai comic, se invocă „continuitatea" în legătură cu Comitetul de organizare. La congres, după cum am văzut, nimeni n'a pomenit de confirmarea întregului Comitet de organizare. La congres Martov a strigat furios că o listă pe care ar figura trei membri ai Comitetului de organizare ar fi o rușine pentru el. La congres, pe *ultima* listă propusă de „minoritate", figura *un singur* membru al Comitetului de organizare *(Popov,* Glebov sau Fomin și Troțchi), pe când „majoritatea" a făcut să fie admisă lista cu *doi* membri ai Comitetului de organizare din trei *(Travinschi, Vasiliev* și Glebov). Se pune întrebarea: această referire la „continuitate" poate fi oare considerată o „divergență principială"?

Să trecem la cealaltă rezoluție, care a fost semnată de patru membri ai vechii redacții, în frunte cu tov. Axelrod. Aci întâlnim toate principalele acuzații împotriva „majorității", care au fost repetate apoi de mai multe ori în presă. Este mai potrivit să le examinăm așa cum le-au formulat membrii cercului de redactori. Aceste acuzații sunt îndreptate împotriva „sistemului autocrato-birocratic de conducere a partidului", împotriva „centralismului birocratic", care, spre deosebire de „centralismul cu adevărat social-democrat", se definește astfel: el „pune pe primul plan nu unificarea lăuntrică, ci o unitate exterioară, formală, care se înfăptuește și se menține prin mijloace pur mecanice, prin înnăbușirea sistematică a inițiativei individuale și a activității obștești"; deaceea, el „este incapabil prin însăși esența lui să unifice în mod organic elementele componente ale societății".

Despre ce fel de „societate" vorbește aci tov. Axelrod & Co., numai Allah știe. Se vede că însuși tov. Axelrod nu știa prea bine dacă scrie un memoriu al zemstvelor referitor la reformele care ar fi de dorit să fie făcute în administrație, sau dacă prezintă plângerile „minorității". Ce *poate să însemne* această „autocrație" în partid de care se plâng atât de mult „redactorii" nemulțumiți? Autocrație înseamnă puterea supremă, liberă de orice control și răspundere și neelectivă a unei singure persoane. Se știe foarte bine din publicațiile „minorității" că ei mă consideră pe *mine,* și pe nimeni altul, drept un asemenea autocrat. Atunci când s'a întocmit și s'a adoptat rezoluția pe care o analizăm, eu făceam parte din Organul Central împreună cu Plehanov. Prin urmare, tov. Axelrod & Co. își exprimă convingerea că atât Plehanov, cât și toți membrii C.C. „au

condus partidul" nu așa cum cred ei că este în interesul cauzei, ci conform *voinței* autocratului Lenin. Acuzația de conducere autocrată implică în mod necesar și inevitabil faptul de a considera pe toți ceilalți care participă la conducere, cu excepția autocratului, drept simple unelte în mâna altuia, drept pioni, drept oameni care execută voința altuia. Și întrebăm încă odată: oare în aceasta constă într'adevăr „divergența principială" a onorabilului tov. Axelrod?

Mai departe. Despre ce fel de unitate exterioară, formală, vorbesc „membrii" noștri „de partid", care abia s'au întors dela un congres de partid ale cărui hotărîri le-au recunoscut în mod solemn drept legale? Nu cumva cunosc ei un alt mijloc, în afară de congresul partidului, de a realiza unitatea într'un partid organizat pe baza unor principii cât de cât trainice? Dacă este așa, atunci dece n'au curajul să spună deschis că ei nu mai recunosc legalitatea Congresului al II-lea? Dece nu încearcă să ne expună noile lor idei și noile lor metode de a realiza unitatea într'un pretins partid pretins organizat?

Mai departe. Despre ce fel de „înnăbușire a inițiativei individuale" vorbesc intelectualii noștri individualiști, pe care Organul Central *i-a rugat cu atâta insistență*, cu puțin timp înainte, să-și expună divergențele și care, *în loc de a face acest lucru*, se tocmeau pe chestiunea „cooptării"? Cum puteam, în general, Plehanov și cu mine sau C.C. să înnăbușim inițiativa și activitatea proprie a unor oameni care refuzau să depună *orice* „activitate" împreună cu noi! Cum poate fi cineva „înnăbușit" într'o instituție sau într'un colectiv la care *refuză să participe*? Cum se pot plânge de „sistemul de conducere" redactorii care n'au fost aleși, atunci când ei au refuzat *„să fie conduși"*? Noi *nu puteam* comite *niciun fel* de greșeli în conducerea tovarășilor noștri pentru simplul motiv că acești tovarăși nici n'au lucrat sub conducerea noastră.

Este clar, cred, că țipetele în jurul faimosului birocratism nu constitue decât o camuflare a nemulțumirii în ce privește compoziția centrelor, nu constitue decât o frunză de viță care acoperă călcarea cuvântului dat în mod solemn la congres. Ești birocrat, pentrucă ai fost numit de congres nu conform voinței mele, ci împotriva ei; ești formalist, pentrucă te bazezi pe hotărîrile formale ale congresului, și nu pe consimțimântul meu; acționezi în mod net mecanic, pentrucă te referi la majoritatea „mecanică" dela congresul partidului și nu ții seama de dorința mea de a fi cooptat; ești autocrat, pentrucă nu vrei să cedezi puterea în mâinile vechii și solidarei companii, care apără cu atât mai energic „continuitatea" ei în spirit de cerc cu cât îi este mai neplăcut faptul că acest spirit de cerc a fost dezaprobat în mod direct de congres.

Aceste țipete pe tema birocratismului nu au avut și nu au niciun alt conținut *real* în afară de cel arătat *. Și tocmai această metodă de luptă dovedește odată mai mult instabilitatea intelectualistă a minorității. Ea a vrut să convingă partidul că centrele nu au fost bine alese. Dar cum a vrut să convingă? Criticând „Iscra" condusă de mine și de Plehanov? Nu, ei nu erau în stare s'o facă. Ei au vrut să convingă prin refuzul unei părți din partid de a lucra sub conducerea unor centre detestate. Dar nicio instituție centrală a niciunui partid din lume nu va fi în stare să facă dovada capacității sale de a conduce pe acei care nu vor să se supună conducerii ei. Refuzul de a te supune conducerii centrale echivalează cu refuzul de a face parte din partid, echivalează cu distrugerea partidului; aceasta nu este o metodă de convingere, ci o metodă de *distrugere*. Și faptul de a înlocui convingerea prin distrugere dovedește lipsă

---

* Ajunge să arătăm că tov. Plehanov a încetat să mai fie, în ochii minorității, un partizan al „centralismului birocratic" după ce a efectuat binefăcătoarea cooptare.

de fermitate în principii, lipsă de încredere în propriile tale idei.

Se vorbeşte de birocratism. Birocratism se poate traduce în limba rusă prin cuvântul: mestnicestvo *. Birocratism înseamnă să subordonezi interesele *cauzei* intereselor *de carieră*, să-ţi îndrepţi atenţia în special către *posturi* şi să ignorezi munca, să te încaieri pentru *cooptare*, în loc să lupţi pentru *idei*. Un asemenea birocratism este, într'adevăr, fără doar şi poate, dăunător şi nedorit pentru partid, şi eu las foarte liniştit pe cititor să judece singur care din cele două părţi care se luptă acum în partidul nostru se face vinovată de un asemenea birocratism... Se vorbeşte despre metode grosolane şi mecanice de unificare. Metodele grosolane şi mecanice sunt, desigur, dăunătoare; dar şi de astă dată las pe cititor să judece singur dacă se poate închipui o metodă mai grosolană şi mai mecanică, în lupta unei orientări noi împotriva celei vechi, decât introducerea anumitor persoane în instituţiile partidului mai înainte de a fi convins partidul de justeţea noilor concepţii, mai înainte de a fi expus aceste concepţii în faţa partidului.

Dar poate că cuvinţelele favorite ale minorităţii au şi o oarecare semnificaţie principială, poate că exprimă un anumit complex de idei, independent de motivul mărunt şi particular care, fără îndoială, a servit drept punct de plecare al „cotiturii" în cazul de faţă? Poate că, făcând abstracţie de încăierarea pe chestiunea „cooptării", vom constata că aceste cuvinte oglindesc totuşi un alt sistem de concepţii?

Să examinăm chestiunea sub acest aspect. Va trebui, înainte de toate, să menţionăm că primul care a întreprins un asemenea examen a fost tov. Plehanov, care a arătat în Ligă cotitura minorităţii spre *anarhism* şi *oportunism*, şi că tocmai tov. Martov (care se supără astăzi că nu toţi vor

* — *mestnicestvo* — în cazul de faţă carierism. — *Nota Trad.*

să recunoască poziţia lui ca fiind o poziţie principială *) a preferat *să treacă complect sub tăcere* acest incident în a sa „Stare de asediu".

La congresul Ligii s'a ridicat problema generală dacă statutul pe care Liga sau un comitet şi-l elaborează este valabil fără aprobarea lui de către C.C., dacă este valabil cu toate că n'a fost aprobat de C.C. S'ar părea că problema este mai mult decât limpede: statutul este expresia formală a organizării, iar dreptul de a organiza comitetele este în mod categoric rezervat, prin § şase din statutul partidului nostru, tocmai Comitetului Central; statutul determină limitele autonomiei comitetelor, iar cuvântul hotărîtor în determinarea acestor limite îl are instituţia centrală a partidului, şi nu cea locală. *Acestea sunt adevăruri elementare*, şi deaceea era o curată copilărie să pretinzi în mod sentenţios că „a organiza" nu presupune întotdeauna „a aproba statutul" (ca şi cum Liga nu şi-a exprimat ea singură dorinţa de a fi organizată tocmai pe baza unui statut formal). Dar tov. Martov a uitat (să sperăm că numai pentru un timp) până şi abecedarul social-democraţiei. După părerea lui, cerinţa ca statutul să fie aprobat arată doar că „vechiul centralism iscrist revoluţionar este înlocuit cu un centralism birocratic" (pag. 95 din procesele-verbale

* Nimic nu e mai comic decât să vezi noua „Iscră" *supărându-se* pentru motivul că Lenin, vedeţi d-v., nu vrea să vadă divergenţele principiale sau le neagă. Cu cât atitudinea voastră ar fi fost mai principială, cu atât mai repede aţi fi sezisat repetatele mele indicaţii cu privire la cotitura spre oportunism. Cu cât poziţia voastră ar fi fost mai principială, cu atât mai puţin aţi fi putut să coborîţi lupta ideologică la nivelul unor socoteli ariviste. Numai pe voi trebue să fiţi supăraţi, din moment ce-aţi făcut totul pentru a exclude posibilitatea de a fi consideraţi drept oameni principiali. Aşa, de pildă, tov. Martov, vorbind în „Starea de asediu" despre congresul Ligii, trece sub tăcere discuţia cu Plehanov despre anarhism, dar, în schimb, ne povesteşte că Lenin este un supra-centru, că ajunge ca Lenin să clipească din ochi pentru ca centrul să dispună, că C.C. a intrat în Ligă pe un cal alb etc. Nu mă îndoiesc niciu clipă că prin însăşi alegerea acestui subiect tov. Martov a dovedit profunzimea poziţiei sale ideologice şi principiale.

ale Ligii). Și tov. Martov declară în aceeași cuvântare că tocmai în aceasta vede el „latura principială“ a problemei (pag. 96), latura principială pe care a preferat s'o ocolească în a sa „Stare de asediu“!

Tov. Plehanov răspunde imediat tovarășului Martov, rugându-l să nu folosească expresii ca birocratism, despotism etc., care „știrbesc demnitatea congresului“ (pag. 96). Are loc un schimb de observații cu tov. Martov, care vedea în aceste expresii „o caracterizare principială a unei anumite orientări“. Tov. Plehanov, ca și toți partizanii majorității, privea *atunci* aceste expresii sub aspectul semnificației lor concrete, înțelegând foarte bine că ele nu au un înțeles principial, ci unul exclusiv „cooptist“, dacă ne putem exprima astfel. El cedează totuși insistențelor martovilor și deutschilor (pag. 96—97) și trece la analiza *principială* a acestor concepții pretins principiale. „Dacă ar fi așa — spune el (adică, dacă comitetele ar fi autonome în ceeace privește crearea organizației lor, elaborarea statutului lor), ele ar fi autonome față de întreg, față de partid. Acesta nu mai e un punct de vedere bundist, ci unul deadreptul anarhist. Intr'adevăr, anarhiștii raționează astfel: drepturile indivizilor sunt nelimitate; ele pot veni în conflict; fiecare individ își fixează singur limitele drepturilor sale. Limitele autonomiei unui grup nu trebue să fie fixate de el însuși, ci de întregul din care face parte. Un exemplu concret de călcare a acestui principiu ni-l oferă Bundul. Prin urmare, limitele autonomiei sunt fixate fie de congres, fie de instanța superioară creată de congres. Puterea instituției centrale trebue să se bazeze pe autoritatea ei morală și intelectuală. Bine înțeles, eu sunt de acord cu aceasta. Orice reprezentant al unei organizații trebue să aibă grijă ca instituția să aibă autoritate morală. Dar de aci nu rezultă că, dacă este nevoie de autoritate, nu este nevoie și de putere... A opune autorității ideilor autoritatea puterii este

o frazeologie anarhistă, care nu-și are locul aci“ (98). Aceste teze sunt extrem de elementare, sunt adevărate axiome, și e chiar ciudat că au fost puse la vot (pag. 102); ele au putut fi puse la îndoială numai „pentrucă acum noțiunile s'au încurcat“ (ibid.). Dar individualismul intelectualist a împins în mod inevitabil minoritatea la dorința de a sparge congresul, de a nu se supune majorității; or, această dorință nu putea fi justificată decât prin *fraze anarhiste*. Este foarte curios că minoritatea n'a putut să răspundă lui Plehanov altfel decât *plângându-se* că întrebuințează expresii prea tari, ca oportunism, anarhism etc. Plehanov și-a bătut joc, pe bună dreptate, de aceste plângeri, întrebând dece „îi jenează întrebuințarea cuvintelor jaurèsism, anarhism și nu-i jenează întrebuințarea cuvintelor lèse-majesté (ofensă adusă majestății) și despotism“? Aceste întrebări au rămas fără răspuns. Tovarășii Martov, Axelrod & Co. ajung mereu la acest original qui pro quo *: noile lor cuvintele poartă vădit pecetea „năduful ui“. Când li se spune aceasta, ei se supără — vedeți d-v., ei sunt oameni principiali; dacă voi respingeți *din principiu* subordonarea părții față de întreg, atunci sunteți anarhiști — li se spune. Din nou se supără că s'a întrebuințat o expresie tare! Cu alte cuvinte: ei vor să se lupte cu Plehanov, dar cu condiția ca el să nu-i atace în mod serios!

De nenumărate ori tov. Martov și diverși alți „menșevici“ s'au străduit în mod tot atât de copilăros să mă prindă cu următoarea „contradicție“. Ei iau un citat din „Ce-i de făcut?“ sau din „Scrisoare către un tovarăș“ în care se vorbește despre înrâurirea ideologică, despre lupta pentru influență etc. și-i opun înrâurirea „birocratică“ exercitată cu ajutorul statutului, tendința „autocrată“ de a te bizui pe putere etc. Ce oameni naivi! Ei au și uitat că

---

* — neînțelegere — *Nota Trad*

13 — Un pas înainte doi pași înapoi — • 9784

inainte partidul nostru nu era un tot organizat în mod formal; el nu era decât o sumă de grupuri particulare, din care cauză între aceste grupuri nu puteau exista decât relații de înrâurire ideologică. *Acum* însă am devenit un partid organizat, și tocmai aceasta înseamnă făurirea puterii, transformarea autorității ideilor în autoritate a puterii, subordonarea instanțelor inferioare de partid celor superioare. Mărturisesc că este oarecum jenant să explici unor vechi tovarăși un adevăr atât de elementar, mai ales când simți că totul se reduce pur și simplu la faptul că minoritatea nu vrea să se supună majorității în chestiunea alegerilor! Dar, *din punct de vedere principial,* toate aceste nesfârșite încercări de a găsi la mine contradicții se reduc în *întregime* la o frazeologie anarhistă. Noua „Iscră" înțelege să se folosească de titlul și de drepturile unei instituții de partid, dar nu vrea să se supună majorității partidului.

Dacă frazele despre birocratism conțin vreun principiu, dacă ele nu înseamnă o negare anarhistă a obligației pe care o are partea de a se supune întregului, — atunci avem în fața noastră *principiul oportunismului,* care încearcă să micșoreze responsabilitatea intelectualilor izolați față de partidul proletariatului, să slăbească influența instituțiilor centrale, să întărească autonomia elementelor celor mai puțin statornice din partid, să reducă relațiile organizatorice la o recunoaștere pur platonică și verbală. Noi am putut constata acest lucru la congresul partidului, unde achimovii și liberii au ținut discursuri despre centralismul „monstruos", identice cu cele ținute de Martov & Co. la congresul Ligii. Că oportunismul duce nu întâmplător, ci prin însăși natura lui, nu numai în Rusia, ci în toată lumea, la „concepțiile" organizatorice ale lui Martov și Axelrod — acest lucru îl vom vedea mai jos când vom analiza articolul tovarășului Axelrod din noua „Iscră".

p) MICILE NEPLACERI NU TREBUE SA IMPIEDICE O MARE PLACERE

Respingerea de către Ligă a rezoluției privitoare la necesitatea aprobării statutului ei de către C.C. (pag. 105 din procesele-verbale ale Ligii) însemna, după cum a observat imediat întreaga majoritate dela congresul partidului, *„o flagrantă încălcare a statutului partidului"*. Această încălcare, dacă e s'o privim ca un act al unor oameni principiali, înseamnă anarhism de cea mai pură speță; dar în atmosfera luptei de după congres, ea făcea în mod necesar impresia unei „răfueli" a minorității partidului cu majoritatea partidului (pag. 112 din procesele-verbale ale Ligii), ea însemna un refuz de a se supune partidului, rămânând totuși în partid. Ca o inevitabilă consecință a refuzului Ligii de a adopta o rezoluție la declarația C.C. cu privire la necesitatea de a se modifica statutul (pag. 124—125), adunarea, care voia *să fie considerată* adunare a unei organizații de partid și care, totodată, nu voia să se supună instituției centrale a partidului, a fost declarată *ilegală.* Partizanii majorității partidului au părăsit imediat această adunare pseudo de partid, pentru a nu lua parte la o comedie nedemnă.

Individualismul intelectualist, cu a sa recunoaștere platonică a relațiilor organizatorice, care s'a vădit în instabilitatea părerilor în legătură cu § 1 al statutului, a ajuns astfel, în practică, la sfârșitul lui logic — pe care eu l-am prezis încă din Septembrie, adică cu o lună și jumătate înainte —, a ajuns la *distrugerea* organizației de partid. Și în acest moment, chiar în seara zilei când a luat sfârșit congresul Ligii, tov. Plehanov a declarat colegilor săi din ambele instituții centrale ale partidului că el nu este în stare „să tragă în ai lui", că „preferă un glonte în cap, decât să provoace o sciziune", că, pentru a evita un rău mai mare, trebue să facem maximum de concesii personale, pen-

tru care, în fond, se dă (incomparabil mai mult decât din cauza principiilor care s'au conturat în poziţia greşită faţă de chestiunea § 1) această luptă distrugătoare. Pentru a caracteriza mai exact această cotitură a tovarăşului Plehanov, care, precum se ştie, a devenit importantă pentru întregul partid, socot că este mai nimerit să nu mă refer la conversaţii şi scrisori particulare (la acestea se poate recurge în cazuri extreme), ci să mă refer la expunerea propriu zisă a chestiunii pe care a făcut-o însuşi Plehanov în faţa întregului partid, la articolul lui „Ce nu trebue să facem?", din nr. 52 al „Iscrei", care a fost scris imediat după congresul Ligii, după ce eu m'am retras din redacţia Organului Central (1 Noembrie 1903) şi mai înainte de cooptarea martoviştilor (26 Noembrie 1903).

Ideea principală a articolului „Ce nu trebue să facem?" este că în politică nu trebue să urmezi o linie dreaptă, nu trebue să fii intransigent atunci când nu este cazul, că, pentru a evita o sciziune, este necesar uneori să faci concesii atât revizioniştilor (fie acelora care sunt mai apropiaţi de noi, fie acelora care sunt inconsecvenţi), cât şi individualiştilor anarhişti. Cum era şi firesc, aceste teze generale abstracte au provocat nedumerirea tuturor cititorilor „Iscrei". Nu poţi să citeşti fără să râzi superbele şi mândrele declaraţii ale tovarăşului Plehanov (în articolele ulterioare), cum că el n'a fost înţeles din cauza noutăţii ideilor sale, din cauza necunoaşterii dialecticii. In realitate, atunci când a fost scris, articolul „Ce nu trebue să facem?" putea fi înţeles numai de vreo zece oameni din două suburbii ale Genevei, al căror nume începe cu aceeaşi literă *. Nenorocirea tovarăşului Plehanov este că el a lansat în faţa a zeci de mii de cititori o seamă de aluzii, reproşuri, semne algebrice şi ghicitori care nu erau adresate decât acestor zece persoane care luaseră parte la toate peripeţiile luptei duse după congres împotriva minorităţii. Tov. Plehanov a fost lovit de această nenorocire pentrucă a încălcat principiul fundamental al dialecticii la care s'a referit atât de inoportun, şi anume: nu există adevăr abstract, adevărul este întotdeauna concret. Iată dece nu era cazul să îmbraci într'o formă abstractă o idee atât de concretă ca aceea de a face concesii martoviştilor după congresul Ligii.

Spiritul de concesie, preconizat de tov. Plehanov ca o nouă lozincă de luptă, este legitim şi necesar în două cazuri: sau atunci când cel care cedează s'a convins că cei ce caută să obţină concesii au dreptate (în acest caz, oamenii politici cinstiţi îşi recunosc în mod franc şi deschis greşala), sau atunci când se cedează unei cereri absurde şi dăunătoare cauzei, pentru a evita un rău mai mare. Din articolul pe care-l analizăm reiese clar că autorul are în vedere cazul al doilea: el vorbeşte răspicat despre concesii faţă de revizionişti şi faţă de individualiştii anarhişti (adică faţă de martovişti, după cum o ştiu acum toţi membrii de partid din procesele-verbale ale Ligii), despre concesii care trebue neapărat făcute pentru a evita o sciziune. După cum vedeţi, aşa zisa idee nouă a tovarăşului Plehanov se reduce în întregime la un practicism nu prea nou: micile neplăceri nu trebue să împiedice o mare plăcere, o mică prostie oportunistă şi o mică frază anarhistă sunt preferabile unei mari sciziuni în partid. Tov. Plehanov îşi dădea bine seama, atunci când a scris acest articol, că minoritatea constitue aripa oportunistă a partidului nostru şi că ea luptă cu mijloace anarhiste. Tov. Plehanov a propus să se lupte împotriva acestei minorităţi prin metoda concesiilor personale, cam în felul cum (iarăşi si licet parva componere magnis) social-democraţia germană a luptat împotriva lui Bernstein. Bebel a declarat în mod public la congresele partidului său că nu cunoaşte un om mai supus influenţei mediului decât tov. Bernstein (nu d-l Bernstein, cum îi plăcea tovarăşului Plehanov să se exprime mai înainte, ci tov.

* In aceste suburbii (probabil Cluse şi Carouge) locuiau partizani ai majorităţii şi partizani ai minorităţii — *Nota Red.*

Bernstein) : noi îl vom încadra în mediul nostru, îl vom face deputat în Reichstag, vom combate revizionismul fără să luptăm cu o vehemenţă deplasată (à la Sobachevici-Parvus) împotriva revizionismului, îl vom „ucide cu duhul blândeţii“ (kill with kindness) pe acest revizionist, după cum a caracterizat această metodă, dacă-mi amintesc bine, tov. M. Beer la o întrunire social-democrată engleză, apărând spiritul conciliator şi paşnic, blândeţea, supleţea şi prudenţa Germanilor împotriva atacurilor Sobachevici-ului englez, Hyndman. Tot astfel a vrut şi tov. Plehanov „să ucidă cu duhul blândeţii“ micul anarhism şi micul oportunism al tovarăşilor Axelrod şi Martov. E adevărat că, paralel cu aluziile foarte clare pe care le-a făcut la adresa „individualiştilor anarhişti“, tov. Plehanov s'a exprimat în mod intenţionat neclar în privinţa revizioniştilor, s'a exprimat în aşa fel ca şi cum ar fi avut în vedere pe rabocedelţi, care cotesc dela oportunism spre ortodoxism, şi nu pe Axelrod şi Martov, care au început să cotească *dela ortodoxism spre revizionism*; dar aceasta era un naiv şiretlic de război *, o fortificaţie şubredă, care nu putea să reziste focului de artilerie al opiniei publice a partidului.

Ei bine, cine va ajunge să cunoască conjunctura concretă a momentului politic descris, cine va pătrunde psiho-

* Despre concesii faţă de tovarăşii Martânov, Achimov şi Brucher nici vorbă n'a fost după congresul partidului. Eu n'am auzit ca şi ei să fi cerut „cooptarea“. Eu mă îndoiesc chiar că tov. Starover sau tov. Martov s'au sfătuit cu tov. Brucher atunci când ne-au trimis scrisori şi „note“ în numele unei „jumătăţi a partidului“... La congresul Ligii tov. Martov respingea cu indignarea profundă a unui luptător politic intransigent însăşi ideea unei „alianţe cu Riazanov sau Martânov“, a posibilităţii de „a cădea la învoială“ cu ei sau măcar de „a sluji“ împreună cu ei (în calitate de redactor) „partidul“ (pag. 53 din procesele-verbale ale Ligii). Tov. Martov a condamnat cu asprime la congresul Ligii (pag. 88) „tendinţele martânoviste“, iar atunci când tov. Ortodox [26] a făcut o aluzie fină la faptul că, poate, Axelrod şi Martov „vor recunoaşte şi tovarăşilor Achimov, Martânov şi altora dreptul de a se întruni, de a-şi elabora un statut şi de a lucra pe baza lui cum le va place“ (pag. 99), — martoviştii s'au lepădat de el ca Petru de Hristos (pag. 100, „temerile tovarăşului Ortodox“ „cu privire la Achimov, Martânov etc.“ „sunt neîntemeiate“).

logia tovarăşului Plehanov, acela va înţelege că eu nu puteam atunci proceda altfel decât aşa cum am procedat. Spun aceasta pentru acei partizani ai majorităţii care mi-au reproşat că am cedat redacţia. Când, după congresul Ligii, tov. Plehanov a făcut o cotitură, şi din partizan al majorităţii a devenit un partizan al împăciuirii cu orice preţ, eu eram obligat să interpretez această cotitură în sensul cel mai bun. Poate că tov. Plehanov a vrut să dea, în articolul său, programul unei păci onorabile şi cinstite? Orice program de felul acesta se reduce la recunoaşterea sinceră a greşelilor de către ambele părţi. Care este greşala majorităţii, după tov. Plehanov? O vehemenţă deplasată, demnă de un Sobachevici, faţă de revizionişti. Nu se ştie la ce s'a gândit tov. Plehanov: la gluma lui despre măgari sau la marea imprudenţă pe care a comis-o pomenind în prezenţa lui Axelrod despre anarhism şi oportunism; tov. Plehanov a preferat să se exprime „abstract“ şi în aşa fel ca şi cum ar exprima părerea altuia. E, bine înţeles, o chestie de gust. Dar eu am recunoscut deschis atât în scrisoarea pe care am adresat-o unui iscrsit, cât şi la congresul Ligii că personal am dat dovadă de vehemenţă; cum aş fi putut, deci, să nu recunosc că majoritatea a comis această „greşală“? In ce priveşte însă minoritatea, tov. Plehanov a arătat clar greşala ei: revizionismul (vezi observaţia pe care a făcut-o la congresul partidului referitor la oportunism şi cea pe care a făcut-o la congresul Ligii în legătură cu jaurèsismul) şi anarhismul, care a dus la sciziune. Puteam eu oare să împiedic încercarea de a obţine prin concesii personale şi prin tot felul de „kindness“ (amabilitate, indulgenţă etc.) în general recunoaşterea acestor greşeli şi paralizarea răului rezultat din ele? Puteam eu oare să împiedic o asemenea încercare atunci când tov. Plehanov căuta direct să ne convingă, în articolul „Ce nu trebue să facem?“ *„să cruţăm pe adversarii“* din rândurile revizioniştilor, care sunt revizionişti „numai din cauză că sunt

întrucâtva inconsecvenţi“? Şi dacă eu nu credeam în succesul acestei încercări, puteam oare să procedez altfel decât făcând o concesie personală în chestiunea Organului Central şi trecând, pentru a apăra poziţia majorităţii, în Comitetul Central? *. Eu nu puteam să neg în mod absolut posibilitatea unor astfel de încercări şi să-mi asum singur răspunderea sciziunii care ameninţa să se producă pentrucă şi eu înclinam, în scrisoarea din 6 Octombrie, să explic această încăierare prin „iritaţie personală“. Dar, pe de altă parte, consideram şi consider ca o datorie politică a mea să apăr poziţia majorităţii. Era greu şi riscant să te bizui în această privinţă pe tov. Plehanov, pentrucă din toate se vedea că fraza sa: „un conducător al proletariatului nu are dreptul să cedeze înclinaţiilor sale războinice atunci când ele sunt în contradicţie cu calculul politic“ — tov. Plehanov era gata s'o interpreteze dialectic în sensul că, dacă trebue să tragem, atunci e mai nimerit (având în vedere clima dela Geneva în Noembrie) să tragem în majoritate... Era necesar să se apere poziţia majorităţii, pentrucă tov. Plehanov — bătându-şi joc de dialectică, care cere o analiză concretă şi complectă — a trecut sub tăcere, în mod discret, atunci când a vorbit despre libera (?) voinţă a revoluţionarului, chestiunea *încrederii într'un revoluţionar*, chestiunea încrederii într'un „conducător al proletariatului“ care a condus o anumită aripă a partidului. Vorbind despre individualismul anarhist şi sfătuindu-ne să închidem „uneori“ ochii asupra încălcării disciplinei, să facem „câteodată“ concesii desmăţului intelectualist, „care provine dintr'un sentiment care n'are nimic comun cu devotamentul faţă de ideea revoluţionară“, tov. Plehanov uită, se vede, că trebue să se ţină cont şi de libera voinţă a majorităţii partidului, că trebue să se lase *tocmai practicienilor* sarcina de a stabili *în ce măsură* se pot face concesii individualiştilor anarhişti. Pe cât e de uşor să lupţi pe tărâm publicistic împotriva copilăroaselor absurdităţi anarhiste, pe atât de greu este să lucrezi în practică cu individualiştii anarhişti în una şi aceeaşi organizaţie. Publicistul care şi-ar asuma sarcina de a stabili măsura în care, în practică, se pot face concesii anarhismului, ar da doar dovadă de o nemăsurată îngâmfare, de o îngâmfare cu adevărat demnă de un doctrinar, de un literat. Tov. Plehanov a declarat cu un aer grav (pentru a face impresie, cum spune Bazarov[27]) că, dacă se va produce o nouă sciziune, muncitorii vor înceta să ne mai înţeleagă, şi în acelaş timp a inaugurat în noua „Iscră“ o serie nesfârşită de articole, al căror sens adevărat şi concret rămânea, în mod inevitabil, de neînţeles nu numai pentru muncitori, dar, în general, pentru toată lumea. Nu-i de mirare că un membru al C.C. care a citit în şpalt articolul „Ce nu trebue să facem?“ l-a prevenit pe tov. Plehanov că planul lui de a restrânge întrucâtva o anumită publicitate (a proceselor-verbale ale congresului partidului şi ale congresului Ligii) este torpilat tocmai de acest articol, care aţâţă curiozitatea şi supune judecăţii străzii* chestiuni picante şi în acelaş timp

* Tov. Martov s'a exprimat foarte nimerit în această privinţă, spunând că eu am plecat avec armes et bagages (cu arme şi bagaje. — *Nota Trad.*). Tov. Martov întrebuinţează cu plăcere comparaţii militare: marşul împotriva Ligii, bătălie, răni nevindecabile etc. etc. Recunosc că şi eu am slăbiciune pentru comparaţii militare mai ales în momentul de faţă, când urmărim cu un interes atât de palpitant ştirile din Oceanul Pacific. Dar dacă e să vorbim în termeni militari, tovarăşe Martov, iată cum s'au petrecut lucrurile. Noi am cucerit două forturi la congresul partidului. D-ta le-ai atacat la congresul Ligii. După primul schimb uşor de focuri, colegul meu, comandantul uneia din cetăţi, deschide porţile duşmanului. Eu, fireşte, îmi adun mica mea artilerie şi mă retrag în celălalt fort, care era aproape neîntărit, ca să mă „salvez“ de un inamic care mă copleşea numericeşte. Ii propun chiar să facem pace; cum să lupt eu împotriva a două puteri? Dar noii aliaţi, drept răspuns la propunerea de pace, bombardează „ultimul“ meu fort. Eu mă apăr trăgând. Atunci, fostul meu coleg — comandantul — exclamă cu o superbă indignare: uitaţi-vă, oameni buni cum acest Chamberlain nu doreşte pacea!

* Am discutat cu aprindere şi pasiune într'o încăpere închisă. Deodată, unul dintre noi sare şi deschide larg fereastra spre stradă, începând să ţipe împotriva sobachevicilor, împotriva individualiştilor anarhişti, împotriva revizioniştilor etc. Fireşte că pe stradă s'a adunat

cu totul obscure, provocând inevitabil întrebări nedumerite: „ce s'a întâmplat?". Nu-i de mirare că tocmai acest articol al tovarăşului Plehanov — datorită caracterului abstract al raţionamentelor sale şi obscurităţii aluziilor sale — a stârnit un adevărat delir în rândurile duşmanilor social-democraţiei: cancanuri în coloanele ziarului „Revoliuţionnaia Rossia"[29] şi elogiile entuziaste ale revizioniştilor consecvenţi dela „Osvobojdenie". Cauza tuturor acestor nedumeriri amuzante şi triste, din care tov. Plehanov a căutat apoi să se descurce într'un mod atât de amuzant şi de trist, era tocmai nesocotirea acestei teze fundamentale a dialecticii: chestiunile concrete trebue să fie analizate în sensul lor concret. In special, entuziasmul d-lui Struve era cât se poate de firesc: nu-l interesau pe el acele scopuri „bune" (kill with kindness) pe care le urmărea (dar putea şi să nu le atingă) tov. Plehanov; d-l Struve a salutat şi nu putea să nu salute *cotitura spre aripa oportunistă a partidului nostru,* care a început în noua „Iscră", după cum poate constata acum oricine. Democraţii burghezi ruşi nu sunt singurii care salută fiecare cotitură spre oportunism din oricare dintre partidele social-democrate, oricât de neînsemnată şi vremelnică ar fi aceasta. Foarte rar se întâmplă să nu găseşti în aprecierea unui duşman inteligent altceva decât o totală neînţelegere: spune-mi cine te laudă şi-ţi voi spune în ce ai greşit. In zadar contează tov. Plehanov pe neatenţia cititorului, vrând să prezinte lucrurile în aşa fel ca şi cum majoritatea s'a ridicat categoric împotriva unei concesii personale în chestiunea cooptării, şi

---

o mulţime de gură-cască curioşi şi că duşmanii noştri au început să jubileze. Ceilalţi participanţi la discuţie se apropie şi ei de fereastră, exprimându-şi dorinţa de a povesti totul dela început şi fără aluzii la lucruri pe care nu le cunoaşte nimeni. Atunci fereastra se închide: vedeţi d-v., nu face să vorbeşti despre *certuri* („Iscra" nr. 53, pag. 8, coloana a doua, rândul 24 de jos). Adevărul e că nu făcea *să începi* să vorbeşti despre „certuri" *în „Iscra"*, tovarăşe Plehanov[28]!

nu împotriva trecerii dela aripa de stânga a partidului la aripa de dreapta. Ceeace importă nu este deloc faptul că pentru a evita sciziunea tov. Plehanov a făcut o concesie personală (asta e foarte lăudabil); importă faptul că, recunoscând în totul necesitatea de *a combate* pe revizioniştii inconsecvenţi şi pe individualiştii anarhişti, el a preferat să combată majoritatea, cu care a ajuns în divergenţă *pe chestiunea măsurii* în care se pot face concesii practice anarhismului. Ceeace importă nu este că tov. Plehanov a schimbat compoziţia redacţiei, ci faptul că a trădat poziţia sa de luptă împotriva revizionismului şi anarhismului, că a încetat să apere această poziţie în Organul Central al partidului.

Cât despre C.C., care era *pe atunci* singurul reprezentant organizat al majorităţii, tov. Plehanov a ajuns în divergenţă cu el (cu C.C.) *numai şi numai pe chestiunea măsurii în care se pot face concesii practice anarhismului.* A trecut aproape o lună dela 1 Noembrie, când prin plecarea mea am lăsat câmp liber politicii kill with kindness. Tov. Plehanov a avut toată posibilitatea să verifice prin tot felul de relaţii utilitatea acestei politici. Tov. Plehanov a publicat pe atunci articolul „Ce nu trebue să facem?", care a fost — *şi rămâne* — singurul, ca să zicem aşa, bilet de intrare al martoviştilor în redacţie. Lozincile: revizionism (pe care trebue să-l combaţi cruţându-l pe adversar) şi individualism anarhist (care trebue menajat ucigându-l cu duhul blândeţii) sunt tipărite cu caractere grase pe acest bilet. Poftiţi vă rog, domnilor, eu vă voi ucide cu duhul blândeţii — iată ce spune tov. Plehanov în această invitaţie către noii săi colegi de redacţie. Comitetului Central nu-i mai rămânea, fireşte, decât să-şi spună ultimul cuvânt (ultimatum înseamnă tocmai aceasta: ultimul cuvânt cu privire la posibilitatea păcii) în ceeace priveşte măsura în care se pot face, din punctul lui de vedere, concesii practice individualismului anarhist. Ori vreţi pace, — şi atunci vă dăm atâtea şi atâtea locuri, dovedind astfel blândeţea

noastră, dorința noastră de pace, spiritul nostru de concesie etc. (mai mult nu vă putem da dacă vrem să asigurăm pacea în partid, pace nu în sensul că nu vor exista controverse, ci în sensul că individualismul anarhist nu va distruge partidul), primiți aceste locuri și cotiți iarăși, cu încetul, dela Achimov spre Plehanov. Ori vreți să susțineți și să dezvoltați punctul vostru de vedere, să cotiți definitiv (fie chiar numai în domeniul problemelor organizatorice) spre Achimov, să convingeți partidul că voi aveți dreptate, și nu Plehanov, — și atunci formați-vă un grup de publiciști, obțineți o reprezentanță în congres și începeți o luptă cinstită, o polemică deschisă pentru a dobândi majoritatea. Această alternativă, pusă clar în fața martoviștilor în ultimatumul Comitetului Central din 25 Noembrie 1903 [30] (vezi „Starea de asediu" și „Comentar la procesele-verbale ale Ligii" *), este în deplină concordanță cu scrisoarea pe care am adresat-o eu și Plehanov foștilor redactori la 6 Octombrie 1903 : sau iritație personală (și atunci, *în cel mai rău*

---

* Firește, nu mă voi apuca să analizez confuzia pe care a creat-o tov. Martov în „Starea de asediu" în legătură cu acest ultimatum al C.C. referindu-se la diverse conversații particulare etc. Această confuzie este „a doua metodă de luptă" pe care am caracterizat-o în paragraful precedent și pe care ar putea s'o analizeze cu șanse de reușită numai un specialist în neuropatologie. E suficient să spun că tov. Martov insistă acolo asupra unei înțelegeri cu C.C. în sensul ca tratativele să nu fie date publicității, înțelegere care, cu toate cercetările, n'a fost găsită până acum. Tov. Travinschi, care a dus tratativele în numele C.C., mi-a comunicat în scris că socoate că sunt în drept să public în afara „Iscrei" scrisoarea către redacție.

Un singur cuvânt al tovarășului Martov mi-a plăcut în mod deosebit. E vorba de expresia „bonapartism de cea mai rea speță". Găsesc că tov. Martov a întrebuințat această expresie foarte la locul ei. Să examinăm la rece ce înseamnă această noțiune. După mine, aceasta înseamnă a dobândi puterea pe o cale *formal* legală, dar *în fond* contrară voinței poporului (sau a partidului). Nu-i așa, tovarășe Martov? Și dacă e așa, atunci eu las foarte liniștit publicul să judece cine a practicat acest „bonapartism de cea mai rea speță" : Lenin și Y [31], care puteau să se folosească de dreptul lor *formal* de a nu admite pe martoviști, sprijinindu-se pe voința Congresului al II-lea, dar *nu s'au folosit* de acest drept, sau acei care din punct de vedere *formal* au ocupat *în mod corect* redacția (prin „cooptare unanimă"), știind că, *în fond*, aceasta nu corespunde *voinței Congresului al II-lea* și temându-se de verificarea acestei voințe de către Congresul al III-lea?

caz, putem accepta și „cooptarea"), sau divergență principială (și atunci trebue *întâi* să convingi partidul și apoi să vorbești de modificarea compoziției centrelor). Comitetul Central putea să lase pe martoviști să rezolve singuri această delicată dilemă, cu atât mai mult cu cât *tocmai în acea vreme* tov. Martov scria în a sa profession de foi * („Incă odată în minoritate") următoarele :

„Minoritatea pretinde o singură onoare : să arate pentru prima oară în istoria partidului nostru că oameni care „au fost înfrânți" pot totuși *să nu formeze un nou partid*. Această poziție a minorității decurge din toate concepțiile ei asupra dezvoltării organizatorice a partidului, decurge din conștiința legăturii ei puternice cu munca anterioară a partidului. Minoritatea nu crede în puterea mistică a „revoluțiilor pe hârtie" și vede în *temeinicia profundă, izvorîtă din viață*, a năzuințelor ei chezășia că *va obține triumful principiilor sale organizatorice printr'o propagandă pur ideologică dusă înlăuntrul partidului*". (Subliniat de mine.)

Ce vorbe frumoase și pline de mândrie! Și câtă amărăciune am resimțit când ne-am convins în practică că ele erau *numai vorbe*... Te rog să mă scuzi, tovarășe Martov, dar acum *pretind eu, în numele majorității*, această „onoare" pe care *voi n'ați meritat-o*. Această onoare va fi într'adevăr o mare onoare, pentru care merită să lupți, pentrucă tradițiile spiritului de cerc ne-au lăsat moștenire sciziuni extraordinar de ușuratice și o extraordinar de zeloasă aplicare a regulei : ori te iau la palme, ori îți strâng mâna.

Marea plăcere (de a avea un partid unit) trebuia să precumpănească și a precumpănit asupra micilor neplăceri (certurile în jurul cooptării). Eu am părăsit Organul Cen-

---

* — crez, program, expunere a concepției despre lume — Nota Trad

tral, tov. Y (delegat de mine și de Plehanov să reprezinte în Consiliul partidului redacția Organului Central) a părăsit Consiliul. La ultimul cuvânt al C.C. cu privire la pace, martoviștii au răspuns printr'o scrisoare (vezi publicațiile citate) care echivala cu o declarație de război. Atunci, și numai atunci, am trimis eu redacției („Iscra" nr. 53) scrisoarea referitoare la publicitate *. Dacă e să vorbim despre revizionism, dacă e să discutăm despre inconsecvență și despre individualism anarhist, despre înfrângerea a diferiți conducători, atunci să povestim totul, domnilor, fără a ascunde ceva, să spunem din fir în păr cum s'au petrecut lucrurile — iată conținutul acestei scrisori referitoare la publicitate. Redacția răspunde prin ocări mânioase și printr'o splendidă lecție de morală: să nu îndrăznești să stârnești *„meschinării și certuri de cerc"* („Iscra" nr. 53). A, așa, îmi spun eu: „meschinării și certuri de cerc"... es ist mir recht, domnilor, eu sunt de acord cu aceasta. Căci aceasta înseamnă că toată agitația în jurul „cooptării" voi o priviți de-a-dreptul ca *certuri de cerc*. Aceasta este adevărat. Cum se explică însă această disonanță; în articolul de fond al aceluiaș nr. 53 aceeași redacție (aceeași, s'ar părea) vorbește de birocratism, formalism etc.**. Tu nu ai voie să ridici chestiunea luptei pentru cooptarea în Organul Central pentrucă aceasta înseamnă ceartă. Dar noi vom ridica chestiunea cooptării în C.C. și vom numi aceasta nu ceartă, ci divergență principială asupra „formalismului". Nu, dragi tovarăși, îmi spun eu, dați-mi voie să nu vă permit aceasta. Voi vreți să bombardați fortul meu, și mie îmi cereți să vă predau artileria mea.

* Vezi *V. I. Lenin,* Opere, ed. a 4-a, vol. 7, pag. 98—101. — *Nota Red.*

** După cum s'a văzut ulterior, această „disonanță" se explică foarte simplu prin disonanța din redacția Organului Central. Despre „certuri" a scris Plehanov (vezi recunoașterea lui în „O neînțelegere regretabilă", nr. 57), iar articolul de fond „Congresul nostru" l-a scris Martov („Starea de asediu", pag. 84). Unul zice „hăis", altul „cea".

Glumiți, probabil! Eu scriu și public, în afara „Iscrei", „Scrisoarea către redacție" („Dece m'am retras din redacția «Iscrei»?") *, povestesc pe scurt cum s'au petrecut lucrurile și încerc din nou să aflu dacă pacea este posibilă pe baza următoarei repartiții: vouă Organul Central, nouă Comitetul Central. Niciuna dintre părți nu se va simți „străină" în partidul ei, și vom discuta asupra cotiturii spre oportunism, vom discuta mai întâi în presă, iar apoi, poate, și la Congresul al III-lea al partidului.

Drept răspuns la faptul că am pomenit de pace, toate bateriile dușmanului, inclusiv Consiliul, au deschis focul. Ploua cu ghiulele. Autocrat, Schweitzer, birocrat, formalist, supra-centru, unilateral, rectilin, încăpățânat, strâmt, bănuitor, om cu care nu te poți înțelege... Foarte bine, prieteni! Ați terminat? Ați deșertat sacul? Nu prea fac multe parale munițiile voastre...

Acum am eu cuvântul. Să vedem *conținutul* noilor concepții organizatorice ale noii „Iscre" și raportul dintre aceste concepții și împărțirea partidului nostru în „majoritate" și „minoritate", împărțire al cărei caracter adevărat l-am arătat prin analiza dezbaterilor și votărilor dela Congresul al II-lea.

r) NOUA „ISCRA".
OPORTUNISMUL IN PROBLEMELE ORGANIZATORICE

Pentru a analiza poziția principială a noii „Iscre" trebue, fără îndoială, să luăm drept bază cele două foiletoane ale tovarășului Axelrod **. Am arătat mai sus în mod amănunțit sensul concret al unei serii întregi din expresiile lui

* Vezi *V. I. Lenin,* Opere, ed. a 4-a, vol. 7, pag. 102—108. — *Nota Red.*

** Aceste foiletoane au intrat în culegerea „«Iscra» în timp de doi ani", partea a II-a, pag. 122 și urm. (SPB. 1906). (Nota autorului la ediția din 1907. — *Nota Red.*)

preferate. Trebue acum să căutăm să facem abstracţie de acest sens concret, să urmărim mersul raţionamentelor care au determinat „minoritatea" (în cutare sau cutare împrejurare măruntă sau neînsemnată) să adopte tocmai aceste *lozinci* şi nu altele, să analizăm însemnătatea principială a acestor *lozinci*, independent de origina lor, independent de „cooptare". Trăim acum sub semnul concesiilor; să facem deci o concesie tovarăşului Axelrod şi „să luăm în serios" „teoria" lui.

Teza fundamentală a tovarăşului Axelrod („Iscra" nr. 57) este următoarea: „mişcarea noastră ascundea în sânul ei, chiar dela început, două tendinţe contrarii, al căror antagonism reciproc nu putea să nu se dezvolte şi să nu se răsfrângă asupra ei, paralel cu propria ei dezvoltare". Anume: „scopul proletar al mişcării (în Rusia) este în principiu acelaş ca şi al social-democraţiei din Occident". Dar la noi, influenţa asupra masselor muncitoreşti emană „dela un element social străin de ele" — dela intelectualii radicali. Prin urmare, tov. Axelrod constată că în partidul nostru există un antagonism între tendinţele proletare şi cele ale intelectualilor radicali.

In această privinţă tov. Axelrod are perfectă dreptate. Că acest antagonism există (şi nu numai în partidul social-democrat rus), aceasta este în afară de orice îndoială. Mai mult. Toată lumea ştie că tocmai acest antagonism explică în bună parte împărţirea social-democraţiei contemporane într'una revoluţionară (sau ortodoxă) şi alta oportunistă (revizionistă, ministerialistă, reformistă), împărţire care s'a manifestat din plin şi în Rusia, în ultimii zece ani ai mişcării noastre. Deasemenea, toată lumea ştie că social-democraţia ortodoxă exprimă tendinţele proletare ale mişcării, pe când social-democraţia oportunistă exprimă tendinţele intelectualilor democraţi.

Dar, ajungând la acest fapt îndeobşte cunoscut, tov. Axelrod se sperie şi începe să dea înapoi. El nu face *nici*

cea mai mică încercare de a cerceta cum s'a manifestat această împărţire în istoria social-democraţiei ruse în general şi la congresul nostru în special, deşi el scrie tocmai despre congres! Ca şi întreaga redacţie a noii „Iscre", tov. Axelrod *se teme ca de moarte* de procesele-verbale ale acestui congres. După toate cele expuse mai sus, aceasta nu trebue să ne mire; dar această atitudine a unui „teoretician" care pretinde că cercetează diferitele tendinţe din mişcarea noastră reprezintă un caz original de *teamă de adevăr*. Lăsând la o parte, datorită acestei particularităţi a lui, materialul cel mai nou şi mai exact cu privire la tendinţele din mişcarea noastră, tov. Axelrod caută o salvare pe tărâmul visărilor plăcute. „Nu a dat marxismul legal sau semimarxismul un conducător publicistic liberalilor noştri? — spune el. — Dece nu ar da istoria poznaşă democraţiei burgheze revoluţionare un conducător din şcoala marxismului ortodox, revoluţionar?" In legătură cu acest vis plăcut al tovarăşului Axelrod, nu putem spune decât un lucru: dacă se întâmplă ca istoria să fie poznaşă, aceasta nu justifică însă *ideile poznaşe* ale celui care întreprinde analiza istoriei. Când conducătorul semimarxismului a început să-şi arate urechile de liberal, oamenii care voiau *(şi ştiau)* să urmărească „tendinţele" lui nu s'au referit la şotiile posibile ale istoriei, ci la zeci şi sute de manifestări ale psihologiei şi logicii acestui conducător, la particularităţile întregii lui fizionomii publicistice, care trădau o răsfrângere a marxismului în publicistica burgheză [32]. Iar dacă tov. Axelrod, care a întreprins analiza „tendinţelor revoluţionare generale şi proletare din mişcarea noastră", n'a fost în stare să dovedească şi să arate *cu nimic, cu absolut nimic*, existenţa anumitor tendinţe la cutare sau cutare reprezentanţi ai aripii ortodoxe a partidului, pe care el o detestă, prin aceasta el n'a făcut decât să-şi dea *în mod solemn un certificat de sărăcie*. Se vede că treburile tovarăşului Axel-

rod stau rău de tot dacă nu-i rămâne decât să se refere la şotiile posibile ale istoriei!

O altă referire a tovarăşului Axelrod — la „Iacobini" — este şi mai instructivă. Tov. Axelrod ştie, probabil, că împărţirea social-democraţiei contemporane într'una revoluţionară şi una oportunistă a prilejuit încă demult, şi nu numai în Rusia, „analogii istorice cu epoca marii revoluţii franceze". Tov. Axelrod ştie, probabil, că *girondinii social-democraţiei contemporane* recurg pretutindeni şi totdeauna la termenii „iacobinism", „blanquism" etc. pentru a caracteriza pe adversarii lor. Să nu-l imităm pe tov. Axelrod în teama lui de adevăr, ci să cercetăm procesele-verbale ale congresului nostru: nu ne oferă ele oare materialul necesar pentru a analiza şi verifica tendinţele cercetate de noi şi analogiile examinate de noi?

Primul exemplu. Discuţia asupra programului la congresul partidului. Tov. Achimov („în totul de acord" cu tov. Martânov) declară: „aliniatul referitor la cucerirea puterii politice (dictatura proletariatului) a fost redactat în aşa fel — în comparaţie cu toate celelalte programe social-democrate — încât poate fi interpretat — şi a şi fost într'adevăr interpretat de Plehanov — în sensul că rolul organizaţiei conducătoare va trebui să împingă pe planul al doilea clasa condusă de ea şi s'o izoleze pe prima de a doua. Deaceea sarcinile noastre politice sunt formulate exact la fel cum şi-a formulat sarcinile «Narodnaia Volia»" (pag. 124 din procesele-verbale). Tov. Plehanov şi alţi iscrişti ripostează tovarăşului Achimov acuzându-l de oportunism. Nu găseşte oare tov. Axelrod că această discuţie ne arată (în fapt, şi nu în şotii imaginare ale istoriei) antagonismul existent între *iacobinii contemporani şi girondinii* contemporani ai social-democraţiei? Şi dacă tov. Axelrod a vorbit despre iacobini, n'o fi cumva din cauză că a ajuns (datorită greşelilor lui) în compania *girondinilor* social-democraţiei?

Al doilea exemplu. Tov. Posadovschi ridică chestiunea

„serioasei divergenţe" asupra „problemei fundamentale" a „valorii absolute a principiilor democratice" (pag. 169). Impreună cu Plehanov, el neagă valoarea lor absolută. Leaderii „centrului" sau ai mlaştinii (Egorov) şi ai antiiscriştilor (Goldblat) se ridică hotărît împotriva acestui punct de vedere; ei văd la Plehanov „o imitaţie a tacticii burgheze" (pag. 170). *Aceasta este tocmai ideea tovarăşului Axelrod asupra legăturii dintre ortodoxism şi tendinţa burgheză,* cu singura deosebire că la Axelrod această idee atârnă în aer, pe când la Goldblat este legată de anumite dezbateri. Intrebăm încă odată: nu găseşte oare tov. Axelrod că şi această controversă ne arată *in mod evident,* în congresul partidului nostru, antagonismul dintre iacobinii şi girondinii social-democraţiei contemporane? Şi dacă tov. Axelrod ţipă împotriva iacobinilor, n'o fi cumva din cauză că a ajuns în compania girondinilor?

Al treilea exemplu. Discuţia în jurul paragrafului 1 al statutului. Cine apără *„tendinţele proletare din mişcarea noastră"*, cine subliniază că muncitorul nu se teme de organizare, că proletarul nu simpatizează cu anarhia, că el preţueşte îndemnul „organizaţi-vă!", cine pune în gardă împotriva intelectualilor burghezi, pătrunşi de oportunism până în măduva oaselor? *Iacobinii social-democraţiei.* Şi cine vrea să strecoare în partid pe intelectualii radicali, cine poartă grija profesorilor, a liceenilor, a celor izolaţi, a tineretului radical? *Girondinul Axelrod împreună cu girondinul Liber.*

Cât de neîndemânatic se apără tov. Axelrod de „falsa acuzaţie de oportunism" care a fost răspândită făţiş la congresul partidului nostru împotriva majorităţii grupului „Eliberarea muncii"! El se apără în aşa fel, încât confirmă acuzaţia, deoarece reia răsuflatul refren bernsteinian: iacobinism, blanquism etc. El ţipă despre primejdia intelectualilor radicali pentru a atenua efectul propriilor sale

cuvântări dela congresul partidului, care erau pline de solicitudine pentru aceiaşi intelectuali.

„Cuvintele teribile": iacobinism etc. nu exprimă absolut nimic altceva decât *oportunism*. Iacobinul legat în mod indisolubil de *organizaţia* proletariatului şi *devenit conştient* de interesele sale de clasă este tocmai *social-democratul revoluţionar*. Girondinul care duce dorul profesorilor şi liceenilor, care se teme de dictatura proletariatului şi care se prosternează în faţa valorii absolute a cerinţelor democratice este tocmai *oportunistul*. Numai oportuniştii mai pot vedea astăzi o primejdie în organizaţiile conspirative, atunci când ideea de a restrânge lupta politică la un complot a fost răsturnată de mii de ori în scrierile noastre, când însăşi viaţa a desminţit şi a înlăturat demult această idee, când importanţa primordială a agitaţiei politice de massă a fost explicată şi discutată până la refuz. Adevărata cauză a acestei temeri de complotism şi de blanquism nu este cutare sau cutare trăsătură ieşită la iveală a mişcării practice (aşa cum demult, dar în zadar, se strădueşte să demonstreze Bernstein & Co.), ci timiditatea girondină a intelectualului burghez, a cărui mentalitate îşi face drum atât de des în rândurile social-democraţilor de azi. Nu e nimic mai comic decât strădania noii „Iscre" de a spune un *cuvânt nou* (care a fost spus la timpul său de sute de ori) în chip de punere în gardă împotriva tacticii revoluţionarilor complotişti francezi din anii 1840—1850 şi 1860—1870 (nr. 62, articolul de fond) [33]. In numărul viitor al „Iscrei" girondinii social-democraţiei contemporane ne vor indica probabil un grup de complotişti francezi din anii 1840 — 1850 pentru care însemnătatea agitaţiei politice în massele muncitoreşti, însemnătatea ziarelor muncitoreşti ca bază a înrâuririi partidului asupra clasei să fi fost un adevăr elementar demult cunoscut şi răscunoscut.

Strădania noii „Iscre" de a repeta în chip de cuvinte noi locuri comune şi de a rumega adevăruri elementare nu

este însă deloc o întâmplare, ci este consecinţa inevitabilă a situaţiei în care se află acum Axelrod şi Martov, ajunşi în aripa oportunistă a partidului nostru. E o situaţie care obligă. Ei trebue să repete frazele oportuniste, *să se dea înapoi*, pentru a încerca să găsească într'*un trecut îndepărtat* o justificare oarecare a poziţiei lor, care nu poate fi justificată din punctul de vedere al luptei dela congres şi al nuanţelor şi împărţirilor partidului care s'au ivit la congres. Filosofărilor achimoviste asupra iacobinismului şi blanquismului, tov. Axelrod le adaugă văicăreli tot achimoviste, afirmând că nu numai „economiştii", ci şi „politicii" au dat dovadă de „unilateralitate", de „înflăcărare" excesivă etc. etc. Citind aceste afirmaţii grandilocvente în noua „Iscră", care pretinde cu îngâmfare că stă deasupra acestor unilateralităţi şi înflăcărări, te întrebi nedumerit: al cui portret îl fac ei? unde aud ei asemenea vorbe? Dar cine nu ştie că împărţirea social-democraţilor ruşi în economişti şi politici şi-a trăit demult traiul? Răsfoiţi „Iscra" din ultimul an sau din ultimii doi ani dinaintea congresului partidului şi veţi vedea că lupta împotriva „economismului" se potoleşte şi încetează complect încă în 1902, că, de pildă, în Iulie 1903 (nr. 43) se vorbeşte de „vremurile economismului" ca de ceva „definitiv trecut", că economismul este considerat „definitiv înmormântat", că înflăcărările politicilor sunt privite ca un atavism evident. Atunci pentru ce motiv se întoarce noua redacţie a „Iscrei" la această împărţire definitiv înmormântată? Oare noi am luptat la congres împotriva achimovilor pentru greşelile săvârşite de ei acum doi ani în „Rabocee Delo"? Dacă am fi procedat aşa, am fi fost nişte idioţi patenţi. Dar toată lumea ştie că noi n'am procedat aşa, că noi i-am combătut pe achimovi la congres nu pentru greşelile lor vechi, definitiv înmormântate, din „Rabocee Delo", ci pentru *noile greşeli*, pe care le-au săvârşit în raţionamentele şi votările lor dela congres. Nu poziţia lor în „Rabocee Delo", ci poziţia adop-

tată de ei la congres a fost criteriul după care noi am apreciat care greşeli sunt într'adevăr de domeniul trecutului şi care greşeli persistă încă şi necesită o discuţie. In momentul congresului nu mai exista vechea împărţire în economişti şi politici, dar continuau să existe încă diferite tendinţe oportuniste, care s'au exprimat în cursul dezbaterilor şi votărilor în legătură cu o serie de chestiuni şi care în cele din urmă au dus la o nouă împărţire a partidului în „majoritate" şi „minoritate". Adevărul este că noua redacţie a „Iscrei" caută, din motive lesne de înţeles, să voaleze legătura care există între această nouă împărţire şi oportunismul *de azi* din partidul nostru, şi că deaceea e nevoită să se dea înapoi, să se întoarcă dela noua împărţire la cea veche. Nefiind în stare să explice origina politică a noii împărţiri (sau dorind, din spirit de concesie, să arunce un văl * peste această origină), ea rumegă tot ce s'a spus despre vechea împărţire, demult perimată. Toată lumea ştie că noua împărţire are la bază divergenţa asupra problemelor *organizatorice,* divergenţă care a început prin controversa asupra principiilor de organizare (§ 1 din statut) şi s'a sfârşit printr'o „practică" demnă de anarhişti. Vechea împărţire în economişti şi politici avea la bază o divergenţă mai ales de *ordin tactic.*

Noua „Iscră" caută să justifice această părăsire a unor chestiuni mai complexe, cu adevărat actuale şi urgente ale

---

* Vezi articolul lui Plehanov despre „economism" din nr. 53 al „Iscrei". In subtitlul acestui articol s'a strecurat, pare-se, o mică greşală de tipar. In loc de : „reflecţiuni cu voce tare asupra Congresului al II-lea al partidului", trebue, evident, citit „asupra congresului *Ligii*" sau, poate, „asupra *cooptării*". Pe cât de nimerit este, în anumite con-
diţii, să fii conciliant în ceeace priveşte pretenţiile personale, pe atât
e de inadmisibil (din punct de vedere de partid, şi nu din punct
de vedere mic-burghez) să confunzi chestiunile care frământă partidul,
să substitui chestiunii noii greşeli a lui Martov şi Axelrod, care au
început să cotească dela ortodoxism la oportunism, chestiunea vechii
greşeli (de care acum nu-şi mai aminteşte nimeni afară de noua
„Iscră") a martânovilor şi achimovilor, care astăzi sunt poate gata
să cotească, în multe chestiuni de program şi de tactică, dela oportu-
nism la ortodoxism

vieţii de partid, şi revenirea la chestiuni care au fost demult tranşate şi acum sunt artificial dezgropate, printr'o filosofare amuzantă care nu poate fi numită altfel decât codism. După exemplul tovarăşului Axelrod, tot ce se scrie în noua „Iscră" e străbătut ca de un fir roşu de profunda „idee" că conţinutul este mai important decât forma, că programul şi tactica sunt mai importante decât organizarea, că „viabilitatea unei organizaţii este direct proporţională cu volumul şi însemnătatea conţinutului pe care îl va aduce mişcării", că centralismul nu este „un lucru suficient prin el însuşi", nu este „un talisman universal" etc. etc. Ce adevăruri profunde şi mareţe ! Intr'adevăr, programul este mai important decât tactica, şi tactica mai importantă decât organizarea. Alfabetul este mai important decât etimologia, etimologia este mai importantă decât sintaxa, — dar ce să spui despre oameni care au căzut la examenul de sintaxă şi acum fac pe grozavii şi se laudă că au rămas repetenţi în cursul inferior?
Tov. Axelrod a raţionat asupra problemelor principiale ale
organizării ca un oportunist (§ 1) şi a activat în organizaţie
ca un anarhist (congresul Ligii), iar acum aprofundează so-
cial-democraţia : strugurii sunt prea acri ! Ce este propriu
zis organizarea ? numai o formă ; ce este centralismul ? el
nu este un talisman ; ce este sintaxa ? ea este, desigur, mai
puţin importantă decât etimologia, ea nu este decât o formă
de unire a elementelor etimologiei... „Nu va fi oare tov.
Alexandrov de acord cu noi — întreabă cu un aer triumfă-
tor noua redacţie a „Iscrei" — dacă vom spune că, prin ela-
borarea programului partidului, congresul a contribuit cu
mult mai mult la centralizarea muncii partidului decât prin
adoptarea statutului, oricât de desăvârşit ar părea acesta
din urmă ?" (nr. 56, suplimentul). Să sperăm că această
maximă clasică va dobândi o faimă istorică tot atât de mare
şi de durabilă ca şi faimoasa frază a tovarăşului Cricev-
schi, că social-democraţia, ca şi omenirea, îşi fixează tot-
deauna sarcini realizabile. Căci această înţelepciune adâncă

a noii „Iscre“ este exact de acelaş calibru. Dece a fost luată în râs fraza tovarăşului Cricevschi? Pentrucă el căuta să justifice greşala unei anumite părţi a social-democraţilor în chestiunile de tactică, incapacitatea lor de a pune just problemele politice printr'o banalitate prezentată drept filosofie. Exact la fel face şi noua „Iscră“ căutând să justifice greşala unei anumite părţi a social-democraţilor în problemele organizatorice, nestatornicia de intelectual a unor anumiţi tovarăşi, care i-a dus la frazeologia anarhistă, prin banalitatea că programul este mai important decât statutul, că chestiunile de program sunt mai importante decât cele organizatorice! Ei bine, oare nu înseamnă acesta codism? Nu înseamnează aceasta să te lauzi că ai rămas repetent în cursul inferior?

Adoptarea programului contribue la centralizarea muncii mai mult decât adoptarea statutului. Cât de mult trădează această banalitate, prezentată drept filosofie, spiritul intelectualului radical, care e mult mai aproape de decadentismul burghez decât de social-democraţie! Căci cuvântul centralizare e luat în această faimoasă frază într'un sens cu totul *simbolic*. Dacă autorii acestei fraze nu ştiu sau nu vor să gândească, atunci să-şi amintească cel puţin acest fapt simplu: adoptarea programului de acord cu bundiştii nu numai că n'a dus la centralizarea muncii noastre comune, dar nici măcar nu ne-a ferit de sciziune. Unitatea în chestiunile de program şi în chestiunile de tactică este condiţia necesară, dar nu suficientă a unificării partidului, a centralizării muncii partidului (doamne, dumnezeule! ce adevăruri elementare trebue repetate la nesfârşit în vremurile de astăzi, când toate noţiunile s'au încurcat!). Pentru a obţine acest rezultat, mai este necesar să existe unitate organizatorică, ceeace într'un partid care a depăşit cât de cât cadrul unui cerc restrâns e de neconceput fără un statut formal, fără supunerea minorităţii faţă de majoritate, fără supunerea părţii faţă de întreg. Atâta vreme cât n'am fost unitari

în chestiunile fundamentale ale programului şi ale tacticii, noi spuneam deschis că trăim într'o epocă de haos şi de cercuri, spuneam deschis că înainte de a ne uni trebue să ne delimităm, şi nici nu vorbeam de forme de organizaţie comună, ci discutam exclusiv problemele noi (pe atunci într'adevăr noi) ale combaterii oportunismului în chestiunile de program şi de tactică. După cum recunoaştem cu toţii, acum această luptă a asigurat deja o unitate suficientă, care a fost formulată în programul partidului şi în rezoluţiile partidului referitoare la tactică; acum trebue să facem pasul următor, şi noi l-am făcut de comun acord: am elaborat *formele* unei organizaţii unice care contopeşte laolaltă toate cercurile. Am fost târîţi acum înapoi, şi formele acestea au fost pe jumătate distruse, am fost târîţi înapoi la comportarea anarhistă, la frazeologia anarhistă, la restabilirea cercului în locul redacţiei de partid; şi pentru a se justifica acest pas înapoi, se afirmă că alfabetul e mai folositor pentru vorbirea corectă decât cunoaşterea sintaxei!

Filosofia codismului, care acum trei ani era în floare în chestiunile de tactică, reînvie astăzi, fiind aplicată la chestiunile de organizare. Examinaţi următoarea afirmaţie a noii redacţii: „Orientarea social-democrată combativă — spune tov. Alexandrov — trebue să fie promovată în partid nu numai prin lupta ideologică, ci şi prin forme determinate de organizare“. Şi redacţia declară pe un ton sentenţios: „Este interesantă această confruntare a luptei ideologice cu formele de organizare. Lupta ideologică este un proces, pe când formele de organizare sunt numai... forme“ (zău, chiar aşa scrie în suplimentul numărului 56, pag. 4, coloana 1 jos!) „care trebue să îmbrace un conţinut fluid în curs de dezvoltare, — munca practică a partidului în curs de dezvoltare“. Asta-i cu totul în spiritul anecdotei care spune că ghiuleaua-i ghiulea, şi bomba-i bombă. Lupta ideologică este un proces, pe când formele de organizare nu sunt decât forme care îmbracă un conţinut! Chestiunea care

se pune este dacă lupta noastră ideologică va îmbrăca forme *mai înalte*, formele unei organizații de partid obligatorie pentru toți, sau formele vechii fărâmițări și ale vechiului sistem de cercuri. Am fost târîți înapoi dela forme superioare la forme mai primitive și pentru a se justifica acest lucru se afirmă că lupta ideologică este un proces, pe când formele nu sunt decât forme. Exact ca și tov. Cricevschi, care ne târa odinioară înapoi dela tactica-plan la tactica-proces.

Examinați frazele pretențioase din noua „Iscră" cu privire la „autoeducarea proletariatului", fraze îndreptate împotriva acelora pe care forma ar putea, chipurile, să-i împiedice să vadă conținutul (nr. 58, articolul de fond). Nu este oare aceasta un achimovism numărul 2? Achimovismul numărul 1 justifica starea de înapoiere a unei anumite părți a intelectualității social-democrate în ceeace privește modul de a pune problemele tactice referindu-se la conținutul mai „profund" al „luptei proletare", la autoeducarea proletariatului. Achimovismul numărul 2 justifică starea de înapoiere a unei anumite părți a intelectualității social-democrate în ceeace privește teoria și practica organizării prin argumentul tot atât de profund că organizarea este numai o formă și că esențialul este autoeducarea proletariatului. Proletariatul nu se teme de organizare și nici de disciplină, domnilor care vă îngrijiți atât de mult de fratele mai mic! Proletariatul nu se va sinchisi ca domnii profesori și liceeni care nu vor să intre în organizație să fie recunoscuți ca membri de partid pentrucă lucrează sub controlul unei organizații. Prin întreaga lui viață, proletariatul este educat în spiritul organizării mai temeinic decât mulți intelectuali. Proletariatul care a înțeles cât de cât programul nostru și tactica noastră nu se va apuca să justifice starea de înapoiere organizatorică prin argumentul că forma este mai puțin importantă decât conținutul. Nu proletariatului, ci *unora dintre intelectualii* din partidul nostru le lipsește *autoeducarea* în spiritul organizării și disciplinei, în spiritul dus-

mâniei și disprețului pentru frazeologia anarhistă. Și achimovii numărul 2 defăimează proletariatul afirmând că el nu este pregătit pentru organizare, tot așa cum îl defăimau achimovii numărul 1 afirmând că el nu e pregătit pentru lupta politică. Proletarul care a devenit un social-democrat conștient și care se simte membru al partidului va respinge codismul în problemele organizatorice cu acelaș dispreț cu care a respins codismul în problemele de tactică.

Examinați, în sfârșit, această cugetare profundă a „Practicianului" dela noua „Iscră". „Inteleasă în sensul ei adevărat, ideea unei organizații centraliste «combative» — spune el —, care să coordoneze și să centralizeze *activitatea*" (cu caractere cursive pentru a sublinia profunzimea ideii) „revoluționarilor, se înfăptuește în chip firesc numai dacă această activitate *există*" (ce afirmație nouă și inteligentă!); „organizația însăși, ca formă" (ascultați, ascultați!), „poate să se dezvolte numai *concomitent*" (sublinierea este a autorului, ca peste tot în acest citat) „cu dezvoltarea muncii revoluționare, care constitue conținutul ei" (nr. 57). Nu vă amintește aceasta tot mai mult de eroul unei epopei populare care, întâlnind un cortegiu funebru, strigă: azi unul, mâine doi? In partidul nostru nu se va găsi desigur niciun practician (fără ghilimele) care să nu înțeleagă că tocmai forma activității noastre (adică organizația) rămâne demult în urmă — și rămâne grozav de mult în urmă — față de conținut, că numai neghiobii din partid ar putea să strige unor oameni care rămân în urmă: țineți pasul! n'o luați înainte! Incercați să comparați, bunăoară, partidul nostru cu Bundul. E în afară de orice îndoială că *conținutul* * activității partidului nostru este infinit mai bogat, mai

* Nu mai vorbesc de faptul că *conținutul* activității partidului nostru a fost fixat (în program etc.) la congres în spiritul social-democrației revoluționare numai *cu prețul unei lupte*, unei lupte împotriva acelorași antiiscriști și aceleiași mlaștine ai cărei reprezentanți precumpănesc numericește în „minoritatea" noastră. Ar fi interesant deasemenea ca în legătură cu chestiunea „conținutului" să comparăm șase numere din vechea „Iscră" (nr. 46-51) cu douăsprezece numere din noua „Iscră" (nr. 52-63). Dar aceasta pentru altă dată.

variat, mai larg şi mai adânc decât acela al activităţii Bundului. O mai mare amploare teoretică, un program mai dezvoltat, influenţa asupra masselor muncitoare (şi nu numai asupra meseriaşilor organizaţi) este mai largă şi mai profundă. propaganda şi agitaţia sunt mai variate, activitatea politică a fruntaşilor şi a activiştilor de rând pulsează mai viu, mişcările *populare* în timpul demonstraţiilor şi al grevelor generale sunt mai mărețe, activitatea dusă în păturile neproletare este mai energică. Dar „forma“? „Forma“ activităţii noastre a rămas inadmisibil de mult în urmă în comparaţie cu aceea a Bundului, a rămas în urmă în aşa măsură încât acest lucru sare în ochi şi face să roşească pe oricine nu priveşte treburile partidului său „scobindu-se în nas“. Rămânerea în urmă a organizării muncii în comparaţie cu conţinutul ei este punctul nostru slab, şi a fost punctul nostru slab încă cu mult înainte de congres, cu mult înainte de formarea Comitetului de organizare. Nivelul scăzut şi şubrezimea formei nu permit să se facă progrese serioase în dezvoltarea conţinutului, provoacă o stagnare scandaloasă, duc la o risipă a forţelor şi fac ca vorbele să nu fie în concordanţă cu faptele. Cu toţii am suferit foarte mult de pe urma acestei neconcordanţe ; şi iată că alde Axelrod şi „Practicienii“ dela noua „Iscră“ vin să ne propovăduiască în chip de adâncă filosofie : forma trebue să se dezvolte în mod firesc, numai concomitent cu conţinutul !

Iată unde duce o mică greşală în problema organizării (§ 1) dacă te apuci *să aprofundezi* o absurditate şi să dai o fundamentare filosofică unei fraze oportuniste. Cu pas domol, prin zig-zaguri prudente ! — am auzit acest refren aplicat la problemele de tactică ; acum îl auzim aplicat la problemele de organizare. *Codismul în problemele organizatorice* este un produs natural şi inevitabil al psihologiei *individualistului anarhist,* care vrea să facă din devierile sale anarhiste (la început poate întâmplătoare) *un sistem de concepţii,* să le prezinte drept *divergenţe principiale* cu un caracter special. La congresul Ligii am văzut începuturile acestui anarhism ; în noua „Iscră“ vedem încercări de a face din el un sistem de concepţii. Aceste încercări confirmă cum nu se poate mai bine părerea emisă încă la congresul partidului cu privire la deosebirea dintre punctul de vedere al intelectualului burghez care se alătură social-democraţiei şi cel al proletariatului devenit conştient de interesele sale de clasă. Astfel, acelaş „Practician“ dela noua „Iscră“, a cărui adâncime de spirit am avut prilejul s'o cunoaştem, mă acuză că aş concepe partidul „ca pe o fabrică imensă“ având în frunte un director, Comitetul Central“ (nr. 57, suplimentul). „Practicianul“ nici nu bănueşte că vorba teribilă rostită de el trădează dintr'odată psihologia intelectualului burghez care nu cunoaşte nici practica nici teoria organizaţiei proletare. Tocmai fabrica, care le pare unora numai o sperietoare, este forma superioară de cooperare capitalistă care a unit, a disciplinat proletariatul, l-a învăţat să se organizeze, l-a pus în fruntea tuturor celor alte pături ale populaţiei muncitoare şi exploatate. Tocmai marxismul, ca ideologie a proletariatului educat de capitalism, i-a învăţat şi-i învaţă pe intelectualii nestatornici să facă deosebire între latura exploatatoare a fabricii (disciplina bazată pe teama de a muri de foame) şi latura ei organizatoare (disciplina bazată pe munca în comun, unificată de condiţiile de producţie foarte dezvoltate din punct de vedere tehnic). Disciplina şi organizarea, pe care intelectualul burghez şi le însuşeşte cu atâta greutate, proletariatul şi le însuşeşte foarte uşor datorită tocmai acestei „şcoli“ care este fabrica. Frica grozavă de această şcoală, complecta neînţelegere a însemnătăţii ei ca organizator sunt caracteristice modului de a gândi care oglindeşte condiţiile de existenţă mic-burgheze şi care dau naştere acelui fel de anarhism pe care social-democraţii germani îl numesc Edelanarchismus, adică anarhism „aristocrat“, — anarhism boieresc, cum i-aş spune eu. Acest anar-

hism boieresc este deosebit de caracteristic nihilistului rus. Organizaţia de partid îi pare o monstruoasă „fabrică", supunerea părţii faţă de întreg şi a minorităţii faţă de majoritate îi apare ca o „aservire" (vezi foiletoanele lui Axelrod), diviziunea muncii sub conducerea centrului îl face să scoată vaiete tragi-comice împotriva transformării oamenilor în „rotiţe şi şurubaşe" (şi el vede o formă deosebit de intolerabilă a acestei transformări în transformarea redactorilor în colaboratori); când se pomeneşte de statutul organizatoric al partidului, el face o grimasă batjocoritoare şi declară cu dispreţ (vizând pe „formalişti") că merge şi fără statut.

E de necrezut, dar totuşi aşa este; tocmai o astfel de observaţie edificatoare îmi face tov. Martov în nr. 58 al „Iscrei", citând, pentru a fi mai convingător, propriile mele cuvinte din „Scrisoare către un tovarăş". Ei bine, nu este oare „anarhism boieresc", nu este oare codism *să justifici* prin exemple din epoca fărâmiţării şi a cercurilor menţinerea şi proslăvirea spiritului de cerc şi a anarhiei într'o epocă în care există partid?

Dece înainte nu aveam nevoie de statut? Pentrucă partidul se compunea din cercuri răzleţite, fără nicio legătură organizatorică între ele. Trecerea dintr'un cerc într'altul era în funcţie numai de „libera voinţă" a fiecărui individ, care nu avea în faţă nicio expresie formală a voinţei întregului. Problemele controversate dinăuntrul cercurilor nu se rezolvau pe baza unui statut, *„ci luptând şi ameninţând cu plecarea"*: aşa m'am exprimat eu în „Scrisoare către un tovarăş"*, bazându-mă pe experienţa unei serii de cercuri în general şi a propriului nostru colectiv de şase redactori, în special. In epoca cercurilor acest fenomen era firesc şi inevitabil, dar nimănui nu-i trecea prin minte să-l proslăvească şi să-l considere un ideal; toţi se plângeau de acest haos, toţi sufereau din cauza lui şi doreau din tot sufletul

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 205—224. — *Nota Red.*

contopirea cercurilor răzleţite într'un partid constituit în mod formal. Şi acum, când această contopire s'a îndeplinit, suntem târîţi înapoi, ni se serveşte — în chip de concepţii organizatorice superioare — o frazeologie anarhistă! Oamenilor care s'au obişnuit cu halatul comod şi cu papucii traiului oblomovist în cadrul familial al unui cerc un statut formal le pare strâmt, incomod, împovărător, înjositor, birocratic, înrobitor şi stânjenitor pentru „procesul" liber al luptei ideologice. Anarhismul boieresc nu înţelege că un statut formal este necesar tocmai pentru a înlocui legăturile strâmte de cerc printr'o legătură largă de partid. Legăturile dinăuntrul cercurilor sau dintre cercuri nu trebuiau şi nu puteau să îmbrace o formă precisă, deoarece aceste legături erau bazate pe prietenie sau pe o „încredere" necontrolată şi nemotivată. Legăturile de partid nu pot şi nu trebue să se bazeze nici pe una, nici pe cealaltă; ele trebue să se bazeze tocmai pe un statut *formal*, redactat „birocratic" (din punctul de vedere al intelectualului desmăţat), a cărui strictă respectare este singurul mijloc care ne asigură împotriva arbitrariului de cerc, împotriva capriciilor de cerc, împotriva sistemului de certuri practicat în cercuri şi numit liberul „proces" al luptei ideologice.

Redacţia noii „Iscre" argumentează împotriva lui Alexandrov afirmând pe un ton sentenţios că „încrederea este un lucru gingaş şi nu poate fi băgată cu forţa în inimile şi minţile oamenilor" (nr. 56, suplimentul). Redacţia nu înţelege că, punând pe primul plan categoria încrederii, a *simplei* încrederi, ea îşi trădează odată mai mult anarhismul boieresc şi codismul în problemele organizatorice. Când eu eram numai membrul unui cerc, al colectivului de şase redactori sau al organizaţiei „Iscrei", aveam dreptul să justific, să zicem, refuzul meu de a lucra cu X numai prin neîncrederea mea, necontrolată şi nemotivată. Din moment ce am devenit membru de partid, eu *nu am dreptul* să invoc numai o vagă neîncredere, deoarece aceasta ar însemna a des-

chide larg porţile tuturor capriciilor şi toanelor caracteristice cercurilor de altădată. Eu *sunt dator* să motivez „încrederea" sau „neîncrederea" printr'un argument formal, adică să invoc o regulă formal stabilită a programului nostru, a tacticii noastre, a statutului nostru ; eu sunt dator să nu mă mărginesc la un „am încredere" sau „nu am încredere" nemotivat, ci să recunosc că trebue *să dau socoteală* de hotărîrile mele — aşa cum trebue să dea socoteală fiecare parte a partidului de toate hotărîrile ei în general — în faţa întregului partid ; sunt dator să urmez calea *formal prescrisă* pentru a-mi exprima „neîncrederea", pentru a promova vederile şi dorinţele care decurg din această neîncredere. Dela punctul de vedere *de cerc*, al „încrederii" necontrolate, noi ne-am ridicat la punctul de vedere *de partid*, care cere să se respecte metodele controlabile şi formal prescrise de a exprima şi *verifica* încrederea. Redacţia, însă, ne târăşte înapoi şi numeşte codismul său noi concepţii organizatorice !

Priviţi cum raţionează aşa zisa noastră redacţie de partid în legătură cu grupurile publicistice care ar putea să ceară să fie reprezentate în redacţie. „Noi nu ne vom indigna, nu vom începe să facem tapaj pe tema disciplinei" — ne informează anarhiştii boieri, care întotdeauna şi pretutindeni şi-au manifestat dispreţul faţă de disciplină. Noi, vedeţi d-v., ori „ne vom înţelege" (sic !) cu aceste grupuri, dacă vor fi serioase, ori vom lua în râs cerinţele lor.

Inchipuiţi-vă, ce nobleţă înaltă se afirmă aici împotriva vulgarului formalism „de fabrică" ! In realitate, însă, avem de-a-face cu o frazeologie de cerc renovată, servită partidului de către o redacţie care simte că nu este o instituţie de partid, ci o frântură din vechile cercuri. Falsitatea lăuntrică a acestei poziţii duce inevitabil la filosofia *anarhistă*, care erijează în *principiu* de organizare social-democrată acel haos care în vorbe, fariseic, este declarat ca aparţinând trecutului. Nu e nevoie de niciun fel de ierarhie a colectivelor şi instanţelor inferioare şi superioare de partid ; anarhismului boie-

resc, o astfel de ierarhie îi pare o născocire birocratică ieşită din ministere, departamente etc. (vezi foiletonul lui Axelrod) ; nu e nevoie de nicio supunere a părţii faţă de întreg, nu e nevoie de nicio definire „formal-birocratică" a metodelor *de partid* pentru „a ne înţelege" sau a ne delimita ; vechile încăierări de cerc să fie consfinţite prin frazeologia asupra metodelor de organizare „cu adevărat social-democrate".

Iată unde proletarul, care a trecut prin şcoala „fabricii", poate şi trebue să dea o lecţie individualismului anarhist. Muncitorul conştient a ieşit demult din faşă ; a trecut vremea când el se ferea de intelectual ca atare. Muncitorul conştient ştie să preţuiască acea rezervă de cunoştinţe mai bogată, acel orizont politic mai larg pe care îl găseşte la intelectualii social-democraţi. Pe măsură însă ce se formează la noi un *adevărat* partid, muncitorul conştient trebue să înveţe să deosebească psihologia unui luptător al armatei proletare de psihologia unui intelectual burghez care face paradă cu fraze anarhiste ; trebue să se deprindă *să ceară* ca îndatoririle de membru de partid să fie îndeplinite nu numai de membrii de rând, ci şi de „oamenii de sus", trebue să înveţe să trateze codismul în problemele organizatorice cu acelaş dispreţ cu care a tratat altădată codismul în problemele de tactică !

Strâns legată de girondism şi de anarhismul boieresc este ultima trăsătură caracteristică a poziţiei adoptate de noua „Iscră" în problemele organizatorice : apărarea *autonomismului* împotriva centralismului. Acesta este sensul principial pe care-l au (dacă au vreunul *) văicărelile pe tema birocratismului şi autocratismului, regretele pentru „nemeritata lipsă de atenţie faţă de neiscrişti" (care au apărat autonomismul la congres), vaietele comice în legătură

* Las la o parte aici, ca peste tot în acest paragraf, sensul „cooptaţionist" al acestor văicăreli.

cu „supunerea absolută“, plângerile amare pe tema „regimului de bun-plac“ etc. etc. Aripa oportunistă a oricărui partid apără şi justifică întotdeauna orice stare de înapoiere — în materie de program, de tactică şi de. organizare. Apărarea stării de înapoiere (a codismului) de care dă dovadă noua „Iscră“ în materie de organizare este strâns legată de apărarea *autonomismului*. E drept că autonomismul este atât de discreditat, în general vorbind, după cei trei ani de propagandă ai vechii „Iscre“, încât noii „Iscre“ îi e *încă* ruşine să se pronunţe pe faţă pentru el ; ea ne asigură încă de simpatiile ei pentru centralism, dar dovedeşte aceasta numai prin faptul că scrie cuvântul centralism cu litere cursive. In realitate, chiar şi cea mai superficială critică a „principiilor“ quasi-centralismului „cu adevărat social-democrat“ (nu anarhist ?) al noii „Iscre“ dezvălue la fiecare pas punctul de vedere al autonomismului. Oare nu este acum limpede pentru oricine că în chestiunile organizatorice Axelrod şi Martov au cotit spre Achimov ? Oare nu au recunoscut singuri acest lucru, în mod solemn, prin cuvintele lor semnificative despre „nemeritata lipsă de atenţie faţă de neiscrişti“ ? Şi Achimov cu prietenii săi nu au apărat ei oare autonomismul la congresul partidului nostru ?

Tocmai autonomismul (dacă nu anarhismul) l-au apărat Martov şi Axelrod la congresul Ligii, atunci când cu o râvnă comică au încercat să demonstreze că partea nu trebue să se supună întregului, că partea este autonomă în ceeace priveşte definirea relaţiilor ei cu întregul, că statutul Ligii din străinătate, care formulează aceste relaţii, este valabil în ciuda voinţei majorităţii partidului, în ciuda voinţei centrului partidului. Tocmai autonomismul îl apără acum făţiş tov. Martov în coloanele noii „Iscre“ (nr. 60) atunci când se ocupă de chestiunea introducerii membrilor în comitetele locale de către Comitetul Central. Nu voi vorbi de sofismele copilăroase cu care tov. Martov a apărat autonomis-

mul la congresul Ligii şi îl apără şi în noua „Iscră“ * ; ţin numai să notez aici că această tendinţă incontestabilă de *a apăra autonomismul împotriva centralismului* este o trăsătură principială caracteristică a oportunismului în problemele organizatorice.

Faptul de a contrapune în noua „Iscră“ (nr. 53) „principiul formal-*democratic*“ (subliniat de autor) „principiului formal-*birocratic*“ este, poate, singura încercare de *a analiza* noţiunea de birocratism. Această contrapunere (care, din nefericire, este tot atât de puţin dezvoltată şi clarificată ca şi aluzia la neiscrişti) cuprinde un grăunte de adevăr. Birocratism *versus* ** democratism este tocmai centralism versus autonomism ; este tocmai principiul de organizare al social-democraţiei revoluţionare în raport cu principiul de organizare al oportuniştilor social-democraţiei. Ultimul caută să meargă dela bază spre vârf, şi deaceea el apără pretutindeni unde este posibil, şi pe cât este posibil, autonomismul, „democratismul“, care (la cei ce sunt peste măsură de zeloşi) ajunge până la anarhism. Primul caută să pornească dela vârf, preconizând lărgirea drepturilor şi împuternicirilor centrului faţă de parte. In epoca haosului şi a cercurilor, acest vârf dela care căuta să pornească în domeniul organizatoric social-democraţia revoluţionară era în mod necesar unul dintre cercuri, cel mai influent prin activitatea sa şi prin consecvenţa sa revoluţionară (în cazul nostru — organizaţia „Iscrei“). In epoca de restabilire a unităţii reale a partidului şi de dizolvare în această unitate a cercurilor învechite, acest vârf este în mod necesar *congresul partidului*, organul suprem al partidului ; congresul reuneşte, în măsura posibilităţii, pe toţi reprezentanţii organizaţiilor active

* Examinând diferitele paragrafe din statut, tov. Martov *a scăpat din vedere* tocmai paragraful care vorbeşte de relaţiile dintre întreg şi parte : Comitetul Central „repartizează forţele partidului“ (§ 6). Se pot oare repartiza forţele fără mutarea activiştilor dintr'un comitet într'altul ? Asupra unui lucru atât de elementar e pur şi simplu penibil să te opreşti.

** — versus — în raport cu — *Nota Trad*

şi, desemnând instituţiile centrale (adeseori cu o compoziţie care satisface mai mult elementele înaintate decât pe cele înapoiate ale partidului, care place mai mult aripii lui revoluţionare decât celei oportuniste), face din ele vârful partidului până la congresul următor. Aşa este cel puţin la social-democraţii europeni, deşi, încetul cu încetul, nu fără greutate, nu fără luptă şi nu fără sfadă, acest obicei, pe care anarhiştii îl detestă din principiu, începe să se răspândească şi la social-democraţii asiatici.

Este extrem de interesant să menţionăm că trăsăturile principiale ale oportunismului în problemele organizatorice (autonomismul, anarhismul boieresc sau intelectualist, codismul şi girondismul), pe care le-am arătat mai sus, se observă mutatis mutandis (cu schimbările corespunzătoare) la toate partidele social-democrate din lume unde există împărţirea într'o aripă revoluţionară şi una oportunistă (şi unde nu există ea ?). Acest lucru a apărut deosebit de clar, tocmai în ultimul timp, în partidul social-democrat german, atunci când înfrângerea în alegerile din circumscripţia a 20-a electorală din Saxonia (aşa-zisul incident Göhre *) a adus la ordinea zilei *principiile* de organizare a partidului. La ridicarea chestiunii de principiu în legătură cu incidentul amintit a contribuit îndeosebi zelul oportuniştilor germani. Göhre (un fost pastor, autorul unei cărţi cunoscute : „Drei Monate Fabrikarbeiter" ** şi unul dintre „eroii" congresului dela Dresda) este el însuşi un oportunist fervent, şi organul oportuniştilor consecvenţi germani „Sozialistische Monatshefte" („Revista socialistă lunară") „a sărit" imediat „în apărarea" lui.

Oportunismul în chestiunile de program este, fireşte, legat de oportunismul în chestiunile de tactică şi de oportunismul în chestiunile de organizare. Cel care şi-a asumat sarcina să expună „noul" punct de vedere a fost tov. Wolfgang Heine. Pentru ca cititorul să-şi facă o idee despre fizionomia acestui intelectual tipic care, aderând la social-democraţie, a adus cu sine mentalitatea oportunistă, va fi suficient să spunem că Wolfgang Heine este ceva mai puţin decât un Achimov german şi ceva mai mult decât un Egorov german.

Tov. Wolfgang Heine şi-a început campania în „Revista socialistă lunară" cu nu mai puţină pompă ca tov. Axelrod în noua „Iscră". Cât de grăitor e însuşi titlul articolului : „Observaţii democratice în legătură cu incidentul Göhre" („Sozialistische Monatsheite", nr. 4, Aprilie). Nici conţinutul nu e mai puţin fulminant. Tov. Wolfgang Heine se ridică împotriva „încălcării autonomiei circumscripţiei electorale", apără „principiul democratic", protestează împotriva amestecului unor „şefi numiţi" (adică al conducerii centrale a partidului) în libera alegere a deputaţilor de către popor. Aici nu este vorba de un incident întâmplător, declară pe un ton sentenţios tov. W. Heine, ci de *„o tendinţă"* generală *„spre birocratism şi centralism în partid"*, tendinţă care s'ar fi observat şi mai înainte, dar care acum devine deosebit de periculoasă. Trebue „să se recunoască în mod principial că organizaţiile locale ale partidului sunt promotorii vieţii lui" (plagiat după broşura tovarăşului Martov : „Incă odată în minoritate"). Nu trebue „să ne obişnuim ca toate hotărîrile politice importante să emane numai dela centru"; trebue să punem în gardă partidul împotriva unei „politici doctrinare care pierde contactul cu viaţa" (împrumutat din cuvântarea ţinută de tov. Martov la congresul partidului, în care declară că „viaţa va învinge"). ...„Dacă pă-

---

* Göhre a fost ales deputat în Reichstag la 16 Iunie 1903 în circumscripţia a 15-a din Saxonia ; dar după congresul dela Dresda [34] el şi-a depus mandatul. Alegătorii din circumscripţia a 20-a, al cărei loc în Reichstag devenise vacant după moartea lui Rosenow, au vrut să propună din nou candidatura lui Göhre. Conducerea centrală a partidului şi comitetul central de agitaţie din Saxonia s'au opus şi, neavând dreptul de a interzice formal candidatura lui Göhre, au izbutit totuşi să facă aşa fel ca Göhre să renunţe de a mai candida. La alegeri, social-democraţii au fost înfrânţi.

** — „Trei luni ca muncitor în fabrică" — Nota Trad.

trundem fondul lucrurilor — își adâncește argumentarea tov. W. Heine —, dacă facem abstracție de conflictele personale, care și aici, ca totdeauna, au jucat un rol destul de mare, atunci vom găsi în această îndârjire împotriva *revizioniștilor* (subliniat de autor, care, probabil, vrea să facă o deosebire între noțiunile: lupta împotriva revizionismului și lupta împotriva revizioniștilor) mai ales o lipsă de încredere a persoanelor oficiale din partid față de *«elementul străin»* (pe cât se vede, W. Heine n'a citit încă broșura despre lupta împotriva stării de asediu, și deaceea folosește un anglicism: Outsidertum *), o lipsă de încredere a tradiției față de ceeace e neobișnuit, a instituției, impersonale, față de ceeace este individual“ (vezi rezoluția lui Axelrod dela congresul Ligii cu privire la înnăbușirea inițiativei individuale), „într'un cuvânt aceeași tendință pe care am caracterizat-o mai sus ca o tendință spre birocratism și centralism în partid“.

Noțiunea de „disciplină“ provoacă tovarășului Heine o indignare nu mai puțin nobilă decât tovarășului Axelrod. „...Li s'a reproșat revizioniștilor — scrie el — că nu sunt destul de disciplinați pentrucă scriau la «Revista lunară socialistă» — un organ pe care nici nu voiau să-l recunoască ca organ social-democrat pentrucă nu e *sub controlul partidului*. Insăși această încercare de a îngusta noțiunea de «social-democrat», însăși această cerință a *disciplinei* în domeniul creației ideologice, unde trebue să domnească o libertate absolută“ (amintiți-vă: lupta ideologică este un proces, pe când formele de organizare sunt numai forme), „dovedește existența unei tendințe de birocratism și de înnăbușire a individualității“. Și mult, foarte mult timp W. Heine mai tună și fulgeră pe toate tonurile împotriva acestei tendințe nesuferite de a crea „o mare organizație *unică*, atotcuprinzătoare, cât mai centralizată cu putință,

* — *outsider* — acel care este în afară. — *Nota Trad.*

o tactică *unică*, o teorie *unică*“; tună și fulgeră împotriva acelora care cer „o subordonare absolută“, „o supunere oarbă“, tună și fulgeră împotriva „centralismului simplist“ etc. etc., exact „ca Axelrod“.

Discuția pornită de W. Heine s'a încins și, întrucât în partidul german ea nu s'a complicat cu nicio ceartă în legătură cu cooptarea, întrucât achimovii germani își arată fizionomia nu numai la congrese, ci în mod permanent, într'un organ special, discuția s'a redus curând la o analiză a tendințelor principiale ale ortodoxismului și revizionismului în problemele organizatorice. Ca unul din reprezentanții orientării revoluționare (acuzat, se înțelege, ca și la noi, de tendințe „dictatoriale“, „inchizitoriale“ și de alte lucruri teribile) a intervenit K. Kautsky („Neue Zeit“, 1904, nr. 28, articolul „Wahlkreis und Partei“ — „Circumscripție electorală și partid“). Articolul lui W. Heine — declară el — „oglindește felul de a gândi al întregului curent revizionist“. Nu numai în Germania, ci și în Franța și Italia oportuniștii apără din răsputeri autonomismul, slăbirea disciplinei de partid, reducerea ei la zero; pretutindeni tendințele lor duc la *dezorganizare*, la degenerarea „principiului democratic“ în *anarhism*. „Democrația nu este inexistența puterii — îi învață Kautsky pe oportuniști în problemele organizatorice —, democrația nu înseamnă anarhie, ea este dominația massei asupra mandatarilor ei, spre deosebire de alte forme de putere, în care pretinșii servitori ai poporului sunt în realitate stăpânii lui“. K. Kautsky cercetează amănunțit rolul dezorganizator al autonomismului oportunist în diferite țări, arătând că, tocmai prin aderarea unui *„mare număr de elemente burgheze“* * la social-democrație, oportunismul, autonomismul

* K. Kautsky citează ca exemplu pe *Jaurès*. Pe măsură ce acești oameni deviază spre oportunism, „disciplina de partid trebue să le apară în mod inevitabil ca o inadmisibilă îngrădire a liberei lor personalități“.

şi tendinţele de încălcare a disciplinei se întăresc; el reaminteşte mereu că tocmai „organizarea este arma cu ajutorul căreia proletariatul se va elibera“, că „organizarea este arma luptei de clasă proprie proletariatului“.

In Germania, unde oportunismul este mai slab decât în Franţa şi Italia, „tendinţele autonomiste n'au dus deocamdată decât la declamaţii mai mult sau mai puţin patetice îndreptate împotriva dictatorilor şi marilor închizitori, împotriva excomunicărilor * şi împotriva tendinţei de a căuta peste tot erezii, n'au dus decât la cicăleli şi certuri fără sfârşit, a căror analiză n'ar duce decât la discuţii interminabile“.

Nu-i de mirare că în Rusia, unde oportunismul în partid este şi mai slab decât în Germania, tendinţele autonomiste au generat mai puţine idei şi mai multe „declaraţii patetice“ şi certuri.

Nu-i de mirare că Kautsky ajunge la această concluzie: „Poate că în nicio altă chestiune revizionismul din toate ţările, cu toată diversitatea lui şi varietatea nuanţelor lui nu este atât de omogen ca în chestiunea organizării“. Tendinţele fundamentale ale ortodoxismului şi revizionismului în acest domeniu sunt formulate şi de Kautsky tot prin acest „cuvânt teribil“: birocratism versus (faţă de) democratism. Ni se spune — scrie K. Kautsky — că a da conducerii partidului dreptul de a influenţa desemnarea candidatului (pentru alegerile parlamentare) de către circumscripţiile electorale locale însemnează „să atentezi în mod ruşinos la principiul democratic, care cere ca întreaga activitate politică să se desfăşoare de jos în sus, din iniţiativa masselor, şi nu de sus în jos, pe cale birocratică... Dar dacă există un principiu într'adevăr democratic, apoi este acela că majoritatea trebue să aibă precumpănire asupra mino-

* *Bannstrahl* — anatemă. Acesta este echivalentul german al rusescului „stare de asediu“, „legi excepţionale“. Acesta este „cuvântul teribil“ al oportuniştilor germani.

rităţii, şi nu invers“... Alegerea deputatului în parlament de către o circumscripţie electorală oarecare este o chestiune importantă pentru întregul partid în ansamblul lui, care trebue deci să influenţeze desemnarea candidaturilor cel puţin prin intermediul oamenilor de încredere ai partidului (Vertrauensmänner). „Cine găseşte că acest procedeu este prea birocratic sau centralist să încerce să propună ca desemnarea candidaţilor să se facă prin votul direct al tuturor membrilor de partid în general (sämtliche Parteigenossen). Dar din moment ce acest lucru este irealizabil, nu trebue să te plângi de lipsă de democratism dacă funcţia menţionată, ca şi multe altele care privesc întreg partidul, este îndeplinită de una sau mai multe instanţe de partid“. După „dreptul cutumiar“ al partidului german, diferitele circumscripţii electorale „se înţelegeau tovărăşeşte“ şi mai înainte cu conducerea centrală a partidului asupra propunerii cutărei sau cutărei candidaturi. „Dar partidul a devenit prea mare pentru ca acest drept cutumiar tacit să fie suficient. Dreptul cutumiar încetează de a mai fi un drept atunci când încetează de a mai fi recunoscut ca ceva dela sine înţeles, când conţinutul normelor lui şi însăşi existenţa lui sunt contestate. Din acel moment e necesar ca acest drept să fie formulat în mod precis, să fie codificat“... să fie mai precis „fixat prin statut * (statutarische Festlegung) şi totodată să se întărească disciplina (grössere Straffheit) organizaţiei“.

Vedem deci, în alte condiţii, aceeaşi luptă dintre aripa oportunistă a partidului şi cea revoluţionară în legătură cu problemele organizatorice, acelaş conflict dintre autonomism şi centralism, dintre democratism şi „birocratism“,

* Este extrem de instructiv să comparăm aceste observaţii ale lui K. Kautsky despre înlocuirea dreptului cutumiar, recunoscut în mod tacit, printr'un drept fixat în mod formal prin statut cu „schimbarea“ prin care trece partidul nostru în general şi redacţia în special după congresul partidului. Vezi cuvântarea rostită de V. I. Zasulici (la congresul Ligii, pag. 66 şi următoarele), care nu ştiu dacă îşi dă seama de întreaga însemnătate a acestei schimbări.

dintre tendinţele de slăbire a rigurozităţii şi cele de întărire a rigurozităţii organizării şi a disciplinei, dintre psihologia intelectualului nestatornic şi cea a proletariatului consecvent, dintre individualismul intelectualist şi coeziunea proletară. Se pune întrebarea: ce atitudine a luat faţă de acest conflict *democraţia burgheză,* — nu aceea pe care istoria poznaşă i-a promis tovarăşului Axelrod că i-o va arăta cândva în secret, ci democraţia burgheză reală, adevărată, care are în Germania reprezentanţi tot atât de inteligenţi şi cu tot atâta spirit de observaţie ca şi domnii osvobojdenişti dela noi? Democraţia burgheză germană a luat imediat atitudine faţă de noua divergenţă şi — ca şi în Rusia, ca întotdeauna, ca pretutindeni, — s'a ridicat cu toată energia în apărarea aripii oportuniste din partidul social-democrat. Un important organ al capitalului bursier german, *„Gazeta din Frankfurt"*, a publicat un articol de fond fulminant („Frankf. Ztg.", 1904, 7 Apr., nr. 97, Abendblatt *), din care se vede că plagiatele neruşinate după Axelrod devin pur şi simplu un fel de boală a presei germane. Teribilii democraţi dela bursa din Frankfurt biciuesc „autocratismul" din partidul social-democrat, „dictatura partidului", „domnia autocrată a şefilor partidului", „excomunicările" prin care se urmăreşte „parcă pedepsirea întregului revizionism" (amintiţi-vă de „falsa acuzaţie de oportunism"), cerinţa unei „supuneri oarbe", a unei „discipline care ucide", cerinţa unei „supuneri servile", transformarea membrilor de partid în „cadavre politice" (asta e mult mai tare decât şurubaşele şi rotiţele!). „Orice originalitate personală — exclamă cavalerii bursei, indignaţi de rânduelile antidemocratice din sânul social-democraţiei —, orice individualitate trebue, vedeţi d-v., să fie prigonită, pentrucă ameninţă să ducă la rânduelile franceze, la jaurèsism şi millerandism, după cum a declarat deschis Sin-

* — „Gazeta din Frankfurt", 1904, 7 Aprilie, nr. 97, ediţia de seară. — *Nota Trad.*

dermann, raportorul asupra acestei chestiuni", la congresul de partid al social-democraţilor din Saxonia.

Aşa dar, în măsura în care noile cuvinţele ale noii „Iscre" asupra problemei organizării au un sens principial, este în afară de orice îndoială că acest sens este oportunist. Această concluzie e confirmată şi de întreaga analiză a congresului partidului nostru, care s'a împărţit într'o aripă revoluţionară şi una oportunistă, şi de exemplul *tuturor* partidelor social-democrate din Europa, în care oportunismul în problema organizării se exprimă prin aceleaşi tendinţe, prin aceleaşi acuzaţii şi, mai întotdeauna, prin aceleaşi cuvinte. Fireşte, particularităţile naţionale ale diferitelor partide şi diversitatea condiţiilor politice din diferitele ţări îşi imprimă pecetea lor, făcând ca oportunismul german să nu semene deloc cu cel francez, cel francez cu cel italian, cel italian cu cel rus. Dar identitatea împărţirii fundamentale a tuturor acestor partide într'o aripă revoluţionară şi una oportunistă, identitatea în modul de a gândi şi în tendinţele oportuniste în problema organizării apar limpede în ciuda deosebirilor de condiţii pe care le-am arătat mai sus *. Marele număr de reprezentanţi ai intelectualităţii radicale în rândurile marxiştilor noştri şi ale social-democraţilor noştri a făcut şi face inevitabilă existenţa

* Nimeni nu se va îndoi astăzi că vechea împărţire a social-democraţilor ruşi în economişti şi politici, în chestiunile de tactică, era identică cu împărţirea întregii social-democraţii internaţionale în oportunişti şi revoluţionari, deşi există o mare deosebire între tovarăşii Martânov şi Achimov, pe de o parte, şi tovarăşii von Vollmar şi von Elm sau Jaurès şi Millerand [35], pe de altă parte. Tot atât de neîndoielnică este identitatea împărţirilor fundamentale în problema organizării, cu toate enormele deosebiri de condiţii dintre ţările lipsite de drepturi politice şi cele libere politiceşte. Este extrem de caracteristic faptul că principiala redacţie a noii „Iscre", ocupându-se în mod fugitiv de discuţia dintre Kautsky şi Heine (nr. 64), *a ocolit* cu teamă chestiunea tendinţelor *principiale* ale *oricărui* oportunism şi ale oricărui ortodoxism în problema organizării.

oportunismului în cele mai diferite domenii și sub cele mai felurite forme, oportunism generat de psihologia acestei intelectualități. Noi am combătut oportunismul în problemele fundamentale ale concepției noastre despre lume, în chestiunile de program, și totala divergență în privința scopurilor urmărite a dus inevitabil la o delimitare definitivă între liberali, care au pervertit marxismul nostru legal, și social-democrați. Noi am combătut oportunismul în chestiunile de tactică, și divergența dintre noi și tovarășii Cricevschi și Achimov asupra acestor chestiuni mai puțin importante a fost, firește, numai vremelnică și n'a fost însoțită de formarea unor partide deosebite. Acum trebue să înfrângem oportunismul lui Martov și Axelrod în problemele organizatorice, care sunt, firește, mai puțin esențiale decât chestiunile de program și de tactică, dar care au apărut în prezent pe primul plan al vieții noastre de partid.

Când se vorbește de lupta împotriva oportunismului, nu trebue uitate niciodată trăsăturile caracteristice ale întregului oportunism de azi în toate domeniile: imprecziunea lui, nebulozitatea lui, dificultatea de a-l sezisa. Oportunistul, prin însăși natura lui, evită totdeauna să pună problema precis și definitiv, caută o linie de mijloc, oscilează între puncte de vedere care se exclud unul pe altul, căutând „să fie de acord" și cu unul și cu altul, reducând divergențele la mici corectări, la îndoieli, la deziderate pioase și inocente etc. etc. Tov. Ed. Bernstein, oportunist în chestiunile de program, „este de acord" cu programul revoluționar al partidului și deși ar dori, desigur, o „reformă radicală" a acestuia, socotește totuși că acest lucru este inoportun, inutil și mai puțin important decât clarificarea „principiilor generale" ale „criticii" (care constau mai ales în a împrumuta în mod necritic principii și expresii dela democrația burgheză). Tov. von Vollmar, oportunist în chestiunile de tactică, este și el de acord cu vechea tactică a social-democrației revoluționare și se mărginește și el mai mult la declamații, la mici corectări și ironii, fără să preconizeze vreo tactică „ministerialistă" precisă. Tovarășii Axelrod și Martov, oportuniști în chestiunile de organizare, n'au formulat nici ei până acum, cu toate somațiile directe ce li s'au făcut, nicio teză principială precisă care să poată fi „fixată prin statut"; și ei ar dori, ar dori fără doar și poate, o „reformă radicală" a statutului nostru de organizare („Iscra", nr 58, pag. 2, coloana a 3-a), dar ar prefera să se ocupe mai întâi de „chestiunile generale de organizare" (pentrucă o reformă cu adevărat radicală a statutului nostru, care, în ciuda paragrafului 1, este totuși centralist, ar duce inevitabil la autonomism dacă ar fi făcută în spiritul noii „Iscre"; or, tov. Martov nu vrea, desigur, să-și mărturisească nici lui însuși tendința sa *principială* spre autonomism). Deaceea, poziția lor „principială" în problema organizării prezintă toate culorile curcubeului: predomină inocentele declamații patetice cu privire la autocratism și birocratism, cu privire la supunerea oarbă, la șurubașe și rotițe — declamații atât de inocente, încât este încă greu, foarte greu să deosebești în ele sensul cu adevărat principial de cel cu adevărat cooptaționist. Dar, cu cât te afunzi în pădure, cu atât mai multe lemne vezi: încercările de a analiza și de a defini precis blestematul „birocratism" duc inevitabil la autonomism; încercările de „aprofundare" și de fundamentare duc inevitabil la justificarea stării de înapoiere, la codism, la fraze girondiste. In sfârșit, principiul care apare ca singurul principiu cu adevărat definit și care, deaceea, în practică, iese deosebit de puternic în relief (practica merge totdeauna înaintea teoriei) este principiul *anarhismului*. Ironizarea disciplinei — autonomism — anarhism, iată scara pe care ba coboară, ba urcă oportunismul nostru în materie de organizare, sărind dela o treaptă la alta și eschivându-se cu abilitate dela orice

formulare precisă a principiilor sale *. Exact aceeaşi gradaţie se observă şi la oportunismul în chestiunile de program şi de tactică: ironizarea „ortodoxismului", a dreptei credinţe, a îngustimii şi imobilităţii — „critică" revizionistă şi ministerialism — democraţie burgheză.

Există o strânsă legătură psihologică între ura împotriva disciplinei şi acea persistentă notă de *jignire* care se face auzită în toate scrierile tuturor oportuniştilor contemporani, în general, şi în cele ale minorităţii noastre, în special. Pasă-mi-te, sunt prigoniţi, oprimaţi, înlăturaţi, asediaţi, hărţuiţi. Aceste cuvinte conţin mai mult adevăr psihologic şi politic decât bănuia probabil însuşi autorul drăgălaşei şi spiritualei glume despre hărţuiţi şi hărţuitori. Intr'adevăr, examinaţi procesele-verbale ale congresului partidului nostru şi veţi vedea că minoritatea e formată din toţi ofensaţii, din toţi acei care pentru un motiv oarecare au fost cândva jigniţi de social-democraţia revoluţionară.

---

* Cine-şi aminteşte de dezbaterile asupra § 1 va vedea acum clar că greşala tovarăşului Axelrod şi a tovarăşului Martov în legătură cu § 1, fiind dezvoltată şi adâncită, duce *inevitabil* la oportunism în materie de organizare. Ideea fundamentală a tovarăşului Martov — oricine se poate declara el însuşi membru de partid — este tocmai un fals „democratism", este ideea că partidul se construeşte de jos în sus. Dimpotrivă, ideea mea este „birocratică" în sensul că partidul se construeşte de sus în jos, dela congresul partidului la diferitele organizaţii de partid. Psihologia intelectualului burghez, frazele anarhiste, filosofia oportunistă, codistă, — toate acestea au apărut încă în dezbaterile asupra § 1. Tov. Martov vorbeşte în „Starea de asediu" (pag. 20) despre „munca de gândire care a început" la noua „Iscră". Aceasta este adevărat în sensul că el şi Axelrod orientează într'adevăr gândirea într'o direcţie nouă, începând cu § 1. Nenorocirea este însă că această direcţie este oportunistă. Cu cât „munca" lor va înainta mai mult în *această* direcţie, cu cât va fi mai liberă de certuri pe tema cooptării, cu atât mai mult se vor înfunda în mlaştină. Tov. Plehanov a văzut clar acest lucru încă la congresul partidului şi i-a prevenit pentru a doua oară în articolul „Ce nu trebue să facem?": eu sunt gata, a spus el, chiar să vă cooptez, numai nu urmaţi această cale, care duce exclusiv la oportunism şi anarhism. — Martov şi Axelrod n'au ascultat de acest sfat bun: cum? să n'o urmăm? să fim de acord cu Lenin că cooptarea nu-i decât o gâlceavă? Niciodată! Noi îi vom dovedi că suntem oameni principiali! — Şi au dovedit-o. Au dovedit tuturora până la evidenţă că, în măsura în care au principii noi, aceste principii sunt oportuniste.

Veţi găsi aici şi pe bundişti şi pe rabocedelţi, pe care i-am „jignit" până într'atât, încât au părăsit congresul; veţi găsi aici pe cei dela „Muncitorul din Sud", îngrozitor de jigniţi din cauza nimicirii organizaţiilor, în general, şi a propriei lor organizaţii, în special; veţi găsi aici pe tov. Mahov, pe care l-am jignit ori de câte ori lua cuvântul (fiindcă de fiecare dată se făcea regulat de râs); veţi găsi, în sfârşit, pe tov. Martov şi pe tov. Axelrod, care au fost jigniţi prin „falsa acuzaţie de oportunism" în legătură cu § 1 din statut şi prin înfrângerea suferită în alegeri. Şi toate aceste jigniri amare n'au fost rezultatul întâmplător al unor ironii inadmisibile, al unor ieşiri violente, al unei polemici aprige, al uşilor trântite şi al ameninţării cu pumnul, cum mai cred şi astăzi foarte mulţi filistini, ci rezultatul politic inevitabil al întregii munci ideologice depuse de „Iscra" în decurs de trei ani. Dacă în aceşti trei ani noi n'am îndrugat verzi şi uscate, ci am exprimat convingeri care trebue să devină fapte, atunci nu puteam să nu luptăm la congres împotriva antiiscriştilor şi împotriva „mlaştinii". Şi după ce noi, împreună cu tov. Martov, care a luptat în primele rânduri cu viziera ridicată, am jignit atâţia oameni, nu ne mai rămânea decât să-i jignim puţin, puţin de tot pe tov. Axelrod şi pe tov. Martov, pentru ca paharul să se umple. Cantitatea s'a transformat în calitate. S'a produs negaţia negaţiei. Toţi ofensaţii şi-au uitat socotelile dintre ei, s'au aruncat plângând cu hohote unii în braţele altora şi au ridicat steagul „răscoalei împotriva leninismului" *.

Răscoala e un lucru minunat atunci când elementele înaintate se răscoală împotriva celor reacţionare; când aripa revoluţionară se răscoală împotriva celei oportuniste,

---

* Această expresie uimitoare aparţine tovarăşului Martov („Starea de asediu", pag. 68). Tov. Martov a aşteptat până s'a văzut într'un grup de cinci, pentru ca să pornească „răscoala" împotriva mea, care eram unul singur. Nu prea polemizează cu îndemânare tov. Martov: el vrea să-şi distrugă adversarul adresându-i cele mai măgulitoare complimente.

asta e bine. Când însă aripa oportunistă se răscoală împotriva celei revoluţionare, asta e rău.

Tov. Plehanov e nevoit să ia parte la această acţiune dăunătoare în calitate de prizonier de război, ca să zicem aşa. El caută să-şi „verse necazul“ pescuind fraze stângace la autorii cutăror sau cutăror rezoluţii în favoarea „majorităţii“ şi exclamând apoi : „Săracul tovarăş Lenin! Grozavi mai sunt partizanii lui ortodocşi !“ („Iscra“ nr. 63, supliment).

Ei bine, tovarăşe Plehanov, dacă eu sunt sărac, apoi redacţia noii „Iscre“ a căzut de-a-binelea în mizerie. Oricât de sărac aş fi, n'am ajuns încă la o astfel de sărăcie absolută încât să trebuiască să închid ochii asupra congresului partidului şi, pentru a-mi exersa isteţimea, să caut material în rezoluţiile membrilor de comitete. Oricât de sărac aş fi, sunt de o mie de ori mai bogat decât acei ai căror partizani nu că lasă întâmplător să le scape o frază stângace, ci în toate chestiunile — şi în chestiunile de organizare, şi în cele de tactică, şi în cele de program — se călăuzesc constant şi ferm după principii opuse principiilor social-democraţiei revoluţionare. Oricât de sărac aş fi, n'am ajuns încă în situaţia de a fi nevoit *să ascund publicului* laudele ce mi le aduc asemenea partizani. Or, redacţia noii „Iscre“ e nevoită să facă acest lucru.

Ştii dumneata, cititorule, ce este Comitetul din Voronej al Partidului muncitoresc social-democrat rus ? Dacă nu ştii, atunci citeşte procesele-verbale ale congresului partidului şi vei vedea că orientarea acestui comitet este exprimată în întregime de tov. Achimov şi de tov. Brucher, care la congres au luptat pe toată linia împotriva aripii revoluţionare şi pe care toată lumea, începând cu tov. Plehanov şi terminând cu tov. Popov, i-a calificat drept oportunişti de zeci de ori. Ei bine, iată ce declară acest Comitet din Voronej în foaia sa din Ianuarie (nr. 12, 1904. Ianuarie) :

„In partidul nostru, care creşte neîncetat, s'a întâmplat anul trecut un mare şi important eveniment pentru partid : a avut loc Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., al reprezentanţilor organizaţiilor lui. Convocarea congresului partidului este un lucru foarte complicat şi, în condiţiile regimului monarhic, un lucru riscant şi foarte anevoios, şi deaceea nu-i de mirare că ea a fost *foarte imperfectă* şi că congresul, deşi s'a desfăşurat cu bine, n'a satisfăcut toate cerinţele partidului. Tovarăşii care fuseseră însărcinaţi de conferinţa (consfătuirea) din 1902 să convoace congresul au fost arestaţi, şi *congresul a fost organizat de persoane reprezentând un singur curent din sânul social-democraţiei ruse — pe cel iscrist. Multe* organizaţii social-democrate, dar neiscriste, n'au fost invitate să ia parte la lucrările congresului: *aceasta este una din cauzele pentru care* sarcina congresului de a elabora *programul şi statutul* partidului a fost îndeplinită *extrem de defectuos,* şi chiar participanţii la congres recunosc că statutul are mari lacune «care pot duce la confuzii primejdioase». La congres, iscriştii înşişi s'au scindat, şi mulţi militanţi de vază ai P.M.S.D.R. care mai înainte se părea că acceptă în întregime programul de acţiune al «Iscrei» şi-au dat seama că multe din punctele ei de vedere, susţinute *mai ales de către Lenin şi Plehanov,* nu sunt viabile. Deşi aceştia din urmă au învins la congres, forţa vieţii practice, cerinţele muncii reale, la care iau parte şi toţi neiscriştii, îndreaptă repede greşelile teoreticienilor şi au şi adus, după congres, îndreptări serioase. «*Iscra*» *s'a schimbat mult şi promite* să asculte cu atenţie cerinţele militanţilor social-democraţiei în genere. Prin urmare, deşi *lucrările congresului urmează să fie revizuite* de congresul următor, şi deşi, după cum îşi dau seama înşişi participanţii la congres, ele nu sunt satisfăcătoare şi *deaceea nu pot fi socotite de partid ca hotărîri indiscutabile,* totuşi, congresul a lămurit starea de lucruri din partid, a furnizat un bogat material pentru ulterioara activitate teoretică şi organizatorică a partidului şi reprezintă o experienţă instructivă foarte importantă pentru munca generală de partid. Hotărîrile congresului şi statutul elaborat de el *vor fi luate în consideraţie* de toate organizaţiile, dar multe *se vor abţine de a se călăuzi exclusiv după ele, date fiind* imperfecţiunile lor vădite.

Comitetul din Voronej, care înţelege toată însemnătatea muncii generale de partid, *a reacţionat* viu la toate chestiunile legate de organizarea congresului. Comitetul îşi dă seama de toată importanţa celor petrecute la congres ; *el salută cotitura care a avut loc în «Iscra»,* devenită Organul Central (organul principal). Deşi starea de lucruri din partid şi din Comitetul Central nu ne satisface *încă,* credem totuşi că printr'un efort comun

— c. 3784

munca grea de organizare a partidului va fi perfecţionată. Ca răspuns la zvonurile false care circulă, Comitetul din Voronej declară tovarăşilor că nici nu poate fi vorba ca Comitetul din Voronej să iasă din partid. Comitetul din Voronej înţelege perfect de bine ce precedent (exemplu) primejdios ar însemna ieşirea din P.M.S.D.R. a unei organizaţii muncitoreşti cum este Comitetul din Voronej, *ce reproş ar însemna aceasta pentru partid* şi cât de dezavantajos ar fi acest lucru pentru organizaţiile muncitoreşti care ar putea să urmeze un asemenea exemplu. Nu trebue să provocăm noi sciziuni, ci să căutăm stăruitor să unim într'un singur partid pe toţi socialiştii şi muncitorii conştienţi. In afară de aceasta, Congresul al II-lea a fost un congres ordinar, şi nu unul constitutiv. Excluderea din partid nu poate fi pronunţată decât de o comisie de judecată a partidului, şi nicio organizaţie, nici măcar Comitetul Central, n'are dreptul să excludă din partid vreo organizaţie social-democrată. Mai mult, Congresul al II-lea a adoptat paragraful 8 din statut, după care orice organizaţie este autonomă (de sine stătătoare) în treburile sale locale, şi deaceea *Comitetul din Voronej are tot dreptul să aplice concepţiile sale organizatorice şi să le susţină în partid*".

Redacţia noii „Iscre", referindu-se la această foaie în nr. 61, a publicat numai partea a doua din tirada citată, aceea pe care am reprodus-o aici cu litere obişnuite ; partea întâia însă, reprodusă cu petit, redacţia *a preferat s'o omită*.

I-a fost ruşine.

s) CÂTEVA CUVINTE DESPRE DIALECTICA DOUĂ REVOLUŢII

Aruncând o privire de ansamblu asupra dezvoltării crizei din partidul nostru, vom vedea uşor că, cu mici excepţii, compoziţia de bază a celor două părţi în luptă a rămas tot

timpul aceeaşi. A fost o luptă între aripa revoluţionară şi aripa oportunistă din partidul nostru. Dar această luptă a trecut prin cele mai felurite stadii, şi oricine vrea să se orienteze în imensa literatură care s'a acumulat, în mulţimea de indicaţii fragmentare, de citate smulse din context, de acuzaţii etc. etc. trebue să studieze îndeaproape particularităţile fiecăruia din aceste stadii.

Să enumerăm stadiile principale, vădit deosebite unele de altele : 1) Discuţia asupra paragrafului 1 din statut. O luptă pur ideologică în jurul principiilor fundamentale de organizare. Plehanov şi cu mine suntem în minoritate. Martov şi Axelrod propun o formulare oportunistă şi se pomenesc în braţele oportuniştilor. 2) Scindarea organizaţiei „Iscrei" pe chestiunea listelor de candidaţi pentru C.C. : Fomin sau Vasiliev în grupul de cinci, Troţchi sau Travinschi în grupul de trei. Plehanov şi cu mine dobândim majoritatea (nouă contra şapte), — în parte datorită tocmai faptului că am fost în minoritate în chestiunea paragrafului 1. Coaliţia lui Martov cu oportuniştii a confirmat de fapt toate temerile mele provocate de incidentul cu Comitetul de organizare. 3) Continuarea discuţiilor asupra amănuntelor statutului. Martov este din nou salvat de oportunişti. Noi suntem din nou în minoritate şi apărăm drepturile minorităţii în instituţiile centrale. 4) Cei şapte oportunişti extremişti părăsesc congresul. Noi devenim majoritate şi învingem în alegeri coaliţia (alcătuită din minoritatea iscristă, din „mlaştină" şi din antiiscrişti). Martov şi Popov refuză să facă parte din grupurile noastre de trei. 5) Certurile de după congres în chestiunea cooptării. Desmăţul comportării anarhiste şi al frazeologiei anarhiste. Elementele cele mai inconsecvente şi mai nestatornice din „minoritate" capătă preponderenţă. 6) Pentru a evita sciziunea, Plehanov trece la politica „kill with kindness". „Minoritatea" pune mâna pe redacţia Organului Central şi pe Consiliu şi atacă din răsputeri Comitetul Central. Certurile

continuă să predomine în toate. 7) Primul atac împotriva C.C. este respins. Se pare că cearta începe să se potolească întrucâtva. Devine posibilă discutarea relativ calmă a două chestiuni pur ideologice care frământă mult partidu!: a) care este însemnătatea și explicația politică a scindării partidului în „majoritate" și „minoritate", scindare produsă la Congresul al II-lea și care a înlocuit toate împărțirile vechi? b) care este însemnătatea principială a noii poziții a noii „Iscre" în problema organizării?

In fiecare din aceste stadii conjuncturile în care se duce lupta și scopurile imediate ale atacurilor se deosebesc radical; fiecare stadiu reprezintă, ca să zicem așa, o bătălie dintr'o campanie militară. Nu putem înțelege nimic din lupta noastră dacă nu studiem condițiile concrete ale fiecărei bătălii. Studiindu-le însă, vedem clar că dezvoltarea are într'adevăr loc în mod dialectic, prin contradicții: minoritatea devine majoritate, majoritatea minoritate; fiecare tabără trece dela apărare la atac și dela atac la apărare; punctul de plecare al luptei ideologice (§ 1) „este negat" și înlocuit cu certurile, care predomină în toate *; apoi, însă, începe „negația negației", și după ce, de bine, de rău, am ajuns „să ducem casă bună" în diferitele centre cu nevasta pe care ne-a hărăzit-o dumnezeu, ne întoarcem din nou la punctul de plecare, la lupta pur ideologică; dar acum această „teză" este îmbogățită cu toate rezultatele „antitezei" și a devenit o sinteză superioară: greșala izolată, întâmplătoare în legătură cu § 1 devine un quasi-sistem de concepții oportuniste în materie de organizare, iar legătura acestui fenomen cu împărțirea fundamentală a partidului nostru într'o aripă revoluționară și una oportunistă devine din ce în ce mai evidentă pentru toată lumea.

* Problema dificilă a delimitării certurilor de divergența principială se rezolvă acum dela sine: tot ce se referă la cooptare este ceartă, tot ce se referă la analiza luptei dela congres, la discuțiile asupra paragrafului 1 și asupra cotiturii spre oportunism și anarhism este divergență principială.

Intr'un cuvânt, nu numai ovăzul crește în spiritul lui Hegel, dar și social-democrații ruși se luptă între ei tot în spiritul lui Hegel.

Dar măreața dialectică hegeliană, pe care marxismul și-a însușit-o după ce a pus-o în picioare, nu trebue niciodată confundată cu procedeul vulgar al justificării zigzagurilor oamenilor politici care dezertează din aripa revoluționară a partidului și trec la cea oportunistă, cu maniera vulgară de a pune în aceeași oală diferite declarații, diferite momente ale dezvoltării diferite!or stadii ale aceluiaș proces. Adevărata dialectică nu justifică greșelile personale, ci studiază cotiturile inevitabile, dovedind inevitabilitatea lor pe baza studierii foarte amănunțite a dezvoltării în toate formele ei concrete. Teza fundamentală a dialecticii este: nu există adevăr abstract, adevărul este totdeauna concret... Deasemenea, nu trebue să confundăm măreața dialectică hegeliană cu acea înțelepciune vulgară care se exprimă prin proverbul italian: mettere la coda dove non va il capo (să-ți bagi coada unde nu intră capul).

Bilanțul dezvoltării dialectice a luptei din partidul nostru se reduce la două revoluții. Congresul partidului a fost o adevărată revoluție, după cum a observat, pe bună dreptate, tov. Martov în „Incă odată în minoritate". Deasemeni au dreptate și șugubeții din minoritate atunci când spun: revoluțiile sunt motorul lumii; ei bine, am făcut și noi o revoluție! Ei au făcut într'adevăr o revoluție după congres. E adevărat deasemenea că, în general vorbind, revoluțiile sunt motorul lumii. Dar semnificația concretă a fiecărei revoluții concrete nu este încă definită de această maximă generală: există și revoluții care seamănă a reacțiune, dacă parafrazăm expresia de neuitat a neuitatului tovarăș Mahov. Pentru a stabili dacă cutare sau cutare revoluție concretă a împins „lumea" (partidul nostru) înainte sau înapoi, trebue să știm dacă aripa revoluționară a partidului sau cea oportunistă a fost forța rea!ă care a săvârșit revo-

luția, trebue să știm dacă luptătorii au fost însuflețiți de principii revoluționare sau de principii oportuniste.

Congresul partidului nostru este un fenomen unic în felul lui, fără precedent în întreaga istorie a mișcării revoluționare ruse. Pentru prima oară un partid revoluționar conspirativ a reușit să iasă din bezna ilegalității la lumina zilei, arătând tuturor întreaga desfășurare și rezultatul luptei interne din partidul nostru, întreaga fizionomie a partidului nostru și a fiecărei părți a lui de oarecare însemnătate în chestiunile de program, de tactică și de organizare. Pentru prima oară am reușit să ne eliberăm de tradiția desmățului de cerc și a filistinismului revoluționar, să adunăm laolaltă zeci de grupuri foarte diferite, care adeseori își erau foarte ostile unul altuia, care erau legate unele de altele numai prin forța unei idei și erau gata (în principiu) să-și sacrifice orice particularism și independență de grup în folosul unui măreț întreg, pe care pentru prima oară suntem pe cale să-l creăm în fapt — *partidul*. Dar în politică sacrificiile nu se fac dela sine; ele se obțin prin luptă. Era inevitabil ca lupta pentru dizolvarea organizațiilor să fie foarte îndârjită. Vântul proaspăt al luptei libere, deschise, s'a transformat într'o vijelie. Această vijelie a măturat — și e foarte bine că a măturat! — toate rămășițele tuturor intereselor, sentimentelor și tradițiilor de cerc, fără excepție, creând pentru intâia oară adevărate organe competente de partid.

Dar una-i vorba, și alta-i fapta. Una e să sacrifici în principiu spiritul de cerc în folosul partidului și alta e să renunți la propriul tău cerc. Vântul proaspăt s'a dovedit a fi prea proaspăt pentru acei care erau obișnuiți cu aerul închis al filistinismului. „Partidul n'a suportat primul său congres", după cum just s'a exprimat (s'a exprimat just fără să vrea) tov. Martov în „Incă odată în minoritate". Supărarea provocată de nimicirea organizațiilor a fost prea puternică. Vijelia furioasă a ridicat tot mâlul de pe fundul

suvoiului partidului nostru, și acest mâl și-a luat revanșa. Vechiul și ruginitul spirit de cerc a biruit spiritul de partid, încă tânăr. Aripa oportunistă a partidului, care fusese complect înfrântă, a învins — vremelnic, desigur — aripa revoluționară, întărindu-și forțele prin prada întâmplătoare care este Achimov.

Rezultatul a fost noua „Iscră", nevoită să dezvolte și să adâncească greșala făcută de redactorii ei la congresul partidului. Vechea „Iscră" a propovăduit adevărurile luptei revoluționare. Noua „Iscră" propovăduește această înțelepciune curentă: să fii conciliant și să cauți să te înțelegi cu toată lumea. Vechea „Iscră" a fost organul ortodoxismului militant. Noua „Iscră" ne aduce o răbufnire a oportunismului — mai ales în problemele organizatorice. Vechea „Iscră" a binemeritat onoarea de a fi detestată atât de oportuniștii ruși, cât și de oportuniștii din Europa occidentală. Noua „Iscră" „s'a cumințit" și în curând nu-i va mai fi rușine de laudele cu care o copleșesc oportuniștii extremi. Vechea „Iscră" mergea cu fermitate spre țel și vorba nu se despărțea la ea de faptă. Falsitatea lăuntrică a poziției noii „Iscre" dă inevitabil naștere ipocriziei politice, chiar independent de voința și de conștiința oricui. Ea țipă împotriva spiritului de cerc pentru a masca victoria spiritului de cerc asupra spiritului de partid. Ea condamnă în mod fariseic sciziunea, ca și cum s'ar putea imagina vreun alt mijloc de a împiedica sciziunea într'un partid cât de cât organizat în afară de supunerea minorității față de majoritate. Ea proclamă necesitatea de a ține seama de opinia publică revoluționară și, ascunzând laudele achimovilor, se îndeletnicește cu bârfeli meschine pe seama comitetelor aripii revoluționare a partidului *. Ce rușine! Cum au dezonorat ei vechea noastră „Iscră"!

---

* Pentru această îndeletnicire plăcută s'a elaborat deja o formă stereotipă: corespondentul nostru X comunică despre comitetul majorității Y că a tratat prost pe tovarășul din minoritate Z.

Un pas înainte, doi paşi înapoi... Asta se întâmplă şi în viaţa indivizilor, şi în istoria naţiunilor, şi în dezvoltarea partidelor. Ar fi cea mai criminală laşitate să ne îndoim măcar o clipă de triumful inevitabil şi deplin al principiilor social-democraţiei revoluţionare, al organizării proletare şi al disciplinei de partid. Am cucerit deja foarte mult; trebue să luptăm mai departe, fără a ne lăsa descurajaţi de insuccese; să luptăm hotărît, dispreţuind metodele filistine ale certurilor de cerc; să facem tot ce ne stă în putinţă pentru a păstra unica legătură de partid între toţi social-democraţii din Rusia, legătură creată cu preţul atâtor sforţări; printr'o muncă dârză şi sistematică să facem ca toţi membrii partidului, şi în special muncitorii, să cunoască pe deplin şi în mod conştient îndatoririle membrilor de partid, lupta ce s'a dat la Congresul al II-lea al partidului, toate cauzele şi peripeţiile divergenţelor noastre, rolul funest al oportunismului, care în domeniul organizării, ca şi în ceeace priveşte programul nostru şi tactica noastră, cedează neputincios în faţa psihologiei burgheze, îşi însuşeşte în mod necritic punctul de vedere al democraţiei burgheze şi toceşte ascuţişul armei luptei de clasă a proletariatului.

Organizarea este singura armă pe care o are proletariatul în lupta sa pentru cucerirea puterii. Desbinat de concurenţa anarhică care domneşte în societatea burgheză, strivit de povara muncii silite în folosul capitalului, aruncat mereu „la fund", în complectă mizerie, sălbăticie şi degenerare, proletariatul poate deveni — şi va deveni în mod inevitabil — o putere de neînvins numai datorită faptului că unirea lui ideologică bazată pe principiile marxismului este consolidată de unitatea materială a organizării, care grupează milioanele de oameni ai muncii în armata clasei muncitoare. In faţa acestei armate nu va rezista nici puterea şubrezită a absolutismului rus, nici puterea din ce în ce mai şubredă a capitalului internaţional. Această armată îşi va strânge tot mai mult rândurile, în pofida oricăror

zig-zaguri şi oricăror paşi înapoi, în pofida frazeologiei oportuniste a girondinilor social-democraţiei actuale, în pofida laudelor pline de mulţumire de sine aduse înapoiatului spirit de cerc, în pofida falselor sclipiri şi a tam-tam-ului anarhismului *intelectualist*.

Anexă

INCIDENTUL TOVARAŞULUI GUSEV CU TOV. DEUTSCH

Esenţa acestui incident strâns legat de aşa zisa listă „falsă" (după expresia tovarăşului Martov), care a fost menţionată în scrisoarea tovarăşilor Martov şi Starover, citată de noi în text la § j, constă în următoarele: tov. Gusev a comunicat tovarăşului Pavlovici că această listă, formată din tovarăşii Stein, Egorov, Popov, Troţchi şi Fomin, i-a fost transmisă lui, lui Gusev, de tov. Deutsch (pag. 12 din „Scrisoarea" tovarăşului Pavlovici). Aceasta l-a făcut pe tov. Deutsch să-l acuze pe tov. Gusev de „calomnie intenţionată", şi o comisie de arbitraj tovărăşesc a declarat că „informaţia" tovarăşului Gusev *„este inexactă"* (vezi rezoluţia comisiei de arbitraj în „Iscra" nr. 62). După ce *redacţia* „Iscrei" a publicat rezoluţia acestei comisii, *tov. Martov* (nu redacţia) a scos o foaie separată, întitulată „Rezoluţia comisiei de arbitraj", în care a reprodus în întregime nu numai rezoluţia comisiei, ci şi o dare de seamă complectă asupra judecării acestei afaceri, precum şi o *postfaţă a lui.* In această postfaţă, tov. Martov, între altele, califică drept „ruşinos" „faptul de a plăzmui o listă în interesul luptei fracţioniste". La această foaie, tovarăşii Liadov şi Gorin, care fuseseră delegaţi la Congresul al II-lea, au răspuns printr'o foaie întitulată: „O a patra persoană în comisia

de arbitraj", în care ei „protestează energic împotriva faptului că tov. Martov îşi permite să depăşească hotărîrea comisiei de arbitraj, atribuind tovarăşului Gusev intenţii rele", în timp ce comisia n'a constatat existenţa unei calomnii intenţionate, ci a declarat numai că informaţia tovarăşului Gusev este inexactă. Tovarăşii Gorin şi Liadov explică amănunţit că informaţia tovarăşului Gusev putea să provină dintr'o eroare cu totul firească, şi califică de *„nedemnă"* purtarea tovarăşului Martov, care a făcut (şi face în foaia lui) el însuşi o serie de declaraţii eronate, atribuind în mod arbitrar tovarăşului Gusev o intenţie rea. Intenţii rele, spun ei, nu puteau în general să existe în cazul de faţă. Iată, dacă nu mă înşel, toată „literatura" în legătură cu această chestiune, la a cărei clarificare consider că este datoria mea să contribui.

Inainte de toate este necesar ca cititorul să-şi dea bine seama de momentul şi condiţiile în care a apărut această listă (lista candidaţilor pentru C.C.). După cum am arătat în text, organizaţia „Iscrei" s'a consfătuit la congres asupra unei liste de candidaţi pentru C.C., pe care ar putea s'o propună congresului de comun acord. Consfătuirea s'a terminat cu o divergenţă: majoritatea organizaţiei „Iscrei" a acceptat lista alcătuită din Travinschi, Glebov, Vasiliev, Popov şi Troţchi; dar minoritatea n'a vrut să cedeze, şi a insistat să se accepte lista alcătuită din Travinschi, Glebov, Fomin, Popov şi Troţchi. Cele două părţi ale organizaţiei „Iscrei" nu s'au mai întrunit după această consfătuire, la care au fost prezentate şi puse la vot aceste liste. Ambele părţi au pornit o agitaţie liberă la congres, dorind să rezolve prin votul întregului congres al partidului controversa care le despărţea şi căutând fiecare să atragă de partea ei cât mai mulţi delegaţi. Această agitaţie liberă la congres a dat imediat la iveală faptul politic pe care l-am analizat atât de amănunţit în text, şi anume: necesitatea pentru minoritatea iscriştilor (în frunte cu Martov) de a

se sprijini pe „centru" (mlaştină) şi pe antiiscrişti pentru a ne învinge. Acest lucru era necesar deoarece marea majoritate a delegaţilor care apărau în mod consecvent programul, tactica şi planurile organizatorice ale „Iscrei" împotriva asaltului antiiscriştilor şi al „centrului" a trecut foarte repede şi foarte hotărît de partea noastră. Din 33 de delegaţi (mai exact: voturi) care nu aparţineau nici antiiscriştilor, nici „centrului", am câştigat foarte repede de partea noastră 24, am încheiat cu ei „un acord direct" şi am format o „majoritate compactă". Tov. Martov însă a rămas numai cu nouă voturi; pentru a învinge, el avea nevoie de toate voturile antiiscriştilor şi ale „centrului", grupuri cu care putea să meargă împreună (ca şi în chestiunea paragrafului 1 al statutului), să se „coalizeze", adică să aibă sprijinul lor, dar cu care *nu putea* să încheie un acord direct, tocmai din cauză că tot timpul congresului el a luptat împotriva acestor grupuri cu tot atâta înverşunare ca şi noi. Tocmai în aceasta constă tragi-comicul situaţiei tovarăşului Martov! Tov. Martov vrea să mă distrugă, în „Starea de asediu", printr'o întrebare teribil de veninoasă: „rugăm respectuos pe tovarăşul Lenin să răspundă direct la următoarea întrebare: faţă *de cine* a fost străin la congres «Muncitorul din Sud»?" (pag. 23, nota). Răspund respectuos şi direct: a fost străin faţă de tov. Martov. Dovada: eu am încheiat foarte repede un acord direct cu iscriştii, în timp ce tov. Martov n'a încheiat şi nu putea încheia un acord direct nici cu „Muncitorul din Sud", nici cu tov. Mahov, nici cu tov. Brucher.

Numai lămurindu-ne asupra acestei situaţii politice putem să ne dăm seama care este „pivotul" delicatei chestiuni a faimoasei liste „false". Imaginaţi-vă în mod concret cum se prezentau lucrurile: organizaţia „Iscrei" se scindase, şi noi făceam agitaţie liberă la congres, susţinându-ne listele. In cursul acestei acţiuni, în nenumărate convorbiri particulare, listele se combină în sute de feluri, în loc de un

grup de cinci se propune un grup de trei, se propune să se înlocuiască cutare candidat prin cutare altul. Eu, de pildă, îmi amintesc foarte bine că în cursul unor convorbiri particulare care au avut loc între cei din majoritate au fost respinse, iar apoi, după discuţii şi controverse, au fost respinse candidaturile tovarăşilor Rusov, Osipov, Pavlovici şi Dedov [36]. Se prea poate să se fi propus şi alte candidaturi, despre care eu nu ştiu nimic. In cursul acestor convorbiri, fiecare delegat la congres îşi spunea părerea, propunea modificări, discuta etc. Este foarte greu de presupus că asta s'a întâmplat numai în rândurile majorităţii. Este chiar neîndoielnic că acelaş lucru s'a petrecut şi în rândurile minorităţii, întrucât grupul lor iniţial de cinci (Popov, Troţchi, Fomin, Glebov, Travinschi) l-au înlocuit apoi, după cum am văzut din scrisoarea tovarăşilor Martov şi Starover, cu un grup de trei: Glebov, Troţchi şi Popov, iar pe Glebov, pe care nu-l agreau, l-au înlocuit bucuroşi cu Fomin (vezi foaia tovarăşilor Liadov şi Gorin). Nu trebue să uităm că grupurile în care împart delegaţii la congres în textul broşurii au fost demarcate de mine pe baza unei analize făcute post factum: în realitate, toate aceste grupuri abia se conturau în timpul agitaţiei în legătură cu alegerile, şi delegaţii îşi împărtăşeau absolut liber părerile; între noi nu exista niciun „zid", şi fiecare putea să discute în particular cu orice delegat ar fi dorit. Nu-i nimic de mirare în faptul că în aceste condiţii, printre diversele combinaţii şi liste, alături de lista minorităţii organizaţiei „Iscrei" (Popov, Troţchi, Fomin, Glebov, Travinschi) a apărut o listă care nu se deosebea prea mult de aceasta: Popov, Troţchi, Fomin, Stein şi Egorov. Apariţia unei asemenea combinaţii de candidaţi era un lucru foarte firesc, întrucât, din capul locului, candidaţii noştri Glebov şi Travinschi nu au fost pe placul minorităţii organizaţiei „Iscrei" (vezi scrisoarea reprezentanţilor minorităţii în text la § i: ei îl înlătură pe Travinschi din grupul de trei, iar în ceeace-l priveşte pe Gle-

bov spun direct că fac un compromis). Inlocuirea lui Glebov şi Travinschi cu membrii Comitetului de organizare Stein şi Egorov era un lucru foarte firesc, şi ar fi fost ciudat ca niciunui delegat din minoritatea partidului să nu-i fi venit în minte ideea acestei înlocuiri.

Să examinăm acum următoarele două chestiuni: 1) dela cine emană lista: Egorov, Stein, Popov, Troţchi, Fomin? şi 2) dece s'a revoltat atât de tare tov. Martov atunci când i s'a atribuit paternitatea acestei liste? Pentru a răspunde *precis* la prima întrebare, ar trebui să-i chestionăm pe toţi delegaţii la congres. Acest lucru nu mai e posibil acum. Ar trebui îndeosebi să stabilim care delegaţi din minoritatea partidului (pe care nu trebue s'o confundăm cu minoritatea organizaţiei „Iscrei") au auzit vorbindu-se la congres despre listele care au provocat sciziunea organizaţiei „Iscrei"? ce atitudine au luat ei faţă de cele două liste ale majorităţii şi minorităţii organizaţiei „Iscrei"? n'au propus şi n'au auzit ei sugestii sau păreri în sensul că ar fi de dorit să se aducă modificări listei minorităţii din organizaţia „Iscrei"? Din păcate, aceste chestiuni n'au fost ridicate, după cât se vede, nici la comisia de arbitraj, care (judecând după textul hotărîrii) nici măcar n'a ştiut din cauza căror „grupuri de cinci" s'a scindat organizaţia „Iscrei". Tov. Belov, de pildă (pe care eu îl clasific în „centru"), „a declarat că el era în bune raporturi tovărăşeşti cu Deutsch, care îi împărtăşea impresiile sale despre lucrările congresului, şi că, dacă Deutsch ar fi făcut agitaţie în favoarea uneia sau alteia dintre liste, ar fi comunicat acest lucru şi lui Belov". Nu putem decât să regretăm că nu s'a lămurit următorul lucru: a împărtăşit tov. Deutsch tovarăşului Belov, la congres, impresiile sale despre listele organizaţiei „Iscrei"? şi, în caz afirmativ, ce atitudine a avut tov. Belov faţă de lista de cinci a minorităţii organizaţiei „Iscrei"? n'a propus el sau n'a auzit pe cineva spunând că ar fi de dorit să se aducă oarecare modificări acestei liste? Din cauză

că acest lucru n'a fost lămurit, se constată în mărturiile tovarăşilor Belov şi Deutsch o contradicţie, pe care au semnalat-o tovarăşii Gorin şi Liadov, şi anume că tov. Deutsch, contrar afirmaţiilor sale, „a făcut agitaţie în favoarea cutăror sau cutăror candidaţi pentru C.C.", desemnaţi de organizaţia „Iscrei". Tov. Belov a mai declarat că „despre lista care a circulat la congres el a aflat pe cale particulară, cu două zile înainte de sfârşitul congresului, întâlnindu-se cu tovarăşii Egorov, Popov şi delegaţii Comitetului din Harcov. Cu această ocazie, tov. Egorov şi-a exprimat mirarea că numele lui figurează pe lista candidaţilor pentru C.C., deoarece, după părerea lui, candidatura sa nu putea să fie primită cu simpatie nici de delegaţii majorităţii, nici de cei ai minorităţii". Este foarte caracteristic faptul că aci se vorbeşte, după cum se vede, de minoritatea *organizaţiei „Iscrei"*, căci în rândurile minorităţii congresului partidului candidatura tovarăşului Egorov — membru al Comitetului de organizare şi orator de frunte al „centrului" — nu numai că putea, dar, după toate probabilităţile, trebuia să găsească simpatie. Din păcate nu aflăm nimic dela tov. Belov despre simpatiile sau antipatiile acelor membri ai minorităţii din partid care nu aparţineau organizaţiei „Iscrei". Or, tocmai această chestiune interesează, deoarece tov. Deutsch era indignat din cauză că paternitatea acestei liste a fost atribuită minorităţii organizaţiei „Iscrei", atunci când ea putea să emane dela minoritatea care nu aparţinea acestei organizaţii!

Bineînţeles, astăzi e foarte greu să ne aducem aminte cine a fost primul care a sugerat această combinaţie de candidaţi şi dela cine a auzit despre ea fiecare dintre noi. Eu, de exemplu, nu mai pot să-mi amintesc nu numai de aceasta, dar nici cine anume din majoritate a fost primul care a propus candidaturile lui Rusov, Dedov şi ale altora despre care îmi amintesc; din nenumăratele conversaţii, sugestii, zvonuri despre tot felul de combinaţii de candidaţi.

n'am reținut decât acele „liste" care au fost puse la vot în organizația „Iscrei" sau în adunările particulare ale majorității. De cele mai multe ori aceste „liste" erau comunicate verbal (în „Scrisoare către redacția «Iscrei»", pag. 4, rândul 5 de jos, eu numesc „listă" tocmai combinația de cinci candidați pe care am propus-o verbal într'o adunare), dar mai întotdeauna se treceau și pe foi de hârtie, care se transmiteau din delegat în delegat în timpul ședințelor congresului și de obicei se distrugeau după ședințe.

Din moment ce nu există date precise cu privire la proveniența faimoasei liste, rămâne să presupunem sau că un delegat al minorității partidului, care nu era cunoscut de minoritatea organizației „Iscrei", s'a pronunțat pentru combinația de candidați care figurează pe această listă, și că această combinație a început să circule la congres verbal și în scris, sau că unul dintre membrii minorității organizației „Iscrei" s'a pronunțat la congres pentru această combinație și după aceea a uitat. A doua ipoteză mi se pare mai verosimilă, și iată dece: candidatura tovarășului Stein a fost *fără îndoială* primită cu simpatie de minoritatea organizației „Iscrei" încă la congres (vezi textul broșurii mele), pe când la ideea candidaturii tovarășului Egorov, *această* minoritate a ajuns, fără îndoială, după congres (căci atât la congresul Ligii, cât și în „Starea de asediu" se exprimă regretul că Comitetul de organizare n'a fost confirmat de Comitetul Central, iar tov. Egorov a fost membru al Comitetului de organizare). Nu este, oare, firesc să presupunem că această idee care plutea, probabil, în aer, ideea transformării membrilor Comitetului de organizare în membri ai C.C., a fost exprimată și la congresul partidului de cineva din minoritate într'o conversație particulară?

Dar tov. Martov și tov. Deutsch, în loc să se gândească la o explicație firească, înclină să vadă neapărat în aceasta o *murdărie,* o lucrătură, un act necinstit, răspândirea „unor zvonuri *evident* false *în scop* de defăimare", *„un fals în interesul luptei fracționiste"* etc. Această tendință bolnăvicioasă poate fi explicată numai prin condițiile nesănătoase ale vieții de emigrant sau printr'o stare nervoasă anormală; și nici nu m'aș fi oprit asupra acestei chestiuni, dacă nu s'ar fi ajuns să se atenteze în mod nedemn la onoarea unui tovarăș. Gândiți-vă puțin: ce motive puteau să aibă tovarășii Deutsch și Martov pentru a căuta o intenție rea și murdară într'o informație inexactă, într'un zvon neadevărat? Imaginația lor bolnavă i-a făcut, după cum se vede, să-și închipue că majoritatea i-a „defăimat" nu prin faptul că a semnalat greșala politică a minorității (§ 1 și coaliția cu oportuniștii), ci prin aceea că ar fi atribuit minorității liste „evident false", „plăzmuite". Minoritatea a preferat să explice cele întâmplate nu prin greșala ei, ci prin procedee murdare, necinstite și rușinoase ale majorității! Am arătat mai sus, atunci când am descris împrejurările în care s'au petrecut lucrurile, cât de absurd este să se caute o intenție rea într'o „informație inexactă"; acest lucru l-a văzut clar și comisia de arbitraj tovărășesc, care n'a constatat nicio calomnie, nicio intenție rea, nimic rușinos. In sfârșit, acest lucru e dovedit și mai concret de faptul că, încă la congresul partidului, încă înainte de alegeri, minoritatea organizației „Iscrei" s'a explicat cu majoritatea asupra acestui zvon neadevărat, iar tov. Martov s'a explicat chiar și în scrisoarea care a fost citită la adunarea tuturor celor 24 de delegați ai majorității! Nici nu i-a trecut prin minte majorității să ascundă minorității organizației „Iscrei" că la congres circulă cutare listă: tov. Lenschi a vorbit despre aceasta tovarășului Deutsch (vezi hotărîrea comisiei de arbitraj), tov. Plehanov a vorbit despre aceasta tovarășei Zasulici („este imposibil să vorbești cu ea, mi se pare că mă ia drept Trepov" — mi-a spus tov. Plehanov; și această glumă, care a fost repetată de mai multe ori, arată odată mai mult starea de iritație anormală a minorității), eu am declarat tovarășului Martov că afirmațiile

lui (că lista nu-i aparține) sunt suficiente pentru mine (procesele-verbale ale Ligii, pag. 64). Atunci tov. Martov (după câte îmi amintesc, împreună cu tovarășul Starover) ne-a trimis nouă, biroului, un bilețel, având aproximativ următorul conținut: „Majoritatea redacției «Iscrei» roagă să fie admisă la adunarea particulară a majorității, pentru a desminți zvonurile infamante răspândite împotriva ei". Plehanov și cu mine am răspuns pe acelaș bilețel: „N'am auzit niciun fel de zvonuri infamante. Dacă este nevoie de o ședință a redacției, trebue să ne înțelegem în mod special. Lenin. Plehanov". Venind seara la adunarea majorității, noi am povestit acest lucru tuturor celor 24 de delegați. Pentru a înlătura posibilitatea vreunei neînțelegeri, am hotărît ca noi, toți cei 24, să alegem câțiva delegați pe care să-i trimitem să se explice cu tovarășii Martov și Starover. Delegații aleși, tovarășii Sorochin și Sablina, s'au dus și au explicat că nimeni nu atribue lista în mod special lui Martov sau lui Starover, mai ales după declarația lor, și că nu are nicio importanță dacă această listă provine într'un fel sau altul dela minoritatea organizației „Iscrei" sau dela minoritatea congresului, care nu aparține acestei organizații. Doar nu era să facem o anchetă la congres, să interogăm pe toți delegații în privința acestei liste! Dar în afară de aceasta, tovarășii Martov și Starover ne-au mai trimis și o scrisoare care conține o dezmințire formală (vezi § j). Delegații noștri, tovarășii Sorochin și Sablina, au citit această scrisoare în adunarea celor 24. Se părea că incidentul poate fi considerat închis, nu în sensul că ar fi fost lichidat prin cercetări făcute pentru stabilirea provenienței listei (dacă acest lucru putea să prezinte vreun interes pentru cineva), ci în sensul că s'a înlăturat complect ideea că ar fi existat vreo intenție de „a lovi în minoritate" sau de „a compromite" pe cineva sau de a folosi „un fals în interesul luptei fracționiste". Totuși, în Ligă (pag. 63—64), tov. Martov dezgroapă din nou această murdărie, produs al unei imaginații bolnave, făcând o serie întreagă de *afirmații inexacte* (datorită, probabil, stării sale de iritație). El a afirmat că pe listă figura un bundist. Este inexact. Toți martorii audiați de comisia de arbitraj, inclusiv tovarășii Stein și Belov, confirmă că pe listă figura tov. Egorov. Tov. Martov a spus că această listă însemna o coaliție în sensul unui acord direct. Aceasta este inexact, după cum am arătat mai înainte. Tov. Martov afirmă că nu au existat alte liste emanând dela minoritatea organizației „Iscrei" (și de natură să îndepărteze de această minoritate majoritatea congresului), „nici măcar falsificate". Este inexact, căci toată majoritatea congresului partidului a cunoscut nu mai puțin de trei liste emanând dela tov. Martov & Co. și care n'au fost primite cu simpatie de majoritate (vezi foaia publicată de Liadov și de Gorin).

In general vorbind, dece a provocat această listă indignarea tovarășului Martov? Pentrucă această listă însemna o cotitură spre aripa dreaptă a partidului. Pe atunci tov. Martov țipa împotriva „falsei acuzații de oportunism", era indignat de „caracterizarea greșită a poziției sale politice", iar acum toată lumea vede că chestiunea dacă o anumită listă aparținea sau nu tovarășului Martov și tovarășului Deutsch nu putea să aibă nicio importanță politică, că, *în fond, independent de această listă sau de oricare altă listă,* acuzația n'a fost falsă, ci dreaptă, iar caracterizarea poziției politice a fost absolut justă.

Bilanțul acestei penibile și dificile afaceri a faimoasei liste false este următorul:

1) Atentatul împotriva onoarei tovarășului Gusev comis de tov. Martov prin faptul că vorbește în gura mare despre „faptul rușinos al plăsmuirii unei liste în interesul luptei fracționiste" nu-l putem califica decât ca nedemn, așa cum au făcut și tovarășii Gorin și Liadov.

2) Pentru a însănătoși atmosfera și pentru a scuti pe membrii partidului de obligația de a lua în serios orice

ieşiri bolnăvicioase, ar trebui, poate, să stabilim la Congresul al III-lea o regulă care figurează în statutul organizatoric al partidului muncitoresc social-democrat german. Paragraful 2 al acestui statut spune: „Nu pot face parte din partid acei care s'au făcut vinovaţi de grave încălcări ale principiilor programului partidului sau de fapte necinstite. Chestiunea rămânerii mai departe în partid este hotărîtă de o comisie de arbitraj, convocată de conducerea partidului. Jumătate din arbitrii sunt desemnaţi de cel care propune excluderea, iar cealaltă jumătate de cel a cărui excludere se cere; preşedintele este numit de conducerea partidului. Impotriva hotărîrii comisiei de arbitraj se poate face apel la comisia de control sau la congresul partidului". O asemenea regulă ar putea fi o excelentă armă de luptă împotriva tuturor acelora care aduc în mod uşuratic acuzaţii (sau răspândesc zvonuri) infamante de orice natură. Cu o asemenea regulă, toate acuzaţiile de felul acesta ar fi calificate, odată pentru totdeauna, drept bârfeli nedemne, atâta timp cât acei care acuză nu au curajul moral să apară *în faţa partidului* ca acuzatori şi să ceară un verdict instituţiilor de partid competente.

Scrisă în Februarie—Mai 1904

Publicată în volum în Mai 1904 la Geneva

Se tipăreşte după textul Operelor lui V. I. Lenin, ed. a 4-a, vol. 7, pag. 185—392

ADNOTĂRI

1 Cartea *„Un pas înainte, doi paşi înapoi (Criza din partidul nostru)"* Lenin a pregătit-o timp de câteva luni, studiind minuţios procesele-verbale ale şedinţelor şi rezoluţiile Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., cuvântările fiecărui delegat şi grupările politice care s'au format la congres, documentele C.C. şi ale Consiliului partidului.

Cartea lui Lenin a provocat întărâtarea menşevicilor. Plehanov a cerut C.C. să se desolidarizeze de cartea lui Lenin. Impăciuitoriştii din sânul C.C. au încercat să întârzie tipărirea şi difuzarea ei.

In apărarea principiilor organizatorice ale partidului, dezvoltate de Lenin în cartea „Un pas înainte, doi paşi înapoi", s'a ridicat tovarăşul Stalin. El a consacrat acestei probleme articolul „Clasa proletarilor şi partidul proletarilor", publicat în Ianuarie 1905 (vezi I. V. Stalin. Opere, vol. 1, pag. 62—73 [vezi şi *I. Stalin.* Opere, vol. 1, ed. P.M.R. 1948, pag. 63—75. — *Nota Trad.*]), şi o serie de alte lucrări, aplicând în acelaş timp principiile organizatorice leniniste în practică.

Cartea lui Lenin „Un pas înainte, doi paşi înapoi", editată în străinătate, a avut o mare răspândire în rândurile muncitorilor înaintaţi din Rusia. Ea a fost găsită cu prilejul arestărilor şi percheziţiilor la Moscova, Petersburg, Riga, Saratov, Tula, Oriol, Ufa, Perm, Costroma, Şcigrî, Şavli (gubernia Covno) etc. In 1907 (pe coperta interioară 1908), această lucrare a fost reeditată de Lenin în culegerea „In 12 ani". In noua ediţie, Lenin a suprimat punctele j, k, l, m, o şi p, a făcut prescurtări la alte puncte, introducând deasemenea şi câteva adnotări suplimentare.

In volumul 7, ediţia a 4-a, al Operelor lui V. I. Lenin, textul se tipăreşte în întregime după prima ediţie, din 1904, a cărţii, cu menţinerea complectărilor introduse de autor la cea de a doua ediţie, din 1907.

Aprecierea cărţii „Un pas înainte, doi paşi înapoi" vezi în „Cursul scurt de istorie a Partidului Comunist (bolşevic) al Uniunii Sovietice", pag. 45—50 (vezi şi „Cursul scurt de istorie a Partidului Comunist (bolşevic) al Uniunii Sovietice", ed. P.M.R. 1952, ediţia a III-a, pag. 66—74. — *Nota Trad.*). — *5.*

2 *„Practician"* *(Panin)* — pseudonim al menşevicului M. S. Macadziub. — *11*.

3 *Conferinţa din 1902* — conferinţă a reprezentanţilor comitetelor P.M.S.D.R.; a avut loc între 23 şi 28 Martie (5—10 Aprilie) 1902 la Bielostoc. „Economiştii" şi bundiştii intenţionau să declare conferinţa congres al partidului. In raportul întocmit de Lenin şi expus la conferinţă de reprezentantul „Iscrei" a fost demonstrată lipsa de pregătire şi incompetenţa unui asemenea congres. Conferinţa a creat un comitet de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., comitet a cărui majoritate a membrilor au fost în curând arestaţi. Noul comitet de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. a fost creat la consfătuirea dela Pscov, în luna Noembrie a aceluiaş an. Aprecierea conferinţei dela Bielostoc a fost făcută de Lenin în „Raportul redacţiei «Iscrei» către consfătuirea (conferinţa) comitetelor P.M.S.D.R." (vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 6, pag. 79—88). — *12*.

4 *Bund* — „Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia şi Rusia" — a fost organizat în 1897 şi reunea în special meseriaşi evrei din regiunile apusene ale Rusiei. In Martie 1898, la primul Congres al P.M.S.D.R., Bundul a intrat în P.M.S.D.R. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., bundiştii au pretins ca Bundul să fie recunoscut ca singurul reprezentant al proletariatului evreu. După ce congresul a respins naţionalismul organizatoric al Bundului, acesta a părăsit partidul.

In 1906, după Congresul al IV-lea („de unificare"), Bundul a intrat iarăşi în P.M.S.D.R. Bundiştii acordau un sprijin permanent menşevicilor şi duceau o luptă neîncetată împotriva bolşevicilor. Făcând formal parte din P.M.S.D.R., Bundul era o organizaţie cu caracter burghezo-naţionalist. — *14*.

5 *„Rabocee Delo"* („Cauza muncitorească") — revistă a „economiştilor", organ cu apariţie neregulată al „Uniunii social-democraţilor ruşi din străinătate". Revista a apărut la Geneva, începând din Aprilie 1899 până în Februarie 1902. Au apărut în total 12 numere — nouă cărţi. — *14*.

6 *Congresul al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democraţiei revoluţionare ruse"* a avut loc între 13 şi 18 (26—31) Octombrie 1903 la Geneva; a fost convocat în urma insistenţei menşevicilor. La congres au fost 15 delegaţi (18 voturi) — partizani ai majorităţii, în frunte cu Lenin, 18 delegaţi (22 de voturi) — partizani ai minorităţii, şi 1 delegat (2 voturi) care n'a aderat nici la bolşevici, nici la menşevici.

Problema principală de pe ordinea de zi a congresului a fost raportul lui Lenin — delegat din partea Ligii la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. După Lenin a vorbit Martov, luând apărarea oportunismului menşevicilor şi îndreptând atacuri calomnioase împotriva bolşevicilor. Lenin şi partizanii săi au părăsit congresul Ligii. Pentru refuzul de a se supune hotărîrilor Congresului al II-lea al partidului, C.C. şi Consiliul partidului au declarat congresul Ligii ilegal. — *15*.

7 *„Borba"* („Lupta") — grup de publicişti din străinătate; se considera ca făcând parte din P.M.S.D.R.; s'a constituit în grup independent în 1901, la Paris. Din cauza abaterilor dela concepţiile şi tactica social-democrate, a acţiunilor dezorganizatoare şi a lipsei de legătură cu organizaţiile social-democrate din Rusia acest grup n'a fost admis la Congresul al II-lea al partidului. Prin hotărîrea Congresului al II-lea, grupul „Borba" a fost dizolvat. — *20*.

8 Pavlovici. „Scrisoare către tovarăşi despre Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.", Geneva, 1904. — *21*.

9 *Pavlovici* — bolşevicul P. A. Crasicov; *Sorochin* — pseudonim al bolşevicului N. E. Bauman; *Lange* — pseudonim al bolşevicului A. M. Stopani. — *21*.

10 *„Raboceaia Mâsli"* („Gândirea muncitorească") — grup de „economişti"; a editat un ziar sub acelaş titlu. Ziarul a apărut din Octombrie 1897 până în Decembrie 1902. Au apărut în total 16 numere. A fost redactat de C. M. Tahtariov şi alţii.

Lenin a criticat în articolele publicate în „Iscra" şi în cartea „Ce-i de făcut?" concepţiile grupului „Raboceaia Mâsli" ca fiind o variantă rusă a oportunismului internaţional. — *30*.

11 *Costrov* — pseudonim al menşevicului caucazian N. N. Jordania. — *46*.

12 Vezi „Rezoluţiile şi hotărîrile congreselor, conferinţelor P.C. (b) al U.R.S.S. şi ale plenarelor C.C.", partea I-a, 1940, pag. 23. — *47*.

13 *Starover* — pseudonim al menşevicului A. N. Potresov. — *48*.

14 Este vorba de incidentul produs la Hamburg în 1900 în legătură cu comportarea unui grup de membri ai „Uniunii libere a zidarilor" care, contrar interzicerii uniunii centrale, au lucrat în acord în timpul grevei. Uniunea zidarilor din Hamburg a supus organizaţiei locale de partid chestiunea comportării de spărgători de grevă a social-democraţilor membri ai grupului. Comisia de arbitraj de partid, numită de C.C. al social-democraţiei germane a condamnat conduita social-democraţilor membri ai „Uniunii libere a zidarilor" a respins însă propunerea de a-i exclude din partid. — *74*.

15 La Congresul al II-lea au fost 16 membri ai organizaţiei „Iscra", dintre care 9 partizani ai majorităţii, în frunte cu Lenin, şi 7 partizani ai minorităţii, în frunte cu Martov. — *92*.

16 *Stein* — menşevica E. M. Alexandrova. — *92*.

17 *Sablina* — pseudonim al lui N. C. Crupscaia. — *96*.

18 *Travinschi* — pseudonim al lui G. M. Crjijanovschi, membru în C.C. al P.M.S.D.R. — *101*.

19 *Gherț* — pseudonim al lui D. I. Ulianov. — *104*.

20 *Osipov* — pseudonim al bolșevicei R. S. Zemliacica, membru în C.C. al P.M.S.D.R. — *151*.

21 Lenin face aluzie la o cuvântare rostită la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. de către „economistul" Achimov, care, combătând programul partidului propus de „Iscra", a adus și argumentul că cuvântul „proletariat" nu figurează în program ca subiect, ci ca complement. — *156*.

22 *Muntele* și *Gironda* — denumire a celor două grupări politice ale burgheziei din perioada revoluției burgheze franceze dela sfârșitul secolului al XVIII-lea. Munte — iacobini — erau denumiți reprezentanții cei mai hotărîți ai clasei revoluționare din acea vreme — burghezia, care susținea necesitatea lichidării absolutismului și feudalismului. Spre deosebire de iacobini, girondinii au oscilat între revoluție și contrarevoluție și au pășit pe calea încheierii de tranzacții cu monarhia.

„Girondă socialistă" denumea Lenin curentul oportunist din sânul social-democrației ; iacobini — pe proletari, „Munte" — pe social-democrații revoluționari. — *166*.

23 *Comitetul din Voronej* și *„Organizația muncitorească" din Petersburg* se aflau în mâinile „economiștilor" și se situau pe o poziție ostilă față de „Iscra" leninistă și de planul ei organizatoric de construire a partidului marxist. — *168*.

24 *Noul membru al C.C.* — F. V. Lengnic. — *178*.

25 *„Zaria"* („Zorile") — revistă marxistă politico-științifică ; a fost editată în anii 1901—1902 la Stuttgart de redacția ziarului „Iscra".

In „Zaria" au fost publicate următoarele articole ale lui Lenin: „Note ocazionale", „Prigonitorii zemstvelor și hanibalii liberalismului", primele patru capitole din lucrarea „Problema agrară și «criticii lui Marx»" (sub titlul „Domnii «critici» în problema agrară"), „Cronica internă" și „Programul agrar al social-democrației ruse". In revista „Zaria" s'au publicat deasemenea și articolele teoretice ale lui Plehanov. — *178*.

26 *Ortodox* — pseudonim al menșevicei L. I. Axelrod. — *198*.

27 *Bazarov* — personaj principal din romanul lui I. S. Turgheniev „Părinți și copii". — *201*.

28 In nr. 53 din 25 Noembrie 1903 al „Iscrei", odată cu „Scrisoare către redacția «Iscrei»" a lui Lenin (vezi V. I. Lenin. Opere, ed. a 4-a, vol. 7, pag. 98—101), a fost publicat răspunsul redacției, scris de Plehanov. In scrisoarea sa, Lenin propune să se discute în coloanele ziarului divergențele principiale dintre bolșevici și menșevici. Plehanov a răspuns însă prin refuz, calificând aceste divergențe drept „certuri ale vieții de cercuri". — *202*.

29 *„Revoliuționnaia Rossia"* — ziar al socialiștilor-revoluționari ; a apărut dela sfârșitul anului 1900 până în 1905. Incepând din Ianuarie 1902, a fost organul central al partidului socialist-revoluționar. — *202*.

30 *Ultimatumul Comitetului Central* a fost dat menșevicilor la 12 (25) Noembrie 1903. Incă la 22 Octombrie (4 Noembrie) 1903, Lenin a adresat Comitetului Central o scrisoare prin care propunea ca menșevicilor să li se pună următoarele condiții : 1) cooptarea în redacție a trei foști redactori ; 2) restabilirea vechii situații în Liga din străinătate ; 3) acordarea menșevicilor a unui vot în Consiliul partidului. Aceste condiții inițiale n'au fost susținute de împăciuitoriști — membri ai C.C. In aceeași scrisoare, Lenin a trasat și a propus C.C. în acelaș timp să aprobe, dar deocamdată să nu comunice menșevicilor, punctele principale ale ultimatumului, adică concesiile practice care se pot face menșevicilor din partea C.C. : 1) cooptarea în redacție a patru foști redactori ; 2) cooptarea în C.C. a două persoane, la alegerea C.C. ; 3) restabilirea vechii situații în Liga din străinătate ; 4) acordarea menșevicilor a unui vot în Consiliul partidului. „In caz că nu acceptă ultimatumul — arăta Lenin — urmează războiul până la capăt. O condiție suplimentară : 5) încetarea oricăror judecăți, certuri și discuții în legătură cu discordia dela Congresul al II-lea al partidului și de după acesta". Aceste propuneri ale lui Lenin (în afară de cea suplimentară) au intrat în cuprinsul ultimatumului C.C. din 12 (25) Noembrie, dar au fost întrucâtva atenuate de membrii C.C. cu o stare de spirit împăciuitoristă.

Menșevicii au respins ultimatumul C.C. și au pășit pe calea războiului împotriva Partidului Bolșevic. — *204*.

31 Y — pseudonim al împăciuitoristului L. E. Galperin, membru în C.C. — *204*.

32 E vorba de concepțiile reprezentantului „marxismului legal" — P. B. Struve, împotriva căruia Lenin a ținut în toamna anului 1894 un referat intitulat „Oglindirea marxismului în literatura burgheză". — *209*.

33 Lenin se referă la articolul lui Martov din „Iscra" „Ne pregătim noi oare în mod just ?", în care Martov s'a ridicat împotriva pregătirii insurecției armate generale din Rusia, considerând pregătirea insurecției drept utopie și complotism. — *212*.

34 *Congresul dela Dresda al social-democrației germane* a avut loc între 31 August și 7 Septembrie (13—20 Septembrie) 1903. Congresul dela Dresda a condamnat pe revizioniștii Bernstein, Göhre, David și alții, fără a-i exclude însă din partid, așa că ei au continuat nestingheriți propagarea concepțiilor lor oportuniste. — *228*.

35 *Millerand* — „social"-reformist francez ; în 1899 a intrat în guvernul burghez reacționar. — *235*.

36 *Dedov* — pseudonim al lui L. M. Cnipovici, partizană a majorității Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. — *253*.

CUPRINS